

istanbul Zaim Sabahattin
Üniversitesi

2. İZÜ SOSYAL BİLİMLER ÖĞRENCİ KONGRESİ

29-30 MAYIS
2021

 /zaimuniv

 istanbul Zaim Sabahattin
Üniversitesi

KONGRE BAŐKANI

Prof. Dr. Mehmet Bulut - İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörü

Kongre Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Ali Güneş

Prof. Dr. Abdulmutalip Arpa

Doç. Dr. Bilal Yıldırım

Doç. Dr. Erhan İçener

Doç Dr. Mustafa Özgenel

Doç Dr. Özgür Kökalan

Dr. Öğr. Üyesi Esra Töre

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Çetin

Kongre Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr Aytaç Açıkalin (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. Abdulmutalip Arpa (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. Ahmet Kemal Bayram (Marmara Üni.)

Prof. Dr. Alim Yılmaz (İst. Medeniyet Üni.)

Prof. Dr. Cengiz Çağla (Yıldız Teknik Üni.)

Prof. Dr. Ertan Aydın (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. Hasan Kamil Yılmaz (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. İbrahim Güney (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. İbrahim Güran Yumuşak (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. İbrahim Yılgör (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. İzzet Er (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. Kadir Canatan (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Prof. Dr. Kaya Yıldız (Bolu Abant İzzet Baysal Üni.)

Prof. Dr. Mehmet Bulut (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Prof. Dr. Mehmet Emin Köktaş (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Prof. Dr. Munzer Kahf (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Prof. Dr. Mustafa Ateş (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Prof. Dr. Nasuh Uslu (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Prof. Dr. Orhan Akınoğlu (Marmara Üni.)
Prof. Dr. Ömer Torlak (İst. Ticaret Üni.)
Prof. Dr. Ömer Çaha (Mardin Artuklu Üni.)
Prof. Dr. Recep Cici (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Prof. Dr. Talip Küçükcan (Marmara Üni.)
Prof. Dr. Tuncay Akçadağ (Fatih Sultan Mehmet Üni.)
Prof. Dr. Turan Koç (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Prof. Dr. Ziya Kazıcı (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Mustafa Özgenel (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Ali Emrah Bozbayındır (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Benaouda Bensaïd (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Beytullah Kaya (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Cevdet Kızıl (İst. Medeniyet Üni.)
Doç. Dr. Dursun Yener (İst. Medeniyet Üni.)
Doç. Dr. Emel Yurtsever (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Erhan İçener (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Fadime Çınar (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Gülşah Bostancı Bozbayındır (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Hanifi Parlar (İst. Ticaret Üni.)
Doç. Dr. Lütfi Sunar (İst. Medeniyet Üni.)
Doç. Dr. Mertcan Taşçıoğlu (İst. Medeniyet Üni.)
Doç. Dr. Özgür Kökalan (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Doç. Dr. Turgay Şirin (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Doç. Dr. Yasemin Bal (Yıldız Teknik Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Ali Gurbetoğlu (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Besra Taş (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Canser Bilir (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Elif Esra Arıkan (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Esra Töre (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Faruk Kanger (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Kamil Arif Kırkıç (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Çetin (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Nuray Ocaklı (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Serhat Anıktar (İst. Sabahattin Zaim Üni.)
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Bilge (İst. Sabahattin Zaim Üni.)

Kongre Sekreteryası

Gülşah Balaban

Taha Çakı

Usman Khan Pathan

ISBN: 978-625-7558-04-4

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları: No. 61

ÖZET KİTAPÇIĞI

İÇİNDEKİLER

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	9
İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	20
İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	26
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	30

EĞİTİM YÖNETİMİ

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	38
İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	43
İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	48
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	53
İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	58

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	66
İLK GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	71
İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	76
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	80

MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	86
--------------------------------	----

SOSYOLOJİ

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	92
-----------------------------------	----

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	101
-----------------------------------	-----

HUKUK

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	109
-----------------------------------	-----

KLİNİK PSİKOLOJİ

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	115
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	121
İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	128

İŞLETME

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	136
İLK GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	140

İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	145
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	149
INTERNATIONAL TRADE AND FINANCE	
İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	156
INTERNATIONAL FINANCE AND BANKING	
İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	164
ENGLISH LANGUAGE AND LITERATURE	
İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	173
İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	180
TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI	
İLK GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	186
İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	193
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	199
İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	205
TEMEL İSLAMİ İLİMLER	
İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	211
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	217
İSLAM EKONOMİSİ VE ULUSLARARASI FİNANS	
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	224
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ	
İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	232
ARABIC AND ISLAMIC STUDİES	
İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	240
İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ.....	248
İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ.....	258
İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ.....	269

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

THE TRAGEDY OF IRREGULAR MIGRATION FOR A BRIGHT FUTURE: A CASE STUDY OF AFGHAN MIGRANTS IN TURKEY

Abdullah Jurat, Doctoral Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, jurat.abdullah@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

This article is an analysis of irregular migration from Afghanistan to Turkey based on qualitative research. Afghanistan as the top second refugee sender country and Turkey as the top first refugee receiving country makes a unique case study in migration. This paper's focal point is to analyze the rising wave of irregular migration from Afghanistan to Turkey. To do so, the main push and pull factors behind irregular migration are addressed. This study is conducted over 100 young male labor force between March 2019 to June 2020. The interviewees are composed of three ethnic (Uzbek, Tajik, and Pashtun) groups, respectively. The respondents have been selected from (Ankara, Malatya, Nevsehir, Sivas, Kayseri, and Istanbul) provinces. The findings of this research highlight the potential risks and challenges of irregular migration from Afghanistan to Turkey. Throughout their journey, migrants experience an extreme level of torture close to death by gambling with their lives. The absence of a comprehensive labor migration plan from the sending country is considered a pivotal problem to protect the fundamental rights of migrant workers abroad. Overall, the young generations in Afghanistan have the experience of deep anxiety, fearing the replication of the dark past in the future. Hence, an increasing number of young populations are attracted to immigrate, seeking their lives outside the country.

Keywords: Irregular Migration, Migrant Smuggling, Male labor force, Migration push and pull factors, Afghanistan, Turkey.

HUMAN RIGHTS VIOLATION IN POST-2019 JAMMU AND KASHMIR: ROLE OF INTERNATIONAL ORGANISATIONS

Rabia Nadeem, Graduate Student

University of Sialkot, rabiash.98@gmail.com

ABSTRACT

The dispute in Kashmir is one of the most longstanding and obstinate conflicts in contemporary history. Millions of people's lives have been altered, across political, social, economic and cultural spheres due to the difficult nature of this intractable, unresolved conflict. The basic human rights of the people are being further manipulated and violated ever since the imposition of a security lockdown and communications blackout on August 5th, 2019 when, the Indian Nationalist BJP government stripped away the executive autonomy that the state of Jammu and Kashmir was granted in exchange for joining the newly independent India. The article 370, which gave Jammu and Kashmir complete independence over all state matters except for foreign affairs, communication and defense and the right to an independent constitution, was also revoked from the Indian Constitution jeopardizing the privileges and special rights of the "permanent residents" of Kashmir and stripping them of their right to self-determination. An unprecedented lockdown was also imposed on the Muslim-majority state, cutting it off from communication with the outside world. In this situation, the international organizations have all eyes set on them, desperate in hopes of them coming up with a reasonable and lasting solution. This paper discusses the post-2019 human rights violations in Jammu and Kashmir while shedding light on the violations of rights to life and liberty, right to education and employment, and the rights to freedom of speech, opinion and expression in Kashmir. It explains the impact of these restrictions on the common people. Further, it touches on the role of the international organizations in putting an active effort in trying to reverse them and their impact in India.

Keywords: Kashmir dispute, Indo-Pak relations, violations of human rights, international organizations' roles

EXPERIENCES OF IMMIGRANTS IN SOUTH AFRICA: A CASE STUDY OF NIGERIANS IN THE PROVINCE OF GAUTENG^a

Leonard Munyai, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, munyaileonard1@gmail.com

---

ABSTRACT

In recent years, South Africa has been challenged with the influx of immigrants from numerous African countries. South Africa is a destination for many Africans who want to migrate from their countries of origin. The aim of this paper is to highlight the experiences of immigrants in South Africa focusing mainly in the province of Gauteng. There are various factors that contribute to migration to South Africa such as job opportunities, education, poverty, and political instability in their country of origin. This paper suggests that some Nigerians are involved in illegal economic activities whilst others are involved in formal economic activities. The claim that immigrants are stealing jobs and involved in criminal activities gave birth to what is known as xenophobia which is viewed as the major challenge experienced amongst Nigerians in South Africa. The study focuses on the factors that contribute to migration to South Africa, challenges encountered by Nigerian immigrants and the nature of the South African government's support to the Nigerian immigrants in the province of Gauteng to contribute to economic growth and development. This paper seeks to highlight research findings that can be used to educate South Africans to curb the challenges encountered by Nigerian immigrants in South Africa. The data is gathered through documentary method and it will be conducted under qualitative approach.

Keywords: Immigrants, Xenophobia, Migration, Economic growth, and Development

---

^aMA thesis supervisor: Prof. Dr. Hamid ERSOY

POLITICAL INSTABILITY AND HUMANITARIAN CRISIS IN ZIMBABWE^a

Rinae Makhado, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, makhado.rinae@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Since the 1950s, political instability has been a subject of analysis for academics and policy makers as a result of increased military coups in the Latin America and Africa. Political development in post-independent Africa has been dominated by conflicts, human rights violations and assassinations of civilians. This paper aims to illustrate how political instability has contributed to humanitarian crises in post-independence Africa focusing on the case of Zimbabwe. Zimbabwe is one of many African states that failed to create a stable political environment after attaining independence. The humanitarian crisis in Zimbabwe has generated a great concern for academics and political debates and it falls amongst many “failed states” in the continent. The political instability has led to poor governance and abuse of state resources for self-gains by the elites. Zimbabwe has been failing to provide basic needs such as food, health care and education resulting in millions of Zimbabweans being displaced due to the political instability. The paper argues that political instability is a result of power struggles between two parties; Zimbabwe African National Union – Patriotic Front (ZANU-PF) and Movement for Democratic Change (MDC). The military interventions played a very crucial and regrettable role on the country’s political developments. The analysis of Zimbabwe’s political instability and humanitarian crisis is conducted based on a literature review and a discourse analysis of documents and reports of different non-governmental organizations (NGOs) and international organizations. Given the paucity of published information in this regard, the paper aims to fill in the gaps in the literature on the subject under study.

Keywords : Political instability, humanitarian crisis, Zimbabwe, post-independence

---

^aMA thesis supervisor: Asst. Prof. Dr. Melek SARAL

ETHNICITY AND ELECTORAL VIOLENCE IN KENYA^a

Amanda Lebesse, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, lebesse.amanda@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The one-party system at independence in Kenya outlived former president Jomo Kenyatta (1963-1978), as well as, his successor Daniel Arap Moi (1978-2002), who ruled for twenty-four years. A multi-party system introduction in 1992 was accompanied by electoral violence and further brought fragmentation and significant instabilities. This paper investigates and analyses why elections in Kenya appear to have a correlation with violence and political instabilities. It aims to discuss the identified research question and apply sociological theories approach to study the phenomenon of electoral violence. The paper will examine how and why ethnicity plays an influential role at the center of electoral violence and assess the extent to which it impacts the post-election period. The paper will be a critical qualitative study. Kenya's society is ethnically divided, and the aim is to help improve relations amongst existing ethnic groups and create a sense of diversity. As a result, the study aims to provide multi-party democracies with strategies and understanding of how to suppress electoral violence. It will also explore the importance of the democratization process in fostering free and fair elections in Kenya. It will enable governments to get crucial information in the form of laws before legislatures to strengthen and protect the legitimacy of the rights of citizens. The findings assume ethnicity plays a big role in politics. Election-related violence deters Kenyans from electoral participation or political involvement. Ethnicity is a contributory factor in electoral violence in Kenya.

Keywords: Democracy, democratization, electoral violence, ethnicity, Kenya

---

^aMA thesis supervisor: Asst. Prof Dr. Hakan Erdagoz

SINO-RUSSIAN POLITICO-ECONOMIC INTERESTS IN SCO: FUTURE PROSPECTS AND CHALLENGES^a

Roshan Taj HUMAYUN, PhD Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, roshantaj85@gmail.com

ABSTRACT

Conceived initially as a regional security organization, the Shanghai Cooperation Organization (SCO) brings together resurgent Russia, an ascendant hegemonic China, along with four resource-rich Central Asia Republics (CARs) and the recent inclusion of two mainstream South Asian states namely, Pakistan and India. Since its inception, the SCO has evolved into a multifaceted institution concerned with a whole plethora of issues bearing on foreign policy coordination and economic development as a second pillar for cooperation. The SCO might be seen as a case study for new Asian regionalism based on good neighborhood diplomacy, liberalizing trade, investment and helping to improve government policies etc. Nevertheless, the two regional hegemons have used the SCO as a platform to balance and coordinate their interests in the region. As its primary initiator, China needs the SCO to penetrate the region economically through a collaborative framework. For Russia, which has co-led the organization, the SCO is a well-established mechanism to maintain its traditional sphere of influence, but also to engage CARs to ensure a steady supply of energy through its pipeline network. Nevertheless, CARs' inclination for cooperation within the SCO aims to secure infrastructural development, boost respective international profiles and balance Sino-Russian influence. As a consequence of this imbalance, the SCO could either remain a relevant actor for cooperation in Eurasia or risk degenerating into a symbolic organization. Against this backdrop, this paper examines the point of friction in politico-economic interests between Russia and China within the SCO, as one of the important aspects of their bilateral relations. This paper suggest that these differences do not prevent the main leading states from being promising partners. The purpose of the study is to analyze the relationship between China and Russia within SCO from a political as well as economic perspective. In addition, the success of SCO depends on the role it will be given in the respective foreign policy strategies of its leading member states, China and Russia. Indeed, it has been these two countries' commitments that have given the organization its role and significance in the past.

Keywords: Political economy, new Asian regionalism, economic development, cooperation, bilateral relations, politico-economic interests.

---

^aDoctoral thesis supervisor: Prof. Dr. Nasuh USLU

DEFINING AND REDEFINING SECURITY... COMPARATIVE THEORETICAL STUDY

Abdelwahab El-Morsi, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, elmorsi.abdelwahab@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

There is an increasing need especially in the Middle East to study the concept of security on its theoretical and practical levels, due to the special nature of those countries in which the security establishment has become so large that it almost takes hold of the state's supreme policy-making processes in various sectors, in what has become known as the comprehensive securitization process. This study, based on the methodology of comparative theory, provides a comparative analysis of the theoretical approaches in the field of security studies, seeking to explore the epistemological and ontological dimensions that have produced differentiation and contrast in those different approaches, with a review of their historical development and the main claims of the most prominent researchers and thinkers. It is also concerned with critiquing and dismantling the structural bias in the field of security studies with regard to the problematic of Western centeredness, which in turn produced the state centeredness in which the state is the analytical unit of security and the military power is the main domain of state security. The study also sheds light on the attempts to build theoretical frameworks far from centering around the state, so that consider the human as the analytical unit of security and achieving a sense of emancipation and liberation as a reference object for security instead of achieving the power of the state and its institutions, because the state itself may become a threat to societal security in most cases of the Middle East and post-colonial countries. The study also concludes that the research gap for developing security theoretical approaches that accommodates the historical, cultural and social peculiarities of post-colonial countries in the Middle East rather than falling into western theories still requires more intellectual and research contributions.

Keywords: Security, state centeredness, emancipation, postcolonialism

HANS KELSEN ve KARL LOEWENSTEIN'İN MİLİTAN DEMOKRASİ ANLAYIŞLARININ KARŞILAŞTIRILMASI^a

Zeynep Erdem Ömürt, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, erdem.zeynep26@gmail.com

ÖZET

Avusturya asıllı hukukçu Hans Kelsen'e göre demokrasinin esası çoğunluk yönetimidir. Bütün siyasi kanaatlere demokraside yer vardır. Ona göre çoğunluk ilkesi, bütün seçenekleri eşit olarak ele alabilen tek karar alma prosedürüdür. Kelsen demokrasi ile otokrazi arasındaki farkın bir şekil meselesi olduğunu ileri sürmektedir. Bununla birlikte, demokrasiyi otokraziden üstün tutmaktadır. Ona göre halkın oylarıyla seçilen temsilcilerin oluşturduğu parlamentonun yasama faaliyeti gerçekte demokrasi sürecinin somut görünümüdür. Weimar Cumhuriyeti'nin yıkılması sonucu 1930'lu yıllarda Almanya'da ortaya çıkan faşist ve otoriter anlayış Avrupa'nın birçok bölgesine yayılmıştır. Dün Avrupa'da yaşanan demokrasi düşmanlığı bugün de olduğu gibi her daim var olan bir sorundur. Demokratik rejimlerin prosedürel yollarla yıkılmasını önlemek üzere savunulan militan demokrasi teorisinin isim babası Alman asıllı, hukukçu Karl Loewenstein'dir. Militan demokrasi, demokrasiyi düşmanlarından korumak için anayasallaştırılmış önlemleri öngörmektedir. Karl Loewenstein, demokrasiyi korumak adına demokrasiyi ihlal eden bir yaklaşımla *ateşe ateşle karşılık* verilmesi gerektiğini savunmuştur. Hiç şüphesiz demokrasi çoğunluk isteklerini ve haklarını savunur. Ancak demokrasinin elden gitmesi tehlikesine karşı militan savunma bir tür paradoksa sebep olmuştur. Bu paradokslar, Karl Popper'in ileri sürdüğü gibi *hoşgörü ve demokrasi paradoksu*'dur. Daha açık bir şekilde ele alırsak, demokrasiyi düşmanlarından koruyalım derken demokrasi düşmanlarının başarmak istediği özgürlüklerin kısıtlanmasını onların yerine gerçekleştirmektir. Militan demokrasi anlayışı, Kelsen'in prosedürel demokrasi anlayışının tam karşıtı olup, Loewenstein'in esas entelektüel eleştirilerinin yöneltildiği doktrindir. Tüm bunlar ışığında militan demokrasiyi iyi anlamak için iki farklı görüşü siyaset teorisi açısından mukayese etmek yerinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karl Loewenstein, Hans Kelsen, Militan Demokrasi, Prosedürel

---

^aBu çalışma, Zeynep Erdem Ömürt'ün Dr. Öğretim Üyesi Ömer Taşgetiren danışmanlığında yürütülen "Türkiye'de Militan Demokrasi ve Eleştirileri" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ALİYA İZZETBEGOVIÇ DÜŞÜNÇESİNDE AHLAK – SİYASET İLİŞKİSİ^a

Abdullah Karaman, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, karaman.abdullah@std.izu.edu.tr

ÖZET

Ahlak – siyaset ilişkisine dair tartışmalarının çok eskilere dayandığı ve günümüzde de güncelliğini koruduğu izahattan varestedir. Bu tartışmaların odak noktasını aile, yakın çevre ve toplum içinde davranışlarımızın ölçüsünü belirleyen, iyi ile doğru eylemlerde bulunmamızı kötülüklerden ve yanlışlardan uzak durmamızı öğütleyen ahlakın, siyasetin temel ilkelerini belirleyip belirleyemeyeceği sorunu oluşturmuştur. Kimi düşünürlerce siyaset, ahlaka hizmet etmesi gereken ve insanın erdeme ulaşmasını sağlayan bir araç iken kimilerince ahlaktan bağımsız bir alan olarak görülmüştür. Bu çalışmada, Aliya İzzetbegoviç’in, ahlak – siyaset tartışmalarında nerede konumlandığı gösterilmeye çalışılmıştır. İzzetbegoviç, Bosna’nın Sırp işgaline uğraması ile başlayan ve yaklaşık dört yıl süren zorlu savaş boyunca halkı ile vatanını korumak uğruna mücadelenin en önünde bir komutan olarak yer alan, Dayton Barış Antlaşması’ndan sonra ise Bosna Hersek’in devlet başkanlığı görevini üstlenmiş Müslüman bir liderdir. ‘Bilge Kral’ olarak da anılan Aliya İzzetbegoviç’e göre, “Tıpkı bir balığın suyun içinde oluşu gibi tarihin içinde olan biz özneler için hayatın birbirinden kopuk bölümleri yoktur.” Dolayısıyla siyaset de hayatın bir parçasıdır ve yaşamın diğer alanları gibi ahlaktan soyutlanması mümkün değildir. O, siyaset ve ahlakı birbirinden ayırarak yönetimin nasıl olması gerektiği hususunda modern siyaset felsefesinin pratik yüzünü oluşturan Makyavelist yaklaşıma karşın, ahlakın merkezde yer aldığı bir siyaset anlayışının savunucusu ve uygulayıcısı olmuştur. Çalışmamızın amacı, İzzetbegoviç’in düşmanları tarafından dahi takdir edilen ahlaki duruşunun temellendiği zemini ortaya çıkarmaktır. İzzetbegoviç’in, üzerinde çalışılmayı fazlasıyla hak edecek nitelikte zengin bir muhtevaya sahip olan *üçüncü yol teorisinin*, İslam ülkeleri yöneticileri başta olmak üzere tüm siyasi aktörler için ahlak – siyaset ilişkisine dair önemli mesajlar verdiği kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Aliya İzzetbegoviç, Ahlak – Siyaset, Üçüncü Yol, Siyasal Etik.

^a Bu çalışma, Abdullah Karaman’ın Dr. Öğretim Üyesi Ömer Taşgetiren danışmanlığında yürütülen “Aliya İzzetbegoviç Düşüncesinde Ahlak Siyaset İlişkisi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

FOUCAULT VE İKTİDAR^a

Ramazan Karabıyık, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, karabiyik.ramazan@std.izu.edu.tr

---

ÖZET

Bu çalışma Michel Foucault'nun iktidar analizi ile özne arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu kapsamda bu bildiri, iktidarın nasıl üretildiğini ve iktidarın da özne olarak bireyi nasıl ürettiğini açıklamaya çalışmaktadır. Foucault, özneyi veya özneleşmeyi ele alan eserler sunmasına karşın salt iktidarı ele alan bir eser ortaya koymamıştır. Buna rağmen Foucault'nun iktidardan ne anladığına, onun nasıl işlediğine ve özneyle olan ilişkisine dair analizlerinin izlerini çoğu eserinde parça parça da olsa bulmak mümkündür. Buradan hareketle literatür taraması ve metin incelemesi yöntemleri ile Michel Foucault'nun eserleri, yazınsal alana aktarılmış röportajları ve söyleşileri incelenecektir. Özellikle bir öznelleşme pratiği olan 'Cinsellik'i incelediği *Cinselliğin Tarihi* adlı eserine başvurulacaktır. Zira söz konusu eser, özneliğin üretimini açıklamaya çalışır ve bu çabanın amaca ulaşması için iktidar analizine olan ihtiyacı vurgular. Bu ihtiyacı gidermek için asıl konuya değinmeden önce iktidar analizine girer. Foucault'nun iktidar analizine dair görüşlerinin en derli hali bu eserde bulunmasından dolayı bu eser, bildirinin temel kaynağı olacaktır. Metin ve eserler incelendikten sonra ilk olarak Foucault'ya göre iktidarın ne olduğu ve nasıl ortaya çıkıp işlediği izah edilecektir. Ardından özne kavramının neye işaret ettiği ve neyi kapsadığı açıklanacaktır. Son olarak, iktidar ile özne arasındaki ilişkiye değinilerek bu ilişki, öznenin iktidarı, iktidarın da özneyi üretimi bağlamında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Foucault, İktidar, Özne

---

^aBu bildiri Dr. Öğretim Üyesi Melek Saral'ın danışmanlığında hazırlanan tez referans alınarak hazırlanmıştır.

AZERBAIJAN PETROL ŞİRKETİ SOCAR'IN TÜRKİYE YATIRIMLARININ TÜRKİYE VE AZERBAIJAN İLİŞKİSİNE ETKİSİ^a

Aysel Asgarli, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, aysel.esgerli0@gmail.com

ÖZET

Bugün uluslararası arenada Azerbaycan'ı SOCAR (State Oil Company of Azerbaijan Republic) ismiyle temsil eden Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi dünyadaki petrol sektörünün en önde gelen şirketleriyle ilk beşi paylaşmaktadır. Azerbaycan petrolünün tarihi çok kadim zamanlara dayansa da, en yakın tarihi ele alırsak, henüz Sovyetler dönemindeyken de muhtelif zamanlarda farklı isimlerle devletin bazı kuruluşlarına tabi şekilde kendi faaliyetini devam ettiriyordu. Sovyetler dağıldıktan sonra tekrar kendi bağımsızlığını ilan eden Azerbaycanda o dönem cumhurbaşkanı olan Ebulfez Elçibeyin 13 Eylül 1992-de imzaladığı kararnameyle "Azerineft" Devlet Konsermini ve "Azerneftkimya" Üretim Birliği'ni Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi, yani SOCAR adı altında birleştirdi. "İktisadiyatı güçlü olan devlet her şeye kadirdir" diyen Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, Azerbaycan'ın sahip olduğu doğal servetlerin daha verimli bir şekilde kullanılmasını temin etmek için gerekli tecrübelerin mübadelesi açısından yurtdışı şirketleri ile görüşmelere başlamıştır. Uzun süren görüşmeler ve müzakerelerden sonra "Azeri_Çırak-Güneşli" yataklarının derin sulu hisselerinin işlenmesi üzerine 1994 yılının 20 Eylül'ünde dünyanın 7 ülkesinin tanınmış 11 petrol şirketi ile "Yüzyılın Sözleşmesi" adlı petrol anlaşmasını imzaladı. Bu anlaşmanın önde gelen dünya petrol şirketlerini Azerbaycan'a celbetmesi çok geçmeden yurt dışı şirketi ile daha 34 sözleşmenin imzalanmasına yol açtı. "Yüzyılın Sözleşmesi" anlaşmasının esasını Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ve Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) petrol-doğal gaz kemerleri teşkil ediyordu. 1998 yılında Azerbaycan Gürcistan ve Türkiye Cumhurbaşkanıları BTC boru hattının inşasıyla ilgili olan "Ankara Beyanı"ni imzaladı. 2006 yılında Azerbaycan petrolünün Ceyhan'a varması resmi bir törenle kutlanarak, açılışı yapıldı. Hemen sonrasında 2007 yılında BTE boru hattı da kullanıma açıldı. 2008 yılında Petkim'in %51'ini alarak Türkiye'deki faaliyetlerine başlamış olan SOCAR, özellikle petrokimya ve rafineride Türkiye'nin dışa bağımlılığını azaltmaktadır. SOCAR'ın Türkiye'ye yapmış olduğu ve gelecekte yapacağı yatırımların toplam bütçesi 19,5 milyar doları aşmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren SOCAR'ın çatısı altında birçok şirket bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ise; Petkim TANAP, SOCAR Terminal, Petkim RES, Bursagaz, Kayserigaz, Enervis, SOCAR Enerji Ticareti'dir.

Anahtar Kelimeler: SOCAR, Azerbaycan, Türkiye, Petrol, TAP, TANAP

^a Bu çalışma, Aysel Asgarli'nin Dr. Öğretim Üyesi Fatih Serbest danışmanlığında yürütülen "Azerbaycan Petrol şirketi SOCAR'ın Türkiye yatırımlarının Türkiye ve Azerbaycan ilişkisine etkisi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

SAĞLIK-GÜVENLİK İLİŞKİSİ VE KOVID-19 SÜRECİ

Hacı Mehmet Boyraz, Doktora Adayı

Sakarya Üniversitesi, boyrazhacimehmet@gmail.com

Onur Balcı, Doktora Adayı

Sakarya Üniversitesi, blconr34@gmail.com

ÖZET

2019 yılının son günlerinde Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgını, ortaya çıktığı ilk andan itibaren dünya genelinde ağır vakalara ve ölümlere yol açmıştır. Salgının hem daha fazla yayılmasını hem de daha fazla insanı öldürmesini engellemek için, devletlerin karar vericileri çoğunlukla konunun uzmanları ile hareket etmiştir. Bu bağlamda Kovid-19 salgını, askeri güvenlik konularına öncelik veren geleneksel güvenlik gündemlerinin önüne geçerek devletlerin birinci gündemi hâline gelmiştir. Aslında sağlıkla uzantılı krizler, uzun yıllardan beri devletler nezdinde ciddi bir güvenlik meselesi olarak kabul edilmiştir. Özellikle yakın tarihe bakıldığında, sağlık-güvenlik ilişkisinin; HIV, SARS, ebola, kuş gribi (H5N1) ve domuz gribi (H1N1) gibi salgınların, devletler nezdinde ve hatta devletler arasında ciddi birer güvenlik meselesi olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bunun yanında geleneksel devlet merkezli güvenlik yaklaşımlarının çok fazla dikkate almadığı sağlık sektörü, ciddi salgınların ortaya çıktığı dönemlerde insan güvenliği, ekonomi güvenliği, gıda güvenliği ve ulusal güvenlik gibi pek çok sektörle ilişkili şekilde gündeme gelmiştir. Bunu destekler şekilde dünyanın halihazırda içinden geçtiği Kovid-19 salgın süreci de devletler nezdinde ve hatta devletler arasında benzer güvenlik kaygılarına yol açmıştır. Buradan hareketle bu kongre tebliğinin amacı, dünyanın içinden geçtiği Kovid-19 salgınını sağlık-güvenlik ilişkisi çerçevesinde analiz etmektir. Bunun için tebliğ, geleneksel güvenlik anlayışı yerine yeni nesil güvenlik anlayışının ortaya koyduğu temel argümanlardan hareket etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çin, Güvenlik, Kovid-19, Sağlık

YUNANİSTAN'IN SURİYE MÜLTECİ KRİZİ YAKLAŞIMI'NA İNSAN HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ: GERİ GÖNDERMEME İLKESİ^a

Asiya Bozkurt, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bozkurt.asiya@std.izu.edu.tr

ÖZET

İnsanlık tarihinin eski zamanlarından beri var olan göç olgusu, mültecilik hukukunun da temelini oluşturmaktadır. İnsanoğlu ekonomik, sosyal ve kültürel gibi birçok faktörlerden dolayı geçici ya da sürekli olarak göç etmektedir. Mültecilik söz konusu olduğundan ekonomik sebeplerden ziyade zulme uğrama korkusu nedeniyle göç söz konusudur. Mültecilerin kabulü, insan hakları problemi olmasına rağmen, mülteci haklarının gelişimini siyasi politikalar belirlemektedir. Mülteci zaten kendi ülkesinde zulme uğramak korkusunda olan kişi olduğundan, bunun kabul eden ülke yönünden doğal sonucu, kişinin zulme uğrayacağı ülkeye geri gönderilmemesidir. Temel bir insan hakkı olan ve Uluslararası Hukuk'ta önemli bir yere sahip olan geri göndermeme ilkesi sığınmacıların işkenceye, insan dışı ya da küçük düşürücü muamelelere maruz kalma veya hayat ve özgürlüğünün tehlikede olma ihtimalinin bulunduğu yerlere gönderilmemesi anlamına gelmektedir. Bu çalışma Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'da Suriye İç Savaşından sonra ortaya çıkan mülteci ve sığınmacıların geri gönderilmeme haklarının ne derece korunabildiğini inceleyecektir. Bu çalışmada Yunanistan'ın örnek vaka olarak incelenmesi, Suriye'den iç savaş sonrası düzensiz göçmenlerin Birlik topraklarına deniz yolu güzergahını kullanarak ülkeye girmeleri, ve Yunanistan'ın mülteci krizinden en çok etkilenen ülkelerden biri olmasıdır. Çalışmanın temel amacı, "insan hakları" ile "güvenlik" arasında seçim yapmak zorunda kalan Avrupa Birliği'nin siyasalarının incelenmesi ve bu bağlamda Yunanistan'ın düzensiz göçmenlere yönelik geri göndermeme ilkesini nasıl uyguladığını tespit etmektir. Çalışma nitel bir araştırma yönetimi kullanacak ve verilerini ise Avrupa Birliği ve Yunanistan'ın resmi demeçlerinden, gazetelerden ve elektronik kaynaklardan elde edecektir. Bu çalışma AB'nin düzensiz göç politikası çerçevesinde Akdeniz ülkesi olan Yunanistan'ın düzensiz göç ve geri göndermeme ilkesine dair uygulamalarını analiz ederek sürecin anlaşılmasına önemli bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Yunanistan, Suriye Krizi, İnsan Hakları, Geri Göndermeme İlkesi

^aBu çalışma Asiya Bozkurt'un Dr. Öğretim Üyesi Melek Saral danışmanlığında yürütülen "AB'nin Suriye Mülteci Krizi Yaklaşımına İnsan Hakları Perspektifinden Değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GÖÇ VE ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK İLİŞKİSİ: ŞİŞLİ İLÇESİ ÖRNEĞİ^a

Yusuf Ceylan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ceylan.yusuf@std.izu.edu.tr

ÖZET

Bu bildiri çalışması Şişli ilçesinde Kurtuluş semti, İzzetpaşa Mahallesi ve Nişantaşı semti bölgelerinde ikamet eden Türk vatandaşı bireylerin, yabancılar (sığınmacılar, düzenli-düzensiz göçmenler) hakkındaki görüşlerini esas almakta ve buradan hareket ile halkın göç ve çokkültürlülük kavramlarına karşı bakış açılarını ölçmek üzerinedir. Bu amaçla üç ayrı bölgede toplam 30 kişi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın teorik kısmında, göç ve çokkültürlülük bağlantılı teoriler incelenmektedir. Bulgularımıza baktığımızda katılımcıların, siyasi görüşleri farketmeksizin konu hakkındaki düşünceleri incelendiğinde çokkültürlülük, göç ve yabancılik gibi kavramlara karşı mesafeli oldukları gözlemlenmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun üzerinde durduğu bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Bunlar; devletin düzensiz göç ile mücadelede daha sıkı önlemler alması gerektiği, düzensiz göç kaynaklı kayıt dışı istihdamın önüne geçilmesi, yaşam tarzı farklılıklarını temel alan kültürel endişeler gibidir. Öte yandan siyasi olarak kendisini sağ-muhafazakar tanımlayan katılımcılarda başta sığınmacılar olmak üzere yabancı unsurlara karşı sempati oranı artmakta iken, sol görüşe sahip katılımcılarda negatif yönlü düşüncelerin ağır bastığı görülmektedir. Devletin göç konusunda öncelikli olarak yapması gerekenler; entegrasyonu geliştirmek amacıyla başta sığınmacılar olmak üzere düzenli göç ile gelen unsurları ülkenin farklı noktalarında sistematik bir şekilde iskân etmek, uluslararası kuruluşlarla koordineli çalışmak, bu kuruluşlardan maddî fon talep etmek ve en nihayetinde göç ile gelen yabancıların yaşam standartlarını iyileştirmektir. Başlıca teorik bulgularımız ise; göç ve çokkültürlülük kavramlarının doğrudan bağlantılı olduğu, çokkültürlülüğe yakın devlet politikalarının bölgesel-kültürel anlaşmazlıkların çözümünde uzun vadede daha işlevsel olduğu, bir çok ülkenin toplum yapısının geçmişte aldığı dış göçler neticesinde günümüzdeki formuna ulaştığı, Türkiye'nin bir göç ülkesi olduğu, geçmişinde çokkültürlülük politikalarına yakın devlet politikaları geliştirdiği ve yine geçmişinde bu şekilde bir toplum yapısına sahip olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Göç, Çokkültürlülük, Entegrasyon, Şişli, Düzensiz Göç

^a Bu çalışma, Yusuf Ceylan'ın Dr. Öğretim Üyesi Feyzullah Yılmaz danışmanlığında yürütülen "Göç ve Çokkültürlülük İlişkisi: Şişli İlçesi Örneği" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

‘BİR BAŞKADIR’? CHP’Lİ SİYASİ ELİTLERİN 2010 SONRASINDAKİ SÖYLEMLERİNİN POST-SEKÜLERLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ^a

Betül Coşkun, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, coskun.betul@std.izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’de ‘seküler’ kesim olarak adlandırılan CHP’li siyasi elitlerin, dinin toplumsal hayattan soyutlandığı ‘seküler’ bir çağın ardından, başta Avrupa ve ABD’de olmak üzere yeni bir dönemin başladığı iddiaları referansı ile 2010 sonrası dönemde dine karşı olan tutum ve politikalarında yaşanan değişimler incelenmiştir. Jürgen Habermas’ın literatüre kazandırdığı ‘post-seküler toplum’ kavramı ile yeni bir dönemin başladığına yönelik tartışmalar sonucunda Türkiye’nin de bu dönemde ‘bir başka?’ olup olmadığı CHP üzerinden gündeme alınmıştır. Post-sekülerizm, modernleşmenin beraberinde getirmiş olduğu dünyevi olan ile dini olan arasındaki uzaklaşma dönemini sonlandırdığı iddiası taşıyan, geleneksel değerlerin yeniden hatırlandığı, dinin kamusal alandaki etkisinin arttığı aynı zamanda dine duyulan kişisel ilginin de artmış olduğu bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Özellikle Habermas tarafından yapılan tanımlama, bu çağ için bir ‘zihniyet değişimi’ni şart koşmaktadır. Türkiye üzerinde yapılan araştırmalar fikir ayrılıklarını beraberinde getirmiştir. Bazı isimler ülkede post-seküler dönemin varlığının mümkün olmayacağını çünkü laiklik politikalarının katı ve sabitlikten uzak olarak, yaşananların zaman içerisinde sergilenen pragmatik bir tutumdan ibaret olduğunu savunup, toplumun çoğulcu yapısını göz önüne alıp bu çağın ülkede yaşanmasının mümkün olmadığını dile getirirken, bazı isimler de tam tersine bu çağın Avrupa’da olduğu gibi ülkemizde de yaşanmakta olduğunu ileri sürmektedir. Bu çalışmada ise TBMM konuşmaları, basın açıklamaları, parti ve seçim söylemleri, yazılı ve sözlü olarak verilen röportajlar, kabuller ve basılı yayınlar ışığında, siyasilerin zaman içerisinde politikalarında değişimlere gittikleri gözlenmektedir. Şu ana kadar toplanan ve incelenen verilerden hareketle varılan bazı sonuçlar şöyledir: Laiklik kavramı sözlük anlamına uygun kullanılsa da zaman içerisinde ‘seküler’ sıfatı ile eş değer olarak kullanılmış, katı bir din ve siyaset ayırımından ziyade din ve vicdan özgürlüğü olarak vurgulanmış, dinin siyasete yön vermemesi temel alınarak toplumdaki farklı kültür ve dini inanç gruplarına duyulması gereken saygı, gündeme getirilen temel bir ifade haline almıştır.

Anahtar Kelimeler: Laiklik, Sekülerizm, Post-sekülerizm, CHP

^a Bu çalışma, Betül Coşkun’un Dr. Öğretim Üyesi Feyzullah Yılmaz danışmanlığında yürütülen “Post-Seküler Türkiye?: Seküler Siyasal Elitler Üzerinden Bir İnceleme” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

AVRUPA’DA SAĞ POPÜLİST PARTİ ÖRNEĞİ OLARAK FIDESZ – MACAR YURTTAŞ BİRLİĞİ PARTİSİ (1988-2020)^a

Tuğçe Aslan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, aslan.tugce@std.izu.edu.tr

ÖZET

Popülizm kavramının sınırlarının keskin olmaması sebebiyle kavram hakkında üzerinde uzlaşmış bir tanım mevcut değildir. Kavramın sınırları değişikçe popülizm tanımları da değişikliğe uğramıştır. Bu sebeple araştırmacılar, popülizmi ele alırken, kavramı bir ideoloji, bir söylem ya da bir siyasi strateji olarak değişik varyasyonlarla tanımlamışlardır. Cas Mudde popülizmi, “toplumun nihayetinde iki homojen ve karşıt gruba, 'saf insanlara karşı' yozlaşmış elit 'olarak ayrıldığını düşünen ve politikanın volonte générale (genel irade) ifadesi olması gerektiğini savunan bir ideoloji olarak” tanımlamaktadır. Daniele Albertazzi ve Duncan McDonnell, popülizmi “erdemli ve homojen bir insanı, birlikte egemen insanları haklarından, değerlerinden, refahlarından, kimliklerinden ve seslerinden mahrum bırakan (veya mahrum bırakmaya çalışan) olarak tasvir edilen bir dizi elit ve tehlikeli ‘ötekilere’ karşı çeken bir ideoloji olarak” tanımlamaktadır. Pierre-Andre Taguieff, popülizmin belirli bir programın esası olmaktan ziyade bir stil olduğunu vurgular. Bu stil özellikle işler kötüye gittiğinde kalabalıkları memnun etmek amacıyla kullanılır. Kurt Weyland’a göre ise popülizm bir siyasi stratejidir. Bu siyasi stratejiler parti liderlerinin kendi iktidarlarını devam ettirmek için uyguladıkları güç kapasiteleridir. Weyland’a göre popülist parti liderleri iktidara ulaşmak ve iktidarda kaldıkları süreyi uzatmak adına referandumlar, seçimler, kitleleri etkileyen gösteriler ve seçimler için yapılan kamu araştırmaları gibi araçlar kullanırlar. Bu çalışma, literatür taraması yapılarak incelenen popülizm tanımlamalarının ışığında, popülizmin parti liderleri tarafından bir siyasi strateji olarak nasıl kullanıldığını analiz etmektedir. Bu amaçla Macar Yurttaş Birliği Partisi (FIDESZ) örnek olay incelemesi olarak seçilmiştir. Örnek olay incelemesi olarak FIDESZ’in tercih edilmesinin sebebi; ana akım iktidar partisi olan FIDESZ’in ülkenin aşırı sağ kanadındaki Daha İyi Bir Macaristan Hareketi (JOBBIK) Partisi’nin söylem ve stratejilerini hayata geçiriyor olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Sağ Popülizm, Macar Yurttaş Birliği Partisi, Daha İyi Bir Macaristan Hareketi, Aşırı Sağ

^aBu çalışma, Tuğçe Aslan’ın Doç. Dr. Erhan İçener danışmanlığında yürütülen “Avrupa’da Sağ Popülist Parti Örneği Olarak Fidesz – Macar Yurttaş Birliği Partisi (1988-2020)” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

MİLLÎ GÜVENLİK BAĞLAMINDA STRATEJİK İSTİHBÂRATIN DIŞ POLİTİKADAKİ YERİ, ÖNEMİ VE GEREKLİLİĞİ: İRAN VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ^a

Enes Çavuşoğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, cavusogluenes@gmail.com

ÖZET

Stratejik istihbârat, devlet tarafından belirlenen ihtiyaçlara binâen amacı merkeze alarak araçların iyi bir şekilde sevk ve idâre edilmesiyle çeşitli kaynaklardan derlenen haber, bilgi ve dokümanların yerinde ve zamanında işlenmesi neticesinde elde edilen üründür. Stratejik istihbârat, iç ve dış politik meseleler bağlamında mevcut ve olası ihtiyaçları karşılayacak fayda sağlamak üzere yürütülür. Sosyal risk faktörü açısından ve yumuşak gücün siyâsî, askerî ve iktisâdî temâyüzü açılarından beklenen stratejik fayda sebebiyle istihbârî faaliyetlerin başarılı bir şekilde tatbik edilmesi ve sonuçlandırılması önem arz etmektedir. Bununla birlikte yapılan bazı çalışmalar/araştırmalar göstermiştir ki; stratejik istihbârat, toplumdaki/ricaldeki yerleşik anlayışın ve akademik ihmâlkârlığın da getirdiği literatür boşluğunun ortasında hak ettiği ilgi ve değerden yoksun bırakılmıştır. İstihbârat kavramının klasik espionaj (casusluk) anlayışından moderniteyle birlikte kurumsallaşma serüveni bağlamında (tarihsel süreçleriyle birlikte) incelenmesi faydalı olacaktır. Bu çalışmada da Türk ve İran istihbârat sistemlerinin tarihsel süreçte edindikleri deneyimlere ve kurumsallaşma kültürlerine yer vererek ülkelerin istihbâratı dış politikada nasıl etkin bir araç olarak kullanılabilir kıldıkları ve onları nasıl yönettikleri incelenmiştir. Burada temel teşkil eden bir diğer husus da stratejik millî güvenlik kavramıdır. Millî güvenlik kavramı, sosyal bilimlerde klasik anlamda “bir milletin iç (millî) değerlerini dış tehditlere karşı koruma yeteneği” şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca, salt askerî başarı ve önlemlerden ziyâde, modern devlet teşekkülünde millî bilinç ve millî ve mânevî değerlerin muhâfazasını kapsamaktadır. Stratejik istihbâratın çok yönlü ve kuşatıcı etkisini tüm bu dış politika ve millî güvenlik meselelerinde gözlemlemek mümkün olmaktadır. Literatür taraması ve araştırmalar neticesinde edinilen bilgiler ışığında görülmektedir ki; ülkelerin istihbârat sistemlerini anlamak, onların dış politika, yumuşak güç ve millî güvenlik stratejilerini anlayabilmek ve değerlendirebilmek açısından önemlidir. Türkiye’de bu amaç ve kapsam dâhilinde, savaşları ve barışları çok eski tarihlere dayanan iki komşu devletin, İran ve Türkiye’nin özelinde yapılmış mukâyeseli bir istihbârat çalışması tespit edilememiştir. Bu sebeple; bu çalışmayla iki komşu devletin istihbârat faaliyetlerinin başarı düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırma bağlamında elde edilen bilgilerle bir mukâyeseye varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Stratejik İstihbârat, Dış Politika, Millî Güvenlik, Yumuşak Güç

^a Bu çalışma, Enes Çavuşoğlu’nun Prof. Dr. Ertan Aydın danışmanlığında yürütülen “Bir Dış Politika Unsuru Olarak Stratejik İstihbârat: İran ve Türk İstihbârat Sistemlerinin Tarihsel Gelişimi ve Mukâyesesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

NATO’NUN DEĞİŞEN STRATEJİK YAPISI VE TÜRKİYE’NİN ÖRGÜT İÇİNDEKİ KONUMU

Ali Kamer Palamut, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kamerpalamut7@gmail.com

---

ÖZET

Kuruluş aşamasında; yayılmacı bir politika izleyen Sovyetler Birliği’ne (SSCB) karşı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Batı Avrupa ülkeleri tarafından kurulan NATO, zaman içinde farklı devletlerin de dahil olması ile değişimlere uğramıştır. Kurulduğu 1949 yılında 12 üyeye sahip olan NATO, zaman içinde üye sayısını arttırdığı gibi, örgütün yapısı ve üstlendiği görevlerde de değişimler olmuştur. Başlangıçta örgütün amacı, üye ülkelerin sınırlarını büyüyen Sovyet tehdidinden korumak iken, 1955’te Varşova Paktı’na üye ülkelerle rekabet ortamı oluşmuş, 1991’de SSCB’nin yıkılması ile Varşova Paktı üyesi olan Merkez ve Doğu Avrupa ülkeleri de NATO üyesi olmuştur. Sovyetler Birliği’nin bölgede etkinliğini kaybetmiş olmasını fırsat bilen ABD, bölgede etkin güç olmak için girişimlerde bulunmuş ve NATO şemsiyesi altında Rusya’yı çevreleme politikasına hız vermiştir. ABD, 1950 yılında Türkiye’nin Kore’ye asker göndereceğini ilan etmesiyle Türkiye’nin üyeliğine sıcak bakmış ve böylece Türkiye, NATO’nun Sovyetler Birliği’ni çevreleme politikasının temel parçalarından biri haline gelmiştir. Bu çalışma, Soğuk Savaş sonrasında NATO’nun yaşadığı örgütsel değişimler ile birlikte, birlik içinde Türkiye’nin konumunda bir değişiklik olup olmadığını inceleyecektir. Çalışma, NATO’nun Soğuk Savaş sonrası yaşadığı stratejik değişiklikleri ve Türkiye’nin NATO bünyesinde gerçekleştirdiği faaliyetleri analiz ederek, Türkiye’nin NATO içindeki geleceğine ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: NATO, Türkiye, ABD, Rusya

NEOKLASİK REALİZM PERSPEKTİFİNDEN TÜRK-RUS İLİŞKİLERİNDE LİDER FAKTÖRÜ^a

İsmail Sıtkı Yılmaz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ismailstkylmz@yahoo.com

ÖZET

Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkiler 2010 yılından bugüne çok hızlı gelişme kaydetmiştir. Yüksek gerilimin eksik olmadığı ilişkiler 1990'lı yıllarda şiddetli rekabete, 2000'li yıllarda ise ekonomi ve ticarete yoğun işbirliğine sahne oldu. Rekabet ve işbirliği sarmalında dalgalanan Türk-Rus ilişkileri, son 10 yılda daha karmaşık bir hal aldı. 2010 yılının sonlarında Orta Doğu'da başlayan Arap Baharı ve ardından Suriye'de başlayan "iç savaş" ilişkilerin seyrini derinden etkiledi. Suriye krizinde Türkiye ile Rusya, Beşşar Esad liderliğindeki rejimin "yeni Suriye'nin geleceğinde yer alıp almayacağı" konusunda zıt kutuplarda yer aldı. Rusya, Esad'ı devirmek isteyen Türkiye'nin hamlelerini işlevsiz hale getirdi. Çatışmalara doğrudan askeri müdahalede bulunarak iç savaşın gidişatını Esad lehine çevirdi. İkili ilişkiler, 24 Kasım 2015'te Türkiye'nin Rus savaş uçağını düşürmesi ile ciddi bir krize girdi. 27 Haziran 2016'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın özür mektubu göndermesi ile ilişkiler eski seviyesine dönmekle kalmadı, normalleşmenin de ötesine geçti. NATO üyesi Türkiye, NATO'yu düşman ilan eden Rusya'dan S-400 füzeleri satın aldı. Bu çalışma Türk – Rus ilişkilerini, Soğuk Savaş'ın bitişinden itibaren Rusya'nın ve Türkiye'nin izlediği politikaları inceleyerek, Erdoğan ve Rus lider Vladimir Putin'in siyasi tutumlarını Neo-klasik Realizm perspektifinden incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, uçak krizi, Karlov cinayeti ve Suriye'de yaşanan çıkar çatışmasına rağmen iki ülke arasında gelişen işbirliğini ve bu krizlere rağmen Rusya'nın, Türkiye'nin en önemli ekonomik, siyasi ve askeri ortağı haline gelmesini dış politikada lider etkisine odaklanarak incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-Rusya İlişkileri (1990-2020), Suriye İç Savaşı, Erdoğan, Putin, Uçak Krizi, Karlov Cinayeti

---

^aBu çalışma, İsmail Sıtkı Yılmaz'ın Prof. Dr. Nasuh Uslu danışmanlığında yürütülen "Neoklasik Realizm Perspektifinden Türk-Rus İlişkilerinde Lider Faktörü" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ POLİTİKASI

Muhammet Yasir Okudan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yasirokudan@gmail.com

ÖZET

Bu çalışma Türkiye’nin Doğu Akdeniz politikasını enerji güvenliği bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki enerji politikalarının Avrupa Birliği ve diğer bölge ülkelerinin politikalarına etkisi olup olmadığına odaklanan çalışma ilk olarak Doğu Akdeniz’in önemini tarihsel olarak ele alarak günümüzde Doğu Akdeniz’in öneminin artmasına neden olan hidrokarbon kaynaklarına değinecektir. Çalışma, enerji güvenliğinin tanımlarını ve bu tanımların ihracatçı, ithalatçı ve enerji transit yolları üzerinde olan ülkelerin enerji güvenliği tahayyüllerine göre gösterdiği değişimi analiz edecektir. Çalışmada, Yunanistan’ın deniz yetki alanı tezi ve Kıbrıs sorunuyla bağlantılı olarak önemi artan Doğu Akdeniz’deki münhasır ekonomik bölge sorunu Türkiye’nin enerji güvenliğine etkisi bağlamında açıklayarak Türkiye’nin enerji güvenliğine bağlamında incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Enerji, Enerji Güvenliği, Doğu Akdeniz, Deniz Yetki Alanı

AFRİKA'DAKİ SORUNLAR, ALTERNATİFLER VE FIRSATLAR, KAYNAKLARIN KULLANIMI

Ali Aktaş, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, aktasali.58@gmail.com

ÖZET

Afrika, dünyanın en zengin kaynaklarına sahip ama kaynaklarını kullanamayan bir kıtadır. Sömürgecilik dönemi sonrası bağımsızlığını elde eden kıta ülkeleri bağımsızlıktan sonra iç savaş, diktatörlük, darbe, yoksulluk ve terör sorunlarıyla uğraşmıştır. 1963'te kurulan Afrika Birliği (AfB) kıtanın sorunlarına çözümler bulmayı amaçlıyordu. Ancak kuruluşundan sonra Afrika Birliği etkili olmaktan uzak kalmış ve buraya üye devletler sorunlara müşterek çözümler elde edememiştir. Afrika'nın yaşadığı sorunlar Kaynakların Laneti tezi üzerinden izah edilmeye çalışılmış olsa da gelinen noktada kıta ülkeleri son yirmi yılda ekonomik olarak hızla büyümeyi başarmıştır. Son yirmi yılda kıta, dünyanın en yoğun ve genç nüfusun olduğu, kalkınma potansiyelini yakaladığı, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ve bu ülkelerdeki şirketlerin yatırımlar yaptığı bir coğrafya olmuştur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin (BRICS ve Türkiye'nin) kıta ülkeleriyle olan ilişkilerini geliştirmesi, elçilikler açması, siyasi ve iktisadi antlaşmalar yapması ile Afrika yükselmeye başlamıştır. Bu yükseliş ile yatırım fırsatları da artmıştır. Bu bildiri, Afrika'nın 20. yüzyılda yaşadığı sorunlardan 21. yüzyıla gelindiğinde gerçekleşen yatırımlara ve fırsatlara değinilmektedir. BRICS ve Türkiye'nin 21. Yüzyılın başından itibaren hızla gelişmesi onları yatırım için Afrika'ya yakınlaşmasını sağlamış ve nihayetinde kıta ile olan mesafe uzaklığı kalkarak doğrudan yatırımlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Bildirinin sonuç bölümünde bu yatırımların getirdiği fırsatlar değerlendirilmiştir. Bildiride ulaşılan sonuçta Kaynakların Laneti tezinin Doğrudan Yabancı Yatırımlar ile aşılabileceğine ulaşılarak kıta ülkelerinin kalkınmasının mümkün olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Yatırımlar, BRICS, Türkiye Afrika İlişkileri, Kalkınma, Dış Politika

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

SOUTH AFRICA’S DEMOCRATIC TRANSITION: POLITICAL LEARNING, THE NEGOTIATED COMPROMISE AND THE ACTORS INVOLVED

Mashotha Jabulani, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, mashotha.jabulani@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The decolonization process and the subsequent transitional and democratization period from authoritarian regimes such as Apartheid of South Africa to many other inclusive regimes saw the inevitable democratization wave and the African continent by many accounts a testing ground for the introduction of the process of democratization. The proposed paper will explore the process of political learning in South Africa in the context of the transition from Apartheid to a multiracial government in the 1990s. Democratic transition brought unforeseen challenges and compromises that led to a “negotiated pact” between the remnants of the Apartheid regime and anti-Apartheid parties in a coalition government. Although there was bloodshed in the early stages of the democratization, the actual process was much peaceful and to an extent nonviolent in nature than those witnessed in the rest of the continent. South Africa’s transition occurred during the third wave of democratization. The aim of the undertaking will be to explore the extent to which democratization and political learning is entrenched in South Africa and to further establish and explore what the transitional journey was and to identify the actors involved in the democratization and the roles they played in the process of democratization of South Africa. The role played by different actors during the democratization of South Africa presented new possibilities, understanding how and why the Apartheid government together with anti-Apartheid parties established and sustained the multiracial government of the early 1990s is of the utmost importance in exploring the democratization of the negotiated South African democracy. The study will focus on political parties, political elites and the masses in the democratization of South Africa and examine how the parties involved embarked on political learning. It will also examine different manifestations of political learning deployed at democratization and how that altered the trajectory of the South African democratization process.

Keywords: Transitional Actors, South African Transition, Democratization, Apartheid, Multiracial Government, Democracy, Political Learning

THE TRAGEDY OF IRREGULAR MIGRATION FOR A BRIGHT FUTURE: A CASE STUDY OF AFGHAN MIGRANTS IN TURKEY

Abdullah Jurat, Doctoral Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, jurat.abdullah@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

This article is an analysis of irregular migration from Afghanistan to Turkey based on qualitative research. Afghanistan as the top second refugee sender country and Turkey as the top first refugee receiving country makes a unique case study in migration. This paper's focal point is to analyze the rising wave of irregular migration from Afghanistan to Turkey. To do so, the main push and pull factors behind irregular migration are addressed. This study is conducted over 100 young male labor force between March 2019 to June 2020. The interviewees are composed of three ethnic (Uzbek, Tajik, and Pashtun) groups, respectively. The respondents have been selected from (Ankara, Malatya, Nevsehir, Sivas, Kayseri, and Istanbul) provinces. The findings of this research highlight the potential risks and challenges of irregular migration from Afghanistan to Turkey. Throughout their journey, migrants experience an extreme level of torture close to death by gambling with their lives. The absence of a comprehensive labor migration plan from the sending country is considered a pivotal problem to protect the fundamental rights of migrant workers abroad. Overall, the young generations in Afghanistan have the experience of deep anxiety, fearing the replication of the dark past in the future. Hence, an increasing number of young populations are attracted to immigrate, seeking their lives outside the country.

Keywords: Irregular Migration, Migrant Smuggling, Male labor force, Migration push and pull factors, Afghanistan, Turkey.

EFFECTIVENESS OF PEACEKEEPING OPERATIONS: UNITED NATIONS MISSION IN THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO

Parousia Shikwambane, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, parosuiadikgale@gmail.com

---

ABSTRACT

The study analyses the effectiveness of the United Nations Peacekeeping Operation in the Democratic Republic of Congo (DRC). The DRC has been troubled by two civil wars since the 1990s. And the UN peacekeeping mission has been actively involved in trying to maintain peace in the DRC. However, contemporary events and the history of the DRC are constant reminders that violence remains dominant and continues to impede the institutional, social, and economic development of the country. The Congo conflict is the most complex in Africa and the most active in the world today. To achieve peace, security, and stability and resolve the crisis in the country, the United Nations deployed MONUSCO peacekeeping operation. Here, effectiveness becomes instrumental in analysing the successes and failures of the peacekeeping operation and determining its outcome. Therefore, the study investigates how the United Nations peacekeeping operation in the country has evolved and explores the challenges that peacekeeping in the DRC encounters. And it examines the factors that contribute to the successes and failures of MONUSCO in the DRC. The study suggests that the United Nations has been instrumental in achieving small achievements but has not been effective in all areas.

Keywords: Democratic Republic of Congo, Effectiveness, United Nations, MONUSCO, Peacekeeping and Conflict.

A RESEARCH ON POST 9/11 SOFT POWER POTENTIALS OF PAKISTAN^a

Faisal Wali, Masters Student

University of Sialkot, Pakistan, fwjanjua@mail.com

ABSTRACT

Joseph Nye defined the term “Soft Power” in his book *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. He further dwelled upon the concept in 2004 in his book *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Soft power term is now widely used in international affairs by analysts and statesmen. Various contemporary countries are using different soft power potentials in order to influence favourable actions by the targeted country/ countries. The USA has been one of the prime users of this face of power for a long time. The main factor which supported the USA’s projection capability was its strong financial base and attractive culture. China has also been engaged in soft power projections for the last few decades. The growth of exponential Chinese influence in South Asia and beyond has been due to accurate usage of Chinese soft power. Considering the untapped soft power potentials of Pakistan, like her diaspora, novice media, local/ international sports, tourism, population (huge youth percentage) and culture/heritage, there is a dire need to analyze the available potentials in order to bring out recommendations for the better projection (possibilities) of these potentials at the national and international level.

Keywords: Soft Power, Soft Power Potentials, Soft Power Projection Capabilities.

---

^aStudy was produced from the master's thesis titled "Post 9/11 Soft Power Potentials of Pakistan" that is being conducted by Faisal Wali under the supervision of Asst Prof Taimoor Tanveer.

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: THE CASE FOR INCLUSION OF AN AFRICAN COUNTRY AS A PERMANENT MEMBER^a

Qhama Bona, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, bona.qhama@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The United Nations is an integral organization in global politics and the United Nations Security Council (UNSC) is one of its principal organs. It is there to ensure that there is peace and security around the globe. However, many of the debilitating conflicts around the globe are often found in Africa, yet no African country is a permanent member of the UNSC. Therefore, it would make great sense to have a country from Africa to occupy a permanent seat on this essential organ which deals with issues that mainly emanate from Africa. The main objective of this study is to highlight the importance of having a country from Africa in the UNSC. The African continent is frequently ravaged by conflicts which often end up having to be resolved by the UNSC. Leaders of the African continent lament the fact that they are not part of the processes which are designed to help their countries to solve the various conflicts they may be faced with. Instead, it is only the five permanent members of the UNSC, namely the United States of America, United Kingdom, Russia, China, and France, who have veto powers. This study highlights the importance of having an African country in the UNSC and how African countries have tried to lobby the UNSC to become permanent members of the organ. Ten non-permanent members get elected by the United Nations General Assembly into the UNSC for two-year terms. But there has been no breakthrough in terms of electing permanent members from other continents.

Keywords: Africa, United Nations Security Council, African Union, Conflict, Inclusion

---

^aThis study was produced from the master's thesis titled 'United Nations Security Council: The Case for Inclusion of an African Country as a Permanent Member.' It is conducted by Qhama Bona under the supervision of Dr. Hakan ERDAGOZ.

INDONESIAN STUDENTS' ADAPTATION IN TURKISH SOCIETY^a

Nabillah Utama Nihan, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, nabillah.nihan@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Turkey is one of the destination countries as a location for studying, which is very attractive to international students, including Indonesian students. The country's geographic location is very strategic divided into two continents, Europe and Asia, making many Indonesian tourists and even Indonesian students eager to come or stay temporarily in this country. This is evidenced by the large number of Indonesian students who spread throughout universities in many cities in Turkey. Indonesian students who choose to study in Turkey experience cultural adaptation communicating interculturally with the local Turkish community. As one of the largest international students' groups in Turkey Indonesian students have the opportunity to experience both modernity and tradition in one of the most developed countries in the region. The main objective of the research is to identify the Indonesian students' adaptation to Turkish society. Mixed methods will be used to serve the research objectives. In this context, research will be built on four main pillars, namely "literature review," "interview," "document collection," and "qualitative research." The data will be obtained through practice interviews from about 20 Indonesian students scattered in 13 cities in Turkey. Each city was taken at least two students, one male and one female. In addition, secondary data was also obtained from the results of searching official documents and other sources. This study answers the question of why many Indonesian students are eager to study in Turkey and how they can adapt to Turkish society.

Keywords: Indonesian students, Cultural adaptation, Turkish society, Studying abroad.

---

^aThis study was produced from a master's thesis entitled "Indonesian Students Adaptation in Turkish Society" under the supervision of Prof. Dr. Ömer ÇAHA

PALESTINIAN RESISTANCE AND CHANGES IN THE CAPABILITIES OF ISRAELI ARMY: DEVELOPMENTS AND PATHS^a

Taqwa N.S Abukmeil, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Taqwa.sadi@gmail.com

ABSTRACT

Since its establishment, Israel has been involved in series of military conflicts with various Arab forces notably, the Yom Kippur War (1973), the Lebanon War (1982), the First Palestinian Intifada (1987-1991), the second Palestinian Intifada (2000-2005), the Second Lebanon War (2006), the Gaza-Israel Conflict (2006- ongoing). Since then, the capabilities of the Israeli army have been affected by various variables such as equipment, technology, and military organisation. The Camp David Peace Treaty, neutralising Egypt -a major Arab country in the region- and other developments like the Wadi Araba agreement with Jordan and the Oslo Agreement between the Israel and Palestinian National Authority passivated Arab armies. Arab forces are no longer a source of concern for the Israeli side, as their fronts disappeared and their lines of contact frozen. The paper analyses the significant developments of the Arab-Israeli conflict focusing on the feature of the comprehensive resistance. It addresses the question of how the significant developments affected the structure and capabilities of the Israeli army, imposing new reality in its method of confrontation. The paper first defines the features of the comprehensive resistance and clarifies its means and tools to achieve its goals. In the next step, the paper analyses the impact of the historical developments on the capabilities of the Israeli army and the consequences of these changes on the Palestinian resistance.

Keywords: Palestinian Resistance, Israeli army, capability

---

^aThis study was produced from a master's thesis entitled "Palestinian Popular Resistance as National Action Strategy" under the supervision of Prof. Dr. Ömer ÇAHA

EĞİTİM YÖNETİMİ

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE OKUL MÜDÜRLERİNİN TEKNOLOJİK LİDERLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ^a

İrfan Kırlioğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kirlioglu.irfan@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Esra Töre

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esra.tore@izu.edu.tr

ÖZET

Bilgi ve teknoloji çağını yaşadığımız şu günlerde şüphesiz okulların rolü ve önemi daha da belirgin hale gelmiştir. Okulların başarısı ülkenin her alandaki başarısını etkileyeceğinden okul yöneticilerinin görev sorumlulukları oldukça önem arz etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığımızın son yıllarda eğitimde dijitalleşme yönünde ciddi atılımlar gerçekleştirmesi, eğitim öğretimde teknolojinin önemini bir kere daha ortaya koymuştur. Okul müdürlerinin teknolojik donanım ve alt yapıyı oluşturmaları tek başına yeterli değildir. Okul müdürleri idari iş ve işlemlerde web tabanlı sistemleri kullanmalı ve idari personele rol model olmalıdır. Aynı şekilde eğitim öğretim faaliyetleri için gerekli olan teknolojiyi, öğretmen ve öğrencilere rol model olması açısından kullanması ve teşvik etmesi teknolojik liderlik olarak önemlidir. Okul müdürlerinin güncel teknolojik gelişmeleri kullanarak vizyon ve misyon oluşturan çağdaş liderlik yöntemlerinin yanı sıra teknoloji liderliği özelliklerini benimsemesi öğrenci ve veliler, eğitimciler, toplum ve ülke yararına oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin teknoloji liderlik düzeylerinin incelenmesine yönelik bir araştırma önerisi ortaya koymaktır. Araştırma önerisinin alt problemleri şunlardır:

1. Öğretmen algılarına göre okul müdürlerinin teknoloji liderliği hangi düzeydedir?
2. Öğretmenlerin cinsiyet, yaş ve hizmet süresine göre okul müdürlerinin teknoloji liderliği farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin teknoloji liderliği, teknolojik bilgi ve beceri düzeylerine (bilgisayar kullanma yılı, günlük bilgisayar kullanma süresi) göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma sonucunda öğretmen algısına göre okul yöneticilerinin teknolojik liderlik puanlarının orta düzeyde olduğu, bu algının öğretmenlerin cinsiyetlerine, yaşlarına ve hizmet sürelerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Teknoloji Liderliği, Okul

^aBu çalışma, İrfan KIRLIOĞLU'nun Dr. Öğretim Üyesi Esra TÖRE danışmanlığında yürütülen "Okul Müdürlerinin Teknopedagojik Alan Yeterlilikleri İle Teknolojik Liderlikleri Arasındaki İlişkinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÖRGÜTSEL ADALETİN ÖRGÜTSEL BAĞLILIK VE TÜKENMİŞLİĞE ETKİSİ^a

Saliha Karagöz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, asalihailhan@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Merve Büşra Altundere-Doğan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, merve.altundere@izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, öğretmenlerin kurumlarında hissettikleri adil tutum ve davranışların onların örgütsel bağlılıklarına ve tükenmişliklerine olan etkileri analiz edilmiştir. Hak ve hukuka uygunluk, doğruluk ve adil olma durumu olarak tanımlanan adalet, her insanın iletişim halinde olduğu kişilerden veya çalıştığı kurumlardan doğal beklentisidir. Bir örgütte çalışan kişilerin örgüte bağlılığını kuvvetlendiren en önemli etkenlerden biri de hiç şüphesiz örgüt içinde yaşadıkları adaletli tutum ve davranışlardır. Örgütte çalışan kişilere karşı adaletsiz tutum ve davranışların, kişilerin örgüte bağlılıklarını zedeleyen en temel sebep olduğu düşünülmektedir. Kişilerin aidiyet duygusunu yaşadığı yerlerde daha verimli ve üretken olduğu bilinmektedir. Örgütlerde çalışan kişilerin adaletli tutum ve davranışlarla karşılaşması örgüte karşı olan aidiyet duygusunu pekiştirerek daha verimli olmasını sağlamaktadır. Yapılan çalışmalarda örgütsel adalet ve örgütsel bağlılık arasında tespit edilen bu ilişkinin yanı sıra, tükenmişlik üzerine etkileri konusunda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Tükenmişliği, verimsiz olma veya içinde bulunduğu ortama katkı sağlayamama durumu olarak tanımlayan çeşitli kaynaklarda, çalışanlar için bir örgütte adaletsiz tutum ve davranışların örgüte bağlılık konusunda zamanla zayıflamaların olduğu ve bu durumda örgütle ilgili birçok konuda tükenmiş ve hatta verimsiz hissetmelerine sebep olduğu belirtilmektedir. Bu durum zamanla sık sık iş değiştirme ve enerji kaybına da yol açmaktadır. Bu araştırmada, İstanbul’da bulunan resmi okullarda çalışmakta olan 244 öğretmen ile anket çalışması yapılmıştır. Bu anketlerde öğretmenlerin demografik bilgilerinin yanı sıra örgütsel adalet, örgütsel bağlılık ve tükenmişlik durumlarını sorulmuştur. Anket verileri yapısal eşitlik modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Literatürdeki çalışmalarla uyumlu olarak öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki örgütsel adalet algılarının onların örgütsel bağlılıklarını etkilediği, fakat tükenmişliklerine anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel Adalet, Örgütsel Bağlılık, Tükenmişlik, Öğretmen.

^aBu çalışma, Saliha Karagöz’ün Dr. Öğretim Üyesi Merve Büşra Altundere-Doğan danışmanlığında hazırladığı “Örgütsel Adaletin Örgütsel Bağlılığa ve Tükenmişliğe Etkisi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ORTAOKUL YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Seda Baloğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, baloglu.seda@std.izu.edu.tr

ÖZET

Eğitimin örgün olarak gerçekleşemediği durumlarda ya da örgün eğitimin bazı yetersizliklerini ortadan kaldırma adına uzaktan eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Uzaktan eğitimde okul yöneticileri ve öğretmenler; Bakanlık düzeyi kararlar ile öğrenciler arasında aracı görevi üstlenmektedir. Alınan kararların uygulama aşamasında gerçekleşen sancılı, bir o kadar da verimli bir sürecin, kabullenme düzeylerinin, motivasyon artırma yöntemlerinin, öğrenme-öğretmeye zenginleştirme çabalarının incelenmesi gereksinimi duyulmaktadır. Bu çalışma, İstanbul ili, Bağcılar ilçesinde bulunan 10 farklı devlet okulunda görevli, ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin Covid -19 etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitime ait görüşlerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada nitel yöntem ve keşfedici desen tercih edilmiştir. Çalışma kapsamında 10 yönetici ve 15 öğretmenden oluşan çalışma grubuna, 13 sorudan oluşan “Yarı Yapılandırılmış” görüşme formu uygulanmıştır. Katılımcılardan alınan yanıtlar analiz edilerek ana kategori ve alt temalar belirlenmiştir. Belirlenen temalar hazırbulunuşluk, özümseme, uygulama ve değerlendirme düzeylerinde betimlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; yönetici ve öğretmenlerin hazırbulunuşluk düzeyleri düşük bulunmuş, öğretmenlerin yöneticilere göre uzaktan eğitimi daha kapsamlı düşünerek ihtiyaç tespit çalışmalarına yöneldiği görülmüştür. Özümseme aşamasında; uzaktan eğitime geçiş için önceki TV yayınlarının çok etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin akıllı tahtada teknoloji odaklı ders işleme tercihlerinin uzaktan eğitimi benimsemeyi kolaylaştırıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama aşamasında uzaktan eğitim problemleri; yeterli sayıda cihaz ve internet kapasitesi olmayışı ,bağlantı problemleri, motivasyon kayıpları, iletişim sorunları olarak ifade edilmiştir. Uzaktan eğitim zaman yönetimi, materyal kullanımı, kullanılan yöntemler ve ekonomik açıdan olumsuz olarak değerlendirilirken, kaynak zenginliği ve teknolojik beceri kazanımı yönlerinden olumlu olarak değerlendirilmiştir. Uygulayıcılar tarafından uzaktan eğitim beklenilenin üzerinde performansta, merkezi çözümler etkili ve başarılı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Covid-19 Pandemisi, Öğretmen Görüşleri, Yönetici Görüşleri

İMAM HATİP ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRETMENLERİNİN TAKIM ÇALIŞMASI ALGILARI İLE ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Tayfun İmren, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, tayfunimren37@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Esra Töre

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esra.tore@izu.edu.tr

ÖZET

Eğitim örgütlerinin, toplum için önemli olan görevlerini yerine getirebilmesi örgütlerinin verimliliği ve etkililiğinin artırılmasında okuldaki insan kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması önem taşımaktadır. Eğitim örgütlerinin amaçlarına ulaşmasında takım üyelerinin bilgi, beceri ve yeteneklerinden yararlanılabilir ve örgütsel bağlılığı artırılabilir. Eğitimi belli amaçlar doğrultusunda kişileri yetiştirme süreci öğretmenler ise bu süreci yöneten kişiler olarak tanımlanabilir. Eğitim sürecini yöneten kişiler arasında bir birliktelik sağlanması ve bu birlikteliğin örgüte olan bağlılıkları artırması beklenmektedir. Takım, belirlenmiş ortak amaç ve hedefleri gerçekleştirmek için ortak hareket eden ve yüksek düzeyde performans sağlayan insanların oluşturduğu bir topluluktur. Örgütlerde yaygınlaşan takım çalışması; çalışanların mesleki bilgi düzeylerini artırır, örgüte esneklik kazandırır, karar verme sürecini hızlandırır ve takıma dâhil olmaları takım üyelerinde iş tatmini sağlar. Eğitim kurumlarının üzerine düşen görevleri yerine getirebilmeleri için okul içerisinde bir birliktelik sağlamaları ve takım olarak hareket etmeleri okula olan bağlılıklarını artırabilir. Ortak vizyon ve sistem düşüncesinin benimsenmesi, bireylerin takım halinde çalışması sinerji etkisi meydana getirmektedir. Örgütsel bağlılık çalışanların bir iş tutumudur, davranışdır. Örgütsel bağlılığın; örgütsel verimlilik ve etkinlik ile iş performansı üzerinde pozitif etkisinin olduğu; buna karşılık olarak işten ayrılma ve devamsızlık niyeti üzerinde ise negatif etkisinin olduğu bilinmektedir. Bu çalışma öğretmen görüşlerine göre İmam Hatip Ortaokul ve Lise öğretmenlerinin takım çalışması algıları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkisi üzerine yapılmıştır. 2023 Eğitim Vizyonunda belirlenen politika ve hedeflerin sahada en net görebileceği yer ise şüphesiz okullardır. Bu nedenle öğretmenlerinin takım çalışması algıları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin okulunda çalışma durumuna göre değişiklik gösterip göstermediğini ortaya koymak açısından bu araştırmanın özel bir öneme sahip olduğu söylenilebilir. Araştırmaya ait sonuç ve bulgular araştırma sonlandığında yazılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Takım Çalışması, Örgütsel Bağlılık

^a Bu çalışma, Tayfun İMREN'in Dr. Öğretim Üyesi Esra TÖRE danışmanlığında yürütülen "İmam Hatip Ortaokul ve Lise Öğretmenlerinin Takım Çalışması Algıları İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

UYGULAMALI DAVRANIŞ ANALİZİNE İLİŞKİN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİN BELİRLENMESİ

Burak Çebi, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, burakzeynelcebi95@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmada Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde MEB'e bağlı özel eğitim sınıflarında veya özel sektördeki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde aktif olarak özel gereksinimi olan çocuklara eğitim veren ve özel eğitim verme ile yetkilendirilmiş öğretmenlerle görüşmeler yapılarak onların Uygulamalı Davranış Analizi teknikleri ile gerçekleştirilen eğitimlerin geçerliliği, tutarlılığı, gerekliliği ile bu eğitim süreçlerinde karşılaşılan zorluklar hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada özel gereksinimleri olan çocuklara yönelik yapılan eğitimlerde kullanılan "Uygulamalı Davranış Analizi" yöntemi hakkında bilgi sahibi olunması ve öğretmen görüşlerinin öğrenilmesi adına Türkiye'nin özel veya kamu eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında öğretmen olarak görev yapan toplamda 14 öğretmen ile görüşme sağlanmıştır. Bu araştırmada sahaya inilerek ilgili bireylerle derinlemesine görüşme teknikleri ile veri elde edilmiştir. Araştırmada pandemi süreci sebebiyle çalışma grubunda yer alan katılımcılarla görüşmeler online platformlar üzerinden videolu görüşülerek yapılmış olup, yüz yüze görüşme tekniğinden farksız bir yaklaşım izlenmiştir. Bu araştırma elde edilen verilerin çeşitli şekilde çözümlenmesi için içerik analizi yöntemi kullanılmış ve elde edilen cevaplar ortak kavramlarla çözümlenerek bir tema etrafında şekillenmesi sağlanmıştır UDA ile ilgili öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların kendilerini de yönlendirilen sorular neticesinde çalışma 4 ana faktör etrafında çözümlenmiştir. Bunlar sırasıyla "UDA Bilgisi", "Davranış Değiştirme Programı İçeriği", "Yaşanan Güçlükler" ve "Genel Öneriler" temaları şeklindedir. Ayrıca bu ana faktörlere bağlı olarak toplamda 11 adet yan faktöre ayırım yapılmıştır. Sonuç olarak araştırmada özel gereksinimi olan çocuklara eğitim veren öğretmenlerin UDA ile ilgili tanımları hakkında bilgi edinilmiş, eğitim süreçleri ile ilgili güçlükler öğrenilmiş, bu güçlüklerin sebepleri hakkında bilgi sahibi olunmuş ve öğretmenlerin UDA yöntemini ve süreçlerini iyileştirmek için önerileri dinlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uygulamalı Davranış Analizi, Özel Eğitim, Özel Eğitim Öğretmeni, Görüş, Öneri

YÖNETİCİLERİN LİDERLİK DAVRANIŞLARININ ÖRGÜTSEL BAĞLILIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Abdullah Aydın Demir, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, abdullahaydindemir@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada, yöneticilerin liderlik davranışları ile çalışanların örgütlerine olan bağlılıkları ve örgütsel bağlılık üzerinde lider tutum ve davranışlarının düzeyine göre örgüt çalışanları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yöneticilerin liderlik davranışları ile örgütsel bağlılık davranışları arasındaki ilişkinin iki ya da daha çok değişken arasında, birlikte bir değişim durumunun varlığı incelenmeye çalışılmıştır. Yönetici liderlerin çalışanlarına açık yönlü ilişkisi ile kapalı yönlü ilişkisinin örgütsel bağlılık üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri araştırma sonucunda hangi yönde olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada yöntem olarak; meta analizi, tez tarama modeli ile YÖK Ulusal Tez Merkezi'ndeki 2015-2020 yılları arasında yayınlanmış tezler incelenmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışanların örgütsel bağlılık olguları ile yöneticilerin ortaya koydukları liderlik davranışları arasındaki etkileşimler üzerine inceleme yapılmış ve liderlik davranışlarının örgütsel bağlılık üzerindeki ilişkisi hangi yönde olduğu incelenmiştir. İnceleme sonuçlarında rastlanılan örgütsel bağlılık ilişkisinde, liderlerin iletişim kanallarını açık tutarak örgüt yapısında dikey örgütlenme içerisinde en altta yaşanan sorunlardan en üstteki yöneticilerin haberdar olabilmesi örgütsel bağlılıkta çalışanları olumlu yönde etkilediği tespitine rastlanmıştır. Liderlerin örgüt yapısı içinde, çalışanlarının sorunlarını dikkate almadığı tek boyutlu ilişki biçimlerinde ise örgütsel bağlılık üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu tespit edildiğine rastlanılmıştır. Her iki yönde bulunan lider davranışlarında ise çalışanların görüşlerine açık olan ve sürece dahil edilen çalışanların örgütsel bağlılık oranlarının kapalı ve tek taraflı yönetim anlayışına sahip olan liderliğe göre çalışanların örgütsel bağlılığında pozitif yönde bir bağlılık tespit edildiğine rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Örgütsel Bağlılık

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

JEROME BRUNER'İN SEZGİSEL BİLGİ ANLAYIŞI VE SEZGİSEL BİLGİNİN EĞİTİMDE UYGULANMASI

Aysel Tan, Doktora Öğrencisi
Fırat Üniversitesi, ayseltan@gmail.com

ÖZET

İnsanların temelde iki düşünme yolu vardır ve bu yollarla bilgiyi elde ettiği söylenebilir. Bunlar; analitik ve sezgisel düşünme yoludur. Analitik düşünme, somut verilere dayalıdır, adım adım ilerler, adımlar nettir ve düşünceler bilginin tam farkındalığı ile ilerler. Bu yöntem dikkati ve tündengelsel akla dayanmayı, çoğunlukla matematik ve mantığın kullanılmasını, karşıt fikir geliştirmeyi gerekli kılar. Oysa sezgisel düşüncede bu adımlar atlanır, bu düşünce, kısa yol bulmayı ve daha az analitik araçlarla sonuca ulaşmayı içerir. Sezgi genellikle 'doğrudan kavrama ya da bilme' olarak tanımlanır. Eğitim programlarında genellikle analitik düşünceyi geliştirmeye önem verilmiştir ve programlar analitik düşünce merkeze alınarak yapılmıştır. Fakat sezgisel düşüncenin ne olduğu, eğitimde ne işe yaradığı ve öğrencilerin sezgisel düşüncesini geliştirmenin önemine değinen herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada, Jerome Bruner'in Eğitim Süreci adlı eserinde ana çerçeveyi çizdiği sezgisel düşünme biçimi ve sezgisel düşünme ile bilginin nasıl 'doğrudan' kavrandığı açıklanacak ve eğitimde öğrenciye sezgi yoluyla 'kısa yoldan çözüme ulaşma', keşif, icat..vb. yeteneklerin nasıl geliştirileceği ortaya konulacaktır. Bruner'in kısmen açıkladığı ve ayrıntısına değinmediği bu yöntemler beynin biyolojik yapısı ve sağ-sol beynin özelliklerine göre daha da genişletilerek ele alınacaktır. Zihinsel gelişim kuramını açıklayan psikologlar insanın temelde duygusal, somut ve soyut düşünme biçimi olduğunu söyleseler de bunun beyinle doğrudan bağlantılı yönlerine pek değinmemişlerdir. Sezgisel düşünme, beyinde ağırlıklı olarak sağ beynin görevidir ve sağ beyin aynı zamanda son kararı veren beyin yarımküresidir, sanat, müzik, felsefe ve duygularla ilişkilidir. Analitik bilgi elde etme yolu ise sol beyinle ilişkilidir. Antik çağdan beri eğitim-öğretimde genellikle sol beyin ve işlevleri dikkate alınmış sağ beyin ikinci planda kalmıştır. Sağ beynin gelişimi insanda yaratıcılığın, üretimin ve keşfin yolunu açacaktır. Çünkü sol beyin sınırlı imkanlar üzerinden hipotez kurarken ve yeniliğe her zaman direnirken, sağ beyin sınır tanımaz, özgürdür ve her türlü yeniliğe açıktır. O nedenle bireylere sol ve sağ beynin özellikleri dikkate alınarak eğitim verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Jerome Bruner, Sezgisel Bilgi, Analitik Bilgi, Sağ Beyin, Sol Beyin, Keşif, İcat.

TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE DİN EĞİTİMİ

Büşra Köle Aytaç, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, busrakole@gmail.com

ÖZET

Eğitim, yaşam boyu devam eden bir faaliyettir. Doğumdan ölüme süregelen eğitimin en önemli dönemini gelişimin hızla ilerlediği çocukluk dönemi oluşturur. Bu dönem, çocuğun din duygusunun gelişimi ve dini konulara olan merakının en yoğun olduğu dönemdir. Bireyin ilerleyen yaşantısında sahip olacağı dindarlığın şeklini, bu dönemde aldığı din eğitimi belirler. Türkiye’de zorunlu eğitim 66 ayda (5 buçuk yaş), örgün din eğitimi ise ilkokul 4. Sınıfta (10 yaş) başlamaktadır. Örgün eğitimde okul öncesi eğitim kurumlarında din eğitimine yönelik bir program uygulanmamaktadır. 2011 yılında Kur’an öğrenmede yaş sınırının kaldırılmasıyla, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 26 Ocak 2012 de “4-6 Yaş Grubuna Yönelik Din Eğitimi Projesi” başlatılmış, pilot uygulamalar sonrasında 2014-2015 öğretim yılı itibariyle okul öncesi dönemde din eğitimi yaygın eğitim ile isteğe bağlı verilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte yapılan çalışmalar göstermiştir ki, örgün eğitimde ilkokul 4. Sınıfta başlayan din eğitiminin gelişimsel özellikler ve yasal dayanaklar incelendiğinde daha erken başlamasına engel bir durum söz konusu değildir. Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programında 36-72 ay arasında sınıflandırmalar ile çocukların motor, sosyal, dil, duygusal ve bilişsel kazanımlarını oluşturmuş ve dini gelişimi bunlara dahil etmemiştir. Fakat çocukların din ile tanışma yaşı gelişim hızı düşünüldüğünde geç kalmaktadır. Yaygın eğitimde DİB tarafından yürütülen ve aynı şekilde okul öncesi dönemi kapsayan 4-6 yaş Kur’an Kursu Öğretim Programında ise Kur’an- Kerim ve Dini Bilgiler olmak üzere iki ayrı öğrenme alanı mevcuttur. Literatür taraması ve elde edilen bilgiler ile görülmektedir ki mevcut DİB öğretim programının başarısı, din eğitiminin diğer beşeri ilimlerden ayrılmadan bütünsel olarak verilmesiyle mümkün olmaktadır. Türkiye’de bu amaç ve kapsam dahilinde yapılmış bir çalışma tespit edilmemiştir. Bu sebeple; bu çalışma ile okul öncesi dönemde bütünsel olarak beşeri ve dini eğitimi bir arada vermenin öneminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama kullanılmış ve gelişimsel özelliklerde göz önüne alınarak mevcut programın revize edilmesiyle yaygın eğitimde nitelikli bir din eğitimi öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Çocukluk Dönemi, Okulöncesi, 4-6 Yaş Kur’an Kursu

HZ. MUHAMMED'İN HAYATINI KONU ALAN ÇOCUK KİTAPLARININ DİN EĞİTİMİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ: 6-10 YAŞ DÖNEMİ^a

Büşra Köle Aytaç Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, busrakole@gmail.com

Doç Dr. Bilal Yorulmaz

Marmara Üniversitesi, bilalyorulmaz@marmara.edu.tr

ÖZET

Çocukluk dönemi, bireyin ilerleyen yaşamına etki eden becerilerin kazanıldığı ve dini kimliğin temellerinin oluştuğu dönemdir. Bu dönemde sık kullanılan ve öğrenmede etkili olan unsurlardan birisi hikayedir. Çocuk kitapları ve hikayeler çocukların bilişsel, duyuşsal ve dil becerilerinin gelişmesinde faydalanılan en temel yazılı materyallerdir. Hz. Peygamber'in hayatının çocuklar tarafından öğrenilmesi, model alınması ve Hz. Peygamber ile duygusal bir bağ kurmalarını amaçlayan eğitimciler ve ebeveynler tarafından çocuk siyer kitaplarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla beraber yapılan çalışmalarda çocuk kitaplarındaki dini motifler, oluşturulması amaçlanan peygamber tasavvuru ve bu kitapların dini gelişim teorileri kapsamında incelendiği görülmektedir. Bu çalışmalardan farklı olarak çalışmamızda Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatını konu alan 6-10 yaş dönemi tüm çocuk kitaplarından bir evren oluşturulmuş ve belirlenen örneklem farklı kapsamlarda incelenmiştir. Örneklemdeki kitaplarda muteber kaynaklarda zikredilen rivayetlerin dışında anlatımlar görülmüştür. Bunun haricinde pedagojik olarak 6-10 yaş dönemi çocukların gelişim seviyelerine uygun olmayan olay aktarımları da mevcuttur. Kültürel farklılıklar ve popüler dünyanın etkisinde uyarılma problemleri de yer almaktadır. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatının doğru ve birbirini destekleyen bilgiler ile öğrenilmesi onun örnek alınması açısından önemlidir. Bu noktada Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatını yalnızca kronolojik sıralama ile anlatan ya da yalnızca güzel huylarından tematik anlatımlar yapan kitaplardan anlatma ile yetinme yerine bütünsel olarak ilerleyen kitapların daha etkili olacağı kabul edilmektedir. Din eğitiminde, başvuru alan en temel materyal olan çocuk siyer kitaplarının; doğru ve nitelikli bilgilerle, pedagojik ilkelere uygun şekilde yazılması örnek bir şahsiyet inşası açısından önemlidir. Türkiye'de bu amaç ve kapsam dahilinde yapılmış çalışma tespit edilememiştir. Bu sebeple; bu çalışma ile Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatını konu alan çocuk kitaplarında bahsedilen unsurların incelenmesi ve bunların din eğitimine olan etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Verilerin elde edilmesinde doküman inceleme yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular ile aynı olayların anlatımında farklılıklar, kültürel uyarılma sorunları, pedagojik olarak uygun olmayan şiddet içeren anlatım tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Çocuk Siyeri, Çocuk Kitapları, Hz. Muhammed'in Hayatı

^aBu çalışma, Büşra Köle Aytaç'ın Doç. Dr. Öğretim Üyesi Bilal Yorulmaz danışmanlığında yürütülen "Hz. Muhammed'in Hayatını Konu Alan Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Bakımından İncelenmesi: 6-10 Yaş Dönemi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

OKUL MÜDÜRLERİNİN YÖNETİM BİÇİMLERİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN ALGILARININ İNCELENMESİ^a

Yasemin Seçer, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ysmsecer@gmail.com

Doç. Dr. Bilal Yıldırım

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bilal.yildirim@izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, literatür taramasından elde edilen bilgiler ışığında günümüzde okul yönetimi açısından, ortaokul öğretmenlerinin görüşlerine göre okul müdürlerinin yönetim biçimleri ile öğretmenlerin bu yönetim biçimlerine ilişkin algılarının belirlenebilmesidir. Yönetim, bir örgütün hedeflerini tutturabilmesi için kaynakları verimli bir biçimde değerlendirmeye yönelik tüm faaliyetleri içine alan ve örgütü çevresi ile beraber denge içerisinde tutmayı amaçlayan süreç olarak tanımlanmıştır. Yönetim biçimi bir tercihtir ve her yöneticiye göre farklılıklar gösterebilir. Örgütün yönetilme biçimini ortaya koyarken yöneticinin belirlediği hedeflere ulaşmak için ortaya koyduğu davranış ile çalışanlar arasındaki davranışının etkileşimi yönetim biçimini ortaya çıkarır. Kısaca yönetim biçimi, kişisel olup yöneticiden yöneticiye farklılıklar gösteren yönetsel davranışlardır. Bu çalışmada yönetim biçimleri, yetkeci, işbirlikçi, koruyucu ve destekçi olarak dört kategoride toplanmıştır. Bir okul müdürünün öğretmen algılarına göstereceği hassasiyet, öğretmenlerin çalışma verimliliğini belirleyen bir çıktı olarak görülebilir. Bu sebeple okul müdürlerinin uyguladıkları yönetim biçimlerini tespit etmeye ve okulda çalışan öğretmenlerin pozitif yönlerini ortaya çıkarmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışma betimsel tarama türünde nitel bir araştırmadır. Yapılan araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda, öğretmenlere göre okul yöneticileri ağırlıklı olarak demokratik yönetim anlayışını benimsemekte, kararlara öğretmenleri de katmaktadır. Diğer bir sonuç ise okul müdürlerinin ağırlıklı olarak öğretmenlere rehberlik ettikleri ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenler için okulda güvenli ortam oluşturmada okul müdürlerinin oldukça başarılı oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yönetim, Yönetim Biçimi, Yönetici, Öğretmen.

^a Bu çalışma, Doç. Dr. Bilal Yıldırım danışmanlığında gerçekleşen Yasemin Seçer'in "Okul Müdürlerinin Yönetim Biçimlerine Yönelik Öğretmen Algılarının İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans Projesine dayalı olarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

MESLEK ÖĞRETMENLERİNİN ALGILARINA GÖRE OKUL MÜDÜRLERİNİN DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİK ÖZELLİKLERİ VE OKULA BAĞLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ^a

Engin Gökmen, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, gkmnengin@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Ertuğrul Oral

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ertugrul.oral@izu.edu.tr

ÖZET

Teknoloji ve iletişimin çok gelişmesi küreselleşmeyi hızlandırmakta buda birçok alanda köklü değişiklikler meydana getirmektedir. Örgütlerin değişen çevresel şartlara uyumunda, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmesinde, örgütsel kalitenin artırılmasında, dönüşümcü liderlik davranışlarının belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Dönüşümcü liderler alışlagelmişlerin dışında yeni uygulamaların yapılmasını isterler. Dönüşümcü liderler geleceğe, yeniliğe, değişime ve reforma yöneliktir. Örgütsel bağlılık, genel olarak çalışanın kurumda gönüllü olarak ayrılma olasılığını azaltan, çalışan ve görev yaptığı kurum arasındaki psikolojik bir bağlantı olarak tanımlanabilir. Yani görev yaptığı kuruma bağlılık duyan bir kişinin, kurum amaçları doğrultusunda sorumlulukları yerine getirmesi ve kurumunu benimsemesi gerekir. Günümüzdeki mesleki eğitim, üretim, ticaret ve hizmet alanlarıyla iç içe olduğu için yaşanan değişimden çok etkilenmektedir. Mesleki eğitim okullarının yaşanan bu değişikliklere gereken cevabı verebilmesi okul yönetimin dönüşümcü liderlik özellikleri ve öğretmenlerin okula bağlılıkları ile mümkün olmaktadır. Bu araştırma, meslek öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürlerinin dönüşümcü liderlik özellikleri ve okula bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelemeye çalışıldığı, nicel araştırma yöntemine göre yürütülen ve ilişkiisel tarama modeline göre desenlenen bir araştırmadır. Araştırmanın amacına yönelik veriler, İstanbul ilinde Bağcılar, Esenler, Güngören, Başakşehir ve Küçükçekmece’de görev yapan meslek öğretmenleri (atölye ve laboratuvar öğretmenleri) tarafından Dönüşümcü Liderlik Ölçeği, Örgütsel Bağlılık Ölçeği’ne verilen yanıtlar aracılığıyla elde edilmektedir. Veri toplama süreci halen devam etmekte olup süreç sonlandırıldığında uygulanacak istatistiksel analiz işlemlerinin ardından araştırmanın, bulgu, sonuç ve tartışma bölümlerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dönüşümcü liderlik, Örgütsel bağlılık

^a Bu çalışma, Engin Gökmen’in Dr. Öğretim Üyesi Ertuğrul ORAL danışmanlığında yürütülen “Meslek Öğretmenlerinin Algılarına Göre Okul Müdürlerinin Dönüşümcü Liderlik Özellikleri ve Okula Bağlılıkları Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

OKUL MÜDÜRLERİNİN HİZMETKÂR LİDERLİK DAVRANIŞLARININ ÖĞRETMENLERİN DUYGUSAL BAĞLIKLILIKLARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Tamer Umut Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, tamerumut85@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Kasım Koyuncu

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kasim.koyuncu@izu.edu.tr

ÖZET

Araştırmada okul müdürlerinin hizmetkâr liderlik özelliklerinin öğretmenlerin duygusal bağlılığına etkisinin araştırılması amaçlanmaktadır. Hizmetkâr liderlik yaklaşımının öğrenme çıktılarına olumlu etkilediği bilinmekle beraber, öğretmenlerin duygusal bağlılığının ilişki düzeyinin belirlenmesi ve adı geçen ilişkiden etkilenme boyutunun sonuçlanması okullar bağlamında kıymetlidir. Mevcut çalışmada elde edilecek bulguların ilgili alana fayda sağlaması beklenmektedir. Araştırma yöntemi nicel ve tarama modeli ilişkisel olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçe eğitim bölgesi sınırlarında bulunan resmi devlet okullarında görev yapan 5600 öğretmenler arasından basit olarak seçkisiz yöntemle seçilen 407 öğretmenden meydana gelmektedir. Araştırmada 420 öğretmene ulaşılmış, ancak 407 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Veri toplama araçları olarak; Reed, Vidaver- Cohen ve Colwell (2011) tarafından geliştirilen ve Konan ve vd. (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Yönetici Liderlik Ölçeği (YLÖ) ile Meyer, Allen ve Smith (1993) tarafından geliştirilmiş olan ve Dağlı ve vd. (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan örgütsel bağlılık ölçeğinin alt boyutu olan duygusal bağlılık ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin okul müdürlerinin hizmetkâr liderliğine ilişkin görüşleri çoğu zaman düzeyinde, öğretmenlerin duygusal bağlılığına ilişkin görüşleri ise Katılıyorum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Kişisel bilgi değişkenleri incelendiğinde, hizmetkâr liderlik ve duygusal bağlılığa ilişkin görüşlerinin cinsiyet, medeni durum ve görev yaptığı eğitim kademesi türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği; yaş, öğrenim durumu, kıdem süresine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, okul müdürlerinin hizmetkâr liderlik davranışları ile öğretmenlerin duygusal bağlılıkları arasında orta düzeyde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak, okul müdürlerinin hizmetkâr liderlik davranışlarının öğretmenlerin duygusal bağlılık düzeyinin iyi bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular doğrultusunda, okul müdürlerine hizmetkâr liderlik özelliklerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim olanakları sağlanması ve öğretmenlerin duygusal bağlılıklarını artırma amaçlı çalışmalar düzenlenmesi önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Öğretmen, Lider, Hizmetkâr Liderlik, Duygusal Bağlılık, Örgütsel Bağlılık

^a Bu çalışma, Tamer Umut'un Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Kasım Koyuncu danışmanlığında yürütülen "Okul Müdürlerinin Hizmetkar Liderlik Davranışlarının Öğretmenlerin Duygusal Bağlılıklarına Etkisi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

OKUL MÜDÜRLERİNİN LİDERLİK STİLLERİNİN ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ PROFESYONELLİĞİNE ETKİSİ^a

Hümevra Kalafat, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kalafat.humeyra@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Orkun Osman Bilgivar

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, osman.bilgivar@izu.edu.tr

ÖZET

Eğitim kurumları, sosyal ve her biri nev-i şahsına münhasır insanlara ait pek çok farklı dinamiklerden oluşan alanlardır. Bir eğitim kurumunda en iyi şekilde eğitim ve öğretim sağlanması hedeflenirken, söz konusu dinamiklerin en önemlileri olan yöneticiler ve öğretmenlerin birbirleri üzerindeki etkisi eğitim kurumunun niteliğini doğrudan belirlemektedir. Liderlik, görüşleri, eylemleri, hedefleri ve eğilimleri etkileme, yönlendirme ve yönetim davranışlarının bütünüdür. Her alanda gelişim ve dönüşümün yaşandığı çağımızda, çalışanların mesleki profesyonelliklerine yapılan vurgunun da gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Temelde bu liderlik tanımı ve profesyonellik yaklaşımları ışığında ve çoklu liderlik kavram çatısı altında, okul müdürlerinin dönüşümsel, sürdürümcü ve serbest bırakıcı liderlik stilleri incelenmiştir. Söz konusu liderlik stillerinin, öğretmenlerin mesleki profesyonelliğine etkisini belirleyebilmek ise anlamlı ve önemlidir. Bu nedenle araştırmamızın konusu, “Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri ile Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliklerine Etkisi” olarak belirlenmiştir. Literatür taraması ve ölçek bazlı incelemeler doğrultusunda, bu başlık üzerinde sürdürülmüş ve sonuçlanmış bir araştırmaya rastlanamamıştır. Araştırmamızın hedefini destekleyecek nitelikte olması açısından ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Süreç gereğince, verilerin bulguya dönüştürülmesinde online ölçek kullanımına başvurulmuştur. Elde edilen bulgular ile okul müdürlerinin liderlik davranışlarının, öğretmenlerin mesleki profesyonellik düzeyleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Değerlendirmelerde liderlik stillerinin mesleki profesyonelliğe etki etme durumlarının, demografik ölçütler bazında değişiklikler arz ettiği tespit edilmiştir. Bununla beraber literatürde iki değişkenin incelendiği çalışmalardan bahisle elde edilen bulgular, yine literatürdeki alan yazın bulgularıyla desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Dönüşümcü Liderlik, Sürdürümcü Liderlik, Serbest Bırakıcı Liderlik, Profesyonellik, Mesleki Profesyonellik

---

^aBu çalışma, Hümevra Kalafat’ın Dr. Öğretim Üyesi Orkun Osman Bilgivar danışmanlığında yürütülen “Okul Müdürlerinin Liderlik Stillерinin Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliğine Etkisi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

DEĞER TEMELLİ STEAM LİDERLİĞİ: YUNUS EMRE ÖRNEĞİ

Seval Orak, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, orak.seval@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Orkun Osman Bilgivar

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, osman.bilgivar@izu.edu.tr

ÖZET

Günümüzde STEAM eğitim yaklaşımıyla, öğrencilerden karşılaştıkları problemleri çözmelerinin yanı sıra milli, manevi, evrensel değerleri göz önünde bulundurmaları, aynı zamanda çalışma grubuna liderlik yapabilmeleri de beklenmektedir. Bu amaçla araştırmacılar tarafından yapılandırıcılık kuramı göz önünde bulundurularak, STEAM eğitim yaklaşımıyla, değer temelli liderliğin birleştirildiği öğretmenlere yönelik olarak “Değer Temelli STEAM Liderliği” eğitim programı geliştirilmiştir. Program geliştirme ve bulguların yorumlanması süreçlerinde alanın uzmanlarından görüşler alınmıştır. Yunus Emre şiirlerinde ifade edilen değerleri içeren kavramların ilişkilendirildiği ve STEAM eğitim yaklaşımının içinde ele alındığı bir çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır. Araştırmanın amacı araştırmacılar tarafından tasarlanan Yunus Emre Şiirleri Destekli “Değer Temelli STEAM Liderliği” eğitim programının liselerde görev yapan öğretmenlere uygulanması ve uygulamaya ilişkin katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma deseni olarak nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcı öğretmenlere 4 haftada toplamda 16 saat boyunca araştırmacılar tarafından tasarlanmış “Değer Temelli STEAM Liderliği” eğitim programı uygulanmıştır. Eğitim kapsamında, STEM, STEAM, Değerler Eğitimi, Yunus Emre Şiirleri, Değer Temelli Liderlik, modül eğitimleri uygulanmış, şiir dinletileri yapılmış ve öğretmenlerin kendi öğrencilerine uygulayabilecekleri ders planlarını oluşturmaları istenmiştir. Her bir katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla nitel veriler toplanmıştır. Nitel verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Lise öğretmenlerinin katıldığı Yunus Emre Şiirleriyle desteklenmiş “Değer Temelli STEAM Liderliği” eğitim programına neticesi edindiklerini düşündükleri değer temelli liderlik özelliklerine ilişkin görüşlerini içeren bulgular beş tema altında toplanmıştır: (1)Yunus Emre şiirlerindeki değerlerin farkına varma, (2) evrensel değerler açısından değer temelli lider özelliklerindeki gelişimi fark etme (3) manevi değerler açısından değer temelli lider özelliklerindeki gelişimi fark etme (4) milli değerler açısından değer temelli lider özelliklerindeki gelişimi fark etme (5) Değerleri gerçek yaşam problemlerinin çözümünde günlük yaşamda “Değer Temelli STEAM Lideri” olarak kullanabilme. Çalışmanın sonunda öğrenenlerine STEAM liderliği yapan öğretmenler uygulama sırasında edindikleri değer temelli liderlik becerileri ile liderlik özelliklerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu araştırmadan elde edilen bulguların, alan yazında değer destekli STEM konusunda yapılan araştırma bulgularınca desteklendiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, STEAM, Değer Temelli Liderlik, Yunus Emre, Şiir

EĞİTİM İLE UĞRAŞAN VAKIF KURUMLARINDAKİ YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN STRATEJİK DÜŞÜNME İLE ANLAMLI İŞ ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ^a

Özge Yurdakul, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ozge.yurdakul92@hotmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Murat Zenger

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.zenger@izu.edu.tr

ÖZET

Eğitim faaliyetleri ile uğraşmakta olan vakıf kurumları eğitimin dışında, toplumda dayanışmaya ve sosyalleşmeye katkı sağlamaktadır. Bu kurumlar eğitim sistemi içinde eksik bırakılan veya gözden kaçan alanlara takviye olmak, sistem içerisinde yaşanan aksaklıkların giderilmesinde yardımcı olmak ve bu sistem içerisinde gerekli görülen yeniliklerin veya taleplerin karşılanmasını sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu kurumların gelişimi, değişimi ve devamlılığı toplumsal olarak önemli olmaktadır. Stratejik düşünme, bireyler ve kurumlar için çok önemli bir kavramdır. Bu kavramın önemi, bireylerin stratejik düşünme yeteneği ile kurumların amaç ve hedeflerine ulaşmaları için en doğru ve geçerli yöntemi bulmak ve bu yöntemi uygulamayı sağlamaktır. Böylece istenilen amaç ve hedeflere kısa sürede ulaşılabilir. Kurum çalışanları yürüttükleri yetki, görev ve işlerinde ne kadar başarılı olurlarsa, bu başarı kurumu ve toplumu da olumlu anlamda etkileyecektir. Bu çalışmanın amacı, eğitim ile uğraşan vakıf kurumlarındaki yönetici ve öğretmenlerin stratejik düşünme ile anlamlı iş algıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerine göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini eğitim ile uğraşan vakıf kurumlarındaki yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. Veriler, ‘Stratejik Düşünme Ölçeği’ ve ‘Anlamlı İş Ölçeği’ yardımıyla toplanmıştır. Veriler korelasyon, regresyon, anova ve t testi analiz teknikleri ile çözümlenmiştir. Eğitim ile uğraşan vakıf kurumlarındaki yönetici ve öğretmenler stratejik düşünme ile anlamlı iş algıları arasında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Eğitim ile uğraşan vakıf kurumlarındaki yönetici ve öğretmenlerin stratejik düşünme ile anlamlı iş algıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=,435$; $p<,05$).

Anahtar Kelimeler: Vakıf Kurumları, Strateji, Stratejik Düşünme, Anlamlı İş.

^a Bu çalışma, Özge Yurdakul’un Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Murat Zenger danışmanlığında yürütülen “Eğitim ile Uğraşan Vakıf Kurumlarındaki Yönetici ve Öğretmenlerin Stratejik Düşünme ile Anlamlı İş Algıları Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

RESMİ OKULLARINDA GÖREV YAPAN OKUL MÜDÜRLERİNİN DÖNÜŞÜMCÜ LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN ÖRGÜTSEL BAĞLILIK VE MOTİVASYONLA İLİŞKİSİ^a

Bilal Cici, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bilalcici@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Pınar Mert

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, pinar.mert@izu.edu.tr

ÖZET

Toplumsal değişim sürecinin en değerli belirleyici rollerinden birisini oluşturan eğitim kurumlarının iyi bir lider ile yönetilmesi değişim ve gelişimin etkililiği açısından önemlidir. Okul yöneticisinin özgün, esnek, yaratıcı olmaması, değişimleri ve çağın teknolojisini takip edememesi, bilim ve bilgi devrinde gereklilikleri yapamaması değersiz okul durumunun oluşmasına ve eğitim öğretimde gelişme açısından yol alınamamasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla okullar, içinde bulunduğu şartları geliştirmek, kurumun aktifliğini ve üretkenliğini ortaya koymak, öğretmenlerin güdü ve iş tatminini artırmak, başkalaşım ve gelişimde aktif rol almalarını sağlamak için; okulun şartlarını iyi tanıyan, başkalaşıma açık ve öngörülü yani dönüşümcü liderlere ihtiyaç duymaktadır. Dönüşümcü liderlik tarzı eğitim kurumlarındaki eğitimcilerin özlem duyduğu; müsamaha, anlayış, güdüleme, teşvik vb. konulara üst derecede uygulama olanağı vermiştir. Okuldaki eğitimciler bu liderlik tarzıyla işini sevip örgütsel ve kişisel hedeflerine tekrar bağlanırlar. Bu sebeple okul yöneticilerin dönüşümcü liderlik özelliklerinin ne düzeyde olduğu, öğretmenlerin organizasyonlarına olan bağlılıkları ve motivasyonları ilişkisinin ne düzeyde olduğunun araştırılması, bu araştırma neticesinde; bağlılık düzeyleri ve motivasyon seviyesini etkileyen faktörlerin ortaya çıkmasıyla öğretmenlerin ve eğitim kurumlarının başarısının, verimliliğinin, artırılması, okul yöneticileri ile öğretmenlerin etkili çalışmalarını sağlayacak uygulamaların ortaya koyulması açısından önemlidir. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel desen kullanılmıştır. Çalışmanın evreni İstanbul ili Başakşehir ilçesinde 364 kurumda görev yapan 6291 öğretmen içinden küme örnekleme yöntemi ile 405 öğretmendir. Verilerin toplanmasında Podsakoff ve arkadaşlarının (1990) geliştirdiği, İşcan' ın (2002) uyarladığı 23 maddeden oluşan "Dönüşümcü liderlik ölçeği" , Christophersen, Elstad ve Turmo' nun geliştirdiği ve Güngör (2018) aracılığıyla Türkçe' ye uyarlanan 15 maddeden oluşan "Okula Bağlılık Ölçeği" , Mottaz' ın geliştirdiği, Dünder' ın (2007) uyarladığı 20 madden oluşan "İş Motivasyonu Ölçeği", kullanılmıştır. Araştırma bulguları analiz aşamasında olup, bulgular ve sonuç kısmına daha sonra yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Dönüşümcü Liderlik, Örgütsel Bağlılık, Motivasyon

^aBu çalışma, Bilal CİCİ' nin, Dr. Öğretim Üyesi Pınar MERT danışmanlığında yürütülen "Resmi Okullarında Görev Yapan Okul Müdürlerinin Dönüşümcü Liderlik Özelliklerinin Örgütsel Bağlılık Ve Motivasyonla İlişkisi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE UYGULANAN UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: YALOVA İLİ ALTINOVA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Hatice Zehra Ünal, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, haticezehraunal@hotmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Pınar Mert

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, pınar.mert@izu.edu.tr

ÖZET

Çin'in Wuhan kentinden dünyaya yayılan Covid-19 Pandemisi; tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de, sürecin ne zaman sona ereceği bilinmeyen bir krize sebep olmuştur. Bu araştırmada; Dünya'yı etkisi altına alan Covid-19 salgını sürecinde, ülkemizde uygulanan uzaktan eğitime yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede, salgın sürecinde uzaktan eğitim kapsamında yapılan uygulamaların güçlü ve zayıf yönlerinin ve bu sürecin öğrenciler üzerindeki etkisinin ortaya konması sağlanacaktır. Araştırmada; Ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, uzaktan eğitimin sürdürülmesine yönelik düşünceleri, uzaktan eğitimde kendileriyle ilgili algıları, uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin algıları, öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin tutumları ve uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin algılarının neler olduğu sorularına yanıt aranacaktır. Tez çalışmamda değerlendirmek üzere yaptığım literatür taramasında uzaktan eğitim süreci ile ilgili 70 adet tez ve makale araştırma çalışmasını incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bunlardan 8 adeti ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin alındığı çalışmalar olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilecek bulgular ışığında; uzaktan eğitimin uygulanabilirliğine yönelik olumlu ve olumsuz yönlerin, öğrenciler açısından ortaya konulmasıyla sürecin işleyişine yön vermesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada nicel yöntem kullanılacaktır. Araştırma betimsel tarama modeli ile yürütülecek ve tarama yöntemi kullanılacaktır. Araştırmanın evreni; devlet okullarındaki tüm ortaokul öğrencileri, örneklem ise Yalova ili Altınova ilçesindeki merkez devlet okullarında okuyan ortaokul öğrencileridir. Araştırma 2020-2021 Akademik yılında, salgın sürecinde uzaktan eğitim gören tüm ortaokul öğrencilerini kapsayacaktır. Araştırmada örneklem alınmayarak evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma verileri; Öğrenci Bilgi Formu ve "Ortaokul Öğrencileri Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği" kullanarak toplanacaktır. Nicel verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler (yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma) ve verilerin normal dağılım göstermesi halinde (t testi ve tek yönlü varyans analizi/ANOVA) uygulanacaktır. Betimsel istatistik yöntemleri ile amaç veriyi anlayabilmek, desenleri ve ilişkileri tespit edebilmek ve sonuçları daha iyi kullanabilmektir (Gök vd., 2015). Bu araştırmada, öğrencilerden toplanan uzaktan eğitime ilişkin verilerin betimsel olarak ortaya konulmasına çalışılacaktır. Araştırma bulguları analiz edildikten sonra, bulgular ve sonuç kısmı yazılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, uzaktan eğitim, algı, Covid-19, ortaokul öğrenci görüşü

^a Bu çalışma, Hatice Zehra ÜNAL'ın Dr. Öğretim Üyesi Pınar MERT danışmanlığında yürütülen "Ortaokul Öğrencilerinin Covid-19 Pandemi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Yalova İli Altınova İlçesi Örneği" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KADIN ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI KARIYER ENGELLERİ ÜZERİNE BİR DOKÜMAN ANALİZİ

Aysel Yeşim Oğuzer, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, oguzeryesim@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Pınar Mert

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, pinar.mert@izu.edu.tr

ÖZET

Dünya tarihine bakıldığında bir toplumun yapı taşını oluşturan en önemli unsurların başında kadınlar gelmektedir..Dünyadaki nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan toplumun gelişmesinde ve kalkınmasında ,sosyal kültürel ekonomik çalışmalarda, çocuğun eğitiminde , aile kavramının yüceltilmesinde kadınların rolü önemlidir. Buna rağmen kadınlar toplumsal ve ekonomik alanda erkeklerle aynı statüde görülmemiştir. Özellikle eğitim alanında öğretmenlik mesleğini seçen kadınların karşılaştıkları kariyer engelleri bunlardan biridir. Bu çalışmanın amacı kadın öğretmenleri karşılaştığı kariyer engelleri üzerine yazılmış makaleleri belirlemektir. Bu amaçla şu sorulara da yanıt aranacaktır: İncelenen makalelerin yılına, danışman unvanına, cinsiyetine göre dağılımı nedir? İncelenen makalelerin yayımlandıkları dergilerin oranına göre dağılımı nasıldır? İncelenen makalelerin yapıldığı bölge, il, dağılımı nedir? İncelenen makalelerin araştırma deseni, örnekleme, veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır? Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesiyle yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak 2009-2020 yılları arasında Ulakbilm, Dergipark, Google Scholar veri tabanlarında yayınlanmış olan 12 makale taranmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre Türkiye de gerçekleştirilen araştırmaların en çok 2020, 2017, 2016, 2010 yılları olduğu çalışmalarının çoğunun İç Anadolu bölgesi ,Karadeniz Bölgesi ve Akdeniz bölgesi; il olarak İstanbul, Ankara, İzmir, Kayseri, Bursa, Samsun, Adana , Mersin, Trabzon da yapıldığı, makalelerin tarama modelinde gerçekleştiği, genellikle nicel yöntemin kullanıldığı makalelerin çoğunluğunda veri toplama araçlarından ölçek, kullanıldığı, örneklem grubunun genellikle kadın öğretmen ve erkek öğretmenle gerçekleştiği görülmüştür. Ayrıca 12 makalede en çok kullanılan anahtar kelimeler kariyer, kadın öğretmenler, kariyer engelleri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kadın öğretmen, kariyer, kariyer engelleri, doküman analizi

ORTAOKUL TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ VE YÖNETİCİLERİNİN ÖRGÜTSEL ADANMA İLE İŞ TATMİN DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ^a

Berat Kavaklı, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, beratkavaklii@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Elif Esra Arıkan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, elif.arikan@izu.edu.tr

ÖZET

Örgüt bünyesinde faaliyet gösteren örgüt üyeleri, örgütlerin amaçlarını içselleştirerek bu amaçların gerçekleştirilmesi adına daha fazla çalışma eğiliminde olabilmektedir. Örgüt üyelerinin bu eğiliminde adanma rol oynamaktadır. Örgüt üyelerinin; örgüte yönelik hissettikleri psikolojik bağlılıkları, örgüt faaliyetlerine yönelik normalden fazla çaba harcama arzusu, örgüte yönelik sadakat, örgütün faaliyetlerinde başarı sağlaması adına sergiledikleri ilgi örgütsel adanmışlığı yüksek olan bireylerde gözlenen tutum ve davranışlardır. İş tatmini, çalışma ya da çalışmayla ilgili durum ve olaylara yönelik örgüt üyelerince hissedilen olumlu duyguların seviyesi olarak ifade edilebilmektedir. Örgütlerde örgüt üyelerinin iş tatmini, çalışmalara yönelik tutumlar ile verimlilik ve performans üzerinde oluşturduğu etki bakımından önem arz eder. Öyle ki iş tatminsizliğine sebep olan tutumlar, performans düşüklüğü, devamsızlık, örgütten ayrılma, fiziki ve ruhsal anlamda sağlık sorunları yaşama sonuçlarını doğurmaktadır. Bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe öğretmenleri ve yöneticilerinin örgütsel adanma ile iş tatmin düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu çerçevede 2019-2020 eğitim öğretim yılı 1. Döneminde İstanbul ilinde görev yapan Türkçe öğretmenleri ve yöneticilerine tarama yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 173 Türkçe öğretmeni ve 23 yönetici olmak üzere 196 kişi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Meyer, Allen ve Smith (1993) tarafından geliştirilmiş olan Örgütsel Adanma Ölçeği'nin, Balay (2000) tarafından Türkçeye uyarlanmış versiyonu olan Örgütsel Adanma Ölçeği (27 madde), Weiss vd. (1967) tarafından geliştirilen Minnesota İş Tatmin ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ölçeklerden toplanan veriler aritmetik ortalama, t testi, varyans analizi ve scheffe testleri yapılarak elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre bağımsız değişkenlerden sadece kurumdaki çalışma süresi ve aylık gelire göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ölçek uygulanan Türkçe öğretmenleri ve yöneticilerinin cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni durumlarına, istihdam şekillerine, meslekteki kıdem yıllarına, öğrenim durumlarına göre anlamlı fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretmenleri ve Yöneticileri, Örgüt, Örgütsel Adanma, İş Tatmini

^aBu çalışma, Berat Kavaklı'nın Dr. Öğretim Üyesi Elif Esra Arıkan danışmanlığında yürütülen "Ortaokul Türkçe Öğretmenleri ve Yöneticilerinin Örgütsel Adanma ile İş Tatmin Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KANADA EĞİTİM SİSTEMİNİN BAŞARISININ FARKLI AÇILARDAN İNCELENMESİ^a

Gürkan Ünver, Yüksek Lisans Mezunu

Marmara Üniversitesi, gurkanunver27@hotmail.com

Doç. Dr. Ahmet Faruk Levent

Marmara Üniversitesi, faruk.levent@marmara.edu.tr

ÖZET

Ülkelerin eğitim sistemi küresel dünyada sınırların ortadan kalkması ile birlikte tüm eğitimcilerin ve kendini eğitime adayanların dikkatini çekmektedir. Bir ülkenin eğitim sisteminin tüm yönleriyle küresel ölçekte dikkatleri üzerine çekmesi, o ülkenin eğitim sisteminin başarısını gözler önüne sermektedir. Ülkelerin eğitim sistemlerinin başarısının uluslararası platformda kısa sürede ve uluslararası standartlarda ölçülebilir olması başarılı eğitim sistemlerini dünya çapında popüler hale getirmekte ve eğitimcilerin merakını uyandırmaktadır. Bu bağlamda Kanada Eğitim Sistemi uluslararası platformda kendini hissedilir şekilde göstermekte ve dünya çapında kabul edilebilir düzeyde bir başarı ortaya koymaktadır. PISA testlerinde Kanada, matematik, fen bilimleri ve okuma alanlarında ilk 10'da yer alan ülkelerden biri olmuştur. Kişi başına eğitime ayrılan bütçe, okulların dünya standartlarında olması, öğrencilerin aldıkları diplomaların dünya çapında değer ve kabul görmesi ile dünya ülkeleri tarafından tanınırlığı, çok kültürlü eğitim stratejisi ve mezunlarının dünya çapındaki başarı öyküleri Kanada Eğitim Sisteminin küçümsenmeyecek bir başarı hikâyesinin olduğunu bizlere ve tüm dünyaya kanıtlamaktadır. Kanada'nın BM tarafından yapılan araştırma sonucunda 174 ülke arasında "En Yaşanabilir Ülke" seçilmesi eğitim sisteminin başarısını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda eğitim sisteminin bu başarısı ülkede suç oranının düşük olmasına, toplumsal refah seviyesinin artmasına sebep olmakta ve bu durum yaşanabilir bir sosyal çevreyi ortaya çıkarmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde eğitim sistemi, mezunların çalışma koşulları ile iş imkânları açısından da dört dörtlük olarak nitelendirilecek olan Kanada'da eğitim görmek gerçekten büyük bir ayrılmaktır ve Kanada Eğitim Sistemi dünyanın en iyilerindedir. Bu çalışmada amaç Kanada Eğitim Sisteminin farklı açılardan incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Kanada kendi şartları içerisinde ve kendi ideolojisine uygun bir eğitim sistemi inşa etmiştir. Eğitim sistemi bir toplumun çözülmesine, bütünlüğüne ve gelişimine etki eden en önemli faktördür. Bunu daha olumlu hale getirebilmek için ülkeler, farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini, analiz ederek kendi eğitim sorunlarına çözüm arayabilirler. Bu nedenle ülkelerin eğitim sistemlerinin incelenmesinde yarar vardır. Böylece Kanada'daki etkili ve başarılı eğitim sistemlerine bakarak, Türk Eğitim Sisteminde kalitenin yükseltilmesi için yeni çalışmalara yön verilebilir. Bu araştırma; yerel yönetime sahip Kanada Eğitim Sistemi ile sınırlıdır. Araştırma, Kanada gibi iklimi ve yönetim yapısı farklı olan bir ülkede uygulanan temel sistemin incelenmesi çerçevesinde oluşturulmuştur. Bazı önemli eyaletlerle ilgili detaylara ve dikkate değer durumlara yer verilmiş, tek tek tüm eyaletlerle ilgili bir araştırma yapılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Eğitim, Eğitim Sistemleri, Eğitim Bilimi

^aBu çalışma, Gürkan ÜNVER' in Doç. Dr. Ahmet Faruk LEVENT danışmanlığında yürütülen "Kanada Eğitim Sisteminin Başarısının Farklı Açılardan İncelenmesi" isimli yüksek lisans bitirme projesinden üretilmiştir.

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

ÖRGÜT KÜLTÜRÜ VE ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL BAĞLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ^a

Ertuğrul Güler, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ertgulertugrul@hotmail.com

Doç. Dr. Mustafa Özgenel

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.ozgenel@izu.edu.tr

ÖZET

Kültür, bir okulu diğer okullardan ayıran ve okul toplumu tarafından özümşenen amaç, değer ve kurallar bütünü olarak tanımlanabilir. Her okulun kendine özgü bir kültürü vardır. Okul kültürü, okulların işleyişini ve okul toplumunun tutum ve davranışlarını şekillendirir. Ayrıca olumlu okul kültürü öğretmenlerin örgütsel bağlılığını da etkileyebilir. Örgütsel bağlılık, öğretmenlerin okulun amaç, hedef ve değerlerini benimsemesi, okulda kalma ve okulun menfaati için çalışma isteğidir. Örgütsel bağlılığı yüksek olan öğretmenler daha özverili çalışır, okulunda daha fazla zaman geçirir, okulun başarısı için üst düzeyde performans sergiler. Okullarda beklenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı ve başarı düzeyi öğrencilerinin akademik başarısı ile ölçülebilmektedir. Akademik başarı, öğrencinin derste sergilediği performansın ve ulaştığı seviyenin diğer öğrencilerin gelişim durumuyla birlikte ve aldığı notlarla ölçülmesidir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, okul kültürü ve öğretmenlerin örgütsel bağlılığı ile öğrencilerin akademik başarısı arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu amaçla araştırma nicel araştırma yöntemine ve ilişki tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında, İstanbul ili Tuzla ilçesinde kamu okullarında görev yapan 2947 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise 449 gönüllü öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada verileri toplamak için “Örgüt Kültürü Ölçeği” ve Örgütsel Bağlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler, t testi, ANOVA testi, korelasyon ve regresyon analizleri yapılarak çözümlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda; öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, erkek öğretmenlerin örgüt kültürünü kadın öğretmenlere göre daha olumlu algıladığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları ve okul kültürü algıları eğitim düzeylerine, kıdemlerine, yaşlarına ve medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Korelasyon analizi sonucuna göre örgüt kültürünün tüm alt boyutları ile öğretmenlerin (sırayla en yüksekten en düşüğe doğru) duygusal, normatif ve devam bağlılıkları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Örgüt kültürünün, öğretmenlerin duygusal, normatif ve devam bağlılıklarını anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle, güçlü bir okul kültürü öğretmenlerin duygusal, normatif ve devam bağlılıklarını olumlu yönde etkilemektedir. Bu sonuç okul kültürünün, örgüt düzeyinde çok önemli bir unsur olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Örgüt Kültürü, Örgütsel Bağlılık.

^a Bu çalışma, Ertuğrul GÜLER’in Doç. Dr. Mustafa ÖZGENEL danışmanlığında yürütülen “Örgüt Kültürü ve Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığı ile Öğrencilerin Akademik Başarıları Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN EMPATİK EĞİLİMLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ^a

Mahmut Uygur, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mahmutuygar@hotmail.com

Doç. Dr. Hatice Vatansever Bayraktar

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hatice.bayraktar@izu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı; yönetici ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek, demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek, yönetici ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemektir. Araştırma, betimsel ve ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmanın evreni; 2017–2018 eğitim öğretim yılı, İstanbul ili Küçükçekmece, Bahçelievler, Başakşehir ilçelerindeki MEB’e bağlı 681 okuldaki 20083 öğretmen ve yöneticidir (İnternet kaynağı, İstanbul MEM: 14-15). Örneklem ise 2017–2018 eğitim öğretim yılı, İstanbul ili Küçükçekmece, Bahçelievler, Başakşehir ilçelerindeki MEB’e bağlı 42 devlet okulu ile 11 özel okuldaki 500 öğretmen ve 200 yönetici ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında demografik bilgi formunun yanında yöneticiler için empatik eğilim ölçeği, öğretmenler için empatik eğilim ölçeği ve problem çözme envanteri kullanılarak veri toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 25.0 paket programı ile yapılmıştır. Buna göre aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, Anova, Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Veri analizi sonuçlarına göre öğretmenlerin empatik eğilimlerinin orta düzeyde olduğu, problem çözme becerilerinin ise yüksek düzeyde olduğu; yöneticilerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin empatik eğilimleri bayan öğretmenler, bekârlar, 21 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip olanlar, yüksek lisans mezunları ve özel/vakıf okulunda çalışan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yöneticilerin empatik eğilimleri cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim durumu, görev yapılan eğitim kademesi, branş, mesleğini isteyerek yapma, görev yapılan okul türü değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin problem çözme becerileri 51 yaş ve üzeri, 21 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip olanlar, yüksek lisans mezunları, lisede çalışan ve mesleğini seven öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yöneticilerin problem çözme becerileri; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kıdem, görev yapılan eğitim kademesi, branş, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme, okul türü, göreve göre değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yöneticilerde ve öğretmenlerde empatik eğilim arttıkça problem çözme becerileri de artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yönetici, Öğretmen, Empatik Eğilim, Problem çözme becerisi.

^a Bu çalışma, Mahmut Uygur’ın Doç. Dr. Hatice Vatansever Bayraktar danışmanlığında yürütülen “Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Empatik Eğilimleri ile Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

OKUL YÖNETİCİLERİNİN YAŞADIKLARI İŞ STRESİNİN ÖNCÜLLERİ, SONUÇLARI VE STRESLE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ^a

Serkan Yüksel, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, srknyuksel@outlook.com

Doç. Dr. Mustafa Özgenel

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.ozgenel@izu.edu.tr

ÖZET

Stres, bireyin fiziki ve sosyal çevresinden gelen uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayrettir. İş stresi ise iş ile ilgili faktörler sebebiyle iş göreni normal işleyişinden sapmaya zorlayan durumlardır. Stres, kişilerin fiziki ve ruhsal sınırlarının zorlanması ve tehdit edilmesiyle ortaya çıkan bir durum olduğundan kişilerin tehdit algılaması ve dolayısıyla dengelerinin bozulması verim düşüklüğü, işe devamsızlık, sağlık ödemelerinin artması, sabotaj, işten ayrılma gibi pek çok olumsuz durumu ortaya çıkarabilecektir. Stres seviyesinin yüksek olması kadar düşük olması da olumsuz etkiler yaratabilmektedir çünkü örgütte tüm çalışanların yaratıcı gerilime ihtiyaçları vardır. Gerilim eşliğini aşmayan ılımlı bir gerilim insanı bir yığın olmaktan kurtarır ve onun performansını yükseltir. Toplum, dinamik bir yapıda ve sürekli bir değişim içinde olduğundan girdisini toplumdaki alan okul örgütü de buna bağlı olarak sürekli bir değişim ve uyum çabası içindedir. Bu sebeple okul örgütünün içinde kendiliğinden var olan iş stresini makul bir düzeyde tutabilmek için iş stresinin kaynaklarının, belirtilerinin, sonuçlarının ve başa çıkma stratejilerinin neler olduğunun tespit edilmesi oldukça önemlidir. Tüm bunlar ışığında araştırmanın amacı okul yöneticilerinin yaşadıkları iş stresinin öncüllerini, sonuçlarını ve stresle başa çıkma stratejilerini tespit etmektir. Çalışma, amacına hizmet edecek şekilde karma yöntemle tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu okul yöneticileri oluşturmaktadır. Okul yöneticileri ile yüz yüze yapılan nitel görüşmeler ışığında yöneticilerin örgütsel stres kaynaklarının başlıcaları “sorumlulukların endişe yaratması”, iş arkadaşları, ast ve üstlerle geçimsizlik”, “iş yükünün fazla olması”, “bürokratik aksaklıklar, tekrarlar ve asıl işin yerine ayrıntıların öne çıkması”, finans kaynaklarının kıtlığı” olarak belirlenmiştir. Okul yöneticilerinin yaşadıkları iş stresinin etkileri incelendiğinde ise “aileye vakit ayıramama”, “iş çevresine karşı kırıcı davranma”, “aile içi huzursuzluk”, “uykusuzluk” ön planda yer almaktadır. Okul yöneticilerinin stresle başa çıkmak için ise “yetenekli olunan bir alanda etkinliklerde bulunma”, “aile fertleri ve dostlarla birlikte olma”, “stres yaratan durumu düşünmemeye çalışma” ve “stres yaratan durumu güvenilir biri ile konuşma” gibi stratejiler kullandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Stres, İş Stresi, Okul Yöneticileri.

^aBu çalışma, Serkan YÜKSEL’in Doç. Dr. Mustafa ÖZGENEL danışmanlığında yürütülen “Okul Yöneticilerinin Yaşadıkları İş Stresinin Öncülleri, Sonuçları ve Stresle Başa Çıkma Stratejileri: Karma Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KAYIRMACILIĞIN ÖRGÜTSEL BAĞLILIK VE TÜKENMİŞLİĞE ETKİSİ^a

Zeynep Yaman, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, zeynepyaman@bilimkoleji.k12.tr

Dr. Öğretim Üyesi Merve Büşra Altundere-Doğan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, merve.altundere@izu.edu.tr

---

ÖZET

Bu çalışmada, öğretmenlerin kurumlarında hissettikleri kayırmacı tutum ve davranışların onların örgütsel bağlılıklarına ve tükenmişliklerine olan etkileri incelenmiştir. TDK sözlüğünde korumak anlamına gelen kayırmacılık, halk arasında daha ziyade iltimas geçme veya torpil yapma olarak kullanılmaktadır. Örgütlerde çalışanlar arasında gizli olarak yürüyen ve beraber çalıştığı kişiler için yürüttüğü, sonrasında elde ettiği sonuca göre o kişiye davranış ve tutumlarını belirlediği bir süreç işlemektedir. Bir örgütteki kayırmacı tutum ve davranışlar çalışanlar tarafından hemen fark edilir ve bu gruplaşmalara yol açar. Gruplaşmaların olduğu bu örgütlerde, gruptaki bireyler zamanla birbirlerini dışlayabilir ve çeşitli çatışmalar söz konusu olabilir. Bunun sonucunda da örgüte olan bağlılık konusunda çalışanların zihinlerinde aidiyet duygusu zayıflayabilir. Bu düşünceler zamanla tutum ve davranışa dönüşür. Örgütte çalışanların işlerinde mutsuz ve adalet duygusundan yoksun olduklarını hissetmeleri ise onları zamanla tükenmişliğe iterek verimsiz kılmaktadır. Yapılan çalışmalar da göstermiştir ki kayırmacılığın hat safhada olduğu örgütlerde çalışanlar zamanla kendilerini işleri anlamında tükenmiş hissederek, örgüte güçlü bağlarla bağlı olmadıkları ve örgütle ilgili sorunları tam anlamıyla benimsemedikleri olmuştur. Bu çalışmada da İstanbul’da bulunan resmi okullarda çalışan 291 öğretmen ile anket çalışması yapılmıştır. Anket verileri yapısal eşitlik modeli ile analiz edilmiştir. Literatürle uyumlu olarak, örgütlerde uygulanan kayırmacı davranışların örgütsel bağlılık ve tükenmişlik üzerinde olumsuz etkileri olduğu ve bununla birlikte alt alanlarda etkilerin farklılaştığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kayırmacılık, Örgütsel Bağlılık, Tükenmişlik, Öğretmenlik.

---

^aBu çalışma, Zeynep Yaman’ın Dr. Öğretim Üyesi Merve Büşra Altundere-Doğan danışmanlığında hazırladığı “Kayırmacılığın Örgütsel Bağlılığa ve Tükenmişliğe Etkisi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ROMANTİZM VE EŞ SEÇİMİ TUTUMLARI İLE AİLE İKLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ^a

Esra Daldaban, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esdaldaban@gmail.com

Doç. Dr. Füsun Ekşi

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, eksifusun@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin romantizm ve eş seçimi tutumları ile aile iklimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca romantizm ve eş seçimi tutumları ile aile iklimlerinin sosyodemografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak da diğer bir amaçtır. Araştırma ilişkiisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde bulunan üniversitede öğrenim gören ve çalışmaya online formlar üzerinden katılım sağlamış üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, gönüllülük esasına ve bilgilendirilmiş onam formuna dayalı olarak anket formunu dolduran 395'i (%84,4) kadın, 73'ü (%15,6) erkek toplam 468 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada "Sosyodemografik Bilgi Formu", "Aile İklimi Ölçeği", "Rest Ölçeği (Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları)", ölçekleri kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, SPSS paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutlarının normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) analizi yapılmış ve bu sonuçlara dayanarak grupların karşılaştırılmasında parametrik tekniklerden t Testi tercih edilmiştir. Araştırmada değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılaşması test edilirken t Testi, Anova ve LSD istatistik teknikleri, değişkenler arası ilişkiler analiz edilirken Pearson korelasyon katsayısı istatistik tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin romantizm ve eş seçimi tutumları ile aile ikliminin cinsiyete göre, romantizm ve eş seçimi alt boyutları olan beraber yaşama, aşk yeterli alanında; yaşa göre, romantizm ve eş seçimi alt boyutu olan tam güven alanında; sınıf değişkenine göre, romantizm ve eş seçimi alt boyutu olan çaba gösterme alanında; sosyoekonomik değişkenine göre, aile iklimi alt boyutlarından aile içi ilişkisellik, bilişsel uyum ve romantizm ve eş seçimi alt boyutu beraber yaşama alanında; anne eğitim düzeyine göre, romantizm ve eş seçimi alt boyutlarından beraber yaşama, yalnız ve tek doğru, aşk yeterli ve tam güven alanında; ailenizin yaşamı geçirdiği yerleşim çevresinin özelliğine göre, aile iklimi alt boyutlarından aile içi ilişkisellik, bilişsel uyum ve romantizm ve eş seçimi alt boyutu olan beraber yaşama alanında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Katılımcıların eğitim alınan üniversiteye ve baba eğitim durumuna göre ise önemli farklılıkların var olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinde aile iklimi ve romantizm ve eş seçimi arasında anlamlı da ilişkiler olduğu ve aile iklimi alt boyutları olan aile içi ilişkisellik, kuşaklar arası otorite ve bilişsel uyumun romantik ve eş seçimi tutumunu yordamakta olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile iklimi, romantizm ve eş seçimi, aile.

^aBu çalışma Esra Daldaban'ın Doç. Dr. Füsun Ekşi danışmanlığında yürütülen "Üniversite Öğrencilerinin Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları ile Aile İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

EVLİ BİREYLERDE ANNE BABA KABUL VE RED ALGISININ EVLİLİKTE YETKİNLİK BEKLENTİSİNE ETKİSİ^a

Nihal Veliöğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, nihaltak61@gmail.com

Prof. Dr. Aysin Satan

Marmara Üniversitesi, aysin.satan@marmara.edu.tr

ÖZET

Evlilik hem geleneksel toplumlarda hem de modern toplumlarda en temel sosyal sistemlerden biri olarak görülür. Evlilik bir yandan aile için başlangıç noktasıyken bir yandan da bireyin hayatında önemli bir dönüm noktası ve değişim aşamasıdır. Evlilik genel bir ifade ile iki kişinin birlikte yaşamak, çocuk sahibi olmak, kendilerine ait değerler ile çocuk yetiştir mek, paylaşmak gibi faaliyetleri yerine getirmek için bir kurum oluşturulması şeklinde tanımlanabilir. Ebeveyn kavramı ise biyolojik veya evlat edinen ebeveyn olma şartını aramadan, çocuğun başlıca tüm bakım verenlerini kapsar. Ebeveynin kabulü ebeveynin çocuğunu sevmesi, sıcaklık göstermesi, bakım vermesi, çocuğun ihtiyaçlarını karşılaması, çocuğu desteklemesidir. Başka bir ifadeyle ebeveynin çocuğa karşı hissettiği sevgiyi, sıcaklığı, yakınlığı sözel ve fiziksel olarak ifade etmesidir. Reddetme kavramı anne ve babaların çocuklarına olumlu davranış ve duyguları ifade etmedikleri ve çocuğun incinmesine neden olan psikolojik ve fiziksel davranış ve duyguları sergilemelerini ifade etmektedir. Yetkinlik beklentisi, arzu edilen ve beklenen sonucu verecek hareketlerin uygulanması için kişinin yeteneğiyle ilgili olarak geliştirdiği bir inançtır. Evlilikteki yetkinlik ise Bandura (1986)'nın sosyal bilişsel teorisine dayalı olarak, başarılı bir evlilik ilişkisi geliştirmek ve devam ettirmek için gerekli davranışları gerçekleştirebilme yeteneğine sahip olma inancı olarak tanımlanmaktadır. Yapılan literatür taramasında yukarıdaki kavramlarla ilgili birçok çalışma yapıldığı gözlemlenmiştir. Ancak ebeveyn kabul red algısıyla evlilikte yetkinlik beklentisi arasındaki ilişkiyi bir arada ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, anne baba kabul-red algısıyla evlilikte yetkinlik beklentisi arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Yani çocuklukta algılanan anne – baba kabul veya red algısının yetişkinlik döneminde bireyin evliliğini nasıl etkilediğini incelemektir. Verilerin elde edilmesinde online anket çalışmasından faydalanılmıştır. Online anket ile 240 evli bireye ulaşılmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda algılanan anne baba kabul red algısıyla evlilikte yetkinlik beklentisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Ebeveyn Kabul, Ebeveyn Red, Yetkinlik Beklentisi, Evlilikte Yetkinlik

^a Bu çalışma, Nihal Veliöğlu'nun Prof. Dr. Aysin Satan danışmanlığında yürütölen “ Evli Çiftlerde Anne Baba Kabul ve Red Algısının Evlilikte Yetkinlik Beklentisine Etkisi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

EVLİ ERKEKLERİN DİNDAR EŞLERİNE KARŞI DAVRANIŞLARININ EŞLERİ TARAFINDAN ALGILANMASI^a

Tülay Davulcu ,Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, elif.davulcu@hotmail.com

Prof. Dr. Aysin Satan

Marmara Üniversitesi, aysin.satan@marmara.edu.tr

ÖZET

Evlilik, farklı hayat deneyimlerine sahip iki bireyin, toplumun belirlediği bir takım normlar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturdukları toplumsal bir olgudur. Evliliğin , biyolojik psikolojik ve sosyal açıdan, birey ve toplumun faydası bir çok işlevleri bulunmaktadır. Din İlk insan H.z Âdem (a.s.) den beri her dönem ve çağda çeşitli şekil ve isimlere bürünerek dünya üzerinde yer almış ve dünya döndüğü sürece de değişen zaman içerisinde değişerek var olmaya devam edecek bir olgudur. Dini tanımlamaya çalışan her disiplin ,dini kendi sınırları dahilinde tanımlar, psikologlar din olgusunu bireysel açıdan tanımlarken teologlar kutsalın açıklaması olarak ele alır , sosyologlar dinin toplumsal yönüne vurgu yaparken felsefeciler felsefi yönüne vurgu yaparak tanımlamaya çalışırlar.Dinolgusuna genel geçer bir tanım bulunmamakla beraber ,”doğa üstü ruhsal varlıklara inanç” olarak tanımlanabilir Dindar birey denilince din inancı güçlü, din kurallarına bağlı (kimse), mütedeyyin” şeklinde tanımlanmaktadır . Dindar denilince dinine bağlı olan kişi anlaşılır. Dindarlığı ,iç güdümlü dindarlık , dış güdümlü dindarlık olarak iki tipolejiye ayırmak mümkündür.Yapılan araştırmalar dindarlığın psikolojik ve sosyolojik iki kaynağı olduğunu göstermektedir Kadın dindarlığına baktığımızda , cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin kadın dindarlığı üzerinde son derece etken olduğu görülmektedir.Literatürde ,Evli Erkeklerin Dindar Eşlerine Karşı Davranışlarının Eşleri Tarafından Algılanmasını içeren bir çalışmaya rastlanmadığı için bu çalışmanın yapılması uygun görülmüştür. Bu çalışma da“eşleri tarafından dindar eş olarak algılanan dindarkadın olma”fenomenini tecrübe etmiş evli ve kadın olma kriterini karşılayan gönüllü katılımcılara ulaşılmıştır. İslami Dindarlık Ölçeği, aracılığıyla dindar bir yaşam tarzı olan 365 kadın katılımcı tespit edilmiştir. Bu aşamada katılımcılardan kendilerini tanıtan bir rumuz ve iletişim bilgilerini de paylaşımları istenmiş ve bu doğrultuda 9 gönüllü bayan ile görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Din ,Dindarlık ,Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet, Algı, Davranış

^a Bu çalışma ,Tülay Davulcu'nun Prof. Dr. Aysin Satan danışmanlığında yürütülen “Evli Erkeklerin Dindar Eşlerine Karşı Davranışlarının Eşleri Tarafından Algılanması” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KENDİNE SAYGI DÜZEYLERİ İLE GENEL ERTELEME EĞİLİMİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mehmet Bilen, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mehmetblen24@gmail.com

Doç. Dr. M. Yüksel Erdoğan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, myerdogdu@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile genel erteleme eğilimi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesini ortaya koymaktır. Bu nedenle araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma Sabahattin Zaim Üniversitesi öğrencilerinden rastgele seçilen ve gönüllü olan 285 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Katılımcıların 148'i kadın, 137'si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerden 101'i 1.sınıf öğrencisi 64'ü 2.sınıf öğrencisi 65'i 3.sınıf öğrencisi 55'i 4.sınıf öğrencisidir. Araştırmada Genel Erteleme Eğilimi ve Kendine Saygı, ölçekleri kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin demografik bilgilerini ortaya koymak amacıyla kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Araştırma bulguları normallik testi yapılmış dağılımın normal olduğu görülmüştür. Dağılım normal çıktığından dolayı iki grup ortalamaları arasındaki farkı anlamlılığı için T testi, ikiden fazla grup ortalamaları arasındaki farkı anlamlılığı için Tek Yönlü Varyans analizi kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı testi uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre genel erteleme eğilimi ile kendine saygı arasında negatif düşük korelasyon bulunmuştur. Araştırma bulgularında cinsiyete göre genel erteleme eğilimini incelediğimizde erkek öğrencilerin erteleme eğilimi düzeylerinin kadın öğrencilere göre daha yüksek seviyede olduğu sonucu gözlemlenmiştir. Kendine Saygı ölçeği puanlarına göre öğrencilerin yaş düzeyleri durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Yaş düzeyleri 25 ve üstü olan öğrencilerin yaş ortalaması 21-24 olan ve 17-20 olan öğrencilere göre kendine saygı düzeyleri daha yüksektir. Kendine Saygı ölçeği puanlarına bakıldığında dış görünüşü değerlendirme durumlarına göre kilolu olan öğrencilerin dış görünüşlerini normal ve zayıf olarak değerlendiren öğrencilere göre kendine saygı düzeyleri daha yüksektir. Genel Erteleme Eğilimi ölçeği analizlerine baktığımızda mezun olunan not ortalaması durumuna göre 50-70 ortalamasında olan öğrencilerin 71-85 ortalamasında mezun olan ve 86 ve üstü ortalamasında mezun olan öğrencilere göre genel erteleme eğilimi daha yüksektir. Öğrencilerin kendine saygı düzeylerinin artmasında, genel erteleme eğilimi düzeylerinin önemli olduğu söylenebilir. Bulgular literatürden destek alınıp tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kendine Saygı, Genel Erteleme Eğilimi, Üniversite Düzeyi

AKADEMİK ERTELEME İLE BİLİŞSEL ESNEKLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Semiha Bilen, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, semihabilen@hotmail.com

Doç. Dr. M. Yüksel Erdoğan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, myerdogdu@gmail.com

ÖZET

Akademik erteleme; kişilerin okul yaşantısındaki akademik görevlerini yapması gereken zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilememesinden ötürü gerginlik ve kaygı hissetmesi durumudur. Bilişsel esneklik, kişilerin hayatında gerçekleşen farklılıklara karşı sahip olduğu bilgilerini spontane bir şekilde yeniden yapılandırarak uyum sağlayabilme becerisidir. Bu araştırmanın amacı; akademik erteleme ile bilişsel esneklik arasındaki ilişkinin incelenmesini ortaya koymaktır. Bu nedenle araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma İstanbul ili Bağcılar İlçe sınırları içindeki Mehmet Niyazi Altuğ Anadolu Lisesinde okuyan rastgele seçilmiş ve gönüllü olan 290 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya alınan öğrencilerden 164'ü kadın, 126'sı erkektir. Öğrencilerden 82'si (%28,3)'ü 9. sınıf öğrencisi 54'ü (%18,6)'sı 10. sınıf öğrencisi 66'sı (%22,8)'i 11. sınıf öğrencisi, 88'i (%30,3)'ü 12. sınıf öğrencisidir. Araştırmada Akademik Erteleme ve Bilişsel Esneklik, ölçekleri kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin demografik bilgilerini ortaya koymak amacıyla kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Araştırma bulguları normallik testi yapılmış dağılımın normal olduğu görülmüştür. Dağılım normal çıktığından dolayı ikiden fazla grup ortalamaları arasındaki farkı anlamlılığı için Tek Yönlü Varyans analizi kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı testi uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre akademik erteleme eğilimi ile bilişsel esneklik arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Akademik erteleme ile genel not ortalaması, başarı düzeylerini değerlendirme durumları, annesinin davranışlarını nasıl algıladığı ve babasının davranışlarını nasıl algıladığı arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bilişsel esneklik ile başarı düzeylerini değerlendirme durumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Öğrencilerin başarısı üzerinde önemli etkisi olan akademik erteleme davranışının azalmasında bilişsel esnekliğin önemli olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları literatürden destek alınıp tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akademik Erteleme, Bilişsel Esneklik, Lise Düzeyi

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ANNE BABA TUTUMLARI İLE ÖZ-ANLAYIŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yusuf Karakaya, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, karakaya.yusuf.55@gmail.com

Doç. Dr. Mustafa Yüksel Erdoğan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yuksel.erdogdu@izu.edu.tr

---

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Lise Öğrencilerinin Öz-anlayışlarının Algılanan Anne baba Tutumları Açısından İncelenmesini'' ortaya koymaktır. Araştırma, İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi Mehmet Akif Ersoy Çok Programlı Lisesinde öğrenimine devam eden birinci ve dördüncü sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 225 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, anne baba tutum ölçeği ve öz-anlayış ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS-18 paket programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi için SPSS 22.0 programından faydalanılarak Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı, Bağımsız t testi ve Tek Yönlü Varyans (ANOVA) testleri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre algılanan Anne baba Tutum Ölçeği puanları ile Öz-anlayış puanları arasında ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin öz-anlayış puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve erkek öğrencilerin öz-anlayış puanları kız öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca çekirdek ailelerde büyümüş olanların öz-anlayışlarının geniş ailelerde büyümüş olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bulgular genel olarak anne babaların demokratik tutumlarının öğrencilerin öz-anlayışlarını artırdığını gösterirken, koruyucu ve otoriter tutumlarının öğrencilerin öz-anlayışlarını azalttığını göstermektedir. Öğrencilerin anne eğitim seviyesi arttığında doğru orantılı olarak demokratik anne baba tutumu artarken, ters orantılı olarak koruyucu ve otoriter tutumları azalmaktadır. Sonuç olarak öğrencilerin öz-anlayışlarının artırılmasında anne babaların tutumlarını artırıcı düzenlemeler yapmanın önemli olduğu görülmektedir. Ulaşılan bulgular mevcut literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öz-anlayış, Anne Baba Tutumları, Demografik Değişkenler

İLK GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

GENÇ YETİŞKİNLERDE AİLE İKLİMİ İLE DUYGU DURUMLARI ARASINDA SAHTE BENLİK ALGISININ ARACI ROLÜ^a

Şeyma Nur Akpınar, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, seymanur_ekmen@hotmail.com

Prof. Dr. Halil Ekşi

Marmara Üniversitesi, halileksi@marmara.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı genç yetişkinlerde aile iklimi ile duygu durumları arasında sahte benlik algısının aracı rolünün incelenmesidir. Aile ikliminin alt boyutları olan kuşaklar arası otorite, bilişsel uyum boyutları ve aile içi ilişkisellik boyutları ele alınarak benlik, sahte benlik, pozitif ve negatif duygu durumlarının da detaylı bir şekilde de açıklanması amaçlanmıştır. Ayrıca genç yetişkinlerde aile ikliminin, sahte benliğin ve duygu durumunun çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi de çalışmanın amaçları içerisinde yer almaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 18-35 yaş arası bekar genç yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, gönüllülük esasına dayalı olarak anket formunu dolduran 392'si (%81,7) kadın, 88'i (18,3) erkek toplam 480 genç yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada kişisel bilgi formu, Aile İklimi Ölçeği, Sahte Benlik Ölçeği ve Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, SPSS paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutlarının normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) analizi yapılmış ve bu sonuçlara dayanarak grupların karşılaştırılmasında parametrik teknikler (t testi, F testi) tercih edilmiştir. Araştırma bağımlı değişkenlerinin demografik özelliklere göre farklılaşması test edilirken t testi, Anova ve LSD istatistik teknikleri, değişkenler arası ilişkiler analiz edilirken Pearson korelasyon katsayısı istatistik teknikleri kullanılmıştır. Yordayıcılığı analiz ederken de Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) istatistik tekniği kullanılmıştır. Sahte benlik algısı değişkeninin aile iklimi ve duygu durumu değişkenleri arasındaki ilişkide aracı rolünün olup olmadığı ve değişkenler arasındaki yapısal ilişkiler Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) ile ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda genç yetişkinlerin aile iklimi, sahte benlik ve duygu durumlarının bazı demografik değişkenlere göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Kurulan yapısal eşitlik modelinde sahte benlik algısının aile iklimi ile duygu durum arasında kısmi aracı role sahip olduğu görülmektedir. YEM analizi sonuçlarına göre, test edilen modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile İklimi, Sahte Benlik, Pozitif ve Negatif Duygu Durum, Genç Yetişkinler, Yapısal Eşitlik Modeli.

^aBu çalışma Şeyma Nur Akpınar'ın Prof. Dr. Halil Ekşi danışmanlığında yürütülen "Genç Yetişkinlerde Aile İklimi İle Duygu Durumları Arasında Sahte Benlik Algısının Aracı Rolü" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

MÜLTECİ ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE UMUT DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ^a

Buşra Nur Eseoğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, busranurkznc@gmail.com

Prof. Dr. Halil Ekşi

Marmara Üniversitesi, h.eksi70@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı savaş ve göç gibi riskli yaşam olaylarından geçen çocukların, psikolojik sağlık ve umut düzeylerini araştırmak, ikisi arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın evrenini Reyhanlı Eğitim Köyü'nde öğrenim gören 117'si (%64,6) kız ve 64'ü (%35,4) erkek olmak üzere toplam 181 mülteci çocuk oluşturmaktadır. Umud ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiler ilişkisel tarama modeli ile incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak Umud Ölçeği ve Psikolojik Sağlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda Umud Ölçeği ve Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarından elde edilen puanların normal bir dağılıma sahip olduğu ve bunların cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuş; Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Umud Ölçeği puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca çocuklarda umud düzeyinin psikolojik sağlık düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Mülteci çocukları kayıp bir nesil olarak algılayan ön kabullerin aksine, yapılan bu çalışma göstermektedir ki, mülteci çocuklar umud ve psikolojik sağlıkları olan, geleceğe dair hayaller kuran ve yaşadıkları travmalarla sağlıklı bir şekilde baş edebilen kişiler olabilmektedir. Var olan ön yargılar bu çocuklara yetersiz hizmet sunmanın sebebi olabilirken, elimizdeki veriler bu çocukların gelişebilir, iyileşebilir, kendilerine ve topluma faydalı birer insan haline gelebilir olduklarını göstermektedir. Bu anlamda, çocukların eğitim hayatlarına entegre olmaları için dil problemlerini aşmalarına destek olacak müfredat düzenlemelerinin yapılması, akranlarıyla sosyalleşmeleri için sosyal faaliyetler düzenlenmesi, aileleri ile psikolojik destek çalışmaları yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Psikolojik Sağlık, Umud

^a Bu çalışma, Buşra Nur Eseoğlu'nun Prof. Dr. Halil Ekşi danışmanlığında yürütülen "Mülteci Çocukların Psikolojik Sağlık Ve Umud Düzeyleri Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MÜKEMMELİYETÇİLİK DÜZEYLERİ İLE DURUMLULUK-SÜREKLİ KAYGI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hüsna Özdilek, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, husnaozdilek@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı; lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile durumluluk-süreklilik kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul ili, Küçükçekmece ilçesinde bulunan Gülten Özaydın Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde öğrenime devam eden 263 lise öğrencisi rastgele örneklem yolu ile seçilmiştir. Veriler “APS Mükemmeliyetçilik Ölçeği” ile “Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri” ve kişisel bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 22 istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. İkili ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığı için t Testi, ikiden fazla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığı için ise Anova testi uygulanmıştır. İkiden fazla bağımsız değişkenin bağımlı değişkenin yordama düzeyini ortaya koymak amacıyla çoklu regresyon analizi testi uygulanmıştır. İki değişken arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı testi uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre mükemmeliyetçilik ekonomik durum, cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve sınıf değişkenine göre anlamlı fark göstermezken, kardeş sayısı ve anne-baba birlikteliğine göre anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. T testi analiz sonucunda sürekli kaygı envanteri alt ölçekleri puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Öğrencilerin mükemmeliyetçilik ile kaygı düzeyleri arasında ise istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Araştırma bulgularına göre, farklı bağımsız değişkenler kullanılarak veya örneklem kapsamı genişletilerek kullanılan bağımsız değişkenlere göre mükemmeliyetçilik ve durumluluk-süreklilik kaygıdaki farklılaşmanın incelendiği araştırmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Mükemmeliyetçilik, Durumluluk Kaygı, Süreklilik Kaygı

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ^a

Canan Can, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, cnmcan@hotmail.com

Doç. Dr. Mustafa Otrar

Marmara Üniversitesi, motrar@marmara.edu.tr

ÖZET

Ergenlik kavramı, Latince büyüme (adolescere) anlamına gelmekle birlikte biyolojik, psikolojik ve sosyal evrimin hızlandığı ve bu farklı evrelerin birlikte ilerlediği karmaşık bir yaşam sürecidir. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının sebepleri sorgulanmaktadır. Bu çalışmada lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ailenin gelir durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır? Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyleri anne eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır? Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyleri sosyal medyanın kullanım amacına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır? gibi sorulara cevap aranmıştır. Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın evrenini Araştırmanın evreni, 2020-2021 Eğitim Öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul İli Üsküdar İlçesi'nde öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklemi 499 öğrenci oluşturmuştur. Veriler SPSS 23 kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgulardan hareketle; Ailenin gelir durumu grupları arasındaki sosyal medya bağımlılık düzeyi tek yönlü ANOVA testi kullanılarak incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemektedir $F(2, 497) = .011$ $p = .989$. Sınıf grupları arasındaki sosyal medya bağımlılık düzeyi tek yönlü ANOVA testi kullanılarak incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemektedir $F(3, 496) = 1.983$ $p = .122$. Sosyal medya kullanım amaçları grupları arasındaki sosyal medya bağımlılık düzeyi tek yönlü ANOVA testi kullanılarak incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark görülmektedir $F(7, 492) = 2.825$ $p = .01$. Hangi gruplar arasında anlamlılık olduğunu bulmak için Bonferroni Post Hoc testi kullanılarak yapılan analizde oyun oynamak için sosyal medya kullanan grubun ($M=1.68$, $SS=.27$) bilgi/haber araştırmak için kullanan gruptan ($M=1.80$, $SS=.21$) anlamlı olarak farklı olduğu ve sosyal medyayı müzik dinlemek/paylaşmak için kullanan grubun ($M=1.70$, $SS=.22$) bilgi/haber araştırmak için kullanan gruptan ($M=1.80$, $SS=.21$) anlamlı olarak farklı olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Lise Öğrencileri, Sosyal Medya Bağımlılığı ve Ailenin Gelir Düzeyi

^aBu çalışma, Canan Can'ın Doç. Dr. Mustafa Otrar danışmanlığında yürütülen "Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

INSTAGRAM BAĞIMLILIĞI VE MÜKEMMELİYETÇİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGUSAL ZEKANIN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ^a

Nurefşan Eğretli, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, nurefsanegretli@gmail.com

Prof. Dr. Halil Ekşi

Marmara Üniversitesi, halileksi@marmara.edu.tr

ÖZET

Günümüzde sosyal medya hayatımızın neredeyse ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Milyonlarca insan sosyal medyada aktif olarak yer almakta, duygu düşünce ve yaşamını diğer insanlarla paylaşmaktadır. Çalışmamızda son zamanlarda Türkiye’de kullanıcı sayısı hızla artan ve bir sosyal medya uygulaması olan instagramın kullanım miktarının kontrol edilemeyip patolojik kullanımı sonucunda sosyal, profesyonel ve duygusal hayatta olumsuz etkilerin görülmesi şeklinde tanımlanan Instagram bağımlılığı üzerinde durulmuştur. Literatüre bakıldığında sosyal medya bağımlılığıyla ilgili birçok çalışma bulunmakta ve yapılan çalışmaların birçok farklı faktörle ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Ortaya çıkarılan bulgular genellikle genel sosyal medya bağımlılık ölçekleri ve Facebook bağımlılık ölçekleri kullanılarak yapılan çalışmaların sonuçlarından elde edilmiştir. Ülkemizde birkaç araştırma hariç Instagram bağımlılığıyla ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yine aynı şekilde yapılan çalışmalar incelendiğinde instagram bağımlılığı, mükemmeliyetçilik ve duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi bir arada ele alan çalışmalara da rastlanılmamıştır. Bundan dolayı bu çalışma ile 18-45 yaş arası bireylerin Instagram bağımlılığı ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkide duygusal zekânın aracı rolünün olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni, 2020-2021 yılı Türkiye’de bulunan 18-45 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme ise tesadüfi olarak seçilecek olan 400 civarı kişi olarak belirlenmiştir. Verilerin elde edilmesinde online anket çalışmasından faydalanılmıştır. Tez çalışmamızda araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde nicel araştırma yöntemi takip edilmiştir. 18-45 yaş arası bireylerin Instagram bağımlılığı ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkide duygusal zekânın aracı rolünün incelenmesi amacıyla İlişkisel Tarama Modeli esas alınmış; değişkenler arası nedensellik ilişkisini açıklamak için ise Yapısal-Eşitlik Modeli kullanılmıştır. Literatür taraması ve mevcut bilgiler ışığında görülmektedir ki; Instagram bağımlılığının duygusal zeka üzerine etkisinde olumlu, duygusal zekanın kısmi aracı değişken olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Instagram Bağımlılığı, Mükemmeliyetçilik, Duygusal Zeka

^a Bu çalışma, Nurefşan Eğretli’in Prof. Dr. Halil Ekşi danışmanlığında yürütülen “Instagram Bağımlılığı Ve Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkide Duygusal Zekanın Aracı Rolünün İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

EŞ KAYBI YAŞAYAN SURIYELİ SİĞINMACI KADINLARDA LOGOTERAPİ TEMELLİ GRUP PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMININ İYİ OLMA HALİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Zehra Aktan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, zehraktan30@gmail.com

ÖZET

Savaş, zorunlu göç ve uyum süreciyle birlikte dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan Suriyeli sığınmacı kadınların savaş öncesi, sırası ve sonrasında karşılaştıkları olumsuz yaşantılar psikolojik, sosyolojik ve ekonomik açıdan birçok problemleri beraberinde getirmektedir. Şimdiye kadar gerçekleştirilen çalışmalar ya Suriyeli sığınmacı kadınların travmatik yaşantıya bağlı ruh sağlığı sorunları ve sosyal destek süreçleri incelenmesi ya da kendi kendine yardım grup müdahalesi oluşturulması şeklindedir. Bu araştırmanın temel amacı eş kaybı yaşayan Suriyeli sığınmacı kadınlar üzerinde etkili bir grup psikolojik danışma programı oluşturulması ve bu programın bir grup Suriyeli kadınlar üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmada İstanbul ili Arnavutköy bölgesinde eş kaybı yaşayan Suriyeli sığınmacı 12 kadına ön test, son test ve izleme testi uygulanmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında Onam Formu, Demografik Bilgiler Formu ve PERMA ölçme araçları kullanılmıştır. Nicel veriler üzerinde Friedman Testi ve Wilcoxon İşaretili Sıralar Testleri uygulanmıştır. İkinci aşamada ise eş kaybı yaşayan Suriyeli sığınmacı 12 kadına 8 oturumluk Logoterapi temelli grup psikolojik danışma programı uygulanmıştır. Logoterapi temelli grup psikolojik danışma programı varoluşçu analiz ve Logoterapi teknik ve yöntemleri ile uzman görüşleri bir araya getirilerek geliştirilmiştir. Araştırmaya katılan 12 kadının yaş aralığı 24-39 arasında, yaş ortalaması ise 31,4'tür. Araştırmanın modeli yarı deneysel desende bir çalışmadır. Araştırmada eş kaybı yaşayan Suriyeli kadınlar ve Logoterapi grup psikolojik danışma programı bağımsız değişken, iyi oluş bağımlı değişken olarak alınmıştır. Araştırma sonucunda eş kaybı yaşayan Suriyeli sığınmacı 12 kadına yönelik uygulanan 8 oturumluk Logoterapi temelli grup psikolojik danışma programının ön test, son test ve izleme testi arasında anlamlı farklılık olmuştur. Logoterapi temelli grup psikolojik danışma programı eş kaybı yaşayan Suriyeli sığınmacı kadınların iyi oluş düzeylerini arttırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Logoterapi, Sığınmacı, İyi Oluş, Grupla Psikolojik Danışma

^a Bu çalışma Zehra Aktan'ın Prof. Dr. Halil Ekşi danışmanlığında yürütülen "Eş Kaybı Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Logoterapi Temelli Grup Psikolojik Danışma Programının İyi Olma Hali Üzerindeki Etkisi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİN MATEMATİK KAYGILARININ UYRUK, KİTAP OKUMA ALIŞKANLIĞI VE ANNE BABA EĞİTİM DURUMLARI DEĞİŞKENLERİNE GÖRE İNCELEMESİ

Ahmet Yavuz Ağdacı, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ayagdaci@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Elif Esra Arıkan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, elif.arikan@izu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı sekizinci sınıf matematik kaygısı yaşayan erkek öğrencilerin kaygılarının uyruk, kitap okuma alışkanlığına ve anne ile baba eğitim durumlarına göre incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde, Başakşehir ilçesinde, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okulunda öğrenim gören 236 erkek öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu seçiminde pandemi sebebiyle kolay ulaşımın sağlandığı uygun örneklem kullanılmıştır. Araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulacak kişisel bilgiler formu, Ikegulu (1998) tarafından geliştirilen, Özdemir ve Gür (2011) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ‘Matematik Kaygısı-Endişesi Ölçeği (MKEÖ)’ kullanılarak veriler toplanmıştır. Ölçekte 20 maddenin yedisi ters olarak kodlanmakta (1,3,4,5,6,11 ve 14. Maddeler) ve alınan puanlar arttıkça öğrencinin matematik kaygısının arttığı anlaşılmaktadır. Bağımlı değişken olarak 8. Sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin matematik kaygısı toplam puanları, bağımsız değişken olarak uyruk, kitap okuma alışkanlığı ve anne ile baba eğitim durumları belirlenmiştir. Öğrencilerden elde edilen puanların normal dağılıma sahip olup olmadığı basıklık çarpıklık değerlerine bakılarak, normal dağılıma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin matematik kaygı puanlarının bu bağımsız değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ve one way anova testi ile belirlenmiştir. Öğrencilerin matematik kaygı puanlarının, T.C vatandaşı olup olmamaları ve kitap okuma alışkanlıkları bağımsız değişkenlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Anne ve baba eğitim durumları göz önünde bulundurulduğunda anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık görülmezken baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılaştığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik, 8. Sınıf Öğrencileri, Erkek Öğrenciler, Matematik Kaygısı

^a Bu çalışma, Ahmet Yavuz Ağdacı'nın Dr. Öğretim Üyesi Elif Esra Arıkan danışmanlığında yürütülen “Sekizinci Sınıf Matematik Kaygısı Yaşayan Erkek Öğrencilerin Kaygılarının Sebeplerini Öğrenci Görüşleriyle İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÇOCUKLARDA ALLAH TASAVVURU ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Kübra Kayacı, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kubraakayaci@gmail.com

ÖZET

Bireyin dini inançları, kendi dünyasındaki Tanrı tasavvuruyla şekillenir. Tanrı tasavvuru ise bireyin dini hayatının merkezinde yer alır. İnsanın hayatında önemli bir yere sahip olan Tanrı tasavvurunun ilk temelleri çocukluk döneminde atılır. Çocukluk dönemi, dini duyguların ve belirli kavramların oluşumu ve gelişimi açısından büyük öneme sahiptir. Çocukluk dönemi inanç gelişiminin doğru analiz edilebilmesi için çocukların psiko-sosyal inanç gelişim aşamalarının incelenmesi gerekir. Bu araştırmada okul öncesi (5 yaş) çocukların psiko-sosyal gelişim süreçleri dikkate alınarak, Allah tasavvurları hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yüz yüze görüşme (mülakat) tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak için İstanbul, Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan özel bir anaokulu tercih edilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. 5 yaşını doldurmuş 20 çocukla birlikte birebir görüşmeler yapılarak çocukların Allah tasavvurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çocuklara sorulan dokuz sorunun cevapları tasnif edilmiş ferkansları belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların antropomorfik bakış açıları olduğu tespit edilmiştir. Çocukların %60'ı Allah'ı farklı insan figürleriyle tasvir etmiştir. Allah'ın nerede yaşadığına dair sorular sorulduğunda %50 'si Allah'ı göremediklerini fakat büyüklüğünü ve yüceliğini bildikleri mekanlarda yaşadığını ifade etmişlerdir. Çocukların %100'ü Allah'ın her durumda kendisini duyduğunu, %95'nin ise Allah'ın kendisini gördüğünü ve bunun sonucunda onu olumlu sıfatlarla somutlaştırmaya çalıştıkları görülmüştür. Allah'tan talep ettiklerine bakıldığında ise %90'nın somut nesnelere ve kendilerini merkeze alarak cevap verdikleri görülür. Verilen cevaplar dikkate alındığında ise egosantrik dönemin çocuklar üzerinde etkilerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Allah Tasavvuru, Erken Çocukluk, Antropomorfizm, Din Eğitimi

ÇOCUKLAR ÜZERİNDE TOPLUMSAL DEĞİŞİMİN ETKİSİ

Öner Kafa, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kafaoner@gmail.com

ÖZET

Toplumsal değişim tarihin bütün süreçlerinde toplumun yapılarını etkilemiştir. Toplumun temel öğelerinden çocuklar da bu değişimden nasibini almaktadır. Bilim dalları çocuk kavramının gelişimsel boyutunu farklı şekillerde açıklamaktadır. Çocuğa yapılan kimlik atıfları da toplumun yapısına göre değişiklik göstermektedir. Çocuğun değeri toplumun sosyal, ekonomik ve eğitimdeki gelişmeler bağlamında farklılıklar göstermektedir. Çocuk hakları; çocuk üzerinde kolayca tasarrufta bulunabilen, başkalarına kolayca verilebilen, istenildiği zaman vazgeçilen, sorgusuz sualsiz öldürülen nesne, meta, mal konumundan kurtararak hak hukuk yolunda ehil olan bir fert kabul edilmesi ve özne olarak kabul edilmesi hususunda dikkat çekmektedir. Eğitim, toplumların değişim ajanı olarak en önemli işlevlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Eğitim, toplumun kültürel özelliklerini kuşaktan kuşağa aktarması yoluyla toplumun devam sürecini sağlayarak çocukların davranış kalıplarını düzenlenmesine, sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Bilgi çağı olan günümüzde bilginin önemi daha da artmaktadır. Çocuklarımızın toplumsal değişimden zarar görmemeleri için toplum olarak pozitif öğrenme metotlarına katılmalarının önü açılarak doğru değişimin içinde olmaları sağlanmalıdır. Zamanımızda çocuklar üzerine çalışma yapan düşünürler oyun çocuğun işidir görüşüne önem vermektedir. Oyunun çocukların bilişsel gelişimini olgunlaştırdığı üzerine durulmaktadır. Apartman dairelerine sıkışan çocuklar dijital oyunlara mahkûm olmaktadır. Radyo ve televizyon ile başlayan dijital dünyaya girişimiz bilgisayarın icadı ve internetin yaygınlaşması ile yaşamımızın bütün alanlarını kapsamaktadır. Sanal âlemin zararlı platformlarından çocuklar korunmaya çalışılmasına rağmen kötü niyetli kişiler çocukların masumiyetinden faydalanabilmektedir. Küreselleşme ile sınırlar önemini kaybetmekte ve popüler kültür çocukları derinden etkilemektedir. Popüler kültürün çarkındaki çocuklar; tüketim sektörünün en iyi müşterisi, sanayinin küçük ustası, savaşın çocuk askerleri, medyanın erotik objesi, sokakların gediklisi, yoksulluğun baş aktörü, dinlerin küçük din adamları, cinsel istismarın sermayesi, uyuşturucu baronlarının gözdesi, ihmalin başrol oyuncularları olmaktadır. Bu kapsamda çocuklar üzerinde toplumsal değişimin etkilerini irdelemek amacıyla literatür taraması yöntemiyle derleme çalışması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Değişim, Çocuk Kavramı, Çocuk Hakları, Oyun, Oyuncak

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

SANAL ALDATMA ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI

Zeynep Fidan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, zynpfdn@hotmail.com

ÖZET

Aldatma kavramına yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olmasına rağmen, aldatma kavramı geçse bile genel olarak her birey bu konuda bir fikre sahiptir. Özellikle sosyal bilim alanında çalışan insanların çalışmalarına ekledikleri aldatma, son dönemlerde çok fazla çeşitlilik ortaya çıkarmaktadır. Bu aldatmaların içerisinde en güncel ve en önemseneni sanal aldatma kavramıdır. Araştırmanın amacı sanal aldatma ölçeğini geliştirmek, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir. Araştırma pilot uygulama için 5.0, Açıklayıcı Faktör Analizi için 300 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için Açıklayıcı Faktör Analizi yöntemi, güvenilirliğinin belirlenmesi için de test tekrar test yöntemi, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu kullanılmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi çalışmasında ölçeğin toplam varyansının %54'ünü açıklayan bir yapı elde edilmiştir. Sosyal bilimlerde açıklanan varyansın %40- %60 olması kabul görmektedir. Açıklayıcı Faktör Analizi'ne göre, toplam 19 madde tek faktörde toplanmaktadır. Ölçeğin tek faktörden oluştuğu yamaç-birikinti grafiğinde de görülmüştür. Ölçekten alınan puanların yükselmesi sanal aldatma tutumunun yükseldiğini göstermektedir. Güvenirlik çalışmasında iç tutarlık katsayısı, Açıklayıcı Faktör Analizi'ne göre .91 olarak bulunmuştur. Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre madde toplam korelasyonları 0.67 ile 0.96 arasında değişmektedir. Bu bulgulara dayanarak Sanal Aldatma Ölçeği'nin sosyal psikoloji alanında kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Ayrıca bu ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi çalışmaları devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Sanal Aldatma, Ölçek Geliştirme, Geçerlik, Güvenirlik

GELENEKSEL TÜRK OKÇULUĞU YAPAN ERGENLER İLE YAPMAYAN ERGENLERİN FİZİKSEL AKTİVİTE TUTUMLARI İLE İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ^a

Abdulmuttalip Salman, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, abdulmuttalisalman@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Çiğdem Demir Çelebi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, cigdem.celebi@izu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmada geleneksel Türk okçuluğu yapan ergenler ile yapmayan ergenlerin fiziksel aktivite tutumları ve iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, ergenlik döneminde düzenli olarak yapılan fiziksel aktivitelerin hastalıkların azalmasına ve aynı zamanda bireyin bilişsel oluş fonksiyonlarının düzenlenmesine önemli ölçüde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Binlerce yıldır kuşaktan kuşağa üstatalebe ilişkisi ile aktarılan ve Türk toplumunun ortak değeri olan Geleneksel Türk okçuluğu da ülkemizdeki en önemli geleneksel spor dallarından bir tanesi olup bu sporla uğraşan ergenlerin iyi oluşlarının, düzenli olarak fiziksel aktivite içerisinde bulunmalarına bağlı olarak sporla uğraşmayan ergenler ile farklılaşabileceği düşünülmektedir. Ancak ülkemizde geleneksel Türk okçuluğu sporunu yapan ergenlerle yapmayan ergenlerin fiziksel aktivite tutumları ve iyi oluş düzeyleri arasındaki farkın incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın bu noktada diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında öğrencilerin demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılırken, iyi oluş düzeylerini ölçmek için “Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği”, fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarını ölçmek için ise “Ortaokul Öğrencileri İçin Fiziksel Aktivite Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Geleneksel Türk okçuluğu sporunu yapan ve yapmayan ergenlerden oluşan iki farklı gruba da aynı ölçekler ve sorular yöneltilmiştir. Ölçeklerin iki grup tarafından da cevaplanmasının ardından veriler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve iki grup arasındaki farklılık ortaya konulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, geleneksel Türk okçuluğu yapan ergenler ile yapmayan ergenlerin iyi oluş düzeyleri arasında, geleneksel Türk okçuluğu yapan ergenler lehine anlamlı bir farklılık test edilecektir. Bunun yanında, geleneksel Türk okçuluğu yapan ergenlerin fiziksel aktivite tutumları ve iyi oluş düzeylerinin demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş ve spora başlama yaşı) göre göstereceği farklılıklar da test edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Türk Okçuluğu, Fiziksel Aktivite Tutumları, İyi Oluş Düzeyi, Ergenler

^a Bu çalışma, Abdulmuttalip Salman'ın Dr. Öğretim Üyesi Çiğdem Demir Çelebi danışmanlığında yürütülen “Geleneksel Türk Okçuluğu Yapan Ergenler İle Yapmayan Ergenlerin Fiziksel Aktivite Tutumları İle İyi Oluşları Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GELENEKSEL TÜRK OKÇULUĞU YAPAN ERGENLER İLE YAPMAYAN ERGENLERİN SOSYAL KAYGI İLE AKADEMİK ÖZGÜVENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ^a

Kenan Özcan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kenanozcan09@hotmail.com

Dr. Öğrt. Üyesi Çiğdem Demir Çelebi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, cigdem.celebi@izu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmada, geleneksel Türk okçuluğu sporunu yapan ergen bireyler ile yapmayan ergen bireylerin sosyal kaygı düzeyleri ve akademik özgüvenlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Son zamanlarda, düzenli olarak yapılan fiziksel aktivitelerin ergenlik dönemindeki bireylerin bilişsel ve psiko-sosyal işlevleri, akademik başarıları, davranışları ve motivasyonları ile bağlantılı olduğunu gösteren çok sayıda araştırma mevcuttur. Çalışmalar, fiziksel aktivite etkinliklerinin bireylerin sosyal yaşamları içerisinde oldukça önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Binlerce yıldır kuşaktan kuşağa üstat-talebe ilişkisi ile aktarılan ve Türk toplumunun ortak değeri olan Geleneksel Türk Okçuluğu da ülkemizdeki en önemli geleneksel spor dallarından bir tanesi olup bu sporla uğraşan ergenlerin sosyal kaygılarının ve akademik özgüvenlerinin, düzenli olarak fiziksel aktivite içerisinde bulunmalarına bağlı olarak sporla uğraşmayan ergenler ile farklılaşacağı düşünülmektedir. Ancak, ülkemizde bu sporu yapan ergenlerin sosyal kaygı ve akademik özgüven düzeylerinin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın geleneksel Türk okçuluğu sporu ile ilgilenen ergenlerin sosyal kaygı ve akademik özgüven düzeyleri incelenerek, düzenli spor yapmanın ergenler üzerindeki etkilerinin aydınlatılması noktasında yazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Çalışma kapsamında öğrencilerin demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılırken, öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerini ölçmek için “Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği”, akademik özgüvenlerini ölçmek için ise “Akademik Özgüven Ölçeği” kullanılmıştır. Geleneksel Türk Okçuluğu sporunu yapan ve yapmayan ergenlerden oluşan iki farklı gruba da aynı ölçekler ve sorular yöneltilmiştir. Ölçeklerin iki grup tarafından da cevaplanmasının ardından veriler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve iki grup arasındaki farklılık ortaya konulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, geleneksel Türk Okçuluğu yapan ergenler ile yapmayan ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri ve akademik özgüvenleri arasında geleneksel Türk okçuluğu yapan ergenler lehine anlamlı bir farklılık test edilecektir. Bunun yanında, geleneksel Türk okçuluğu yapan ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin ve akademik özgüvenlerinin demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş ve spora başlama yaşı) göre göstereceği farklılıklar da test edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Türk Okçuluğu, Akademik Özgüven, Sosyal Kaygı, Ergenler

^a Bu çalışma, Kenan Özcan’ın Dr. Öğretim Üyesi Çiğdem Demir Çelebi danışmanlığında yürütülen “Geleneksel Türk Okçuluğu Yapan Ergenler İle Yapmayan Ergenlerin Sosyal Kaygı İle Akademik Özgüvenleri Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

HAYATIN ANLAMI VE AMACI İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE MANEVİYATIN VE DİNİ BAŞA ÇIKMANIN ARACI ROLÜ

Sümevra Kakız, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, sumeyra0772@gmail.com

Prof. Dr. Halil Ekşi

Marmara Üniversitesi, halileksi@marmara.edu.tr

ÖZET

İnsan doğasının vazgeçilmez bir parçası olan anlam istemi, insanların yaşamlarında oldukça büyük ve önemli bir yere sahiptir ve hayata karşı duruşlarını etkilemektedir. Anlam kavramı soyut bir kavramdır. Bu sebeple birçok kimseye göre anlam istemi değişiklikler göstermektedir. Frankl'a göre yaşam anlamı, insanın doğuştan getirdiği bir güç olarak anlam arayışını içinde barındıran, yaşam amaçlarıyla birlikte ele alınan, insan yaşamının doğal ve sağlıklı temel güdüsüdür. Bu sağlıklı güdüyü anlamak isterken yaşam doyumuyla olan ilişkisi ve bu var olan ilişkide maneviyatın ve dini başa çıkmanın aracı rollerini incelenmiştir. Araştırmanın evreni, 2020-2021 eğitim/öğretim yılı Türkiye'de bulunan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise tesadüfi olarak seçilecek olan 400 civarı üniversite öğrencisi olarak belirlenmiştir. Verilerin elde edilmesinde hayatın anlamı ve amacı, yaşam doyumunu, maneviyat ve dini başa çıkma ölçeklerinden faydalanılmıştır. Tez çalışmamızda araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde nicel araştırma yöntemi takip edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin hayatın anlamı ve amacı ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkide maneviyatın ve dini başa çıkmanın aracı rolünün incelenmesi amacıyla İlişkisel Tarama Modeli esas alınmış; değişkenler arası nedensellik ilişkisini açıklamak için ise Yapısal-Eşitlik Modeli kullanılmıştır. Literatür taraması ve mevcut bilgiler ışığında görülmektedir ki; Hayatın Anlamı Ve Amacının yaşam doyumunu üzerine etkisinde olumlu dini başa çıkmanın kısmi aracı değişken olduğu saptanmıştır. Alan yazında bu dört konu birlikte ele alınmadığı için alanında özgün ve insanlığa faydalı birer çalışma olacağı düşünülmektedir. Yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde hayatın anlamı ve amacı, yaşam doyumunu, maneviyat ve dini başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişkiyi bir arada ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Maneviyatın birçok psikolojik problemlerin çözümünde pozitif rol oynadığı yapılan araştırmalar sonucunda gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayatın Anlamı ve Amacı, Yaşam Doyumu, Maneviyat, Dini Başa Çıkma.

^a Bu çalışma, Sümevra Kakız'ın Prof. Dr. Halil Ekşi danışmanlığında yürütülen "Hayatın Anlamı ve Amacı ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Maneviyatın ve Dini Başa Çıkmanın Aracı Rolünün İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KARAKTER EĞİTİMİ^a

Zeynep Büşra Çalışkan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, zynp_bsrr@hotmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Ramazan Gürel

Marmara Üniversitesi, ramazan.gurel@hotmail.com

ÖZET

Karakter günümüzde insanlığın en çok ihtiyaç duyduğu ve vazgeçilmesi düşünülemez değerlerden biridir. Karakter eğitimi planlı, bilinçli bir şekilde ailede vermeye başlanmalı ve eğitim-öğretim ile desteklenerek devam etmektedir. Küreselleşen dünyada bireyselleşmenin ön plana çıkması ile kişisel özellikler gündeme gelmektedir. Toplum içerisinde kendini bilen hoşgörülü, empati yapabilen başkalarına karşı saygılı olan ötekileştirmeden farklı fikirlere değer veren insanlara ihtiyaç artmaktadır. Karakter, doğuştan kazanılmayıp, sosyal yaşam içerisinde insanların özelliklerini tanımaya çalışan davranışlarla doğruları yapma iradesidir. Sonradan kazanılmasından dolayı ahlaki değerlerle ilişkilidir. Aynı zamanda karakter eğitimi ve programlarının amacı küçüklükten itibaren ahlaki değerleri olan, doğru şeyler yapan, üreten ve hayatın amacını anlayarak yaşayan bireyler yetiştirmektir. Toplumumuzun değişmesi ve yozlaşmasıyla birlikte kaybını yaşadığımız değerlerimiz ve sosyal hayatta artan şiddet, baskı, hırsızlık, kadın cinayetleri gibi yıkıcı davranışların önlenmesinin temel yolu karakter eğitiminden geçmektedir. Karakter eğitiminin amacı erdemli bireyler yetiştirerek yaşanılabilir bir toplum inşa etmektir. Karakter kavramının fitri yönüne bağlı olarak gelişen şartlar elimizde değildir. Fakat karakter değişikliğinin diğer yönü olan çevrenin etkisi, eğitim, tecrübe gibi etkiler bir açıdan elimizde görünmektedir. Karakter gelişimi için çocukluk ve ergenlik dönemi önemli evreler olarak görülür. Bireylerin karakter eğitimi için dikkat edilmesi gereken yönler vardır. Çevreden alınan eleştiri ve suçlamalar bireyin karakterini zayıflatır. Bundan dolayı toplumumuzun bu açıdan bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bireyin karakterinin oluşma sürecinde aile, okul, akranlar, toplum, din, medya gibi pek çok etken vardır. Karakter, ahlaki muhakeme etme ve yapılandırma büyük bir etkidir. Ancak karakter doğruya bağlılıkla birlikte iyi bir bakış açısı ve ahlaki erdemlerin ötesini de gerektirir. Araştırmamız ağırlıklı olarak literatür taramasına dayanmakta olup elde edilen bilgiler ve veriler belli bir bütünlük içerisinde değerlendirilip yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca tanımlama, analiz-sentez gibi tekniklerden de istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karakter Eğitimi, Ahlak, Değer, Eğitim

^aBu çalışma, Zeynep Büşra Çalışkan'ın Dr. Öğretim Üyesi Ramazan Gürel danışmanlığında yürütülen "Dini-Psikoterapi Ekseninde Karakter Eğitimi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

PSİKOLOJİK TEFSİR BAĞLAMINDA MUHAMMED ESED'İN KUR'ÂN MESAJİ İSİMLİ TEFSİRİNİN İNCELENMESİ^a

Büşra Güler, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mujde_glr@hotmail.com

ÖZET

İslam alimleri vahyin tebliğinden günümüze kadarki on dört asırlık süreçte Kur'ân ayetlerini derinlemesine anlamak için gayret sarf etmişlerdir. Bu süreçte Kur'ân'a dilbilim, edebiyat, felsefe, sosyoloji, psikoloji ilimleri perspektifinden yönelmiş; ayetleri çeşitli açılardan ele almışlardır. Pozitif ve sosyal bilimlerin alanının genişlemesi ve konularının çeşitlenmesi Kur'ân çalışmalarına da yansımış; erişilen yeni bilgiler ışığında kullanılan yöntemler de çeşitlenmiştir. Biz bu çalışmamızda modern zamanlarda pozitif ve sosyal bilimler alanında gelişmekte olan psikoloji ilmini merkeze alarak, Kur'ân'ın anlam derinliğini ortaya çıkarmaya çalışan eserlerin önemini göstermeyi amaçladık. Nitekim Kur'ân'ın da psikolojinin de temel ögesi insan ve insanın davranışlarıdır. Psikolojik tefsir tabirinin kullanımı yeni olmakla beraber ayetlerin psikolojik olarak ele alınması ilk tefsir çalışmalarına kadar uzanmaktadır. İnsanın yaşam tarzından hayat felsefesine kadar geniş bir etki alanına sahip olan Kur'ân'ın içerisinde psikolojik unsurlar oldukça fazla yer almaktadır. Psikoloji merkezli yapılan tefsir faaliyetlerinin insanı anlamaya katkı sağlayacağından hareket ederek bu çalışmayı kaleme aldık. Bu minvalde eserinde psikolojik unsurlara oldukça fazla yer verdiğini düşündüğümüz Muhammed Esed'in *Kur'ân Mesajı* adlı eserini inceledik. Yahudi bir ailede 1900 yılında dünyaya gelen Muhammed Esed 26 yaşında Müslüman olmuş ve kalan ömrünü İslam'a hizmet ile geçirmiştir. Gazeteci-yazar aynı zamanda müfekkirdir. 1980 yılında yayınlanan "Hayatımın Eseri" diye tanımladığı tefsirini on yedi yılda yazmıştır. Çalışmamızda Esed'in tefsirindeki psikolojik tahlilleri ortaya koyarak insan davranışlarını anlamlandırmadaki katkılarını göstermeye çalıştık. Nitekim evrensel davranış kodlarına sahip olan insan ilahi vahyin yol göstericiliğine muhtaçtır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Psikolojik Tefsir, Muhammed Esed, İlmü'n Nefs, İnsan.

^a Bu çalışma, Büşra GÜLER'in Doç. Dr. Turgay ŞİRİN danışmanlığında yürütülen "Psikolojik Tefsir Bağlamında Muhammed Esed'in Kur'ân Mesajı İsimli Tefsirinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

AİLE VE DİNİ REHBERLİK BÜROLARININ VE MANEVİ DANIŞMANLARIN SORUNLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME^a

Safiye Çeber, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, safiyye.ceber@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Esra Türk

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esra.turk@izu.edu.tr

ÖZET

Aile ve Dini Rehberlik Büroları, toplumun en küçük birimi ve en önemli unsurlarından biri olan ailenin modern dünyada karşı karşıya kaldığı problemleri çözmek adına ortaya çıkmış kurumlardan biridir. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Aile ve Dini Rehberlik Büroları aile yapısı ve değerlerinin korunması, aile bireylerine yönelik koruyucu, destekleyici ve önleyici fonksiyonlarını sağlamak amacıyla 2003 yılı itibarıyla hizmet vermektedir. Türkiye’de henüz yeni olan bu kurumların toplumun her kesimine ulaşabilmesi ve kurulma amaçlarına uygun bir hüviyete bürünebilmeleri ve geliştirilebilmeleri için yakından tanınması, çalışanlarının problemlerinin ortaya konması önemlidir. Bu çalışmanın amacı İstanbul ili müftülüklerine bağlı çeşitli Aile ve Dini Rehberlik Bürolarındaki manevi danışmanların görüşlerinin ve sorunlarının belirlenmesidir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada İstanbul iline bağlı 7 müftülükte Aile ve Dini Rehberlik Bürolarında görev yapmakta olan 7 ADRB koordinatörü ve 3 ADRB üyesi ile görüşülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Son olarak betimlenen bulgular temalara ayrılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulguların değerlendirilmesi neticesinde Diyanet, il ve ilçe müftülüklerinin bürolar ve manevi danışmanların sorunlarına yönelik iyileştirme çalışmalarının sürmekte olup hâlihazırda bazı problemlerin olduğu gözükmektedir. Ancak birtakım problemlerle beraber danışmanlık hizmeti veren büroların toplumun ve ailenin nabzını iyi tutan, manevi danışmanların ise psikolojik danışmanlık ve rehberlik kapsamında daha verimli ve uzun vadeli eğitimlerle toplumun sadrı olan aile mefhumuna şifa olabileceği kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dini Danışmanlık, Manevi Danışmanlık ve Rehberlik, Maneviyat, Aile ve Dini Rehberlik Bürosu

^a Bu çalışma, Safiye Çeber’ in Dr. Öğretim Üyesi Esra Türk danışmanlığında yürütülen “Aile ve Dini Rehberlik Bürolarının ve Manevi Danışmanların Sorunları Üzerine Bir İnceleme” isimli lisans bitirme tezinden üretilmiştir.

MANEVİ DANIŞMANLIĞIN KONUSU OLARAK İNSAN VE ETİK^a

Muhammed Furkan Cinisli, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, furkan.cinisli@izu.edu.tr

ÖZET

07.08.2019 tarih ve 2019/104 sayılı karar ile Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından resmen tanınmış olan “Manevi Danışman” mesleği, ele almayı taahhüt ettiği konu itibarıyla oldukça önemli bir konumdadır. Bu minvalde, insanın yalnızca fiziki tecrübeleriyle sınırlı kalmak yerine metafizik tecrübelerinin de onun ruh sağlığı üzerindeki etkisini inceleme altına alan manevi danışmanlık alanı, bu iddiası itibarıyla ruh sağlığının diğer alanlarından ayrılmaktadır. Diğer bir deyişle manevi danışmanlık alanı kişinin maneviyatına vurgu yapmakla, daha öncesinde ruh sağlığı içerisinde bilimsel çerçevede gündeme gelemeyen bir alanı yeniden akademiye taşımaktadır. Bu durum insan tanımı ve tasavvuru açısından konuyu yeniden sorgulamayı ve bu alanda daha önce gündeme gelmemiş/sınırlı şekilde gelmiş literatürü gözden geçirmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu tez çalışması çerçevesinde manevi danışmanlık uygulamaları ve konusu itibarıyla insana bakışı ve modern insan tasavvurlarından ayrıştığı noktalar ele alınmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda Türkiye’deki manevi danışmanlık uygulamalarının İslam dini üzerinden şekillenmesi sebebiyle İslam düşüncesi içerisindeki insan tasavvurları mercek altına alınacak ve temel tespitlerin bugünkü insan modeline katkıları tartışılacaktır. Tez çalışması kapsamında manevi danışmanlığın insana bakan yönü İslam düşüncesi içerisindeki üç temel ekol olan kelam, felsefe ve tasavvuf disiplinlerinin insana bakışından istifade edilerek çerçevelenmeye çalışılacak, manevi danışmanlık uygulamaları çerçevesinde ele alınması vaat edilen, insanın aşkın varlık ile bağının insan tanımındaki yeri mercek altına alınacaktır. Bunun yanı sıra tez çalışması, insanın göz ardı edilmiş yönünü daha özde ele almaya çalışacak ve etik meselesi ile sınırlandıracaktır. Ruh sağlığı alanında kabul edilmiş etik ilkelerin insan tanımı ile birlikte oluşturulduğu düşünüldüğünde, manevi danışmanlık alanındaki etiğin belirlenmesinin önemi de ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda tez çalışması kapsamında manevi danışmanlığın konusu çerçevesinde etik meselesi daha geniş bir perspektiften dikkatlere sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Manevi Danışmanlık, Ruh Sağlığı, Etik, İslam Düşüncesi, Kelam, İslam Felsefesi, Tasavvuf.

^a Bu çalışma, Muhammed Furkan Cinisli’nin Dr. Öğretim Üyesi Osman Yılmaz danışmanlığında yürütülen “Manevi Danışmanlıkta İnsan ve Etik” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

YETİŞKİNLERDEKİ DİNDARLIK, AHLAKİ OLGUNLUK VE ÖLÜM KAYGISININ İNCELENMESİ ÜZERİNE ARAŞTIRMA

Aişe Hümevra Çakmak, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ahumeyracakmak@gmail.com

Prof. Dr. Mustafa Bilici

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.bilici@izu.edu.tr

ÖZET

Dindarlık olgusu bireyin ruh sağlığı açısından büyük bir öneme sahiptir. İnsanoğlu ilk zamanlarından itibaren kendisinden daha güçlü bir varlığın varlığına ihtiyaç duymaktadır ve bu ihtiyacı yerine getirilmediği zaman boşluğa düşmekte ve hayatının anlamını kaybedebilmektedir. Bu durum da ruh sağlığı alanında çalışan insanlara insanı incelerken manevi boyutunu da incelemenin önemini göstermektedir. Din kavramı bilimsel açıdan açıklaması mümkün olmayan bir kavramdır. Bunun nedeni de bilimin somut olan olguları incelemesi ve din gibi içinde birçok sır barındıran bir olguyu incelemede yetersiz olmasıdır. Ancak din konusu birçok bilimsel araştırmaya konu olmuştur. İncelenen dinin kendisinden ziyade dinin başka kavramlar üzerinde etkisi ve sonuçlarıdır. Ruh sağlığı alanında ülkemizde konuyla ilgili araştırmaların yetersiz olması bu araştırmanın önemini göstermektedir. Ülkemizde yapılan araştırmalar daha çok felsefe ve din bilimleri perspektifinden yapıldığından bu araştırma konuya psikolojik açıdan bakması açısından önemlidir. Araştırmanın bir diğer bileşenleri ise ahlaki olgunluk ve ölüm kaygısıdır. Bu bileşenler ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda ilgili değişkenlerin birbiriyle olan ilişkileri detaylı bir şekilde ortaya çıkarılmış olacaktır. Çünkü ahlak ve ölüm insan hayatı açısından son derece önemli ruh sağlığı bileşenleridir. Genel olarak ruh sağlığı ve dindarlık arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmalara bakıldığında en çok kaynağın Amerika'ya ait olduğu görülmektedir. Sadece geçen yüzyılda bu konuda yapılan 850 adet araştırma bulunmaktadır. Yapılacak olan bu çalışmayla Türk psikoloji literatürüne katkı sağlanacaktır. Din araştırmalarının psikoloji alanı özelinde batı kaynaklı olmasında dolayı yaşanabilecek kültür farklılığı sorununa da dikkat çekilmek istenmektedir. Yapılacak olan araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile yabancı araştırmalar karşılaştırılacak ve mevcut verilerin Türk kültürüne uygunluk durumu değerlendirilecektir. Araştırma için verilerin elde edilmesi amacıyla online anket formları kullanılmış ve elde edilen bulgular ışığında ilgili değişkenler arasındaki ilişkiler belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dindarlık, ahlaki olgunluk, ölüm kaygısı.

^a Bu çalışma, Aişe Hümevra Çakmak'ın Prof. Dr. Mustafa Bilici danışmanlığında yürütülen "Yetişkinlerdeki Dindarlık, Ahlaki Olgunluk ile Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

EVLİ BİREYLERDE MANEVİ İYİ OLUŞ İLE AİLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ^a

Zerrin Elgün, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, zerrinelgun@hotmail.com

Prof. Dr. Aysin Satan

Marmara Üniversitesi, aysin.satan@marmara.edu.tr

ÖZET

Evlilik, duygu, düşünce, istek ve ihtiyaçları bakımından birbirlerinden farklı iki kişinin, düşünce ve isteklerini hayata geçirmek, ihtiyaçlarını gidermek amacıyla gerçekleştirdikleri bir kurumdur. Bireylerin, içerisinde buldukları toplumun onayı doğrultusunda cinsel ihtiyaçlarını gidermeye olanak sağlayan bir sözleşmedir. Evlilik kişilere nitelikli bir hayat sunan, psikolojik, sosyal, ekonomik yarar sağlayan bir müessesedir. Aile olmanın en önemli unsuru evliliklerdir. Toplumların tümünde geçmişten bugüne kadar varlığını sürdüren, ciddi ölçüde toplumun ve insanların hayatlarına tesirleri olan bir olgudur. Maneviyat, içinde yaşadığımız dünyada var olanlardan daha yüksek bir güce dair inancı ifade eder. Kişinin kendisinden daha üstün bir şeyle olan aşkın ilişkisidir. Maneviyat, kişinin yaşamdaki deneyimlerinin aşkın olarak görülmesini sağlar. Manevi iyi oluş, insanın kendisiyle, diğerleriyle, çevresiyle ve Tanrı'yla ilişkisinin niteliğini ortaya koymaktadır. Manevi iyi oluşun iki boyutu vardır. Birincisi, bireyin benlik ve dış dünyayla irtibatını kapsayan varoluşsal boyuttur. Diğeri ise, insanın Tanrı'yla ilişkisini ifade eden dinsel boyuttur. Burada esas olan ise, insanların Tanrı'yla ve yaşamla ilişkisinden edindiği doyum, tatmindir. Aile yaşam doyumu, ailedeki bireylerin belirli yönlerinin ve aile hayatının algılanması, aile üyelerinin birbiriyle etkileşimi üzerine olan düşüncelerini kapsamaktadır. Aile üyelerinden her biri farklı aile yaşam doyumuna sahip olabilir. Bu nedenle ailenin sahip olduğu genel bir kavram olarak değil, bireysel bir özellik olarak düşünülmelidir. Literatürde evli bireylerde manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmadığı için bu çalışmanın yapılması uygun görülmüştür. Evli bireylerin manevi iyi oluş ile aile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler "Barraca, Yarto ve Olea tarafından 2000 yılında geliştirilen Taşdelen- Karçkay tarafından (2016) Türkçe'ye uyarlanan "Aile Yaşam Doyumu Ölçeği", Ekşi ve Kardeş (2017) tarafından geliştirilen "Spiritüel İyi Oluş Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin toplanması online ölçekle gerçekleşmiştir. Online ölçek ile 248'i (%90,8) kadın, 25'i (%9,2) erkek olmak üzere toplam 273 evli bireye ulaşılmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular; evli bireylerde manevi iyi oluş arttıkça aile yaşam doyumunda arttığını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Evlilik, Maneviyat, Manevi İyi Oluş , Aile Doyumu.

^a Bu çalışma, Zerrin Elgün'ün Prof. Dr. Öğretim Üyesi Aysin Satan danışmanlığında yürütülen "Evli Bireylerin Manevi İyi Oluş İle Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

SOSYOLOJİ

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

KAMUSAL ALAN, ÖZEL ALAN AYRIMINDA KADIN VE EV İLİŞKİSİ^a

Işık Sungurlar, Doktora Öğrencisi

FMV Işık Üniversitesi, isungurlar@hotmail.com

ÖZET

Kamusal alan ve özel alan ayrımlarına bakıldığında bu ayrımın Antik Yunan'a kadar gittiği görülmektedir. Bu dönemdeki yönetim şekli olan demokrasi kadınların ve kölelerin ayrı tutulmasına dayanmaktadır. Bu anlamda kamusal alan denilen devletin, erkin ve erkeğin alanı olarak görülürken özel alan (ev) ise kadına ait kılınmıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünde de durum değişmemektedir. Çalışma mekânları ile ikamet mekânlarının birbirlerinden ayrılmasıyla birlikte eve olan bakış da değişmeye başlamıştır. Özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısında feminist düşünce ev ile kadın ilişkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu anlamda kadınların ev işlerinden sorumlu tutulmasıyla birlikte görünmeyen emek kavramından söz edilmeye başlanmıştır. Kadın ister dışarıda da çalışıyor olsun ister yalnızca evde çalışıyor olsun ev işleri onun için doğallaştırılmış bir emeğe dönüştürülmektedir. Birçok feminist yazar ve sanatçı ev içlerini, kadının ezildiği, baskılandığı, annelik ve eş rolleri ile sınırlandığı mekânlar olarak görmüşlerdir ve bu duruma tepki olarak çalışmalar üretmişlerdir. Virginia Woolf *Kendine Ait Bir Oda* isimli kitabında kadınların edebiyatta etkin olabilmeleri için kendilerine ait zamana ve odaya ihtiyaçları olduğunu söylemektedir. Simone de Beauvoir ise ev işlerini kadının özgürlüğünü kısıtlayan bir durum olarak görmektedir. Bu çalışmada kadının ev içinde yaşadığı kısıtlanmışlık durumu seçilen sanatçıların çalışmaları ile birlikte irdelenmiştir. Bu durumun çalışmalarda, perspektif kullanımı (Berthe Morrisot, Marry Cassat), evin metafor olarak kadın bedeniyle birlikte görselleştirilmesi (Louise Bourgeoise, Fay Ku, Laurie Simmons) ve ev içi bölümlerin kadınlar için ne ifade ettikleri (*Kadınevi Projesi*, Marta Rosler, Laurie Simmons) anlatılmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar incelenirken evin deneyimsel boyutunu ön plana çıkartmak amacıyla fenomenolojik yöntem kullanılmıştır. Yapılan çalışmada evin, kadınlar için yalnızca bir barınma mekânı olmadığı birçok anlam olanağı taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, ev işleri, özel alan, kamusal alan

^aBu çalışma, Işık Sungurlar'ın Prof. Dr. Rıfat Şahiner danışmanlığında yürütülen "Bir Sıkıntı Mekânı Olarak Eve İlişkin Fenomenolojik Bir Yaklaşım" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

KAVRAMSAL VE TEORİK BOYUTUYLA MEKANDAN KAMUSAL MEKANA YÖNELİK BİR ÇÖZÜMLEME^a

Murat Acar, Doktora Öğrencisi

Marmara Üniversitesi, muratacar83@gmail.com

Doç.Dr. Aynur Atmaca Can

Marmara Üniversitesi, aynurcan@marmara.edu.tr

ÖZET

Mekan; tarihin tüm safhalarında ele alınan ve birçok farklı disiplin içerisinde sorgulanarak anlamlandırılmaya çalışılan bir kavramı oluşturmuştur. Kelimenin etimolojik kökeninde de yer alan “*oluşun meydana geldiği yer*” anlamına mündemiç olan bu kavram; böylelikle varlığın vücuda geldiği tüm yerlerde ve zamanlarda ontolojik olarak düşüncenin konusu olmuştur. Mekanın izini kutsal metinlerden, anlatılardan, destanlardan, bilimsel araştırmalardan ve benzeri birçok disipline ait çalışmalardan yer, zaman ve insanla ilişkili bir şekilde sürmek mümkün olmakla birlikte; onun kavramsal ve teorik arka planı derin bir birikimi ihtiva etmektedir. Eski Yunan, Geleneksel İslam Düşüncesi ve Modern Batı Felsefesi’nde önemli bir yer teşkil eden mekan kavramının kutsal metinler, seküler düşünce ve bugün içerisinde bulunduğumuz dijital/sanal yaklaşım çerçevesinde ele alınması mümkündür. Mekanın soyut ve somut bileşenlerinin bir arada var olduğu yerlerden bir diğerini de toplumsal yaşam göstergelerinin en mücessem şekilde kendisini ortaya koyduğu alanlardan olan kamusal mekanlar oluşturmaktadır. Kentsel yaşamın birçok işlevini barındırmasının yanı sıra değerler manzumesini görünür kılan kamusal mekanlar bu yönüyle derin bir birikimi barındırmaktadır. Kamusal mekan; kamusal-özel ilişkisinin tarihi seyrine bağlı olarak sürekli değişen ve dönüşen bir yapı arz etmiştir. Bu değişim kültürün, inancın ve varlık bilincinin bir yansıması olarak mekana etki etmiş, onun vücut bulmasına kaynaklık etmiştir. Kamusal mekanın tahlil edilebilmesi adına somut göstergelerin yanı sıra onu soyut olarak ele almak büyük bir önem taşımaktadır. Bu çalışma kapsamında mekanın ve özel olarak kamusal mekanın teorik boyutu sosyal bilimler ve davranış bilimleri bağlamında incelenmiş; kutsal metinler, seküler düşünce ve dijitalleşen dünya özelinde tahlil edilmiştir. Kutsal olanın şekillendirdiği ve merkezinde aşkın bir gücün bulunduğu kamusal mekanın; seküler düşüncenin etkisiyle rasyonel olanın hakim olduğu bir yere, postmodernitenin beraberinde getirdiği dijitalleşmeyle birlikte ise sanallığın başat olduğu kamusal mekana dönüşümü ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mekan, Teorik Boyut, Kamusal Alan, Kamusal Mekan.

^a Bu çalışma, Murat Acar’ın Doç.Dr. Aynur Atmaca Can danışmanlığında yürütülen “Türkiye’de Gelenekten Geleceğe Kamusal Mekan Oluşturma Pratiğinin İncelenmesi İstanbul Külliyyeleri Modeli: Yorum ve Öneriler” isimli doktora tezinden üretilmiştir.

ERKEK İŞGÜCÜNÜN KADIN İSTİHDAMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ^a

Rümeysa Tekkeli, Yüksek Lisans Öğrencisi

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, r.tekkeli@gmail.com

ÖZET

Kadınlar geçmişten günümüze ücretli olsun ya da olmasın çeşitli üretim şekilleriyle çalışma hayatında yer almış olsalar da, işgücü piyasasına asıl girişleri Sanayi Devrimi ile olmuştur. Kadınlar, küreselleşmenin etkisiyle ekonomik hayata daha fazla katılma beklentilerinin aksine, toplumsal inanç ve değerler, toplum tarafından kadına atfedilen annelik ve eşlik rolleri, eğitim haklarından yaralanmada yaşadıkları eşitsizlik ve cinsiyet ayrımcılığı gibi bir takım engeller nedeniyle kayıt dışı sektörde yer almışlardır. Eşitsiz piyasa yapısından hareketle bu çalışma, erkek işgücünün kadın istihdamı üzerinde önemli bir etkisinin olup olmadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada kadın istihdamını sınırlayan engeller ile ilgili literatür incelenmiş ve Türkiye İstatistik Kurumu'ndan elde edilen verilerle analiz edilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'nin sosyal yapısında kadınlara yüklenen görev ve sorumlulukların, kadınların çalışma hayatında yedek emek ordusu olarak görülmelerine neden olduğu, bundan dolayı ekonomik durgunluk halinde ilk olarak işten çıkarılacak grup arasında kadınların olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadına atfedilen sosyal roller, kadınların hem aile hayatında hem de çalışma hayatında sömürülmesine neden olduğu ve bu durumun ardında, toplumsal yapıya ek olarak kadınların eğitim hakkından yeterince yararlanamamalarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, kadınların toplumda ve çalışma hayatındaki konularının eğitim düzeyindeki farklılıklara göre değiştiği, evli kadınların ailevi yükümlülüklerinin çalışma hayatında sorun yaşamalarına neden olduğu ve buna ek olarak, kreş ve gündüz bakım evi gibi çocuk bakımını üstlenecek yer bulmada ve çocuk bakım masraflarını karşılamada yaşanan sorunlar nedeniyle işgücü katılımlarının bekâr kadınlara kıyasla daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın İstihdamı, Erkek İşgücü, Türkiye

---

^aBu çalışma, Rümeysa Tekkeli'nin Doç. Dr. Mert Topcu danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

TÜRKİYE’NİN DOĞUSU’NDA KADIN OLMAK

Dilara Özkan, Yüksek Lisans Öğrencisi

Giresun Üniversitesi, dilarademirer01@icloud.com

Şadiye Kurt, Yüksek Lisans Öğrencisi

Giresun Üniversitesi, sadiyekurt4152@gmail.com

ÖZET

Tarih boyunca çeşitli toplumlarda kadının farklı statülerde bulunduğu, anaerkil aile yapısının geçerli olduğu bazı ilkel topluluklarda kutsallaştırıldığı, bazılarında ise erkeklerle eşit konum ve haklara sahip olduğu, ataerkil topluluklarda ise çoğunlukla erkeğin gerisinde kaldığı, hatta bazen hiçbir hakka sahip olmadığı genel bir tespit olarak ifade edilebilir. Aile kurumu ülkemizde, geçirdiği tüm değişikliklere rağmen toplumun en geleneksel kurumu olma özelliğini taşımaktadır. Bu kurumu oluşturup genişletmek ise evlenen kıza düşmektedir. Sıklıkla dillendirilen annenin kaderidir, kızının çeyiz bohçasıdır sözü, Türkiye’de birçok anne ve kızın yazgısı olmakta ve belirli dayatmatlarla, beşik kertmesi ve berdel gibi durumlarla hala birçok kız çocuğu henüz yaşına varmamışken evlendirilmektedir. Üstelik evlendirilirken de kız çocuğunun güzelliğine göre başlık parası alınmaktadır. Bu durumda istemedikleri bir hayat zorla dikte edilmekte ve bununla beraber kız çocukları, henüz çocukluklarını tatmamışken annelik görevini üstlenmek durumunda kalmaktadır. Bu görevle birlikte kız çocuklarının evlilik içindeki statüsü de özellikle erkek olmak üzere kaç çocuk doğuracağı ile özdeşleşmektedir. Anne olmak kadının görevlerine eklenmekle beraber kadınlar birden fazla görev üstlenmektedir. Diğer görevleri ise şöyledir; tarlada işçi, yatakta kadın, mutfakta hizmetçi, evde de temizlikçidir. Böyle bir durumda kadına atfedilen konum oldukça zor ve yorucudur. Aynı zamanda Türkiye’nin doğu bölgesinde özellikle kırsal kesimlerinde yaşayan kadınlar, birçok alanda hayatın yükünü omuzlamaktadır. Çocukluktan itibaren yüklenen bazı sorumluluklar onları zorlu bir yaşamın içine çekmekte ve kadınları toplumdaki uzaklaştırmaktadır. Bu yazının amacını, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da, kadının yaşamı ve mücadele ettiği zorluklar oluşturmaktadır. Bu bölgelerde kadın erkek ayrımcılığı kadınların kendi hayatları hakkında karar verememesi, toplum içinde birey olarak yerini alamamasına neden olmaktadır. Bu çalışmadaki amacımız geleneksel yapının kadının statüsüne olan etkisini araştırmaktır. Literatür taramasına dayandırılacak olan çalışmada, geleneksel yapının kadının statüsüne olan etkisi araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Türkiye, Türkiye’nin Doğusu.

UYGUR TÜRKLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ SOSYAL UYUM SÜRECİNE YÖNELİK KATKI SAĞLAYAĞAN DOĞU TÜRKİSTAN'LI STK'LAR; İSTANBUL ÖRNEĞİ^a

Suat Kılıç, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, suat.ussaki@gmail.com

Prof. Dr. Ömer Çaha

Mardin Artuklu Üniversitesi, omercaha1964@gmail.com

ÖZET

Doğu Türkistan tarih boyunca hem dünya hem de İslam medeniyetlerinin gelişmesinde öncü olacak bir coğrafyaya kaynaklık etmiştir. Ancak son yüzyılda bölgede oluşan Çin baskıları sonucu Türkiye'nin yanı sıra birçok ülkeye göçler meydana gelmiştir. Mamafih oluşan bu göçler ile birlikte maddi-manevi sorunların yanında uyum süreci etkili olmuştur. Bu çalışma ile İstanbul'da bulunan Doğu Türkistan'lı STK'ların, bu anlamda başarı düzeyleri ölçülmesinin amaçlandığı projede verilerin ortaya çıkarılması ise “görüşme” ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde STK'ların Uygur Türklerinin uyum sürecine ilişkin koydukları organizasyon biçimleri incelenmiş olup, eksik ya da yetersiz görülen alanların sebep ve kaynağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bilgiler ve literatür taramasıyla anlaşılmıştır ki; STK'lar açısından bir çok uyum sorununun yanında üzerinde durulan iki önemli husus ortaya çıkmaktadır: Dil ve din. Uygurların birçok dili kolaylıkla öğrenmesine karşın genel itibariyle takındıkları tavır, Türk dilini kendi dili gibi kabullenmesi, iletişim anlamında da eksikliğini hissetmiyor oluşudur. STK temsilcilerinin dert yandığı ve çalışmalarda bulunduğu bu konuda Türk devletinin de ehemmiyet göstermemesi, Türk vatandaşlığına geçecek herhangi bir Uygur Türkünden sertifika istememesi sorunu daha da derinleştirmektedir. Bir diğeri “din” hususunda ise Uygur Türklerinin radikal dini akımlara kapılmasıdır. Uyum sürecini baltalayan bu durum toplum içerisinde de huzursuzluk çıkarmaktadır. Edinilen veriler ışığında görülmektedir ki; Türkiye'ye göç eden Uygurların STK kültürü olmayışından kaynaklı sorunlar bulunmaktadır. Bunu iki sebeple açıklayabiliriz; STK'ların kurumsal açıdan yeterli olmayışı, organizasyon ve teşkilatlanmada insan gücü eksikliği ve başı çeken maddi kaynak ve olanakların yetersizliği; diğeri ise vatandaşlarının STK kültüründen yoksun olmalarıdır. Memleketlerinde Çin'in baskılarıyla oluşmamış ya da sığ kalmış diyebileceğimiz vakıf ya da dernek gibi oluşumlara Doğu Türkistanlı vatandaşlar yeterince ilgi ve alaka duymamakta, STK organizasyonlarına yine azami miktarda katılım sağlamaktadır. Verilerin mülakat yoluyla elde edilmesi ve edinilen bulgular ışığında analizlerde bulunularak STK'ların Uygur Türklerinin uyum sürecine yönelik katkılarının yanı sıra başarı-başarısızlık nedenleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Türkistan, Uygur Türkleri, İsa Yusuf Alptekin, İstanbul, STK, Uyum Süreci.

^aBu çalışma, Suat Kılıç'ın Prof. Dr. Ömer Çaha danışmanlığında yürütülen “Uygur Türklerinin Türkiye'deki Sosyal Uyumunu Bağlamında Doğu Türkistan Kökenli Stk'lar; İstanbul Örneği” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

YAŞLI BİREYLERDE SOSYAL MEDYA KULLANIMI

Elif Gürhan Duran, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, elifgurhan93@gmail.com

Doç. Dr. Emel Yurtsever

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, emel.yesilkayali@izu.edu.tr

---

ÖZET

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte, sosyal medya en etkin kitle ve bireysel iletişim araçlarından birisi haline gelmiştir. Dijitalleşme ve teknolojideki gelişimlerin neticesinde ortaya çıkan sosyal medya mecraları bireylere toplumla etkileşim halinde olma, günlük hayatta olup bitenleri modern dünya içerisine takip etme, yeni bilgi ve beceriler kazanma imkanı tanımaktadır. Yapılan araştırmalar sosyal medya kullanımındaki artışın genç nüfusun yanı sıra yaşlı nüfusu da etkisi altına aldığını göstermiştir. Sosyal medya, yaşlıları desteklemek için önemli bir müttefik olabilmektedir. Bu nedenle, yaşlıların sosyal medya kullanım davranışlarını inceleyen araştırmaların yanı sıra, sosyal medyadan nasıl fayda sağlayabileceklerine ilişkin çalışmalar da giderek artmaktadır. Bazı araştırmalar, yaşlıların sosyal etkileşim ve iletişimlerinin azalması ile birlikte psikolojik sorunlarının arttığını ve yaşam kalitelerinin de azaldığını gösterirken, sosyal medya kullanımının yaşlı bireylerin sosyal sermayelerini sürdürme ve arttırma da nasıl fayda sağlayabileceğine yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. Öte yandan sağlıkla ilgili bilgileri ulaşımda, yaşlı bakımını yenilikçi bir şekilde yeniden tasarlamada sosyal medyadan nasıl yararlanılabileceğine ilişkin çalışmalar da bulunmaktadır. Sosyal medya kullanımının yaşlı bireyler üzerindeki olumlu etkileri nedeni ile yaşlı bireylerin sosyal medyayı kullanımını kolaylaştıracak olan sosyal medya robotu geliştirilmesi çalışmaları dahi yapılmaktadır. Bu nedenlerle derleme niteliğindeki bu çalışmanın amacı, yaşlı bireylerin sosyal medya kullanımı, sosyal medya kullanımından sağlayabileceği faydalar ve karşılaşılabileceği tehditlerin ortaya konulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, yaşlı bireyler, yaşam kalitesi

SALGIN HASTALIKLAR SÜRECİNDE SOSYAL HİZMET: COVID-19 ÖRNEĞİ

Elvan Yavuz, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, elvanyavuz8@gmail.com

ÖZET

Bilimin, teknolojinin, tıbbın geliştiği ve gelişmeye de devam ettiği günümüzde, 2019 yılı Aralık ayı sonu itibariyle Çin'in Wuhan kentinde "koronavirüs" olarak adlandırılan Covid-19 virüsü ortaya çıkmış ve kısa sürede ülkelerin çoğuna yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından Covid-19, küresel bir salgın olarak kabul edilmiş olup; üç ay içerisinde "pandemi" ilan edilmiştir. Geçmişten günümüze kadar ki süreçte salgın hastalıkların literatürü incelendiğinde, bu hastalıklar bireyler üzerinde psikolojik, sosyal, ekonomik, kültürel pek çok noktada olumsuz etkileri beraberinde getirmektedir. Tarihsel süreçte sosyal hizmet mesleğinin afet, kriz ve salgın hastalık durumlarında önemli rolleri bulunmaktadır. Gerek bireyler, gerekse ülkeler üzerinde salgınların ortaya çıkardığı problemlerle baş edebilmek, sorunları azaltabilmek ve psikososyal yardım eylemlerinin planlanması bakımından sosyal hizmet müdahalesi oldukça elzemdir. Derleme olan bu çalışmanın temel amacı; salgın hastalıkların neden olduğu kriz durumlarında sosyal hizmet müdahalesini incelemektir. Bu bağlamda, salgın hastalıklar nedeniyle bozulan toplumsal düzeni yeniden yapılandırmak, bireyler ve toplum üzerinde olumsuz etkileri en aza indirmek ya da sonlandırmak, mevcut kaynakları etkin ve verimli bir biçimde kullanmakla birlikte; mesleğin kendine özgü müdahale yöntemlerini uygulamak kriz dönemlerinde kilit rol oynamaktadır. Kriz ortamı oluşturan Covid-19 salgını, bireylerin iyilik ve yaşama hakkının korunmasıyla birlikte, kriz ortamını planlı bir şekilde yürütmek ve salgının yayılımını kontrol altında tutmak amacıyla toplumu bilgilendirmek, farkındalık oluşturmak mesleğin temel işlevleri arasında sayılabilir. Özetle, salgın hastalıklar bir kriz sürecidir. Dolayısıyla kriz sürecinde de, sosyal hizmetin bütüncül bakış açısıyla, insan hakları, sosyal devlet ve sosyal adalet ilkelerinden hareketle, toplumun tüm kesimini içine alan uygulamalar ve eylem programları planlamak, geliştirmek ve güçlendirmekle birlikte, bu süreçte sosyal hizmetin misyonu tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Salgın Hastalıklar, Covid-19, Kriz, Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Müdahalesi.

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SURIYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK TUTUMLARI^a

Selin Kaygısız, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, s-cemberci@hotmail.com

ÖZET

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle Suriye halkının büyük bir bölümü göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye, savaş öncesi kurulan ilişkiler, fiziksel yakınlık ve açık kapı politikası nedeniyle göç için en çok tercih edilen ülke olmuştur. Savaşın bitmemesi göçün devam etmesine neden olmuş, Suriyeli göçmenlerin sayısı milyonlara ulaşmış ve hemen hemen her şehre yayılmışlardır. Yerel halk ile yaşama tecrübesi ise bir takım problemleri beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Suriyeli göçmenlere yönelik ön yargı, kalıp yargı ve olumsuz tutumların varlığı saptanmış, olumsuz tutumların sosyal mesafe, verilen hizmetler, sosyokültürel etkiler, güvenlik ve ekonomi alanında yaşandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada da bu beş boyut çerçevesinde İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa’da sosyal hizmet bölümünde okuyan 250 öğrencinin Suriyeli göçmenlere yönelik tutumları araştırılmıştır. Araştırmanın sosyal hizmet bölümü öğrencilerine yönelik yapılmasının nedeni göç alanının sosyal hizmetin uygulama alanlarından biri olması ve Suriyeli göçmenlerin müracaatçı kesimi oluşturmasıdır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanı adayları olan öğrencilerin tutumları önem kazanmaktadır. Çalışmada sosyal kimlik, gerçekçi çatışma, bütünleşik tehdit, sosyal temas hipotezi ve gruplar arası temas kuramı gibi kuramlardan da yararlanılmıştır. Araştırmada öğrencilere nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi için ki kare, bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanarak değişkenler arasındaki farklılık ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda, Suriyeli göçmenlere karşı ön yargı, kalıp yargılar ve beş tutum boyutuna dair olumsuz tutumlar bulunmuştur. Tutum boyutları açısından en olumlu boyut sosyal mesafe olurken; en olumsuz boyutun sosyokültürel boyut olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin buldukları üniversiteye göre yalnızca sosyal mesafe boyutuna göre anlamlı farklılık bulunmuş, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa öğrencilerinin tutumları daha olumsuz çıkmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyi, göç alanında staj ya da gönüllü çalışma yapma, Suriyeli göçmen tanıdığı olma ve politik kimlikleri açısından Suriyeli göçmenlere yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet, Suriyeli göçmenler, Tutum

^a Bu çalışma, Selin Kaygısız’ın Prof. Dr. Kadir Canatan danışmanlığında yürütülen “Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumları” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

HÜSN Ü AŞK'TA MÜZİK ALETLERİ

Durmuş Ali Akkaş, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, durmus.akkas@std.izu.edu.tr

---

ÖZET

Mûsikî ve şiir, insanların kendini ifade edebilmek için kullandığı iki önemli araçtır. Neredeyse ilk insanlardan itibaren var olagelmiş ve insanların her daim hayatında yer edinmiş bu araçlar birer sanat olarak devamlılığını sürdürmektedir. Musikinin meydana getirilmesinde çeşitli müzik aletlerinin yanında onu daha anlamlı hale getiren şiirler ve sözler gibi çeşitli unsurlar da kullanılmaktadır. Bu bağlamdan bakılınca musiki ve şiir neredeyse iç içe geçmiş iki sanat olarak daima aralarındaki bağı sıkı bir şekilde korumaktadır. Bu sanatlar genellikle güftelerin bestelenmesi aracılığıyla iç içe geçmektedir. Bu çalışmanın amacı ise şiirin musiki ile olan bağı musiki üzerinden incelemek yerine şiirler içerisinde musiki aletlerinin kullanımını Hüsn ü Aşk üzerinde incelemektir. Yapılan çalışma esnasında birçok mûsiki aletine rastlanmıştır. Bu mûsiki aletlerini bir kısmı gerçek anlamda kimisi de çeşitli benzetmeler aracılığıyla çeşitli anlamlara gelecek şekilde ele alınmıştır. Kendisi bir Mevlevî dedesi olan Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk adlı mesnevisinde de bu müzik aletlerini kullanarak eserinde çeşitli anlamlar yüklenmeye ve anlamda derinleşmeyi sağladığı görülmüştür. Çalışma esnasında farklı müzik terimlerine rastlanmakla birlikte yalnızca enstrümanlarla sınırlı tutulmuş ve 32 yerde bu enstrümanlar tespit edilmiştir. Bu enstrümanlar nefesli, vurmali, telli ve diğer olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Bu çalışma Muhammet Nur Doğan tarafından metin, düz yazıya çeviri, notlar ve açıklamalar şeklinde hazırlanmış ve Yelkenli Yayınları tarafından basılmış nüsha üzerinden incelenerek gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Galib, Hüsn ü Aşk, Mûsikî, Müzik Aleti, Enstrüman.

MUSTAFA KUTLU'DA DİNİ TEMALAR: FIRTINAYI KUCAKLAMAK ÖRNEĞİ

Gamze Karagül, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, karagul.gamze@std.izu.edu.tr

ÖZET

Deneme, herhangi bir konuda yeni ve kişisel görüşlerle bezenmiş bir anlatım içinde sunulan düzyazı türüdür. Denemelerini bu doğrultuda yazan Mustafa Kutlu, hikayeciliği, denemeciliği ve dergiciliği ile Türk edebiyatının mihenk taşlarından biridir. Yazdığı denemeler, dergilerde yayımlanmış daha sonra kitaplaştırılmıştır. Yazarın bu şekilde on adet deneme kitabı mevcuttur. Bunlardan biri olan Fırtınayı Kucaklamak adlı eseri, 43 adet denemeden oluşur, güncel ve dini temaları konu edinir. Mustafa Kutlu'nun hayatı ve hikayeleri üzerine yüksek lisans ve doktora seviyesinde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı öyküleri üzerinden yapılan monografik incelemeler, bir kısmı da yine öyküleri üzerinden yapılan tematik incelemelerdir. Ancak, denemeleri üzerinden tematik inceleme yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada, yazarın Fırtınayı Kucaklamak adlı eserinde düşünce zemininin dayanak noktaları tespit edilmeye çalışılarak; ahlak, affetmek, diğerkâmlık, enaniyet, ilahi aşk, kanaat, şükür gibi dini temalar alt başlıklar halinde incelenmiştir. Yazarın bu eserdeki dini temalara yönelik özgün yaklaşımları ele alınmıştır. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in sünnetinden hareketle İslami literatürü harmanlayarak, ortaya çıkardığı "Ahlak Ağacı", kökü iman, gövdesi amel, dalları ve yaprakları ilim, meyvesi ahlak olan bir ağaçtır. Kutlu'nun tasavvufa bakışı dışarıdan değildir. O tasavvufu ve kavramlarını çok iyi bilen ve yerli yerinde kullanan içeriden bir bakışa sahiptir. Yunus Emre, Sezai Karakoç, Nurettin Topçu'dan alıntılar yapan Kutlu için bu isimler çok önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kutlu, Fırtınayı Kucaklamak, deneme, tasavvuf, iman, ahlak, enaniyet

DİJİTAL ÇAĞDA EDEBİYATIN DÖNÜŞÜMÜ: FANTASTİK EDEBİYAT ÖRNEĞİ^a

İsmail Aydın, Doktora Öğrencisi

İstanbul Üniversitesi, ismailaydin@gmail.com

ÖZET

21. yüzyılı en iyi niteleyen fenomen dijitalleşmenin mevcut bütün toplumsal ve kültürel süreçlere nüfuz etmesidir. Edebiyat faaliyeti bu dijitalleşmeden iki şekilde etkilendi. Birincisi, edebiyat metinlerinin basılı olmalarına paralel dijital ortamlara aktarılması, ikincisi dijital ortamlarda sosyalleşen yeni nesillerin edebiyat faaliyetini dönüştürmesidir. Edebiyatın dijitalleşmesi genellikle edebiyatın erişilebilir olması olarak yorumlansa da asıl değişim edebiyat faaliyetinin hem üretim-tüketim ilişkilerinin değişimi hem de kanonlaşmış metinlerin yerini daha akışkan tür ve metinlerin alması oldu. Küreselleşmenin kendine has, ulusaşırı kültür örüntüleri ulusal edebiyatların ötesinde bilim-kurgu ve fantastik türlerin yaygınlaşmasının yolunu açtı. Itamar Even-Zohar'ın polisistem (çoğuldizge kuramı) teorisi edebiyatın diğer bütün sosyo-kültürel sistemler gibi işleyen bir sistem olduğunu ileri sürer ve edebi olanı "bir ilişkiler ağı tarafından yönetildiği varsayılan gözlemlenebilir faaliyetler bütünü" olarak tanımlar. Bu faaliyetler bütünü'nün taraflarını *tüketici*, *üretici* tarafından üretilen bir *ürün*, üretimin gerçekleşmesi ve tüketilmeye değer olup olmadığını onaylayan bazı *kurumlar* tarafından belirlenen ortak bir *repertuvar* ve ürünün dolaşıma girmesi için bir *pazar* olması gerektiğini ileri sürer. Bütün bu unsurlar ise Even-Zohar'a göre, birbiriyle alabildiğine karmaşık bir ilişkiler ağı içerisinde işler. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, dijitalleşmenin geleneksel edebiyat faaliyetini dönüştürme süreci ve geleneksel kurum, pazar, üretici, tüketici ve repertuvar sisteminin dijital platformlarda ulusal kültürleri merkeze alan modern edebiyat yerine fantastik gibi akışkan ve baskın kanonik yapılarda yer verilmeyen bir türün kültürel referansa ihtiyaç duymadan nasıl dolaşıma girdiğini incelemektir. Diğer bir deyişle dijitalleşmenin sisteme dahil edilmeyen türlerin baskın edebiyat sistemlerinden bağımsızlaşmayı nasıl başardığı ve kültürel sınırları esneterek nasıl dünya edebiyat faaliyeti yarattığı fantastik tür üzerinden tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Edebiyat Faaliyeti, Baskın Kanonlar, Fantastik Edebiyat, Dünya Edebiyatı

^aBu çalışma, İsmail Aydın'ın Prof. Dr. Necdet Neydim danışmanlığında yürütülen "Dünya Edebiyatı Bağlamında Fantastik Edebiyat: J. R. R. Tolkien ve Barış Müstecaplıoğlu'nun Eserleri" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

MUHİBBÎ DÎVÂNI'NDA LEYLÂ

Muhammed Zengin, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, muhammed.zengin@izu.edu.tr

---

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin en ihtişamlı padişahlarından Kanûnî Sultan Süleyman askeri dehâsının yanı sıra sanatla ilgi bilgi ve becerisini yazmış olduğu divan ile ortaya koymaktadır. Muhibbî mahlasını kullanan Kanûnî, dîvânı bulunan şair sultanlar arasında en çok bilinen ve dîvânında bulunan iki bin yedi yüz doksan dokuz gazeli ile de Türk edebiyatında en çok gazeli bulunan şairler arasına girmiştir. Döneminin şairlerinde olduğu gibi Muhibbî de gazellerinde sevgiliden bahsederken Leylâ olarak dile getirir. Kendisini de Leylâ'nın aşkından divâne olmuş Mecnûn olarak nitelendirmektedir. Bu çalışmada Kanûnî Sultan Süleyman'ın Muhibbî Dîvânı'nda Leylâ imgesini sevgiliyi anlatırken nasıl kullandığı üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tercih edilmiştir. Dîvânda bulunan iki bin yedi yüz doksan dokuz gazelin ilk dört yüz gazeli tarama ve tahlil yöntemiyle incelenmiş ve Leylâ geçen gazellerden örnek beyitler alınarak sevgilinin özellikleri, sevgili karşısında âşığın düştüğü durumlar ortaya konulmuştur. İncelenen gazelerde on sekiz yerde Leylâ (Leylî) geçmektedir. Leylâ'nın saçına olan hevesi, Leylâ'nın saçının zincir olup âşığı kendine bağlama, Leylâ'nın herkese iyilik yapıp âşığın gönlünü boş bırakması, Leylâ'nın köpeğinin dinlendiği yerin âşık için yurt olduğunu, Leylâ'nın toprağından esen bir toz parçasının dahi âşık için taç olduğu konularında ele alındığı tahlil edilmiştir. Bu çalışmada Kemal Yavuz ve Orhan Yavuz'un hazırladığı Muhibbî Dîvânı Bütün Şiirleri (İnceleme-Tenkitli Metin) olarak yayımladıkları dîvân esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kanûnî Sultan Süleyman, Muhibbî, Dîvân, Leylâ.

AZİZ MAHMÛD HÛDÂYÎ DÎVÂNÎ'NDA HZ. MUHAMMED (A.S.)

Muhammed Zengin, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, muhammed.zengin@izu.edu.tr

---

ÖZET

Celvetî tarihinin Piri Azîz Mahmûd Hüdâyî (d. 1541 Şereflikoçhisar – ö. 1628 Üsküdar) tasavvuf tarihinin en şöhretli, en yetkin ve en müessir mutasavvıflarından biridir. 87 yıllık ömründe beş ayrı padişah gören, pek çok devlet ricâlinin saygısına mazhar olan Hüdâyî, yaşadığı 16.-17. asırların siyasi, sosyal ve kültür tarihiyle ilgili araştırmalarda adından bir vesile ile mutlaka bahsedilen kişilerdendir. Azîz Mahmûd Hüdâyî, Anadolu'da Yunus Emre ile başlayan Tasavvufî Türk Edebiyatı'nın gelişip devam etmesinde önemli rol almıştır. Divanında duygu ve düşüncelerini geniş kitlelere ulaştırabilmek için Türkçe ile yazdığı şiirlerine yer vermiştir. Hüdâyî, bu şiirlerinde aruz ve hece veznini birlikte kullanmıştır. Azîz Mahmûd Hüdâyî'nin eserleri içinde en çok okunanı şüphesiz ilahilerini topladığı dîvânıdır. Bu çalışmada Dîvân içinde Hz. Muhammed (a.s.) için yazılmış ilâhîler üzerinde durularak O'nu hangi isim ve sıfatlarla isimlendirdiği incelenmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tercih edilmiştir. Bu bağlamda ilahilerde Hz. Muhammed (a.s.)'ın isimleri ve onu nitelendirmek için kullanılan kelimelerin geçtiği mısralar ele alınmıştır. Hz. Muhammed (a.s.) Dîvân'da 42 farklı isim ve sıfatla isimlendirilerek 87 mısradaki farklı özellikleriyle işlenmiştir. Bu çalışmada Mustafa Tatcı ve Musa Yıldız'ın hazırladığı Azîz Mahmûd Hüdâyî Dîvân-ı İlâhiyât (Tıpkıbasım ve Çeviri Yazı) olarak Sahhaflar Kitap Sarayı tarafından basılan nüshası esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed (a.s.), Azîz Mahmûd Hüdâyî, Dîvân-ı İlâhiyât.

RUBRUKLU WILHELM' İN SEYAHATNAMESİNDEKİ BAZI GELENEK VE İNANIŞLARIN BELİRLENMESİ

Yasemin Altun, Yüksek Lisans Öğrencisi

Trakya Üniversitesi, yaseminaltun@live.com

ÖZET

Seyahatnameler özellikle tarih ve edebiyat araştırmacıları tarafından geçmişin izini sürebilmek ve biraz da olsun toplumların geçirdikleri evreleri anlayabilmek için pek çok kez incelenmeye değer görülmüş türlerin başında gelir. Seyahatname yazarları, kendi buldukları çevreleri dışına çıktıkları vakit, gördükleri yerler hakkında okuyucuya çeşitli açılardan bilgi sunmaktadırlar. Gelenek ve inanışlar tıpkı kelimeler gibidir. Kelimeler ancak insanların mana yüklediği vakit anlamlı olur. Her toplum kültürleriyle birlikte kendi mana dünyalarını yaratmaktadır. Kimimiz için değersiz ve anlamsız gelen bu inanışlar, onlara inanan insanlar için büyük bir deney ve gözlem sonucu ortaya çıkarılmış oldukları aşikârdır. Bizler için anlamsız ve mantıksız gelebilecek bütün gelenek ve inanışlar, bunlara inanan toplumlar için birer kutsaldır. Bu çalışmada XIII. yüzyılda Papa'nın emriyle, Moğol baskınlarının tehlikesi karşısında, Moğolları daha yakından tanımak amacı ile seyahate gönderilen Wilhelm Von Rubruk'un Moğollar hakkında hazırladığı rapor içerisinden, Moğolların XIII. yüzyıldaki bazı gelenek ve inanışlarını halk bilimi açısından tespit etmeye çalışılmıştır. Rubruk'un aktarmış olduklarından, toplumların geçmişini, gelenek ve inanışlarını öğrenebilmek için seyahatnamelerin önemini bir kere daha anlamış bulunmaktayız. Elbette burada Rubruk'un meraklı kişiliğinin büyük bir payı bulunmaktadır. XIII. yüzyılda çıkmış olduğu bu seyahat sayesinde bugün Moğolların sosyal hayata dair inanışlarını tespit etmek mümkün olmuştur. Bu makalede Prof. Dr. Ergin Ayan'ın "Moğolların Büyük Hanı'na Seyahat" çevirisi esas alınacak olup Ayan'ın çevirisi içerisinden Rubruk'un aktarmış olduğu gelenek ve inanışlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Wilhelm Von Rubruk, Gelenek, İnanış, Seyahatname, Moğolların Büyük Hanı'na Seyahat

MODERN TÜRK ŞİİRİNDE AYASOFYA CAMİİ

Yusuf Çiçek, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yusufcicek5@gmail.com

ÖZET

Şiir, sevincin, hüznün, öfkenin yani duyguların en sanatsal bir şekilde ifade edildiği edebi türlerden biridir. Türk Edebiyatı'nda hemen hemen yaşamımızdaki her şey şiirin konusu olmuştur. Şairler şiirlerinde, gördüklerini, duyduklarını, yaşadıklarını kendi his dünyalarının süzgecinden geçirerek kalemlerinden kağıtlara damıtmışlardır. Türk Edebiyatı'nda işlenen bu konularda biri de Ayasofya'dır. Türk Edebiyatı'nda şiir ve Ayasofya iki güçlü öğe olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem Divan şiirinde hem de Modern Türk şiirinde Ayasofya ile ilgili kaleme alınmış birçok şiir bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Modern Türk şiirinde Ayasofya'nın nasıl işlendiğini, şairlerin eserlerinde Ayasofya'nın nasıl yer bulduğunu incelemektir. Bu incelemeyi yaparken yöntem olarak nitel araştırma türlerinden olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Nazım Hikmet'in Sekiz Yüz Elli Yedi, Osman Yüksel Serdengeçti'nin Ayasofya, İlhan Berk'in İstanbul'dan, Cengiz Numanoğlu'nun Ayasofya Diyor Ki, Arif Nihat Asya'nın Mahzun Ayasofya, Halil Dülger'in Özgür Ayasofya, Mahmut Öztürk'ün Ayasofya şiirleri örneklem olarak alınmıştır. Yapılan bu incelemeler ve araştırmalar ışığında Modern Türk şiirinde Ayasofya'nın, camiden müzeye çevrilmesinin akabinde farklı bir tema, tekrardan camiye çevrildikten sonra ise farklı bir tema ile işlendiği verisine ulaşılmıştır. İlk temada daha çok müzeye çevirenlere yönelik sert ifadeler ve Ayasofya'ya duyulan hasret görülürken ikinci temada da tekrardan camiye dönüştürülmesinin sevinci ve bu dönüşümün İslam'ın bir zaferi olarak kabul edildiği görülmüştür. Bu veriler ışığında, Türk şiirinde Ayasofya salt bir cami olarak görülmemiş İslami açıdan güçlü bir sembol olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılabilir.

Anahtar Kelimeler: Modern Türk Şiiri, Ayasofya Cami, İslam, Edebiyat

HUKUK

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKKININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İLE ÇATIŞMASI^a

Kevser Nur Üyümez, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, k.uyumez@gmail.com

ÖZET

Teknolojinin gelişme hızıyla paralel olarak internet; günlük hayatın adeta vazgeçilmez bir unsuru haline gelmekle beraber siyasi ve iktisadi gelişmeler açısından da bir güç faktörü olmuştur. Kullanıcı sayısının artışı, veri girişini de doğru orantılı olarak artırmıştır. İnternet ortamının kendi denetimini sağlayan bir yapısının bulunmaması sebebiyle bu kontrolsüz alan, hukuka aykırı fiillerin işlenmesini kolaylaştıran bir ortam olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu hukuka aykırılıkların başında da kişilik hakkı ihlalleri gelmektedir. Kişilik hakkı, bireyin salt insan olmak bakımından sahip olduğu mutlak ve en temel haklardan biri olup ulusal ve uluslar arası düzenlemelerle etkin şekilde korunmaya çalışılmaktadır. Ancak sınırları ve çerçevesi keskin çizgilerle belli olmayan bu sanal ortama erişim kolaylığı ve yaygın kullanım sebebiyle kişilik hakkı, e posta, alan adı, web siteleri vb farklı yollarla saldırıya uğrayabilmektedir. Ancak basın ve medya yoluyla meydana gelen saldırılar, niteliği itibariyle özel bir mahiyete sahiptir. Şöyle ki medya aracılığıyla gerçekleşen kişilik hakkı saldırılarında, yine ulusal ve uluslar arası düzenlemelerle korunmaya çalışılan ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü kavramlarıyla kişilik hakkı arasında bir değerler çatışması meydana gelmektedir. TMK m. 24 kişilik haklarına yapılan her saldırının hukuka aykırı olduğunu düzenlerken yine aynı maddede, üstün nitelikli özel veya kamusal yararın bu saldırılardaki hukuka aykırılığı kaldıracağı hükmü yer bulmuştur. Aynı şekilde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 12'inci maddesi, kişilik hakları bakımından keskin bir koruma hattı çizmekten; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesiyle ifade ve haber hürriyeti bakımından çerçevesi belli olmayan bir alan açılmaktadır. Bu şartlar altında İnternet sitesinde yer alan haberdeki içerik kişilik hakkına saldırı mahiyeti taşıdığı takdirde bireyin mutlak ve devredilemez hakkı olan kişilik hakkına mı üstünlük tanınacaktır yoksa ifade ve basın özgürlüğü bu saldırıyı hukuka aykırı olmaktan çıkaracak mıdır? Sorularına genel bir cevap vermek mümkün olmayıp her somut olaya göre ayrı değerlendirme yapmak gerekmektedir. Anlatılanlar ışığında bu çalışma ile ifade özgürlüğünün sınırları ile kişilik hakkı düzenlemesinin internet ortamında korunması incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kişilik Hakkı, İnternette Kişilik Hakkı İhlali, Hak İhlali, İfade Özgürlüğü, Basın Özgürlüğü

^aBu çalışma, Kevser Nur Üyümez'in Prof.Dr. Mustafa Ateş danışmanlığında yürütülen "Kişilik Hakkı İhlallerinin İnternet Ortamındaki Görünümü ve Unutulma Hakkı" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ETKİN SORUŞTURMA

Türksad Kunthan Uçuk, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ucuk.turksad@std.izu.edu.tr

ÖZET

Soruşturma, ihbar veya şikayet üzerine Cumhuriyet Savcısı tarafından başlatılan, maddi gerçekliğin ortaya konulmasını sağlayan, tahkikat yapılarak delillerin toplandığı ve bunun neticesinde yeterli şüphe bulunması halinde kamu davasının açılıp açılmayacağı hususunda gerekli kanaatin olması sürecidir. CMK 2-e maddesince soruşturma, “Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre” olarak tanımlanmıştır. Soruşturma aşamasında maddi gerçekliğin ortaya çıkarılması için yürütülen soruşturma etkin bir şekilde icra edilmelidir. CMK 160. Maddesi gereği; Cumhuriyet Savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplaması, muhafaza altına alması ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Önem arz eden soruşturma esnasında dosya kapsamında, eksik incelemeye konu bir işlem verilmemesi ve karar tahsis edilmemesidir. Eğer gerekli olan ve maddi gerçeği ortaya çıkarıcı gerekli soruşturma iş ve işlemleri yapılmazsa bunun neticesi eksik inceleme durumunda yürütülen soruşturmanın yetersizliği gündeme gelecektir. Bu açıdan Soruşturmanın Dağınıklığı İlkesi gereğince, vukuu bulan olayla mevcut delillerin karartılmasının ve kaybolmasının önüne geçilmesi, suç şüphelilerinin kaçmalarını önlemek, eksiksiz bir soruşturma yürütmek açısından aynı anda birbirinden farklı, çok yönlü işlemler incelemeler yapılabilir. AİHM, soruşturmanın herhangi bir talep olmasa bile kendiliğinden ve ivedilikle başlaması, bağımsız organlarca, kamunun denetimine açık olarak ve makul bir özen ve hızla yürütülmesi gibi unsurların, bir soruşturmanın etkinliğinin sağlanmasına hizmet edeceğini belirtmektedir. Bu bilgiler ışığında etkin bir soruşturma için, yürütülen soruşturma ihbar, şikayet, re’sen vb. hallerle başlamasını müteakip, Cumhuriyet savcısı emrindeki kolluk marifetiyle vukuu bulmuş olayla ilgili ivedi ve doğduran araştırma işlemlerine başlamalıdır. İlk incelemeler neticesinde var olan olaylar ve iddiaların nitelendirilmesi doğru olmalı uygun kanun maddelerince sevkler ve tespitler yapılmalıdır. Yapılan araştırmalarda şüphelinin hem lehine hem de aleyhine delillerin toplanması ve soruşturmanın gizlilikle yürütülmesi gerekmektedir. Mağdur , Şüpheli soruşturmaya konu diğer şüphelerin hukuki statüsü doğru saptanmalı ve beyanları doğrudan alınmalıdır. Alınacak beyanlar kişilerin özgür ve hür iradelerine dayanmalı kanunun öngördüğü yasak usullerle elde edilmemelidir. Suçun taraflara izahının muhatap tarafından anlayabileceği şekilde yapılması gerekmektedir. Belirlenen suç tipine uygun deliller toplanmalı, kamu veya özel kurumlara kişilere işin icabına uygun talimatlar yazılmalı ve suça uygun ve dosyayı tekemmül ettirici şekilde süreç yürütülmelidir. Yürütülen soruşturma neticesinde kişilerin belirlenen hukuki statülerinde farklılık oluşursa yeni duruma göre de beyanlarına başvurulması gerekmektedir. Yürütülen soruşturma makul süreç içerisinde tamamlanmalı, sürüncemede bırakılmamalıdır. Etkin bir soruşturma neticesinde belli bir seviyeye gelen soruşturma dosyasında Cumhuriyet Savcısı bir karar vermelidir. Her ne kadar ülkemizde kamu davası açma zorunluluğu olsa da Maslahata Uygunluk İlkesi gereğince Cumhuriyet Savcısı yürütülen soruşturma kapsamında bir karar verebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Savcısı, Etkin Soruşturma, Dağınıklık İlkesi, Maddi Gerçeklik, Doğrudanlık, Maslahata Uygunluk İlkesi, Kamu Davası

TANIK PSİKOLOJİSİ

Türkşad Kunthan Uçuk, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ucuk.turksad@std.izu.edu.tr

ÖZET

Tanık, gerçekleşmiş olay üzerinde, beş duyu organı aracılığıyla vakıf olup elde ettiği bilgiler ve görgüler neticesinde olay hakkında bilgi sahibi olduğu varsayılan lakin gerçekleşen olayda olaya taraf olmayan kişidir. Beş duyu organıyla vakıf olduğu bilgileri adli veya idari mercilere aktarması, anlatması işlemi tanıklıktır. Kişi yapmış olduğu tanıklıkla, tanık (kimi hallerde bilgi veren) sıfatını almaktadır. Tanıklık, somut uyuşmazlıkta önemli bir göreve sahiptir ve maddi gerçekliği ortaya çıkarmada önemli bir rol üstlenmektedir bu sebeple tanıklık zorunludur. Herkes kanuni istisnalar hariç tanık olarak dinlenebilir. Çocuklar ve akıl hastaları 'da tanık olarak dinlenebilmektedir. Bu halde, tanık beyanının delil değeri tanığın içinde bulunduğu özel durum göz önüne alınarak, takdir edilebilecektir. Mağdur, olay hakkında doğrudan bilgi ve görgü sahibiyse aynı zamanda olayın tanığı olarak dinlenebilir. CMK 236/1 gereği mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır. Bu açıdan tanıklık yapacak kişiye, maddi gerçekliğin ortaya çıkması için yöneltilecek sorular çok önemlidir. Tanık olan kişiye, yönlendirici sorular sorulmamalıdır. Örneğin, kişiye gösterilen resimlerden sanık hangisi diye sormak yerine, sanık bu fotoğraflarda var mı diye sorulabilir. Bunun nedeni şayet tanığa yönlendirici soru sorarsak iradesi değişebilir, etkilenebilir ve beş duyu organıyla algıladığı olaylarda bozulmalar meydana gelebilir. Tanığın beyanı hür ve özgür iradesine dayanmalıdır kesinkes etki altına alıcı tutum ve davranışlar uygulanmamalıdır, tanık yorulmamalıdır, diğer kişilerden izole halde, dış etkenlerden uzak şekilde, iradesi etkilenmeden beyanlarına başvurulmalıdır. Tanık, anlatımlarına başladığında sözü kesilmemeli ve doğrudan anlatımları değerlendirilmelidir. Bilişsel olarak olayın vukuu bulmasından sonra zaman geçtikçe hatırlamalarda bozulmalar meydana gelmektedir bunun önüne geçmek için tanıklık yapılacak kişi ivedi bir şekilde beyanına başvurulmalı ve olaya ilişkin gerekli tanıklık kısa sürede tamamlanmalıdır. Vukuu bulan olay açısından tanık olan kişi yönlendirmelere ve telkinlere kapalı olması gerekmektedir bunun nedeni bilişsel olarak olay hakkında görgü ve bilgi sahibi olmayan kişilerce olay mütalaa edildiğinde tanık olacak kişinin beyanlarında bu mütalaalara yer verilmesi durumu ve hatıralarda bozulmalar ve istemeden de olsa değişiklikler meydana gelebilmektedir. Bu sebeple tanıklık yapacak kişi vukuu bulmuş olay hakkında olayla ilgisi olmayan veya olayla ilgili görgü, bilgi sahibi olmayan kişilerle vukuu bulan olay hakkında konuşmamalı olayı tartışmamalıdır. Bu bozulmalar maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından telafisi zor ve imkansız durumlara sebebiyet verebilecektir. Bu sebeple tanığın beyanına ivedi şekilde başvurulmalı ve telkinlerde, yönlendirmelerde bulunulmamalı, beyanlar doğrudan işleme alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Tanık, Beyan Alımı, Maddi Gerçeklik, Yönlendirme, Doğrudanlık

TÜRKİYE VE AVRUPA'DA DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNİN YÖNETİM YAPISI^a

Talip Eryalçın, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, eryalcin.talip@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Birinci

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mehmet.birinci@izu.edu.tr

ÖZET

Toplumlar, yaşadıkları coğrafyaya bağlı olarak farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahiptir. Toplumların sahip olduğu bu özellikler ceza, infaz ve sosyal hizmet sistemlerini de doğrudan etkiler. Toplumların bu özellikleri sosyal hizmet politika ve uygulamalarına da yansır ve içinde buldukları koşullara göre gelişir. Benzer şekilde de hem ceza infaz hem de sosyal hizmet dilemma kuruluşu olan denetimli serbestliğin yönetim yapısı da toplumların özgün şartlarına göre şekillenir. Bu nedenle, her toplumun denetimli serbestlik yönetim yapısı da kendine özgüdür. Denetimli serbestliğin yönetim yapısı bazı ülkelerde kamu iken, bazı ülkelerde özel ya da sivil toplum örgütlenmesi şeklindedir. Yine denetimli serbestlik kamu kuruluşu olan ülkelerin bazılarında Adalet Bakanlığı, bazılarında İçişleri Bakanlığı veya bazılarında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, bazılarında müstakil olarak ilgili Bakanlıkların çatısı altında yapılanmıştır. Bu kapsamda Avrupa ve Türkiye'deki denetimli serbestlik sistemlerinin yönetim yapılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesinin sisteme genel olarak katkı sağlayacağı düşünülebilir. Bu araştırmanın konusu, denetimli serbestlik sisteminin Türkiye'de ve Avrupa'daki yönetim yapılarını karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele almak, Türkiye'deki idari yönetim yapısına ilişkin öneriler sunmaktır. Bu çerçevede çalışmanın hazırlanmasında; ilgili alan yazın, Avrupa Denetimli Serbestlik Konfederasyonu'nun yayınları ve Avrupa Konseyinin yayınladığı yıllık ceza istatistiklerinden yararlanılmıştır. Çalışma kapsamında, Avrupa Konseyine üye ülkeler içinden gerek yönetim yapılarındaki farklılık ve gerekse köklü bir sisteme sahip olmaları nedeniyle seçilen Türkiye ile Avrupa ülkelerindeki denetimli serbestlik sistemlerinin kısa tarihsel gelişimi ve yönetim yapıları incelenmiştir. Çalışma sonucunda denetimli serbestlik teşkilatının ceza ve tevkifevleri idaresi altında yapılanması bulunan Türkiye'nin 'yeni kamu yönetimi anlayışı' çerçevesinde kendini yenilemesi ve geliştirebilmesi, bu bağlamda değişen toplumsal yapı ve ihtiyaçları dikkate alarak kendine özgü politikalar üretebilmesi adına Almanya, Avusturya, Hollanda, Çek Cumhuriyeti, İtalya, Norveç ve Portekiz'de olduğu gibi bağımsız bir yapıya dönüştürülmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Buna ilave olarak Almanya, Avusturya, Hollanda gibi ülkelerde var olan sivil toplum ve özel sektörün sisteme katılımının desteklenmesinin hem değişen ihtiyaçlara cevap verebilmek, hem de yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde idari olarak ele alınmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Denetimli serbestlik, yönetim, yönetim yapısı, yeni kamu yönetimi anlayışı

^a Bu çalışma, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet ABD Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Talip Eryalçın ve Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Birinci tarafından hazırlanmıştır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE’DE DENETİMLİ SERBESTLİK^a

Talip Eryalçın, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, eryalcin.talip@std.izu.edu.tr

Dr. Münevver Eryalçın, Araştırma Görevlisi

Ankara Üniversitesi, mgoker@ankara.edu.tr

ÖZET

Denetimli serbestlik, hürriyetinden yoksun bırakılma ve bedene verilen cezalarının olumsuz sonuçlarının görülmesiyle birlikte suç işleyenlerin iyileştirilmesi ve yeniden topluma entegre olmuş bir şekilde katılabilmesi felsefesini benimseyen ve kökenleri insanlığın varoluşuna dayanan onarıcı bir ceza infaz sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ceza hukuku anlayışında; suç işleyenlerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması, cezanın onarıcı adalet ilkesiyle infazının en önemli kısmıdır. Ceza ve tedbirlerin bireyselleştirilmesi ile suç işleyenlerin iyileştirilmesi yolundaki en etkili sistemlerden birisi denetimli serbestliktir. Denetimli serbestliğin yalnızca bir yaptırım şekli ya da bir infaz biçimi olduğunu söylemek yeterli değildir. Bu bağlamda denetimli serbestlik; suç işleyen ve suçtan zarar görenlerin sorunlarına olumlu bir şekilde çözüm bulmasına, engellerinin ortadan kaldırılmasına, sosyal çevresine uyum sağlamasına, sosyal ve hukuki sorumluluklarını yerine getirmesi için destek olunmasına dair rehberlik faaliyetlerinden oluşmaktadır. Başka bir deyişle denetimli serbestlik, sosyal hizmet mekanizmalarını harekete geçirerek yükümlülerin dezavantajlı durumlarını en aza indirip yeniden suç işleme motivasyonlarının azaltılmasını ve özsayıgılarını geliştirmelerine destek olarak topluma kazandırılmalarını sağlamak için cezalandırma ve rehabilitasyonun eşgüdümlü şekilde yürütülmesi sürecidir. Bu çalışmada Türkiye’deki denetimli serbestlik sisteminin ceza adalet tarihi içinde geçmişten günümüze nasıl taşındığı anlatılmaktadır. Denetimli serbestlik sisteminin gelişim sürecinin incelendiği çalışmada; suç, ceza, onarıcı adalet ve denetimli serbestlik kavramı, Türkiye Cumhuriyeti ve öncesi Devlet-i Aliyye’de sisteme dair benzer uygulamalar ve örnekler, Türkiye’de denetimli serbestlik sisteminin kurumsallaşması, gelişim süreci, Türk hukuk sistemi içine entegrasyonu ve kilometre taşları sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Denetimli serbestlik, suç, ceza, onarıcı adalet.

---

^a Bu çalışma, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet ABD Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Talip Eryalçın ve Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Araştırma Görevlisi Dr. Münevver Eryalçın tarafından hazırlanmıştır.

KLİNİK PSİKOLOJİ

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

BAĞLANMA STİLLERİ, ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜNÜN SOSYAL KAYGI VE SOSYAL KAÇINMAYI YORDAYICI ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Sümeyye Çobanoğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, sumeyyecobanoglu@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Yusuf Bilge

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yusuf.bilge@izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, çocukluk yıllarında gelişen bağlanma stillerindeki farklılıkların ve maruz kalınan çocukluk çağı travma türlerinin sosyal kaygı ve sosyal kaçınma davranışlarına etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 18-50 yaş arası 243'ü kadın (%60,4) ve 159'u erkek (%39,6) olmak üzere 402 kişiden oluşmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 21,28 ve standart sapması 3,11'dir. Katılımcıların bağlanma stillerini belirlemek amacıyla Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (Erzen, 2016), çocukluk çağı travma maruziyet düzeyinin belirlenmesi amacıyla Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012), duygu düzenleme güçlüğü düzeyinin belirlenmesi amacıyla Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (Yiğit ve Güzey Yiğit, 2017) ve sosyal kaygı/kaçınma düzeylerinin belirlenmesi amacıyla ise (Soykan, Özgüven ve Geçöz, 2003) Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS 17.0 programı kullanılarak çoklu regresyon analizine sokulmuştur. Analizler sonucunda güvenli bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma puanları sosyal kaygı puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak %13 düzeyinde yordarken modele duygu düzenleme güçlüğü sokulduğunda üç değişken birlikte sosyal kaygı puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak %16 düzeyinde yordamaktadır. Diğer yandan, güvenli bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma puanları sosyal kaçınma puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak %11 düzeyinde yordarken modele duygu düzenleme güçlüğü sokulduğunda üç değişken birlikte sosyal kaçınma puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak %13 düzeyinde yordamaktadır. Çocukluk çağı travmalarının sosyal kaygı ve sosyal kaçınma üzerinde herhangi bir yordayıcı etkisi bulunmamaktadır. Sonuç olarak, bireylerde ilk önce gelişim gösteren bağlanma stillerinin sonraki yıllarda gelişim göstermeye başlayan duygu düzenleme becerisinin sekteye uğraması halinde ortaya çıkan duygu düzenleme güçlüğüyle birlikte sosyal kaygı ve sosyal kaçınmayı anlamlı düzeyde açıkladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Çocukluk Çağı Travmaları, Duygu Düzenleme Güçlüğü, Sosyal Kaygı, Sosyal Kaçınma

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, PSİKOLOJİK KATILIK, PSİKOLOJİK ESNEKLİK İLE DEPRESYON, ANKSİYETE, STRES ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ^a

Hatice Rumeysa Meşe, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hatice.mese@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Yusuf Bilge

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yusuf.bilge@izu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmada Çocukluk Çağı Travmaları, Psikolojik Katılık, Psikolojik Esneklik ile Depresyon, Anksiyete, Stres Arasındaki İlişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 18-59 yaş arası %54,1'i kadın, yaş ortalaması 29,91 (Ss. = 8,48) olan 399 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam, Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Kabul ve Eylem Formu- II, Psikolojik Esneklik Ölçeği ve Depresyon, Anksiyete, Stres-21 Ölçeği uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler araştırma soruları doğrultusunda IBM SPSS 23 kullanılarak çeşitli parametrik (t-testi, Tek Yönlü ANOVA, post hoc, Pearson Korelasyon Analizi, Çoklu Doğrusal Regresyon) ve non-parametrik (Mann Whitney U, Kruskal Wallis Testi, Spearman Korelasyon Analizi) testler kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre çocukluk çağı travmaları, psikolojik katılık, psikolojik esneklik ile depresyon, anksiyete, stres arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İhmal ve istismar türü çocukluk çağı travma geçmişi olan katılımcıların çoğunun psikolojik katılık ve depresyon, anksiyete, stres puanları geçmişi olmayanlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Psikolojik esneklik ve alt ölçek puanları ise ihmal ve istismar geçmişi olan bireylerde olmayanlara kıyasla düşüktür. Regresyon analizi sonuçlarına göre duygusal istismar, psikolojik katılık ve psikolojik esneklik depresyon, anksiyete, stres puanlarını yordamaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda depresyon, anksiyete, stres'in çocukluk çağı travmaları, psikolojik katılık ve psikolojik esneklik ile ilişkili olduğu söylenebilir. Çalışmanın bulguları literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travmaları, Psikolojik Katılık, Psikolojik Esneklik, Depresyon, Anksiyete, Stres

^a Bu çalışma, Hatice Rumeysa Meşe'nin Dr. Öğretim Üyesi Yusuf Bilge danışmanlığında yürütülen "Çocukluk Çağı Travmaları, Psikolojik Katılık, Psikolojik Esneklik İle Depresyon, Anksiyete, Stres Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞININ BAĞLANMA STİLLERİ VE KİMLİK DUYGUSU AÇISINDAN İNCELENMESİ^a

Hanne Nur Özçelik, Yüksek Lisans Öğrencisi

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hanne.ozcelik@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Yusuf Bilge

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yusuf.bilge@izu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmada teknoloji bağımlılığı ile bağlanma stilleri ve kimlik duygusu arasında nasıl bir ilişki olduğunun ve bağlanma stilleri ve kimlik duygusunun birlikte teknoloji bağımlılığını ne kadar yordadığının araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma yaşları 18 ile 55 arasında değişen 170'i (%59,9) kadın ve 114'ü (%40,1) erkek, yaş ortalaması 28,69 olan toplam 284 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerini toplamak için Demografik Bilgi Formu, Teknoloji Bağımlılık Ölçeği (TBÖ), Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu için elde edilen veriler "SPSS for Windows 22.0" programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda TBÖ, KDDA ve İÖA alt ölçekleri olan kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmada korkulu bağlanma puanından kadınlar, güvenli bağlanma puanından ise erkekler daha yüksek puan almışlardır. Ergen grubun KDDA ortalama puanlarının yetişkin grubundan, yetişkin grubun güvenli bağlanma puanlarının da ergen grubundan daha yüksektir. TBÖ, KDDA ve İÖA alt ölçekleri eğitim durumuna göre gruplar arası istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermemektedir. Yaş ile TBÖ ve KDDA arasında negatif yönlü, İÖA alt ölçeği olan güvenli bağlanma arasında ise pozitif yönlü ilişki çıkmıştır. Diğer İÖA alt ölçekleri olan korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanmanın yaş ile ilişkisi çıkmamıştır. İÖA alt ölçekleri olan korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma TBÖ ile negatif yönde; güvenli bağlanma pozitif yönde ilişkili çıkmıştır. TBÖ ve KDDA toplam puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki çıkmıştır. KDDA toplam puanı, İÖA alt ölçekleri olan güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma puanları birlikte teknoloji bağımlılığı toplam puanını yordamakta ve teknoloji bağımlılığına ait varyansın %19,8'ini açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji Bağımlılığı, Bağlanma Stilleri, Kimlik, Kimlik Bocalaması

^a Bu çalışma, Hanne Nur Özçelik'in Dr. Öğretim Üyesi Yusuf Bilge danışmanlığında yürütülen "Teknoloji Bağımlılığının Bağlanma Stilleri ve Kimlik Duygusu Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

SURİYELİ MÜLTECİLERDE TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU VE SURİYELİ MÜLTECİLERİN PSİKOLOJİK İYİ OLUŞUNDA SOSYAL DESTEĞİN ROLÜ

Hatice Bürde Gürbüz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, burdegurbuz@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada, Suriyeli mültecilerde travma sonrası stres bozukluğuna ve mültecilerin psikolojik iyi oluşunda sosyal desteğin rolü ile ilgili alanyazının incelenmesi ve derlenmesi amaçlanmıştır. Travma, kişileri derinden etkileyen savaş, terör, ırza geçme, işkence, deprem, sel, kaza gibi birçok olay sonucunda gelişebilir. Ülkemizde ise iç savaştan dolayı çatışmalı bölgelerden göç etmek zorunda kalan Suriyeli mülteciler yoğunluktadır. Göç etmek zorunda kalan Suriyeli mültecilerde majör depresyon, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu gibi birçok psikiyatrik rahatsızlık gözlenmektedir. Travma sonrası stres bozukluğunda kişilerin en az bir ay süresince yeniden yaşantılama, kaçınma, duygu durumunda ve bilişlerde değişimler, uyarılma ve tepki göstermede değişimler gibi klinik özellikteki belirtilerin görülmesi gerekmektedir. Ailede ve arkadaşlarda kayıp, cinsel istismara ve şiddete maruz kalma, patlamaya tanıklık gibi faktörler ise mültecilerde travma sonrası stres bozukluğu tanısı alma ihtimalini yükseltmektedir. Alanyazına baktığımızda, sosyal desteğe sahip kişilerin travma sonrası stres bozukluğuna ve depresyona yakalanma risklerinin azaldığı görülmüştür. Sosyal desteğe sahip olmanın mültecilerin psikolojik iyi oluşuna katkıda bulunduğuna dair çalışmalar da bulunmaktadır. Ülkemizde, bakanlıkların ve sivil toplum kuruluşlarının Suriyeli mülteciler için düzenlediği sosyal, kültürel, sportif, sanatsal ve meslek edindirmeye yönelik birçok sosyal destek programı bulunmaktadır. Bu etkinliklerin mülteciler üzerinde olumlu bir rolü olduğu ancak algılanan sosyal desteğin Suriyeli mültecilerin ülkemizde yaşadığı süre arttıkça azaldığı görülmüştür. Bu bilgi ışığında, Suriyeli mültecilerin zaman içinde sosyal hayatlarında deneyimledikleri ayrımcılık, etiketlenme, dışlanma gibi faktörlerden dolayı algıladıkları sosyal destek düzeyinde değişimin gözlemlendiği düşünülebilir. Gelecek çalışmalarda, “Suriyeli”, “mülteci”, “göçmen” gibi damgalayıcı ifadelerin algılanan sosyal destek düzeyindeki rolü araştırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Suriyeli Mülteciler, Sosyal Destek, Psikolojik İyi Oluş

BENLİĞİN AYRIMLAŞMASI VE DUYGUSAL EMEK KAVRAMLARININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ İLE İLİŞKİSİ^a

Nur Buse Yıldırım, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yildirimmbusee@gmail.com

ÖZET

Tarihsel süreçte psikoloji çalışmalarının patoloji odaklı ilerlerken şimdiki zaman diliminde, kişinin psikolojik iyi oluş düzeyinin belirlenmesinde çalışmaların geniş bir bölümünde; mutsuzluğa, kişisel problemlere, sağlıklı olmayan duygu, düşünce ve davranışlara odaklanıldığı görülmüştür. Bu araştırmanın amacı sağlık ve eğitim sektöründe çalışan bireylerin benliğin ayrışması ve duygusal emek düzeylerinin psikolojik iyi oluş ile ilişkisi olup olmadığını incelemektir. Bu amaca yönelik sağlık ve eğitim sektöründe görev alan 428 kişiye online anket uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak, “Benliğin Ayrışması Ölçeği”, “Duygusal Emek Ölçeği”, “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Toplanan veriler için SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik iyi oluşun medeni durumlarına, çalıştıkları sektöre, çocuk sayılarına, yaşlarına ve aynı kurumda çalışma sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı, çalışılan kurum, aile ile yaşama ve eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir fark göstermediği görülmüştür. Psikolojik iyi oluşun benliğin ayrışması ben pozisyonu alt boyutu ve duygusal emeğin derin davranış alt boyutu ile anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunurken, benliğin ayrışmasının duygusal kopma, başkalarına bağımlılık alt boyutları ve duygusal emeğin yüzeysel davranış alt boyutu arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Duygusal emeğin duyguların bastırılması alt boyutu ile benliğin ayrışmasının ben pozisyonu alt boyutu arasında anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Duygusal emek derin davranış alt boyutu ile benliğin ayrışması ben pozisyonu boyutu arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunurken, duygusal emeğin derin davranış alt boyutu ve benliğin ayrışmasının duygusal kopma alt boyutu ile arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Benliğin Ayrışması, Duygusal Emek, Psikolojik İyi Oluş

^aBu çalışma, Nur Buse Yıldırım'ın Dr. Öğretim Üyesi Enver Ulaş danışmanlığında yürütülen “Benliğin Ayrışması ve Duygusal Emek Kavramlarının Psikolojik İyi Oluş ile İlişkisi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

YETİŞKİNLERDE SAHTE BENLİK VE ALEKSİTİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Uğur Samuk, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ugur.samuk@hotmail.com

ÖZET

Benlik algısı kişinin, kendi hakkındaki duygu, düşünce ve tutumlarının bütünüdür. Winnicott benlik algısını, gerçek benlik algısı ve sahte benlik algısı olmak üzere iki alt boyutta incelenmiştir. Gerçek benlik algısı, kendiliğinden harekete geçen ve kişisel düşünceye gelen teorik konum olarak tanımlanırken sahte benlik algısı ise gerçek benliği gizlemek ve çevresel taleplere uygun olarak hareket etme işlevini görmek için geliştirilen mekanizma olarak tanımlanmaktadır. Gerçek ben gerçek hissedebilmektedir, sahte bir benliğin varlığı sahte bir his ve duygusuzluk ile sonuçlanmaktadır. Duygusuzluk kavramı literatürde incelendiğinde karşımıza aleksitimi kavramı çıkmaktadır. Aleksitimi duygusal fonksiyonlardaki sınırlılık olarak tanımlanmaktadır. İlgili araştırmalar ve literatür değerlendirildiğinde sahte benliğin, aleksitimi ile ilişkili olabileceği ancak sahte benlik ile aleksitimi kavramlarının bir arada irdelendiği bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu sebeple bu araştırmanın amacı yetişkin bireylerin sahte benlik algıları ile yetişkin bireylerde aleksitimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Verilerin toplanmasında online anket çalışmasından faydalanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan 18 yaş üstü, 87 kadın (%57,6) ve 64 erkek (%42,4) olmak üzere toplam 151 yetişkin oluşturmaktadır. Bireylerin sahte benlik algısı ve aleksitimi arasındaki pozitif veya negatif ilişkinin ortaya konulmasında pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği kullanılmıştır. Sahte benliğin bireylerin aleksitimi düzeyini anlamlı düzeyde açıklayıp açıklamadığı basit, regresyon analizi ile test edilmiştir. Sahte benlik algısı ve aleksitimi düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek amacıyla da bağımsız t testi kullanılmıştır. Yapılan korelasyon analizi doğrultusunda sahte benlik ile aleksitimi arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan basit regresyon analizi doğrultusunda sahte benlik algısı katılımcıların aleksitimi puanlarındaki varyansın yaklaşık %20'sini açıkladığı bulunmuştur. Yapılan t testi doğrultusunda ise sahte benlik algısı puanlarının ve aleksitimi puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Araştırma sonucunda sahte benlik algısı ile aleksitimi arasında orta güçlükte pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Yetişkin bireylerin sahte benlik algılarının, aleksitimi düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordama etkisine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sahte Benlik, Gerçek Benlik, Aleksitimi

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

EBEVEYNLEŞME, ÖZ-ŞEFKAT VE BENLİK FARKLILAŞMASI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ^a

Ayşenur Yüksel, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, aysenur-yuksel@outlook.com

Dr. Öğretim Üyesi Volkan Koç

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, volkan.koc@izu.edu.tr

ÖZET

Ebeveynleşme terimi literatürde ilk olarak Boszormenyi-Nagy ve Spark tarafından kullanılmış olup; aile sisteminde çocuk ile ebeveynin yer değiştirmesi; çocuğun belirli sebepler nedeniyle yetişkinin rol ve sorumluluklarını üstlenmek durumunda kalması olarak tanımlanmaktadır. Literatürde ebeveynleşmenin sonuçlarına dair bulguların farklılaştığı görülmekle birlikte çoğunlukla negatif etkilerle ilintilendirilmiştir. Bu çalışmada kişilerin çocukluklarında yaşadıkları ebeveynleşme deneyimleri ile benlik farklılaşması ve öz şefkat düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılması amaçlanmıştır. Benlik farklılaşması, kişilerin köken ailelerinden duygusal ve bilişsel olarak ayrışmasını ve aynı zamanda kendi yoğun duygulanım ve düşüncelerinden ayrışması olarak tanımlanmaktadır. Öz şefkat ise kişilerin kendi acılarına ve kendilerine yargılayıcı olmadan, şefkatli bir şekilde yaklaşabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Araştırma 422 erkek 226 kadın olmak üzere toplamda 648 katılımcı ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda katılımcıların Ebeveyn odaklı ebeveynleşme düzeyleri (EOE) ile benlik farklılaşma düzeyleri alt boyutlarından olan “Ben Pozisyonu” arasında yüksek düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r = ,137$ $p < ,001$). Katılımcıların kardeş odaklı ebeveynleşme düzeyleri (KOE) ile benlik farklılaşması alt boyutları arasında “Duygusal Tepkisellik”, “Başkalarına Bağımlılık” ve toplam puan arasında yüksek düzeyde negatif yönlü ($r = -,126$ $p < ,01$; $r = -,157$ $p < ,001$; $r = -,153$ $p < ,001$); ‘Duygusal Kopma’ ile düşük düzeyde, negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r = -,157$ $p < ,001$). Katılımcıların öz şefkat düzeyleri ile EOE düzeyleri arasında bir ilişki bulunamamış ancak KOE düzeyleri arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = -,095$, $p < ,05$). Son olarak ebeveynleşmenin cinsiyet ve kardeş sırasına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda KOE’nin cinsiyete göre farklılaşmadığı; ancak EOE’ nin farklılaştığı görülmüştür [$t(796) = -4,310$; $p < 0,001$]. Ayrıca en büyük çocukların diğer çocuklara göre EOE [$t(789) = -3,443$; $p < 0,01$] ve KOE [$t(348) = 6,537$; $p < 0,001$] deneyimi yaşama açısından anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur. Sonuçlar literatür ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynleşme, Benlik Farklılaşması, Öz Şefkat.

^a Bu çalışma, Ayşenur YÜKSEL’in yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

PSİKOLOJİK ESNEKLİK VE YAŞANTISAL KAÇINMA İLİŞKİSİ^a

Furkan Kahraman, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kahraman.furkan@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Volkan Koç

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, volkan.koc@izu.edu.tr

ÖZET

Kabul ve Kararlılık Terapisi (Acceptance and Commitment Therapy- ACT) üçüncü kuşak olarak ifade edilen terapi modelleri arasında yer almaktadır. ACT, psikolojik esnekliği teşvik ederek yaşantısal kaçınmayı azaltmayı amaçlamaktadır. Psikolojik esneklik, düşünceler ve duygular ile bilinçli farkındalığı birleştirerek, kişinin değerleri ve hedefleri doğrultusunda davranışını sürdürme ve değiştirme kapasitesidir. Psikolojik esneklik; kabul, bilişsel ayrışma, an ile temas etme, bağlamsal benlik, değerlerle temas, kararlılık olmak üzere 6 alt süreçten oluşmaktadır. Bu süreçler birlikte psikolojik esnekliği oluşturmaya katkıda bulunur. ACT yaklaşımının temel hedefi de psikolojik esnekliğin geliştirilmesidir. ACT'nin psikopatoloji modeli olan psikolojik katılık dil ve biliş tarafından üretilen, hayattaki önemli değerler doğrultusunda davranışı değiştirme ve sürdürme becerisindeki yetersizlikler olarak tanımlanabilir. Psikolojik katılık; yaşantısal kaçınma, bilişsel birleşme, an ile temasın kaybolması, kavramsal benliğe bağlanma, değerlerle temasın zayıflığı ve kaçma, kaçınma, dürtüsellik olmak üzere 6 temel süreç içermektedir. Yaşantısal kaçınma bir kişi bedensel duyumlar, duygular, düşünceler ve anılar gibi içsel yaşantılarla temas halinde kalmak istemeyip bu süreçlerin biçimini veya sıklığını değiştirmek için adımlar attığında ortaya çıkan olgudur. Bu çalışmada 218 katılımcıdan elde edilen verilerle psikolojik esneklik ve yaşantısal kaçınma ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın temel değişkenleri psikolojik esneklik ve yaşantısal kaçınmanın alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır. Buna göre psikolojik esneklik düzeyi ile davranışsal kaçınma, sıkıntıdan hoşlanmama, erteleme, dikkat dağıtma/bastırma, baskılama/inkâr düzeyleri arasında negatif; psikolojik esneklik düzeyi ile sıkıntıya katlanma düzeyi arasında pozitif yönlü istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p = ,01$).

Anahtar Kelimeler: Kabul ve Kararlılık Terapisi, Psikolojik Esneklik, Psikolojik Katılık Yaşantısal Kaçınma

^a Bu çalışma, Furkan Kahraman'ın Dr. Öğretim Üyesi Volkan Koç danışmanlığında yürütülen "Rol Yapma Oyunu Oynayanların Psikolojik Esneklik, Yaşantısal Kaçınma ve Değer Odaklı Yaşam Düzeyleri Arasındaki İlişkiler" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GEBELİKTE PSİKOLOJİK BELİRTİLER İLE BENLİK ALGISI, YAŞANTISAL KAÇINMA VE FONKSİYONEL OLMAYAN TUTUMLAR İLİŞKİSİ

Yasemin Özlem Nur Candan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yase.ozle.nur@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Volkan Koç

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, volkan.koc@izu.edu.tr

ÖZET

İnsan hayatının dönüm noktaları arasında kabul edilen ilk kez bebek sahibi olmak, diğer bir ifadeyle ebeveynliğe geçiş süreci, fiziksel, psikolojik, ilişkisel, ekonomik ve sosyal birçok değişimi beraberinde getirmektedir. Üstlenilen yeni rol üzerinden sosyal normlar anne adayının deneyimini etkileyebilir. Bununla birlikte, anne adayının eş, evlat, çalışan gibi üstlendiği farklı roller arasında denge kurmasını da içeren değişime uyum sağlama süreci, anne adayları için zorlayıcı olabilmektedir. Bir canlının bakımı ile ilgili sorumluluklar, kişisel hayattaki değişimler anne adayında kaygı uyandırabilmektedir. Yaşanan zorluğun derecesine bağlı olarak hem annenin hem bebeğin sağlığı etkilenebilmektedir. Bu nedenle sürecin takibinin yapılması gerekli olabilir. Bu çalışma ile ilk bebeğini bekleyen gebe kadınların benlikleri üzerinden deneyimlerini anlayabilmek adına psikolojik belirtileri ile benlik algılarının, fonksiyonel olmayan tutumlarının ve yaşantısal kaçınmalarının arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma için Kısa Belirti Ölçeği (KBÖ), Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ), Kabul-Eylem Formu II (KEF-II) ve Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ) kullanılmıştır. Gebelik döneminde olan, ilk bebeğini bekleyen ve gebelik döneminin ilk 6 ayı içerisinde olan katılımcılardan (n=54) alınan veriler üzerinden inceleme yapılmıştır. Korelasyon analizi sonucuna göre gebeliğin haftası ile psikolojik belirtiler ve yaşantısal kaçınma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Regresyon analizi sonucuna göre yaşantısal kaçınma, benlik algısı ve fonksiyonel olmayan tutumlar birlikte psikolojik belirtilerin %41'ni istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamıştır. Benlik algısı ve fonksiyonel olmayan tutumlar psikolojik belirtileri tek başına istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Ebeveynliğe Geçiş Süreci, Benlik Algısı, Yaşantısal Kaçınma, Fonksiyonel Olmayan Tutum

ALGILANAN EBEVEYN TUTUMUNUN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİYLE İLİŞKİSİ

Deniz Yüzbaş, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, denizyuzbas@gmail.com

ÖZET

Problem bireyin karşısına çıkan engel, zorluk anlamına gelmektedir. Problemi ortadan kaldırmak için birey çeşitli yöntemler izleyerek, sorumluluk alarak veya geçmiş deneyimlerinden faydalanarak problem çözmeyi gerçekleştirir. Bu beceri bireylerde çevresel koşullar, kişisel deneyim, eleştirel düşünme vb. faktörlerle değişkenlik göstermektedir. Problem çözme akademik başarı, bireyin odaklanması, sorumluluk almada aktiflik, toplumsal uyum sağlama, yetkinleşme ve tam potansiyeli yansıtırma açısından önem arz etmektedir. Yapılan araştırmalar problem çözme becerileriyle ebeveyn eğitim düzeyi, olumlu mükemmeliyetçilik, kitap okuma oranı, akademik başarı, benlik saygısı arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Temellerinin ilk ailede atıldığı göz önüne alındığında ebeveyn tutumlarının da detaylıca incelenmesi oldukça önemlidir. Literatürde ebeveyn tutumu bireyin toplumsal uyum sağladığı, kişilik gelişimini tamamladığı ilişki, iletişim biçimi olarak anılmaktadır. Çocuğuyla iletişimde ebeveyn ilgisiz, aşırı izin verici, otoriter, tutarsız, aşırı koruyucu, mükemmeliyetçi ve demokratik tutumlar sergileyebilmektedir. Araştırmalar ebeveyn tutumu ile çocuğun akademik başarısı, benlik saygısı, psikolojik uyumu, aile bağlılığı arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Araştırmanın problem çözme becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi saptayarak önleyici rehberlik hizmetleri, öğrencilerin akademik başarısının artırılması ve yetkinleşmesi gibi açılardan yapılacak düzenlemelerde literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda ebeveyn tutumlarından hangilerinin problem çözme becerilerini geliştirmeye olumlu katkıları olduğunu ve iki değişken üzerine etkisi incelenen faktörlerin değişme düzeyinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın evreni İstanbul Kartal ilçesinde öğrenim gören tüm lise öğrencileri, örnekleme ise Kartalda çeşitli lise gruplarında okuyan küme örnekleme yöntemiyle seçilmiş 380 öğrenciden oluşmaktadır. Anket yöntemiyle toplanan veriler neticesinde problem çözme becerileri son sınıf kademesi ve ebeveyn eğitim durumuna göre değişkenlik gösterirken okul türü, kardeş sayısı, aile birlikteliğine göreyse algılanan ebeveyn tutumları değişmektedir. Araştırmada otoriter ebeveyn tutumlarıyla problem çözme becerileri arasında negatif ilişki, demokratik ebeveyn tutumları arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutumu, Problem, Problem Çözme Becerileri

EŞLER ARASI İLETİŞİM ÇATIŞMALARI VE ÖNLEYİCİ AİLE TERAPİSİ TEKNİKLERİ

Esin Tüccar, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esintuccar@gmail.com

ÖZET

Kadına Şiddetin önlenmesinde ailelere, her yaşam evrelerinde eğitim, danışmanlık ve terapi hizmetleri verilmelidir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde kadın, aile sistemi içinde ele alınmalıdır. Küreselleşme, üretim ve kitle iletişim araçlarında hızlı değişim eşler arası, ana ve baba rolünü, çocuklarıyla ilişkileri dönüştürmeye devam ediyor. Popüler kültürün ürettiği araçlar yaşamını kuşatıyor, hayatı ile ilgili değerleri oluşturuyor. Üretilen mal ve hizmetlerle hayatına yön veren bireyin güven ve anlam arayışı, güçlü görünme çabasına dönüşüyor. İnsanlar arası ilişkilerde birey hayatının merkezine kendini koyarak birlikte yaşadığı kişileri ötekileştiriyor. Aile içi ilişkilerde eşler arası iletişim çatışmaları ve erkeğin kadına uyguladığı şiddet sadece ülkemizde artan bir eğilim değildir. Gelişmiş toplumlarda hızlı artış eğilimi göstermektedir. Aile, toplumun en önemli değerlerindedir. Fakat son yıllarda özellikle ülkemizde aile içinde yaşanan sorunlarda ve kadına yönelik şiddette dikkat çekici bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'na göre, 2020'de 300 kadın, erkekler tarafından öldürülmüştür. Aile terapisinin amacı, özel bir grup oluşturan aile üyelerinin, her birinin ruhsal sağlıklarını düzenlemek ve heyecansal bozukluklarını iyileştirmek ve aile sisteminin işlerliğini sağlamaktır. Ülkemizde aile terapisi uygulamaları gelişmekte olup, ailenin tedavi sürecine katılmasıyla uygulanan tedavi uygulamalarında verimlilik sağlanmaktadır. Uygulamada aile yaşam evrelerinde meydana gelen değişim, terapistlerle birlikte ele alınır. Aile terapisiyle çiftlere kriz yönetim becerileri geliştirilir ve iç görü kazandırılır. Aile Terapisiyle çiftlerde uygun davranışlar belirlemesi, farkındalıklarının artırılması, eşlerin tedavi sürecine katılımını sağlar. Ailenin tedavi gücü harekete geçirilir. Kadına Şiddetin önlenmesinde ailelere, her yaşam evrelerinde eğitim, danışmanlık ve terapi hizmetlerine önem verilmeli, aile kurumunu oluşturan üyeler ‘aile değerleri’ ile desteklenmelidir. Aile danışma ve toplum merkezleri ‘multidisipliner’ çalışma anlayışıyla yaygınlaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler; Aile Değerleri, Kadına Yönelik Şiddet, Aile Terapisi, Şiddetin Önlenmesi

BİLİNÇLİ FARKINDALIK (MUDFLNESS) ÇALIŞMASININ 60 YAŞ ÜSTÜ YETİŞKİMLERİN DEPRESYON, ANKSİYETE VE STRESS DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Esin Tüccar, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esintuccar@gmail.com

ÖZET

Baskılayıcı ve yargılayıcı olmayan bir yaklaşımla şimdiki zamana odaklanmak, dikkati toplamak olarak tanımlanan ‘‘Bilinçli Farkındalık’’ kavramı son yıllarda bir çok çalışma alanında kullanılmaya başlanmıştır. Bilinçli farkındalıkta bazı tutumların sergilenmesi, öğrenme sürecinde başarıyı artırıcı etkiye sahiptir. Kabat-Zinn (2001) tarafından yapılan bilinçli farkındalık çalışmaları sonrasında kişiler; sabırlı, olayları akışına bırakan, ön yargılı olmayan, güvende, cömert, güçlü, sade, konsantre olarak olaylara karşı vizyon sahibi olabilen kişiler oldukları görülmüştür. Modern yaşamın getirdiği sınırlandırılmış alanlarında yaşamı sürdürmek bireyleri kısıtlamakta, psiko-sosyal ve fiziksel olarak zorlanmalara neden olabilmektedir. Bu çalışmada yetişkin ebeveynlerinin yaşam konforlarını ve psikolojik iyi oluşlarını arttırmak adına bilinçli farkındalık ve nefes çalışmaları yapmak hedeflenmektedir. Yaşlılarımızın yaşam kalite düzeylerine katkı verilmesi sağlanarak sosyal çevreleriyle daha verimli ve sağlıklı birliktelik içinde olmaları amaçlanmaktadır. Bu amaçla 60 yaş üstü 15 ebeveyn ile haftada bir 1.5 saatlik 8 haftalık bir etkinlik planlanmıştır. Çalışmaya ‘‘Katılım Onay Formu’’, çalışma öncesi ve sonrası Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde spss 25 istatistik paket programı kullanılmış uygulanan analizde %95 güvenilirlik düzeyi esas alınmıştır. Katılımcıların Bilinçli Farkındalık Eğitimi öncesi ve sonrasında DASS puanlarının Tekrarlı Ölçümler anova analiziyle karşılaştırma bulguları verilmiştir. Tekrarlı anova analizine göre, DASS depresyon puanları Bilinçli Farkındalık Eğitimi öncesi ve sonrasında anlamlı farklılık göstermektedir, $F(1, 11)=107,831, p<0,05$. Depresyon puanları eğitim sonrası anlamlı düzeyde düşmüştür. DASS anksiyete puanları, $F(1, 11)=114,960, p<0,05$. Anksiyete puanları eğitim sonrası anlamlı düzeyde düşmüştür. DASS stres puanları Bilinçli Farkındalık Eğitimi öncesi ve sonrası arasında anlamlı farklılık göstermektedir, $F(1, 11)=115,902, p<0,05$. Stres puanları eğitim sonrası anlamlı düzeyde düşmüştür. Modern hayatın getirdiği zorluklara karşı sağlıklı yaşlanmayı destekleyici sosyal hizmet alanından psiko- sosyal çalışmalar arttırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bilinçli farkındalık (Mudflness), Sağlıklı Yaşlanma, Depresyon, Anksiyete, Stres, Psiko Sosyal Destek

ÇAĞIMIZIN DOKUNMATİK TOPLUMUNDA DOĞAN “YENİ” DİJİTAL HASTALIKLAR

Hüseyin Yaşa, Doktora Öğrencisi

Anadolu Üniversitesi, huseyinyasa@anadolu.edu.tr

ÖZET

Günümüzde dijitalleşme, teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesine bağlı olarak, yaşamımızı kolaylaştığı gibi bilinçsiz ve yanlış kullanımı birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Gündelik yaşamımızın bir parçası haline gelen ve sık sık kullandığımız akıllı telefonlar, dizüstü veya masaüstü bilgisayarlar, tablet cihazlar ve akıllı televizyonlar ile birlikte dijital hastalıklar daha sık gündeme gelmeye başlamıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak bireylerarasındaki yüz yüze iletişim zayıflamış ve dijitalleşen ortamlarda bireyler istedikleri herhangi bir şeye anında ve etkileşimli bir şekilde ulaşabilen dokunmatik toplumun dijital üyesi haline gelmişlerdir. Nitekim, dijital teknolojiler hemen hemen her şeyin 0 ve 1’den oluşan sayısal temsilini oluşturmuş, bireyler daha çok bireyselleşmiş ve bağımlılık yaratabilecek uygulamaların artmasıyla birlikte sosyal ve psikolojik problemler görünür olmuştur. Bu bağlamda sadece dijitalleşmenin gündelik yaşamımızdaki sağlamış olduğu imkanların olumlu etkilerinin değil, olumsuz etkilerinin de araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Araştırma çerçevesinde “sosyal medya hastalıkları”, “internet hastalıkları” veya “dijital çağ hastalıkları” olarak adlandırılan ego sörfü, fare-klavye, fomo, nomofobi, stalklama, blog ifşacılığı, internet siniri, youtube narsizmi, google takibi, photolurking, facebook depresyonu, siberhondrik, cheese podding, nintendinitis, myspace taklitçiliği, jomo, hıkkomoru fenomeni, whatsappitis, crackberry, fobo, enfnografi, selfitis, rsı, wikipedializm gibi birtakım kavramlar literatür taraması ışığında incelenmiştir. Araştırmanın amacı, dijital hastalıklar ile ilgili kavramsal bir çerçevede bütünlüklü bir yaklaşım sergileyerek, çeşitli çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma, dijital hastalıklarla ilgili ailelere, öğretmenlere ve öğrencilere farkındalık oluşturmak amacıyla okullardaki yönetimlerin desteğini alarak seminer, kongre ve çeşitli eğitim derslerinin verilmesi ve dijital okuryazarlık hakkında bilinç oluşturmak açısından yararlı görülmektedir. Ayrıca, gün geçtikçe sürekli olarak yeni bireyleri de çepeçevre saran dijital ortamlar ilerleyen yıllarda bütün dünya nüfusunu etkisi altına alabileceğinden dolayı dijital hastalıklar ile ilgili araştırmalar, tedbirler, klinik tespitler hakkında tüm sağlık çalışanlarının bilgi sahibi olması, tanı, tedavi için hastanelerde donanımın artırılması önemli bir ihtiyaç olarak yakın gelecekte karşımızda durmaktadır. Yapılan bu çalışma, konu ile ilgili yapılacak olan çalışmalara kaynaklık etmesi açısından rehber niteliği taşıyacak ve yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Sosyal Medya, Sosyal Medya Trendleri, Sosyal Medya Hastalıkları, İnternet Hastalıkları, Dijital Çağ Hastalıkları, E-Hastalıklar, Dijital Okuryazarlık

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

BAŞARILI YAŞLANMA İLE TRAVMATİK YAŞANTILAR ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ^a

Rabia Çakmak, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, rabiacakmak.r@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Bilge Parlakoğlu

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bilge.parlakoglu@izu.edu.tr

ÖZET

65 yaş ve üstü bireylerle yapılan çalışmalar incelendiğinde depresyon, anksiyete vb. belli başlı konulara literatürde sıkça yer verildiği gözlenmektedir. Temel kavramların yer aldığı çalışmalar gittikçe özelleşmekte ve alt konular ve alt örneklemelere kadar detaylandırılmaktadır. Ancak yaşlı bireylerin travmatik yaşantılarına yönelik çalışmaların özellikle savaş travmalarını içerdiği, travmatik yaşantılar özelinde ilgili literatürde yeterli çalışmanın henüz yapılmadığı gözlenmiştir. Özellikle de yaşlı nüfusunun artışı ve insan ömrünün uzamasıyla birlikte başarılı yaşlanma kavramı önem kazanmış ve bireylerin başarılı yaşlanmalarında geçmiş travmatik deneyimleri ile herhangi bir ilişkisinin olabileceği konusu literatürde bir boşluk olarak yer almaktadır. Yapılacak bu çalışma ile bireylerin başarılı yaşlanmalarında geçmiş travmatik deneyimlerinin ilişkisel olarak bir katkısının olup olmadığı ilişkisel yöntem ile araştırılmak istenmiştir. Bu amaçla çevrimiçi anketler kullanılarak veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu kar topu örnekleme ile ulaşılan 65 yaş ve üstü bireyler meydana getirmektedir. Veriler “Travmatik Yaşantılar Ölçeği”, “Başarılı Yaşlanma Envanteri”, Geriatrik Depresyon Ölçeği” yardımıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 istatistik programı kullanılması planlanmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi, t-testi, betimsel istatistik kullanılması planlanmıştır. Yapılacak analizin sonucuna göre başarılı yaşlanmanın cinsiyete, eğitim durumuna ve yaşanan yere göre farklılaşması, aynı travmatik yaşantıya sahip kadın ve erkeklerin başarılı yaşlanma puanları arasında anlamlı bir farkın oluşması, travmatik yaşantının türlerine göre başarılı yaşlanma puanları arasında anlamlı bir farkın oluşması beklenmektedir. Araştırma sonuçlarına göre travmatik yaşantıların bireylerin başarılı yaşlanması ile ilişkili olabileceğinin ifadesinden sonra önleyici olması adına travmatik yaşantılara sahip bireyler için öncelikli olarak travmaların çözümlenmesine odaklanılmasının başarılı yaşlanmanın daha nitelikli sağlanabilmesi için önemli bir kriter olabileceği öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Başarılı Yaşlanma, Travma, Travmatik Yaşantı

^aBu çalışma, Rabia Çakmak'ın Dr. Öğretim Üyesi Bilge Parlakoğlu danışmanlığında yürütülen “Başarılı Yaşlanma ile Travmatik Yaşantılar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE TRAVMA SONRASI BÜYÜME VE BİLİŞSEL DUYGU DÜZENLEME BECELERİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Elif Güneş Top, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, elifgunesogan@hotmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Bilge Parlakoğlu

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bilge.parlakoglu@izu.edu.tr

ÖZET

İnsandan insana hızlı bir şekilde geçebilen, dünyanın farklı ülkelerinde ve de Türkiye’de büyük kitleler üzerinde görülen Covid-19 virüsü sebebiyle pandemi ilan edilmiştir. Yaşamı tehdit edici bir durumun meydana gelmesi başta olmak üzere, devlet yoluyla sosyal izolasyon ve karantina gibi kısıtlamaların getirilmesi, finansal zorlanmalar, insanların yeni yaşam alışkanlıkları geliştirip rutinler oluşturması ve bu durumun ilerleyen süreçler için oluşturduğu bir belirsizlik mevcuttur. Bunlara ek olarak, şekil değiştiren yaşam şartlarına bağlı olarak gelişebilecek olan stresörlere maruz kalınması sonucunda da kişilerin çeşitli alanlarda zorlayıcı deneyimler yaşadığı gözlemlenebilir. Fakat henüz devam etmekte olan pandemi sürecinin oluşturduğu şartlara toplumun her kesiminden insan maruz kalıyor ve bir şekilde etkisini hissediyor olsa dahi sürecin ilerleyen zamanlarına gelindiğinde herkes bu olaydan aynı sonuçları çıkarmayacaktır. Yani zorlayıcı veya travmatik bir yaşam deneyimi sonrası toplumdaki bazı insanlar durumdan olumsuz sonuçlar çıkartırken bazı insanların yaşadıkları olayı değerlendirip olay sonrası olumlu yönde sonuçlar çıkarma ve psikolojik açıdan büyüme/gelişme gösterme ihtimalleri de söz konusu olabilir. Bu sebeple, bu çalışmada, pandemi sürecinde kişilerin deneyimleyebileceği muhtemel travma sonrası büyümenin ilişkili olabileceği düşünülen bilişsel duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki Türkiye popülasyonundaki 18-65 yaş arasındaki erişkinler üzerinden incelenecektir. Türkiye’de bu amaç ve kapsam dahilinde yapılmış çalışma tespit edilememiştir. Çalışmada travma sonrası büyüme ve bilişsel duygu düzenleme değişkenlerinin ölçümü çevrim içi anketlerle internet üzerinden 18-65 yaş arası pandemi sürecini Türkiye’de deneyimlemiş kişiler arasından rastgele kartopu tekniği kullanılarak seçilerek yürütülmüştür. Sonrasında katılımcılardan elde edilen verilerle değişkenler arasındaki ilişkinin yordaması yapılmıştır. Elde edilen bulgular ile Covid-19 Pandemisi sürecinde travma sonrası büyüme ve bilişsel duygu düzenleme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı yordanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Travma Sonrası Büyüme, Bilişsel Duygu Düzenleme Becerisi

^a Bu çalışma, Elif Güneş Top’un Dr. Öğretim Üyesi Bilge Parlakoğlu danışmanlığında yürütülen “Yeni Tip Korona Virüsü (Covid-19) Pandemisi Sürecinde: Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri ve Mizaç/Karakter Özelliklerinin Travma Sonrası Büyüme Etkileri” yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

14-20 YAŞ GRUBU ERGENLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE BAĞLANMA STİLLERİ VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ^a

Sibel Çetinkaya, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, sibelsaibe25@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hizmet modelleri kapsamında kurum bakımında kalmış olup aileye dönüşümü sağlanmış ya da reşit olup kurum bakımı sonlandırılan 14-20 yaş aralığındaki ergenlerde çocukluk çağı travmaları, anne-babayla ilişkiler ve benlik algısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Ayrıca bu değişkenlerin çeşitli demografik değişkenlere açısından incelenmesi de çalışmanın amaçları içerisinde yer almaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni İstanbul ilinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Hizmet modelleri kapsamında kurum bakımında kalmış olup aileye dönüşü sağlanmış ya da Reşit olup kurum bakımı sonlandırılan 14-20 yaş aralığındaki ergen grubudur. Araştırmanın örneklemini, gönüllülük esasına yaş dayalı olarak anket formunu dolduran 140'ı (%87,0) kadın, 21'i (%13,0) erkek toplam 14-20 yaş grubu 161 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada Sosyodemografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi Ergen Formu (İÖA-E), Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Ölçeği Kısa Formu (EABÖ) ölçekleri kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, SPSS paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutlarının normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) analizi yapılmış ve bu sonuçlara dayanarak grupların karşılaştırılmasında parametrik teknikler (t testi, F testi) tercih edilmiştir. Araştırma bağımlı değişkenlerinin demografik özelliklere göre farklılaşması test edilirken t testi, Anova ve LSD istatistik teknikleri, değişkenler arası ilişkiler analiz edilirken Pearson korelasyon katsayısı istatistik tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bağlanma stilleri ile çocukluk çağı travmaları arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Bağlanma stillerinin yaşla, kuruma gelme yaşıyla ve kardeş sayısı ile ilişkisinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırma sonucunda genç yetişkinlerin bağlanma stillerinin cinsiyete, anneyi-babayı tanımaya göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı travmaları, Bağlanma stilleri, Benlik saygısı, Ergenler

^aBu çalışma Sibel Çetinkaya'nın Dr. Öğretim Üyesi Ferahim Yeşilyurt danışmanlığında yürütülen "14 20 Yaş Grubu Ergenlerde Çocukluk Çağı Travmaları ile Bağlanma Stilleri ve Benlik saygısı Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

COVID-19 SALGIN SÜRECİNDE KAYGI DÜZEYİ VE BESLENME TUTUMU İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Merve Dalmaz, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mervedalmaz@gmail.com

Sezgül Şahin, Yüksek Lisans Öğrencisi

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, sezgulsahin@gmail.com

---

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Covid-19 pandemi sürecinde bireylerin kaygı düzeyi ve beslenme tutumu ilişkisini incelemektir. İstanbul’da ikamet eden 20 ile 65 yaş arası bireyler araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmaya 276 kadın ve 176 erkek olmak üzere 452 kişi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, Beck Anksiyete Ölçeği ve Hollanda Yeme Davranışı Anketi kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda demografik bilgileri içeren sorulara ek olarak Covid-19 ile ilgili haberleri takip etme sıklığı, alınan tedbirler ve endişelenme nedeni gibi sorulara da yer verilmiştir. Verilerin analizi SPSS 20.0 paket programı ile yapılmıştır. Verilerin analizinde Mann Whitney U testi ve Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre kadınların anksiyete düzeyleri erkeklerin anksiyete düzeylerine göre daha yüksektir. Kısıtlayıcı yeme tutumu ile anksiyete arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Dışsal yeme tutumu ile anksiyete arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Fakat duygusal yeme tutumu ile anksiyete arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırma sonucuna göre sosyal izolasyon tedbiri sebebiyle bireylerin evde geçirdikleri sürenin artması, çalışma hayatından ve sosyal ilişkilerinden uzaklaşması ciddi stres kaynağı oluşturmaktadır. Bu durum bireylerin bir şeyler üretmek veya oyalanmak amacı ile mutfakla ilgili eylemlere yönelmesine imkan sağlamıştır. Pandemi sürecinin bireyin evde geçirdiği zamanın artmasına neden olması, mutfağa ve besinlere ulaşımın kolaylığı gibi faktörlerin mevcut kaygı düzeyi ile dışsal ve kısıtlayıcı yeme tutumlarını tetiklediği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Beslenme Tutumu, Duygusal Yeme, Dışsal Yeme, Kaygı, Anksiyete

ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE UTANGAÇLIK VE DENETİM ODAĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ^a

Kübra Demir, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, dkubra234@gmail.com

ÖZET

Araştırmanın amacı, son zamanlarda ergenlerin ruh sağlığını olumsuz etkileyen internet bağımlılığı ile utangaçlık ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışma da nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli esas alınmıştır. Çalışmanın örneklem gurubunu ise uygun örnekleme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Örnekleme alınan guruba Virüs salgını nedeniyle internet üzerinden anketler uygulanmış, gelen veriler gözden geçirilmiş, çalışma için uygun olanlar çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; internet bağımlılığı ve utangaçlık düzeyleri arasında pozitif yönlü, internet bağımlılığı ve denetim odağı düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişki olduğu, kadınların internet bağımlılığı puanlarının, erkeklerin internet bağımlılığı puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşma olmadığı, Kadınların utangaçlık puanlarının, erkeklerin utangaçlık puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksek olduğu, kadınların denetim odağı puanlarının, erkeklerin denetim odağı toplam puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı olarak düşük olduğu, kadınların daha fazla dış denetim odağına sahip olduğu, Ergenlerde internet bağımlılığı ile utangaçlık ve denetim odağı arasındaki ilişki aile yapısına göre bakıldığında; İnternet bağımlılığı toplam puanlarının, yapılan analiz sonucuna göre grupların internet bağımlılığı toplam puanı ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık olmadığı, Utangaçlık toplam puanlarının, yapılan analiz sonucuna göre grupların utangaçlık toplam puanı ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık olmadığı, Denetim odağı toplam puanlarının, yapılan analiz sonucuna göre grupların denetim odağı toplam puanı ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık olmadığı, Utangaçlık ve denetim odağı düzeylerinin internet bağımlılığını yordayıcılığına bakıldığında; utangaçlık düzeyi ve denetim odağı puanlarının birlikte internet bağımlılığı toplam puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordadığı ve internet bağımlılığına ait varyansın %11'ini açıkladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Denetim odağı, Utangaçlık, İnternet Bağımlılığı

^a Bu çalışma, Kübra Demir'in Prof. Dr. Ali Haydar Şar danışmanlığında yürütülen "Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ile Utangaçlık ve Denetim Odağı Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

YETİŞKİNLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYNLİK BİÇİMİ, DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ VE BİLİŞSEL ESNEKLİĞİ İLE SOMATİZASYON ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Eda Aydın, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, eda_aydin@windowslive.com

Dr. Öğretim Üyesi Bilge Parlakoğlu

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bilge.parlakoglu@izu.edu.tr

ÖZET

Bireyin erken yaşam deneyimleri ve içinde bulunduğu aile ortamı, geleceğe dair düşünce ve davranış örüntülerini oluşturmada ve kişilik özelliklerini belirlemektedir. Bu anlamda, bireyin bakım verenleri ile kurduğu olumlu ve güvenli ilişkilerin, yaşanabilecek stres verici yaşam olayları ile başa çıkma, sorun çözme ve uyum sağlayabilmeyi kolaylaştırmasının yanı sıra, ruh sağlığını koruyucu bir etkisi de bulunmaktadır. Kişilerin, duygularını tanıyabildiği ve ifade edebildiği takdirde, istenmeyen bir duygu yoğunluğu ile karşılaştıklarında, daha adaptif baş etme yöntemlerine başvurdukları bilinmektedir. Somatizasyon ise ifade edilemeyen duyguların ve psikolojik rahatsızlıkların bedenselleştirilerek ifade edilmesidir. Bu çalışmanın amacı; somatizasyonu, gelişimsel bir arka plan ile ele almak ve duygu düzenleme güçlüğü ve bilişsel esneklik ile olan ilişkisini gösterebilmektir. Elde edilen bulgular ışığında, duygu düzenleme güçlüğüne, somatik belirtilerin ortaya çıkmasında önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Çalışma, klinik psikoloji alanında yapılmış ilişkisel bir çalışma olup, katılımcılara çevrimiçi anket gönderilmiştir. Çalışmayı özgün kılan en önemli nokta, bireylerin somatizasyon belirtilerinin erken yaşam deneyimleri açısından ele alınması ve algıladıkları ebeveynlik biçimlerinin bu klinik tablo ile ilişkisinin gösterilmesidir. Literatüre bakıldığında, somatizasyonun erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisini inceleyen çalışmalar mevcuttur fakat şemaların oluşmasında etkili olan ebeveynlik biçimleri ile ilgili çalışmalar kısıtlıdır. Bu çalışma, algılanan uyumsuz ebeveynlik biçimlerinin somatizasyon ile olan ilişkisini incelemesi ve aynı zamanda duygu yönetimi ve bilişsel esneklik değişkenleri ile olan ilişkisini göstermesi açısından özgün bir değere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Somatizasyon, Ebeveyn Biçimi, Duygu Düzenleme Güçlüğü, Bilişsel Esneklik

^a Bu çalışma, Eda Aydın'ın Dr. Öğretim Üyesi Bilge Parlakoğlu danışmanlığında yürütülen "Yetişkinlerin Algıladıkları Ebeveynlik Biçimi, Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Bilişsel Esnekliği ile Somatizasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

EBEVEYNLERİN AYRIŞMA-BİREYLEŞME VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ İLE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hanne Güleç, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hanne.gulec@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Bilge Parlakoğlu

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bilge.parlakoglu@izu.edu.tr

ÖZET

Ebeveyn tutumlarının çocukların üzerindeki etkisi birçok araştırmanın konusu olmaktadır. Bireylerin ebeveyn tutumları, onların sahip olduğu empati kapasitesine, duygusal olgunluğuna ve kendi ebeveynlerinden gördükleri davranışlara bağlı şekillenmektedir. Bu anlamda araştırmanın amacı bireylerin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin ve duygu düzenlemede yaşadıkları güçlüklerin çocuklarını yetiştirme tutumlarıyla olan ilişkisini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla, tarama modellerinden ilişkiisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2-6 yaş arasında çocukları olan 70 kadın ve 20 erkek olmak üzere toplam 90 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmada, katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, ebeveynlerin ayrışma düzeylerini ölçmek için Ayrışma-Bireyleşme Envanteri, ebeveynlerin duygu düzenlemede yaşadığı güçlüğü ölçmek için Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği ve son olarak ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmek için Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 20 istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verileri istatistiksel olarak analiz etmek için normal olmayan dağılımlarda non-parametrik testler (Mann-Whitney U ve KruskalL- Wallis H) kullanılmıştır. Ölçeklerin normal dağılım gösteren değişkenlerinin istatistiksel analizlerinde ise parametrik testler (Bağımsız T-testi, Tek Yönlü ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ebeveynlik tutumlarının yaşa, cinsiyete, eğitim düzeyine, medeni durumuna ve gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Çocuk sayısına göre iki ve üç çocuğu olan ebeveynler daha fazla otoriter tutum sergilediklerini düşünmektedir. Ebeveynlerin gelir düzeyi ile ayrışma bireyleşme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. 5000 ve üzeri gelire sahip bireylerin 2500-5000 arası gelire sahip bireylere göre ayrışma düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn tutumları ve duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki yok iken, alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca ayrışma-bireyleşme duygu düzenleme güçlüğüne %18 oranında yordamaktadır. Araştırmada ayrışma-bireyleşme ve duygu düzenleme güçlüğüne ebeveyn tutumlarıyla ilişkisi irdelendiğinden literatüre katkı yapması beklenmektedir. Literatür taraması ve mevcut bilgiler ele alındığında görülmektedir ki; ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları duygu düzenleme güçlüğüyle ilişkili farklılaşma gösterebilmektedir; ancak bu farklılaşmanın nedenleriyle ilgili daha fazla örneklemin olduğu araştırmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Ayrışma-bireyleşme, Ebeveyn Tutumları, Duygu-Düzenleme Güçlüğü

İŞLETME

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

MOZAMBİK MUHASEBE SİSTEMİNİN TÜRK MUHASEBE SİSTEMİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Abdul Zainal Ussene, Yüksek Lisans Öğrencisi

Marmara Üniversitesi, Zainalussene@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet Hanifi Ayboğa

Marmara Üniversitesi, hanefiayboga@marmara.edu.tr

ÖZET

Ekonomik küreselleşmeyle birlikte birçok şirket menkul kıymetler borsasında menkul kıymet almak, satmak veya diğer ülkelere yerleşmek için uluslararası piyasaya erişmek istemektedir. Bu gerçeklikle karşı karşıya kalan muhasebe, muhasebe uygulamaları arasındaki farkların üstesinden gelme ihtiyacı duyar. Bu ihtiyaç göz önüne alındığında, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK), muhasebe uygulamalarında uluslararası farklılıkları en aza indirmek amacıyla Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) adı verilen bir dizi standart yayınlanmıştır. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), dünyada birçok ülkede kabul görmüş finansal raporlama sistemidir. Türkiye’de muhasebe sisteminin gelişimiyle ilgili olarak birçok kurum ve kuruluş faaliyette bulunmaktadır. Muhasebe teori ve uygulama yönleri itibari ile Türkiye başlıca iki aşamadan geçmiştir. Bunların ilki, 1850-1925 dönemini kapsayan Fransız mevzuatı ve yayınlarının etkisi altında kalınan devirdir. İkincisi ise Alman mevzuatı ile belli bir ölçüde Alman yayınlarının hakim olduğu süreçtir. Kuşkusuz bununla ilgili olarak en önemli gelişme 01.01.1994 yılında uygulamaya başlanan Tekdüzen Hesap Planı, Sermaye Piyasası Kanununa ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’na tabi olan banka ve firmalar hariç mali tablolarını belirlenen standartlara göre hazırlamaları ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun belirlediği muhasebe standartlarının kullanılmasıdır. Mozambik Muhasebe Sistemi, ulusal bağımsızlık ilanından (1975) dokuz (9) yıl sonra ortaya çıkmış ve özel şirketlerle Muhasebe Sisteminde ilk adım 1984’te atılmıştır. Mozambik’te muhasebenin evrimi üç farklı aşamadan geçmiştir. Bununla birlikte en önemli gelişim 2009 yılında gerçekleşmiştir. Sermaye Piyasası’nın gelişmesi ve yabancı borsalara entegre olmasıyla ilgili Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na dayalı yeni bir yasa oluşturulmuştur. Kaynak incelemesine dayanan bu çalışma, Mozambik ve Türkiye’de uygulanan muhasebe sistemlerinin temel hatlarını analiz etme ve karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, her iki ülkenin muhasebe sistemi tarihsel gelişimi, muhasebe sisteminin yasal çerçevesi, belge ve kayıt düzeninin oluşturulması, hesap planı, finansal tablolar, muhasebe mesleği ve ülke muhasebe standartları araştırılmış; karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mozambik, Türkiye, Muhasebe, Muhasebe Sistemi, Genel Muhasebe Planı, Tekdüzen Hesap Planı, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

KENDİNE ODAKLANMANIN CÖMERTLİK VE HARCAMA DAVRANIŞINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Şerafettin Cemil Şahin, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bencemil@outlook.com

Dr. Öğretim Üyesi Metin Pişkin

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, metin.piskin@izu.edu.tr

ÖZET

Davranışsal iktisat, psikolojik, düşünsel, kültürel, duygusal ve sosyal faktörlerin bireylerin iktisadi kararları üzerinde etkilerini araştırmaktadır. Psikoloji ve mikroekonominin çalışma alanlarının kesiştiği, disiplinler arası bir alan olan davranışsal iktisat, her iki bilim dalının da yöntemlerinden istifade eden görece yeni bir daldır. Literatür taraması ve güncel iktisadi öğretiler hızla popülerleşen bu alanda hala yeterince çalışma olmadığını, özellikle Türkçe araştırmaların son derece kısıtlı olduğunu ortaya koymaktadır. İnsanların davranış eğilimlerinin daha isabetli ön görülebilmesinin kamusal, ticari ve bilimsel çok sayıda faydasının olacağı görülebilmektedir. Özeldir bu amaca hizmet eden bilimsel çalışma sayısını ve niteliğini artırma gayesiyle gerçekleştirilen bu araştırma online düzenlenen bir anketin katılımcılarının günlük hayatlarında kendilerinden kaynaklanan olumlu özellikler ve faaliyetlere odaklanmalarının ya da çevresel olumlu etmenlere odaklanmalarının, sergiledikleri harcama ve cömertlik davranışı üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu ilişkiyi tespit edebilmek için 2021 yılı bahar döneminde yaklaşık 2 aylık bir süre zarfında, herhangi bir sosyal grubu ayrı tutmaksızın, Türkçe bilen ve online anketi doldurmayı kabul eden herkesten 18 soruya yanıt vermeleri istenmiştir. Dört sayfadan oluşan anketin ilk sayfasında sırasıyla katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, medeni halleri, yöneticilik rolleri, gelir durumları kontrol değişkenleri olarak sorulmuş ve hayır işleri ile alakalarını 1-5 ölçeğinde değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların rastgele belirlenen %50'si yönlendirici bir soruyla kendi olumlu özellik ve aksiyonlarına odaklanırken diğer %50'sinin kendilerinden bağımsız çevresel faktörlere odaklanması sağlanmıştır. Ardından iki gruptan da çeşitli senaryolarda kaç Türk Lirası bağışta bulunacaklarını belirtmeleri istenmiştir. Son kısımdaysa yine çeşitli ürün ya da hizmetler için ödeyecekleri meblağlar sorulmuştur. Sonuçlar çoklu regresyon yöntemiyle analiz edilerek kendine odaklanmanın, harcama ve cömertlik davranışı üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal İktisat, Harcama Davranışı, Cömertlik, Kendine Odaklanma

^a Bu çalışma, Şerafettin Cemil Şahin'in Dr. Öğretim Üyesi Metin Pişkin danışmanlığında yürütülen "Kendine Odaklanmanın Cömertlik ve Harcama Davranışına Etkisi Üzerine Bir Araştırma" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

AVUKATLIK VE ÖĞRETMENLİK MESLEK MENSUPLARININ KARIYER UYUMLULUKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Osman Şeremet, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, osmansrmt@gmail.com

ÖZET

“Avukatlık ve Öğretmenlik Meslek Mensuplarının Kariyer Uyumlulukları Üzerine Bir Araştırma” isimli bu araştırmamızın temel amacı; avukatlık ve öğretmenlik meslek mensuplarının kariyer uyumluluklarının belirlenmesi ve bu iki mesleği icra eden bireylerin kariyer uyumluluklarının çeşitli değişkenlere göre incelenip karşılaştırılmasıdır. Bu temel amaç etrafında avukatlık ve öğretmenlik meslek mensuplarının kariyer uyumluluğunun çeşitli değişkenlere göre incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Yapmış olduğumuz bu araştırmada ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde görev yapmakta olan avukatlık ve öğretmenlik meslek mensuplarına ait 375 birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Demografik Bilgi Formu”, “Kariyer Uyumluluğu Ölçeği” ve “Yetişkinler İçin Mutluluğu Artırma Stratejileri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmamızın verileri IBM SPSS 21 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi sırasında parametrik ve parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır. Analizler yapılırken öncelikli olarak dağılımın normal dağılım olup olmadığı incelenmiştir. Dağılımın normal dağılım gösterdiği durumlarda Bağımsız Örnek t Testi uygulanmış ancak bu koşulun sağlanamadığı normal dağılımın olmadığı durumlarda ise MannWhitney U Testinden faydalanılmıştır. Toplam puanların birbirini ne düzeyde yordadığını ifade etmek için ise Basit Doğrusal Regresyon Modeli ile beraber ek olarak Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli kurulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırmada ulaşılan bulgular ışığında araştırmanın sonuçları tartışılmış ve bu alanda yapılacak olan başka çalışmalar için öneriler kısmı oluşturulmuş ve öneriler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Kariyer Uyumluluğu, Kariyer Gelişimi, İş, Meslek, Mutluluk, Mutluluğu Artırma Stratejileri

---

^a Bu çalışma, Osman Şeremet’in Prof. Dr. Ali Eryılmaz danışmanlığında yürütülen “Avukatlık ve Öğretmenlik Meslek Mensuplarının Kariyer Uyumluluklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

TEKNOPARKLARDA SUNULAN TEŞVİKLERİN SİSTEMATİK ANALİZİ VE ÖNERİLER^a

Mahmut İlbars, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mahmut.ilbars@izu.edu.tr

ÖZET

Teknoparklar, üniversiteler, araştırma kurumları ve sanayi kuruluşlarının aynı ortam içerisinde araştırma, geliştirme ve inovasyon çalışmalarını sürdürdükleri; birbirleri arasında bilgi ve teknoloji transferi gerçekleştirdikleri; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği organize araştırma ve iş merkezleridir. Teknoparklar, belli teknik bilgi birikimine sahip olan ve kafasında canlandırdığı piyasa değeri yüksek bir projeyi gerçekleştirmek isteyen herkese teknik hizmet, şirket kurabilmesi için gerekli yer, teknik cihaz, alet, telefon vb. hizmetleri vererek bu projeyi teşvik eder. Teknoparklar, teknoloji yoğun sanayi kollarının buldukları yerlerde güçlendirilmesi, yeni bölgelerde sanayinin gelişiminin desteklenmesi, eğitimin yanı sıra daha etkin çalışma koşullarıyla verimliliğin artırılması, uluslararası alanda rekabet gücünün yükseltilmesi ve yenilikçi çalışmaların gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmaktadır. Ülkemizde bu çalışmalar 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile düzenlenmektedir. Kanun, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kuruluşu, işleyişi, yönetim ve denetimi ve bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumlulukları, bölgede yer alan şirketlere sağlanan vergisel teşvikler hakkında bilgiler vermektedir. Bu çalışmanın amacı teknoparklarda uygulanan ar-ge teşviklerinin, bölgede yer alan şirketlerin katma değerli teknoloji üretimi üzerindeki etkisinin analiz edilmesidir. Türkiye’de bu amaç ve güncel mevzuat kapsamı dahilinde yapılmış çalışma tespit edilememiştir. Verilerin elde edilmesinde literatür taraması ve mevzuat incelemesi yönteminden faydalanılmıştır. Bulgular, teknoparklarda yer alan şirketlere sağlanan teşviklerle katma değerli teknoloji üretimini artırıcı bir etki oluşturulabileceğini göstermektedir. Teknoparkların sayısal artışları ve teşviklerin kapsamlarının genişletilmesiyle teknoparklarda yer alan şirketlerin, ekonominin makro göstergeler bakımından stratejik hedeflerine ulaşmasına katkısını artıracığı düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Teknopark, Ar-Ge, Proje, Teşvik, Teknoloji

^a Bu çalışma, Mahmut İlbars’ın Doç. Dr. Yusuf Dinç danışmanlığında yürütülen “Teknoparklarda Uygulanan Ar-Ge Teşviklerinin Değerlendirilmesi ve Politika Önerileri” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İLK GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

TOKSİK LİDERLİĞİN ÖRGÜTSEL SESSİZLİK VE İŞTEN AYRILMA NİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ^a

Ynnus Emre Çağırıcı, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, cagirici.yunus@std.izu.edu.tr

Doç. Dr. Özgür Kökalan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ozgur.kokalan@izu.edu.tr

ÖZET

Lider, her zaman sorumlu olduğu gruba karşı pozitif davranışlar sergileyemeyebilir. Kimi zaman negatif davranışlarda bulunduğu da görülmektedir. Bu tarz olumsuz davranış sergileyen liderler günümüzde toksik lider olarak adlandırılmaktadırlar. Toksik liderlik, liderlerin rahatsız edici tutum ve davranışlarının veya kişisel özelliklerinden dolayı liderlik ettiği gruplara, bağlı buldukları örgüte ve etrafındaki bireylere karşı zarar verdiği bir süreç olarak ifade edilmektedir. Bu araştırma, çalışanların yöneticileri ile ilgili toksik liderlik algılarının örgütsel sessizlik düzeyleri ve işten ayrılma niyetleri üzerindeki etkisinin incelenmeyi amaçlamaktadır. Günümüze kadar toksik liderlik alanında yapılan çalışmaların çoğu siyaset, eğitim, sağlık ve ordu üzerine yapılmıştır. Yapılan çoğu araştırmanın aksine, bu çalışma kamu alanında faaliyet gösteren belediyelerdeki çalışanlar üzerinde yapılmıştır. Araştırma kolayda örnekleme yönetimi ile 323 kişi üzerinde yapılan online anket yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS ve AMOS programları ile analiz edilerek, değişkenler arasındaki ilişki ve bulgular tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, toksik liderlik ve toksik liderliğin alt boyutları olan “istismarcı yönetim”, “otoriter liderlik”, “narsistlik”, “kendi reklamını yapma” ve “öngörülmezlik” ile işten ayrılma niyeti arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ayrıca, toksik liderlik ve alt boyutları ile örgütsel sessizlik ve alt boyutları olan “kabüllenci sessizlik”, “korunmacı sessizlik” ve “korumacı sessizlik” arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırmada, çalışanların yöneticileri ile ilgili toksik liderlik algılarının hem örgütsel sessizliği düzeylerini hem de işten ayrılma niyetlerini pozitif olarak etkilediği saptanmıştır. Diğer bir değişle çalışanlarda yöneticileri ile ilgili toksik liderlik algısının artması durumunda, sessizleşecekleri ve işten ayrılma isteklerinin artacağı görülmektedir. Kısaca yöneticilerin toksik liderlik, örgütsel çıktıları olumlu olarak etkilememektedir.

Anahtar Kelimeler: Toksik Liderlik, Örgütsel Sessizlik, İşten Ayrılma Niyeti

^aBu çalışma, Yunus Emre Çağırıcı'nın Doç. Dr. Özgür Kökalan danışmanlığında yürütülen “Toksik Liderliğin Örgütsel Sessizlik Ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

AKADEMİSYENLERİN SANAL KAYTARMA DAVRANIŞLARININ İŞ STRESİNE ETKİSİNİN KUŞAKLAR TEORİSİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ^a

Arş. Gör. Mahmut Demirkıran, Yüksek Lisans Öğrencisi

Yıldız Teknik Üniversitesi, demirkiranmahmut9@gmail.com

Doç. Dr. Emel Esen

Yıldız Teknik Üniversitesi, emeloz@yildiz.edu.tr

ÖZET

İnternetin ve teknolojik araçların iş dünyasının ayrılmaz bir parçası haline gelmesi sonucunda çalışma saatlerinde internetin iş dışı amaçlarla kullanıldığı çalışmalarda ortaya konmuştur. Bireylerin çalışma saatlerinde interneti kişisel amaçları için kullanmaları davranışına sanal kaytarma denilmektedir. Sanal kaytarma, üretkenlik karşıtı bir davranış olarak nitelendirilse de bazı alt boyutları itibarıyla çalışanların günümüzde yoğun şekilde yaşadıkları ve bugün içinde yaşanan çağda kaçınılmaz bir hal alan iş stresi üzerinde olumlu etkilerinin olabileceği ve iş stresini azaltabileceğine yönelik çalışmalar bulunmakla beraber literatürde çalışanların yoğun iş temposu ve stresinden bir süre uzaklaşmak ve rahatlamak amacıyla sanal kaytarma sergilediklerini belirleyen çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca aynı yıllarda doğup, aynı çağın şartlarını, sıkıntılarını paylaşan ve benzer sorumluluklara sahip kişiler topluluğu olarak ifade edilen kuşaklara göre iş stresinin ve sanal kaytarma davranışlarının şiddeti ve türlerinin farklılaştığını belirleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, akademisyenlerin kuşaklarına göre iş stresi ve sanal kaytarma düzeylerinin incelenmesinin yanı sıra akademisyenlerin sanal kaytarma davranışlarının iş stresi üzerindeki etkisini, kuşaklar teorisi üzerinden incelemektir. Araştırmada Google Forms üzerinden oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Anket formunun ilk kısmında sanal kaytarma öncülleri, Örücü ve Yıldız (2014) tarafından geliştirilen 14 soruluk sanal kaytarma ölçeği, House ve Rizzo (1972) tarafından geliştirilen ve Efeoğlu (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 7 soruluk iş stresi ölçeği ve son kısımda çeşitli demografik sorular yer almaktadır. Araştırmanın evreni Türkiye'de görev yapan tüm akademisyenler iken, örneklem olarak evreni temsil ettiği düşünülen 383 akademisyene kolayda ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmış ve veriler toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS ve AMOS istatistik programları kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında, akademisyenlerin sanal kaytarma düzeyleri iş stresini etkilemektedir hipotezi öne sürülmüş ve araştırma sonuçları incelendiğinde akademisyenlerin sanal kaytarma düzeylerinin iş stresini etkilemediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanal Kaytarma, İş Stresi, Kuşak Teorisi, İş Stresini Azaltmanın Yolları

^a Bu çalışma, Arş. Gör. Mahmut Demirkıran'ın Doç. Dr. Emel Esen danışmanlığında yürütülen "Akademisyenlerin Sanal Kaytarma Davranışlarının İş Stresine Etkisinin Kuşaklar Teorisi Üzerinden İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

DİJİTALLEŞEN İŞ DÜNYASINDA YÖNETİM ALGISI ÜZERİNE NETNOGRAFİK BİR İNCELEME

Semiha Ekici-Şimşek, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, semiha.simsek@izu.edu.tr

ÖZET

Sanayi devriminden günümüze yönetim tarihi boyunca geçirdiği değişiminin en köklüsünü kuşkusuz Covid-19 pandemi sürecinde yaşamıştır. Öngörülemeyen bir salgın insan hayatına özellikle iş hayatının işleyişine damgasını vurmuştur. Bu durum hâlihazırda yaşanan dijitalleşme sürecini daha da hızlandırmıştır. Yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde (yeni teknolojilerin kitle halinde dağılması, “akıllı” otomasyon veya iletişim ağları) dijitalleşme iş prosesi ve yapısında değişimi mümkün kılmıştır. Bilişim teknolojilerinin değiştirdiği organizasyon yapıları açık sistemler olarak bu teknolojik girdileri kendi amaçları doğrultusunda çıktıya dönüştürmek ve dolayısıyla “denge”li olmak adına faaliyet akışını sürdürmek zorundadırlar. Bu akış, işletme sistemi içindeki çeşitli alt-sistemler tarafından sağlanır. Dolayısıyla işletme yönetiminin en önemli konusu, dijitalleşme ile birlikte değişime uğrayan yönetimin ve çalışanların birbirleri ile ilişkilerini yönetmektir. Zira dijitalleşme sadece daha fazla yeni bilgi ve iletişim teknolojisi kullanımı değil, aynı zamanda yeni iş biçimi ve iş organizasyonu anlamına gelmektedir. Bu bağlamda yönetim faaliyetleri ve süreçleri, iş yapış şekli, çalışma niteliği, çalışanlarda aranan özellikler ve nitelikler dijitalleşme sürecinden etkilenmektedir. Bununla beraber çalışanların motivasyonu, kalifikasyonu ve fiziksel/psikolojik sağlıkları ve verimlilikleri de etkilenmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırmanın amacı gelecekte dijital iş dünyasında yönetim stillerini, değişen gereksinimlerini, karşılaştığı zorluk ve fırsatları incelemektir. Bunun için ilgili internet kullanıcıların fikir ve görüşlerini analiz eden nitel bir araştırma metodu olan netnografi yöntemi uygulanacaktır. Netnografinin öncüsü olan Kozinets bu metodu “bilgisayar aracılı iletişimler vasıtasıyla oluşan, kültür ve topluluklar üzerine çalışmayı olanaklı kılan ve etnografik araştırma tekniklerini içeren yeni bir nitel metodoloji” olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda araştırma için büyük bir avantaj sağlayan internet forumları analiz edilecektir. İncelenen katılımcılar farklı görüşlere sahip heterojen bir grup olmakla beraber, anonim bir şekilde birbirleri ile çevrimiçi iletişime geçmektedirler. Bu durumun sağladığı avantaj ise, araştırma konusu olan tutum ve davranışları geniş bir yelpazede sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Yönetim, Dijitalleşme, Netnografi, Algı, Bilişim, İş Hayatı

İŞYERİ MANEVİYATININ, ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTSEL VATANDAŞLIK DAVRANIŞI VE ÜRETİM KARŞITI İŞ DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ^a

Faik Sabri Çavuşoğlu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, faikfaik27@gmail.com

Doç. Dr. Özgür Kökalan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ozgur.kokalan@izu.edu.tr

ÖZET

İşletme üzerinde araştırma yapan akademisyenler arasında işyeri maneviyatı son yıllarda oldukça ilgi çeken bir konu haline gelmiştir. Her ne kadar işyeri maneviyatı üzerinde pek çok araştırma yapılsa da, işyeri maneviyatı halen tüm boyutlarıyla derinlikli olarak araştırılmaya açık bir alandır. Bu nedenle bu çalışmada, işyeri maneviyatının çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışı ve üretim karşıtı iş davranışı üzerindeki etkisinin incelenmeyi amaçlamaktadır. Çalışma havacılık sektöründe çalışan üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kolayda örnekleme yönetimi ile 277 kişi üzerinde yapılan online anket yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS ve AMOS programları ile analiz edilerek, değişkenler arasındaki ilişki ve bulgular tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, işyeri maneviyatı ve alt boyutları ile örgütsel vatandaşlık davranışı ve alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ayrıca, işyeri maneviyatı ve alt boyutları ile ve üretim karşıtı iş davranışı ve alt boyutları arasında negatif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırmada, işyeri maneviyatının, çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışını pozitif, çalışanların üretim karşıtı iş davranışlarını negatif ve anlamlı olarak etkilediği saptanmıştır. Diğer bir değişle bir iş yerinde çalışanlar arasında işyeri maneviyatı algısının artması durumunda, çalışanların örgütsel vatandaş olma eğilimlerinin artacağı ve üretim karşıtı iş davranışı gösterme eğilimlerinin azalacağı görülmektedir. Kısaca işyeri maneviyatının, örgütsel çıktıları olumlu etkilediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İşyeri Maneviyatı, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı, Üretim Karşıtı İş Davranışı

^aBu çalışma, Faik Sabri Çavuşoğlu'nun Doç. Dr. Özgür Kökalan danışmanlığında yürütölen "İşyeri Maneviyatının Çalışanların Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Üretim Karşıtı İş Davranışı Üzerindeki Etkisi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK VE KURUMSAL İTİBAR

Burak Uzun, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, brkznmn@gmail.com

Kader Pınarbaşı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kadepinarr@gmail.com

Muhammed Abdullah Gül, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, abdullahgl16@gmail.com

Rukiye Kesti, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, rukiyekesti@gmail.com

ÖZET

İşletmelerin yönetim anlayışı geçmişten günümüze gelişerek farklılaşmıştır. Önceleri sadece işletme ve ürün odaklı bir anlayışı benimserken gelişen süreçte çalışanlara da önem vermeye başlamışlardır. İç paydaşlara verilen bu önem pazar rekabetinin artmasıyla birlikte müşteri odaklılığı da öne çıkarmıştır. İşletmeler ilk başlarda toplumu etkilemekten çok kısa sürede çok kar elde etmek istemiştir. Yeni yeni kendi işletme içi paydaşlarına değer vermeye başlamışken toplumdan uzak yalıtılmış bir süreç geçirmekteydiler. Teknolojinin gelişmesi, toplumların bilinçlenmesi ve rekabet ortamının artmasıyla işletmeler dış paydaşlara görünmeye, onların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaya mecbur kalmışlardır. Aksi takdirde iç ve dış paydaşlarla iletişim eksikliğinin, rekabet avantajını ve kurum imajını kaybedeceği düşüncesine itmiştir. Kurumsal sosyal sorumluluk ve kurumsal itibar gibi kavramlar toplumların işletmelere yönelik beklentilerini gösteren değerler olmuştur. Günümüzde işletmelerin ve eğitim örgütlerinin topluma ve çevreye olan duyarlılığının bir yansıması olarak görülen kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), kurumların kendilerini yenilemelerini, toplum nezdinde kurumsal itibarın oluşturulmasını, artırılmasını ve rekabet avantajında öne geçmesini sağlamak için gerekli gözükmemektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kurum dışı paydaşlarla ilişkilerin yanı sıra kurum içi paydaşlarla ilişkilerin de hızlı bir şekilde topluma yansıması toplumun kolayca takibi altındadır. Kurumsal Sosyal sorumluluk çalışmalarının kurumsal itibara ve itibar yönetimine etkileri incelenmektedir. Çalışmamızın birinci bölümünde literatür taraması yapılarak KSS'un tanımı, temel kavramları, tarihsel gelişimi incelenmiş, dünya ve ülkemizden örneklere yer verilmiştir. Ayrıca 2019 yılında dünya genelinde başlayan ve Mart 2020'den beri ülkemizde de etkisini gösteren Covid-19 salgını döneminde yapılan faaliyetlere de yer verilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde kurumsal itibar kavramının tanımı, tarihsel gelişimi incelenmiş, kurumsal itibarın geliştirilmesi konusunda tavsiyeler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Kurumsal İtibar

İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

ENDÜSTRİ 4.0'IN STRATEJİK ORGANİZASYON AÇISINDAN YÖNETİCİLERDE FARKINDALIK VE ALGI DÜZEYLERİ ÜZERİNE ARAŞTIRMA^a

Caner Karagöz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ckaragoz90@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Canser Bilir

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, canser.bilir@izu.edu.tr

ÖZET

Firmalarda artan aşırı rekabet ortamı, teknolojinin hızlı bir şekilde gelişimi, covid-19 salgın hastalığı, küresel ekonomilerdeki değişimler ve birçok etmenler firmaları hızlı gelişen teknolojiye ayak uydurmaya mecbur bırakmıştır. İşletmeler global anlamda ekonomilerini ve üretim alanlarını geliştirmek adına büyük yatırımlar yapmaktadır. İşletmeler vizyonlarını tekrardan revize ediyor. Hayatın her noktasında meydana gelen dijitalleşme işletmeleri de buna mecbur bırakır konuma getirmiş durumdadır. Günümüzde Endüstri 4.0'a geçiş tercih meselesi olmaktan çıkıp, mecburiyet meselesi konuma gelmiştir. Örneğin; Covid-19 hastalığı sebebi ile büyük birçok firma üretim hattında herhangi bir çalışanında çıkan covid-19 hastalığı sebebi ile üretimi durdurmuştur. Bu gerçekleşen olumsuz durum sebebi ile firmalar büyük zarar eder konuma gelmiştir. Endüstri 4.0'ı entegre eden ve dijitalleşme devrimini yakalayan firmalar ise diğer firmalara göre bu durumdan daha az etkilenmişlerdir. Firmalarda üretim alanında yaşanan bu olumsuzluklar hayatın her noktasını etkilemektedir. Ülkeler ve o ülkede yaşayan insanlar bu üretimde yaşanan olumlu ve olumsuz tablodan fazlası ile nasibini almıştır. Endüstri 4.0'ı bazı sektörler hızlı bir şekilde adapte olmuşken bazı sektörler ürettiği ürünler sebebi ile bunu tam olarak sağlayamamıştır. Bu sektörlerden bir tanesi de seramik sektörüdür. Seramiğin hammaddesi, özelliği ve üretim şekli sebebi ile otomotiv sektörüne göre daha geride kalmıştır. Bu çalışma da seramik sektörünün endüstri 4.0 üzerine olgunluk seviyesi üzerine araştırma gerçekleştirilmiştir. Seramik sektöründe yapılacak olan endüstri 4.0 olgunluk tespiti ile; işletmelerin organizasyon ve örgüt yapısına, şu an kullanmış olduğu teknolojilerin güçlü ve zayıf yönlerini, mevcut teknolojinin yenilikçi teknolojiye adaptasyonu için nasıl bir yol çizilmesi gerektiği ve endüstri 4.0 uygulandıktan sonra nasıl bir değişim gerektiğini belirlemeye yardımcı olacaktır. Kısacası firmalara başlangıçta bir yol haritası olacaktır.

Anahtar kelimeler: Teknoloji, Endüstri 4.0, Dijitalleşme, Akıllı üretim

^aBu çalışma, Caner Karagöz'ün Dr. Öğretim Üyesi Canser Bilir danışmanlığında yürütülen "Dördüncü Sanayi Devrimi; Endüstri 4.0'ın Seramik Ürün Üreten Firmalarda Stratejik Organizasyon Açısından Yöneticilerde Farkındalık ve Algı Düzeylerinin Değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTE ARAŞTIRMA MERKEZLERİ ÖZELLİKLERİ VE ORGANİZASYON YAPISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Ferhan Güneş, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ferhangunes@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Canser Bilir

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, canser.bilir@izu.edu.tr

ÖZET

Ülkemizde kamu kurumları ve üniversiteler bünyesinde, ulusal ve bölgesel öncelikler kapsamında, kamu ve özel sektörün ihtiyaçlarını esas alan çok disiplinli araştırma faaliyetlerinin yürütülebileceği araştırma altyapılarının kurulması desteklenmektedir. Türkiye’de araştırma altyapıları incelendiğinde genellikle kamu tarafından finanse edilen ve yükseköğretim kurumlarında barındırılan farklı tür ve statülerde araştırma merkezlerinin olduğu görülmektedir. Araştırma merkezleri, Türkiye’nin araştırma altyapısının temelini oluşturmakta, nitelikli araştırmacıları bir araya getirmekte, üniversite ve sanayi işbirliği ile araştırma ve ürün geliştirme (AR-GE, ÜR-GE) faaliyetlerinde önemli bir köprü vazifesi görmektedir ve araştırma, eğitim ve yenilik faaliyetlerinin merkezinde yer almaktadır. Üniversitelerde yerleşik araştırma merkezleri, ekonomiye dönük bilginin üretilmesinde aktif rol alan, Türkiye’de üniversite ve sanayi arasındaki bağı kuran, bağlı oldukları yükseköğretim kurumlarının araştırma altyapısını oluşturarak prestij ve gelir getiren önemli yapılardır. Bu çalışmanın amacı, Üniversite araştırma merkezlerinin özellikleri ve idari sorunları, kurumsal ve organizasyon türleri hakkında tanımlayıcı veriler sağlayarak bu merkezlerle ilgili araştırmalardaki boşlukları kapatmaktır. Araştırmada Ikenberry ve Friedman’ın (1972) sezgisel merkez taksonomisi çerçevesinde araştırma merkezleri için standart, uyarlanabilir ve gölge türlerine göre bir sıralama sağlandı. Merkez türleri arasındaki farklılıkları keşfetmek için karma yöntem yaklaşımı kullanıldı. Türkiye’de 100 araştırma merkezinin yöneticileri ve kıdemli personeli tarafından tamamlanan anketlerin, merkezlerin finansmanı, işlevleri ve yapıları hakkında bilgi sağlaması hedeflenmektedir. Çalışmada merkez tiplerini karşılaştırmak için Cramer's V katsayısı kullanılacaktır. Ayrıca bulguların, araştırma merkezleri arasındaki farklılıkları, bu yapıların hayatta kalması ve başarısında merkez organizasyon yapısının önemini ortaya koyması amaçlanmıştır. Bu çalışmada araştırma merkezi özelliklerinin ulusal bir profili ve bu sorunları ele almak için bir dizi idari sorun ve strateji sunulmuştur. Analizlerin sonuçlarına göre ülke çapında yaygınlaşan araştırma altyapılarının modellerinin değerlendirilmesi, mevcut ve planlanan araştırma merkezlerinin yapısal organizasyonlarında önemli bir kaynak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Araştırma Merkezi, Araştırma Merkezi Yönetimi, Araştırma Merkezi Değerlendirmesi, Araştırma Merkezi Stratejisi

^aBu çalışma, Ferhan Güneş’in Dr. Öğretim Üyesi Canser Bilir danışmanlığında yürütülen “Türkiye’deki Üniversite Araştırma Merkezleri Özellikleri Ve Organizasyon Yapısı Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

PROJE YÖNETİM BİLEŞENLERİNİN MEDENİYET TASAVVURU ÇERÇEVESİNDE YORUMLANMASI

Mehmet Çengel, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mehmet.cengel@izu.edu.tr

ÖZET

Proje ve proje yönetimi, teknolojinin gelişimi ve transferinin beraberinde kendisine daha fazla uygulama alanı bulan bir araç olarak kabul edilmektedir. Dünya üzerinde teknolojik gelişmeler ve ilerlemeler incelendiğinde, özellikle rol model olarak tüm ülkelere ve işletmelere dayatılan Batı medeniyetinin uyguladığı teknik ve idari yöntemler karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak yabancı ülkelerde üretilen ve tüm insanlığın ihtiyacı olarak öne sürülen ürünler ve teknolojilerin tedariki konusunda dışa bağımlı olunması, teknolojiye ilişkin bilgi birikimindeki yetersizlik, teknoloji transferini de beraberinde getirmiştir. Ülkeler ve şirketler bu doğrultuda lisanslama ve teknoloji transferi konularında çalışmalarına hız kazandırarak teknolojik bilgi düzeyi bağlamında dışa bağımlılığın önüne geçecek yöntem ve stratejiler konusunda çalışmaya başlamıştır. Proje yönetimi kavramının teknoloji transferi dışında beraberinde getirdiği bir diğer husus ahlaki ve insanı davranış, bir diğer isimle medeniyet transferidir. Medeniyetin transferi ise, bilgi düzeyi ve birikimi teknoloji transferinde ortaya konan ve sonuçları tüm ilgililer tarafından kabul edilen somut ve ölçülebilir eksikliklerin, topluma soyut değerlerin transferi ile ölçülemez sonuçlar doğurmasına ve toplumun genel kabul gören değerlerine uyum konusunda problemleri de transfer etmesine ve kabullenmesine yol açmaktadır. Medeniyetimiz, kapitalizmin de etkisi ile batı medeniyetinde kendine bir hedef koysa da asli bağı olan doğu/islam medeniyeti ile yoğrulmuştur. Bu doğrultuda uygulanacak proje yönetimi yaklaşımının da Türk-İslam medeniyeti unsurlarını barındırarak uygulanması gerekmektedir. Bu yaklaşımlar doğrultusunda çalışmamızın uygulanmasındaki temel gerekçe; uluslararası literatürde kabul edilen proje yönetim yaklaşımlarının, medeniyet tasavvuru perspektifinde incelenmesini ve yorumlanmasını sağlamaktır. Çerçevesi literatüre bağlı kalarak hazırlanan çalışmada ayrıca medeniyetimize uygun yeni proje yönetim yaklaşımları üzerinde de önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Medeniyet Tasavvuru, Proje, Proje Yönetimi, Kapsam Yönetimi

DAĞITIMCI LİDERLİK KAVRAMININ TANIMI VE KURUMLARDA İŞLEYİŞİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Selçuk Osanmaz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, osanmaz.selcuk@std.izu.edu.tr

---

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı gelişen dünyada, son zamanlarda üzerinde sıklıkla çalışılan dağıtımci liderlik kavramını analiz etmektir. Beklentilerin günden güne artması nedeniyle kurum idarecilerinin üzerine daha fazla yük binmekte ve idareciler bu zorlu görevde aksaklıklar yaşanmaması için sık sık görev dağılımına başvurumaktadırlar. Literatür taramasına dayalı olarak yapılan bu çalışmanın asıl amacı, dağıtımci liderlik kavramının nasıl işlediğini ve nasıl işe koşulduğunu saptamaktır. Dağıtımci liderlik uygulamalarının tesadüfi ya da istenilen davranışlar olup olmadığı ele alınmıştır. Dağıtımci liderliğe ilişkin çalışmalarda öne çıkan araştırmacıların, liderlik tipini nasıl açıkladıkları ve bu liderlik tipine katkıda buldukları görüşleri hem kendi içerisinde hem de diğer araştırmacılar arasında karşılaştırılmıştır. Tanımlara yer verilmiş ve tanımlar arasında ortak ve farklı yönler aranmaya çalışılmıştır. En uygun tanım tarama sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Konunun öncüsü araştırmacıların çalışmaları incelenmiştir. Dağıtımci liderlik kavramı ile ilgili anahtar kavramlar belirlenmiş ve farklı veri tabanlarından literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca okullarda görülen dağıtımci liderlik çalışmalarına da örneklerle yer verilmiştir. Çalışmada dağıtımci liderlik kavramının etkililiğini belirlemek amacıyla yapılan ilgili yerli ve yabancı ölçekler incelenmiştir. Çalışma sonuçları dağıtımci liderliğin gelişmesi için bireysel, yönetsel ve örgütsel etmenlerin birbiriyle ilintili ya da eklenmiş olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Dağıtımci Liderlik, Liderin Yetki Devri

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARININ BAĞIMSIZ DENETİM SÜREÇLERİNE ETKİSİNE İLİŞKİN AMPİRİK BİR ÇALIŞMA: BAĞIMSIZ DENETÇİLERİN GÖRÜŞLERİ^a

Volkan Kahraman, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Okan Üniversitesi, vkahraman@stu.okan.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi İlker Calayoglu

İstanbul Okan Üniversitesi, ilker.calayoglu@okan.edu.tr

ÖZET

Günümüzde yaşanan hızlı teknolojik ve ekonomik gelişmeler ülkelerin resmi sınırlarını yok sayar hale gelmiştir. Bu gelişmelerle birlikte dünya pazarı kavramı oluşmuştur. Bu dünya pazarında var olmaya çalışan işletmeler hem iç piyasa hem uluslararası piyasada faaliyet gösterebilmek ve sermaye paylarını genişletebilmek için belirli hedef ve vizyona sahip olmalıdır. Kurumsal yönetim uygulamaları da bu hedeflere ulaşabilme adına işletmelerin önemli gereksinimlerini karşılamaktadır. İşletmelerin yönetimi açısından kurumsal yönetim uygulamalarının önemi gün ve gün artmaktadır. Kurumsal yönetim uygulamaları işletmelerin hemen hemen tüm süreçlerini etkilemektedir. Bağımsız denetim süreci için de kurumsal yönetim uygulamaları başlıca faktörlerden birisidir. İşletmelerin kurumsal yönetim kapsamında gerçekleştirdikleri çeşitli uygulamaların, bağımsız denetim sürecine ne gibi etkileri olduğunun incelenmesi çalışmanın ana gayesidir. Çalışma deseni bakımından nicel ve betimleyici bir araştırmadır. Araştırmada amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenen 155 bağımsız denetçiye kurumsal yönetim uygulamalarının bağımsız denetim sürecine etkisine ilişkin görüşlerini edinmek amacıyla anket uygulanmıştır. Bağımsız denetçilere uygulanan anketlerden edinilen bulgular irdelenmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen verilere frekans analizi, t-testi ve One-Way ANOVA testi uygulanmış ve işletmelerin kurumsal yönetim kapsamında gerçekleştirdikleri çeşitli uygulamaların, bağımsız denetim sürecine ne gibi etkileri olduğu hakkında bağımsız denetçilerin görüşlerine dair çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. BADUDER üyesi bağımsız denetçilerin görüşlerine bakıldığında; kurumsal yönetim uygulamalarının müşteri seçimi ve işin kabulü aşamasıyla başlayan denetimin planlanması, programın yürütülmesi ve denetimin raporlanması aşamalarında kolaylaştırıcı ve denetimin maliyeti ve süresini azaltıcı bir etkisi olduğu görüşünün olduğu saptanmıştır. Bağımsız denetçilerin demografik özellikleriyle kurumsal yönetim bilgileri ve kurumsal yönetim uygulamalarının bağımsız denetime etkisine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Kurumsal Yönetim Uygulamaları, Denetim, Bağımsız Denetim, Bağımsız Denetçi

^a Bu çalışma, Volkan Kahraman'ın Dr. Öğretim Üyesi İlker Calayoglu danışmanlığında yürütülen "Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Bağımsız Denetim Süreçlerine Etkisine İlişkin Ampirik Bir Çalışma: Bağımsız Denetçilerin Görüşleri" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ULUSLARARASI TİCARETTE OPERASYON YÖNETİMİNDE ORGANİZASYON

Zeynep Talaş, Yüksek Lisans Öğrencisi

Sakarya Üniversitesi, zeynep.talas1@ogr.sakarya.edu.tr

ÖZET

Ülkelerin ihrac pazarlarında ithal girdinin ağırlıkta olması, söz konusu ülkelerin ara malı, teknoloji ve yatırım malı yönünden tam yetkinlikte olmadığını gösterir. Ancak ithal ara malı yoğunlukta iktisadi büyüme gösteren ülkelerin, ihracatının arttırılabilmesi ve ekonomik büyüme sağlanabilmesi için ithalat gereklidir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler, ekonomik büyümelerinde ithal ara malı kullanarak ilerleme kaydeden ülkelerdir. Başka bir deyişle bu ülkelerde ihracat kadar ithalat faaliyetleri de önemlidir. Öte yandan ihracatçı ve ithalatçıların ticari süreçlerinde verimlilikleri pek çok etken ile ilişkilidir. Bunların başında her ne kadar bürokrasi gibi tekdüze bir deyişle ifade edilse de operasyon yönetimi organizasyonu gelmektedir. Yani, ihracat ve ithalat yapan firmaların karşılıklı ticari bağlarında, devamlılıkları ve verimlilikleri ancak etkin operasyon yönetimi uygulamalarıyla sorunsuz ve besleyici şekilde sürdürülebilecektir. Bu bağlamda dış ticaret yapan işletmelerin piyasa bilgisiyle birlikte dinamik bir bürokratik yetkinliğe de sahip olması gerekir. Zira tamamen birbirine yabancı tarafların ticari etkinlik sebebiyle bir araya geldikleri uluslararası ticari süreçte, firmalar kendilerini garantiye almak ve işlemlerinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla sözleşme yaparlar. Bu sözleşmelerle; ticari etkinlikte tarafların sorumlulukları ve gümrük yükümlülükleri belirlenirken; taşıma koşulları, masrafların kimin sorumluluğunda olacağı, risklere karşı nasıl korunacakları, ödemenin nasıl yapılacağı, ülkelerarası politik çerçevede yasal düzenlemelere göre hangi evrakların düzenleneceğine dek birçok konu açıklığa kavuşturulmaktadır. Ancak gelişmekte olan ekonomilerde, iktisadi piyasalarda ağırlıkta olan KOBİ'ler, kurumsallaşma ve bürokratik faaliyetlerin yetkinliği hususunda tam bir etkinlik sağlayamamaktadırlar. Özellikle yapılan ihracat ve ithalatın türüne göre sorumlulukların ve yaptırımların hususunda tam hakimiyet sağlanamaması, firmaların karlılıkları ve prestijlerini etkileyebilmektedir. Dış ticaret firmalarının temel operasyon yönetim birimlerinden hareketle operasyon yönetimi ve iş akışlarındaki handikapların incelendiği bu çalışmada, genel bir uluslararası ticari süreçte bürokrasi ağı, ulusal ve uluslararası çapta özetlenmiştir. Bu ağın etkinliğinin, makro çapta ülkenin dış ticaret hadlerinde, mikro çapta ise firmaların sürdürülebilirliği üzerinde doğrudan ve dolaylı yollarla etkilerinin olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Operasyon Yönetimi, Uluslararası Ticari Süreç, Operasyon Yönetiminde Organizasyon

BELEDİYE ÇALIŞANLARININ ÖRGÜTSEL ÇEVİKLİK, ÖRGÜTSEL BAĞLILIK VE İŞTEN AYRILMA NİYETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ^a

Zeynep Tarakcı, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, zynptarakci@hotmail.com

Doç. Dr. Mustafa Özgenel

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.ozgenel@izu.edu.tr

ÖZET

Müşteri isteklerinin hızla değiştiği, belirsizliklerle dolu piyasa ortamında örgütsel çeviklik kavramı örgütler için önem kazanmaya başlamıştır. Çevresel değişimlere hızlı bir şekilde yanıt verilmesine olanak sağlayan çeviklik, örgütlere rakiplerinden bir adım önde olma avantajı sağlar. Örgütsel bağlılık, çalışanlar ile örgüt arasında oluşan ve örgüte yönelik tutum ve yönelimlerdir. İşten ayrılma niyeti ise çalışanların kişisel ya da örgütsel sebeplerden dolayı örgütten ayrılma isteğidir. Yüksek örgütsel bağlılık; yüksek performans ve verimlilik gibi özelliklerle karakterize edilir. İşten ayrılma niyeti ise eğitilmiş personel kaybına neden olduğu için örgütler tarafından istenmeyen örgütsel davranışlardan birisidir. Tüm bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere örgütsel çeviklik, örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyeti örgütler için önemli kavramlardandır. Buradan hareketle araştırmanın amacı, örgütsel çeviklik ile örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyeti arasındaki ilişkiyi belediye çalışanları bağlamında incelemektir. Araştırma ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüş ve belediye çalışanlarından ölçekler yardımıyla veri toplanmıştır. Bulgulara göre belediye çalışanlarının cinsiyetlerine ve yaşlarına göre örgütsel çeviklik algıları farklılık gösterirken; örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetleri farklılık göstermemektedir. Katılımcıların örgütsel çeviklik, örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyeti algıları medeni durumlarına ve çalışma sürelerine göre farklılık göstermemektedir. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre örgütsel çeviklik ve işten ayrılma niyeti algıları farklılık göstermezken, normatif bağlılık ve devam bağlılığı algıları farklılık göstermektedir. Katılımcıların yetkinlik ve hız çeviklik boyutları ve devam bağlılığı algıları kurumdaki pozisyonlarına göre farklılık göstermektedir. Ayrıca katılımcıların örgütsel çeviklik ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki; örgütsel çeviklik ve işten ayrılma niyetleri arasında negatif yönde bir ilişki ve örgütsel bağlılık ile işten ayrılma niyetleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre çalışanların örgütsel çeviklik algıları arttıkça örgütsel bağlılıklarının arttığı ve işten ayrılma niyetlerinin azaldığı söylenebilir. Bu bağlamda örgütsel çevikliğin örgütler için faydalı olan davranışların ortaya çıkmasına katkı sağladığı ve örgütler tarafından istenmeyen olumsuz davranışları engellediği çıkarımı yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel Çeviklik, Örgütsel Bağlılık, İşten Ayrılma Niyeti

^aBu çalışma, Zeynep Tarakcı'nın Doç. Dr. Mustafa Özgenel danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM TARİHİ VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İLE SİNGAPUR EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Burak Uzun, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, brkznnn@gmail.com

Rukiye Kesti, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, rukiyekesti@gmail.com

ÖZET

Karşılaştırmalı eğitim, 1900'li yıllarda seyahatlerin ülkelerinin sistemlerini küçük görmek amacıyla merakla başlayan serüveninin geçtiği aşamalar sayesinde dönüştüğü bilimsel yolculuk sürecini ele almaktadır. Karşılaştırmalı eğitim üzerine literatür taraması yapan öncü bilim adamları bu sistemin kurucuları sayılmıştır. Bu araştırmada bilim adamlarından ve ülkelerden bahsederek 1967 yılında ülkemizde yayımlanan Mukayeseli Eğitim Kitabının başlangıç olmasıyla birlikte Türkiye'de ilk kez kurulan Mukayeseli Eğitim Enstitüsü ve kurucusu hakkında açıklama yapılmaktadır. Karşılaştırmalı eğitimin kavramsal tanımı, tarihi, metotları ve faydaları hakkında bilgi verilmektedir. Bu projede Türk Eğitim Sistemi ve Singapur Eğitim sistemi karşılaştırmalı eğitim kapsamında incelenmiştir. Karşılaştırmalı eğitimden yola çıkarak Türk Eğitim Sistemi ve Singapur Eğitim sisteminin benzer ve farklı yönleri ele alınmıştır. Türkiye ve Singapur'un eğitim sistemlerinin kademeleri, yaş seviyesi, gelişim basamakları özellikleri bakımından ele alınmıştır. İlaveten iki ülkenin eğitim sistemine dahil olan düşünce anlayışları hakkında bilgi verilmiştir. OECD'ye ait son üç yılın verileri kullanılarak PISA sonuçları incelenerek Singapur eğitim sisteminin bu sınavlarda başarılı olmasının sebepleri ele alınmıştır. Türkiye'nin PISA sınavlarında neden OECD ortalamasının altında olduğu incelenmiştir. Son olarak Mart 2020 itibariyle Türkiye'de de etkisini gösteren Covid-19 salgını döneminde iki ülkenin eğitim sistemleri için yaptıkları, benzerlikleri ve farklılıkları anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı eğitim, Türk eğitim sistemi, Singapur eğitim sistemi, PISA

KUYUMCULUK SEKTÖRÜNDE ULUSLARARASILAŞMA SÜRECİ VE SÜRECİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Nilay Devrimci, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, nilaydevrimci@gmail.com

Doç. Dr. Özgür Kökalan

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ozgur.kokalan@izu.edu.tr

ÖZET

Türkiye ekonomisinde önemli yere sahip olan Kuyumculuk sektörü, son yıllarda küreselleşme ile birlikte artan rekabete karşı uluslararasılaşma çabası içine girmişlerdir. Kuyumculuk Sektörünü uluslararasılaşmaya iten birçok neden vardır. Özellikle işletmelerin üretim kapasitesini tümüyle kullanamaması, dış pazarlardaki yüksek kâr imkânları, işletmelerin hızlı gelişme istekleri, iç pazardaki riski azaltma istekleri, geleceğe daha güvenli bakma ihtiyaçları, üretim maliyetlerini azaltma istekleri gibi faktörler işletmeleri uluslararasılaşmaya yaklaştırmaktadır. Bu durum, Kuyumculuk Sektörünün uluslararasılaşma süreci ve uluslararasılaşma sürecini etkileyen faktörlerin tespit edilebilmesi konusunu gündeme getirmektedir. Uluslararasılaşma kavramı, şirketlerin faaliyetlerini ulusal sınırlarının dışına yaymasıyla ilgili bir kavramdır. Şirketler uluslararası pazarda yer almaya başladığında uluslararası nitelik kazanmış olmaktadır. Bu, ister ihracat yoluyla olsun, ister direkt yatırım ya da lisans anlaşmaları biçiminde olsun fark etmemektedir. Literatürde, ihracat aşamasında olmak uluslararasılaşma olarak kabul edilir. Uluslararasılaşma faaliyetleri iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; uluslararası yatırım ve uluslararası ticarettir. Bir şirket hizmetlerin ve ürünlerin, ithalatı ve ihracatı ile meşgul olduğu zaman dış ticaret gerçekleşir. Bir şirket ülkesinin dışında işletmecilik faaliyetleri yürütmek amacıyla kaynak transfer ettiği zaman uluslararası yatırım meydana gelir. Uluslararası işletmeciliğin en basit ve temel şekli ihracat-ithalat ve dolaysız yabancı yatırımdır. Uluslararası işletmenin niteliğini faaliyet gösterilen ülke sayısı ve yatırım şekli belirler. Uluslararası ticaret, bir ülke ekonomisinin tüm sektörler itibarıyla hem iç piyasa hem de uluslararası piyasalarda etkin rekabet gücünü oluşturabilme ve böylece ülke refah seviyesinin yükselmesine katkı sağlayabilme, hedeflerinin gerçekleştirilmesinin dikkate alınarak gerekli olguları kapsayan bir süreçtir. Uluslararasılaşma boyutu dış satışların toplam satışlara oranlanmasıyla tespit edilebilir. İşletmeler öncelikle uluslararasılaşma sürecinde ihracat-ithalat yaparak başlarlar ve daha sonra direkt yabancı yatırım, ortaklık kurma gibi yöntemlerle yoluna devam ederler. Uluslararası girişimlerde önemli diğer nokta ise pazar konusunu oluşturacak ürün için izlenecek yoldur. Bunlardan birinci yol var olan bir ürünün genişletilmesi, ikinci yol ise yeni bir ürünle pazara girilmesi şeklinde olabilmektedir. Bu çalışmada Kuyumculuk sektöründe uluslararasılaşma süreci ve süreci etkileyen faktörler belirlenerek işletmelere katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararasılaşma, İhracat, Ticaret, Kuyumculuk

COVID 19 PANDEMİSİNİN ODKA ÜLKELERİ EKONOMİLERİ VE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARI ÜZERİNE ETKİLERİ

Salihanur Aykan Darfilal, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, darfilal.salihanur@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Haşmet Gökırmak

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hasmet.gokirmak@izu.edu.tr

---

ÖZET

2020’de tüm dünyayı saran COVID-19 salgını küresel bağlamda sosyal düzeni ve ekonomik akışı derinden sarsmış küresel halk sağlığı üzerinde büyük etkisi olmuştur. Salgın küresel anlamda endüstriyel gelişmeleri, ekonomik büyümeleri, ticari ortaklıkları, küresel üretimi ve endüstriyel arz talep zincirini süphesiz ki önemli ölçüde etkilemiştir. Özellikle jeopolitik olarak pek çok gerilimlere maruz kalan, doğrudan yabancı yatırımları için daha fazla mücadele veren Orta Doğu ve Kuzey Afrika (ODKA) ülkeleri ekonomilerine ek zorluklar getirdiği görülmüştür. ODKA bölgesindeki ülkeler COVID-19 salgınının yayılmasına karşı hızlı ve katı önlemlerle karşılık vermesine rağmen tüm dünyanın yüzleştiği bu belirsiz ortamda sağlık krizini kontrol altında tutmak, gelir kayıplarını azaltmak, sosyal harcamaları genişletmek ile mücadele ederken petrol fiyatlarında meydana gelen keskin düşüş bölgedeki krizi arttırmıştır. Bu çalışma COVID-19’un ODKA ülkeleri arasından seçilmiş 11 ekonomisini: Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Fas, İran, Katar, Lübnan, Mısır, S. Arabistan, Türkiye, Tunus ve Ürdün’ ü kapsamaktadır. Bu ülkelerdeki gelişen salgının ekonomileri ve doğrudan yabancı yatırım girişi üzerindeki etkiden bahsetmekte ve salgının zaman çizelgesini açıklığa kavuşturmaktadır. İlk olarak salgının bölge ekonomileri ve DYY girişleri üzerindeki etkisine ilişkin ampirik kanıtlar ortaya konmuştur. Salgın sırasında ve sonrasında doğrudan yabancı yatırım için riskleri ve zorlukları vurgulayarak, ODKA bölgesindeki ülkelerin ekonomik güçlüklerle baş etme ve DYY’ları geliştirme sürecini yansıtmaktadır. Analiz sonucunda üç ülkedeki DYY girişlerinin büyümesine dikkat çekerek salgın sırasında ve sonrasında geliştirdikleri stratejiler sayesinde uzun vadede olumlu yönde etkiler görülmüştür. Son olarak COVID-19 sonrası kalkınma stratejisine ilişkin, önlemlerin ve yeni stratejilerin geliştirilmesine ve bölgesel iş birliklerinin güçlenmesine ilişkin politika önerileri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19'un Ekonomik Etkileri, Doğrudan Yabancı Yatırım, COVID-19'un Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi

INTERNATIONAL TRADE AND FINANCE

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

COVID-19 PANDEMIC AND CONSUMERS' ONLINE APPAREL PURCHASE. STUDY OF GEN Y OF TURKEY

Mariama SONKO, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, sonko.mariama@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The increasing level of internet penetration coupled with implemented lockdown policies by the government has led to changes in consumers' buying behavior. The phenomenon of consumers switching to online shopping mode rather than visit physical stores is more prominent among the Gen Y of Turkey. Against this backdrop, this study investigate the Gen Y online apparel purchase amid the Covid-19 pandemic. The study aims to determine how the pandemic has impacted this consumer segment's online apparel buying behavior. Using a qualitative research method, the study has found that the pandemic has a positive and significant impact on Gen Y online apparel shopping. According to the secondary data used for the study, it was found that among other cohort groups, Gen Y represents the highest user volume for online shopping for the period 2019-2020. More so, among the sectors that record the highest online trade volumes in the between, the clothing sector is observed to be part of the leading sectors in terms of consumers' online shopping. Hence, the study's finding suggests for online retailers specializing in the clothing segment design incentives and promotional packages in their websites to better target this consumer group. Although it was beyond the scope of this study, similar studies could be carryout on the topic to provide empirical insights to attitudes and the actual purchase intentions of the Gen Y to online apparel shopping. Besides using the theory of planned behavior (TBP), future studies could look into the buying pattern of this consumer segment towards other product categories amid the Covid-19 pandemic. Also, an exploratory study could be conducted to explore the difference in the behavioral attitude of male consumers vs. female Gen Y consumers in a period of a pandemic.

Keywords: Gen Y, Covid-19 pandemic, Online Apparel Purchase

COST MANAGEMENT STRATEGIES DURING COVID-19 PANDEMIC IN TURKISH HOSPITALS

Ayaat Shaban, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, shaban.ayaat@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Coronavirus disease (COVID-19) defined according to World Health Organization as an infectious disease caused by a newly discovered SARS-CoV-2 virus affects the respiratory system, started in China in December 2019, then spread to almost all over the world, and the outbreak declared as a global pandemic on 11 March 2020. Affected countries used to take precautions to carry out this disease, such as quarantine, wearing face masks, hand washing and disinfectant usage, hospitals fully equipped their staff and workers, which directly affected on the infrastructure side and the costs of medical equipments which used during the pandemic. The health condition in Turkey related to COVID-19 started to take a fatal curve in March 2020, when the first confirmed cases recorded, and the virus started to cause death to patients, thus, Turkish government started to apply restrictions and lockdown in the country and decided to establish new health care facilities across the country to control the disease and to prevent as much as possible its complications. Increasing demands to handle the outbreak challenged the health care system, including the health costs and the revenues. The purpose of this article is to clarify the importance of cost management strategies during the pandemic to avoid possible financial loss, compensate between income\ outcome levels and to predict the future expenses. The methodology used was a review of journals in the field of healthcare cost management, in addition to data collected from the Ministry of Health and other government institutions in Turkey. The findings and results showed that there is an estimating impact of COVID-19 among health care costs, and the well applied cost management could predict future cost reduction methods, a further follow-up using strategic cost transformation strategies is recommended.

Keywords: Cost Management Strategies, COVID-19, Health Care Cost Balance, Hospital Management.

ANALYSIS OF THE DETERMINANTS OF RUBBER EXPORT VOLUME FROM INDONESIA^a

Balya Ibnu Mulkan, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, ibnuhidan@gmail.com

Dr. Nicoleta Isac

Istanbul Sabahattin Zaim University, nicoleta.isac@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

This study aims to investigate the determinants factors towards rubber volume export in Indonesia. The data used in this research is annual data starting from 1980 to 2018. Where volume export (VE) is the dependent variable and the independent variables include rubber price, exchange rate, rubber volume production and Indonesia's inflation rate. This research employed Autoregressive Distributed Lag (ARDL) and bounds cointegration techniques. The bound test output explained the existence of a long-run equilibrium relationship between rubber volume export (VE), rubber price, exchange rate, rubber volume production and Indonesia's inflation rate. The final outcome of this study is that the most significant determinant towards the export volume in the short-term and long-term calculations simultaneously is the variable volume production. Other determinants that slightly affecting towards the volume of rubber exports are the domestic price and the exchange rate, but both of them only have a significant effect in the long-run estimate, while in the short-run the variable has no significant effect. On the contrary, interest rate only has a significant effect in the short-run estimate

Keywords: ARDL, Indonesia, Volume Rubber Export, Rubber Price, Exchange Rate, Rubber Volume Production and Indonesia's Inflation Rate

---

^a This study was produced from the master's thesis titled "Analysis of the Determinants of Rubber Export Volume from Indonesia" that is conducted by Balya Ibnu Mulkan under the supervision of Dr. Nicoleta Isac

CONVERGENCE AND HARMONIZATION WITH INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS: A PERSPECTIVE OF MOZAMBICAN ACCOUNTING SYSTEM

Abdul Zainal Ussene, Graduate Student

Marmara University, Zainalussene@gmail.com

ABSTRACT

The growth of globalization, and, mainly, with more integration between the different world markets have brought about the need to adopt unified accounting standards. Moreover, the International Financial Accounting Boards (IFRS) deals with this differences by harmonizing it and making information more comparable and easier for analysis, promoting efficient allocation of resources and reduction in capital cost. In this context, some accounting standards such as Generally Accepted Accounting Principles (GAAP), Financial Accounting Standards Boards (FASB) and International Accounting Standards Boards (IASB) were in use prior to the development and adoption of IFRS. Therefore, the process of transitioning from the legacy system to IFRS is so far called convergence. However, Mozambican Accounting System has passed through 3 different periods until it started converging and harmonizing its accounting system with IRFS. It started with the approval of its first accounting plan in 1984. Then due to various economic transformations and reforms that have been taking place in Mozambique in recent years, combined with the internationalization process of economic activities and the impact of rapid technological innovations and communications and the financial market, came with the approval of a new general accounting plan in 2006. Finally in 2009, with the interest in developing the Capital Market as well as integrating companies on foreign stock exchanges, was established a new law based on International Financial Reporting Standards and approved a new Accounting Plan. Based on some literature review, this research is meant to deepen on the Convergence and Harmonization of International Financial Reporting Standards with Mozambican Accounting System. The research will bring information about Mozambican Accounting System, its historical development, the essential changes that the IFRS brought with the convergence and use of the IFRS's.

Keywords: IFRS, Mozambican Accounting System, Convergence, Harmonization, IASB, General Accounting Plan.

A STUDY ON THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON YOUNG ADULTS' PURCHASING INTENTIONS

Nesrine Larayedh, Master Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, Larayedhnesrine@hotmail.com

---

ABSTRACT

Communication is one of the keys to customer loyalty. In today's world, we can observe new consumption patterns, new products and, therefore, new marketing strategies. In fact, Millennials and the younger generation are not consuming "traditional media" as before. In order to reach this target, brands are seeking to create close relationships and connections with these young people, by using 2.0 communication, through social media and particularly via what we now call the influencers. They emerged as a strategic approach for brands because they are followed by many peoples and represent an intermediate between a brand and her target. This study is based on a qualitative tool: a survey conducted on 100 young French people from diverse backgrounds between the ages of 18 and 30, combined with a qualitative method using detailed interviews with a 10-person sample of those 100. The results revealed that a small number of people have not previously purchased at least one product because an influencers' promotion through social media. In fact, this communication method increases the customers' purchase intention.

Keywords: Social Media, Influencers, Consumer Purchasing Behavior, Millennials, Advertising, Marketing

A RESEARCH ON TOTAL QUALITY MANAGEMENT STATUS QUE IN THE PRIVATE EDUCATION INSTITUTIONS IN TURKEY^a

Amr Ramadan Abdelrahman Sayed Ahmed, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, ahmed.amr@std.izu.edu.tr

Doç. Dr. Özgür Kökalan

Istanbul Sabahattin Zaim University, ozgur.kokalan@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

In the ever-evolving world which now exists, old world educational structures have been challenged to keep up with the rapid changes, which has led to its reliance on the growing private sector. The general public now has greater confidence in private educational institutions rather than those offered by the government free of charge, in order to receive a higher-quality education. Educational institutions are amongst the entities that have begun to implement the TQM principle. TQM in education can be viewed as an integrated approach that enables an institution and its teams to satisfy students and beneficiaries of educational services through streamlined educational mechanisms, while simultaneously addressing the needs of the institution's staff and facilitating the improvement of their work environment. Due to Turkey's geographic position, affordable prices, and attractive culture-private educational institutions in the country have been driven into a highly competitive market vying to meet the demands of domestic and international students; therefore, implementing TQM would assist Turkish private educational institutions in keeping up with this demand. This research aims to determine whether or not these institutions practice TQM. Based on interviews with employees at private international schools and private language institutes—we discovered that the majority of institutions either lack a defined quality program or employ defunct reactionary mechanisms rather than establishing an error-prevention system from the start.

Keywords: Quality, Private Education, Turkey, Total Quality Management, Integrated Systems, Continual Improvement.

---

^a This study was produced from the master's thesis titled "Total Quality Management in Turkish Private Education Institutions-A Review" that is conducted by Amr AHMED under the supervision of Doç. Dr. Özgür KÖKALAN.

ANALYSIS HOW KOREAN CULTURE AFFECT TO INDONESIA COSMETIC MARKET

Fadhilah Wimanda, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, wimanda.fadhilah@std.izu.edu.tr

Doç. Dr. Burhan Uluyol

Istanbul Sabahattin Zaim University, buerhan.saiti@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Now that the world is entering the era of borderless trade, the movement of goods and services is very easy. As a result, imports of goods have increased sharply. plus Indonesia is an Asian country that includes a high level of consumption. According to the Indonesian Ministry of Industry, 90 percent of goods sold online are imported products offered on online sites, and one of them is South Korea. it did not take long for South Korea to touch the cosmetics or beauty market in Indonesia. Apart from having quality products, the popularity of Korean culture has become a means of diplomacy to distribute their goods to other countries such as Indonesia so that nowadays Korean products related to beauty are famous with Indonesian people, especially teenagers. The main objective of this research is to analyze the success of South Korea in influencing the world market, especially in Indonesia. In this context, research will be built on two main pillars of research, namely "literature review" and "document collection". Data obtained through secondary data collection is also obtained from search results of official documents and other sources. The results of this study answered questions about how South Korea was able to influence the Indonesian cosmetic market and also use culture as a diplomatic tool.

Keywords: Korean beauty market, Indonesia trade, Cultural adaptation

INTERNATIONAL FINANCE AND BANKING

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

THE ROLE OF NATURAL RESOURCES IN THE DEVELOPMENT OF ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM MAURITANIA

Mohamed Khatry, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, khatry.mohamed@std.izu.edu.tr

Asst. Prof. Dr. Nicoleta Isac

İstanbul Sabahattin Zaim University, nicoleta.isac@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

This paper evaluates The role of Natural Resources in the Development of Economic Growth. It focuses on the Mauritanian economic growth situation, and contributes to filling the knowledge gaps in the academic field of natural resources. The importance of this topic is not only limited to this contribution, but it will present a valuable plan for developing the economic growth of all the underdeveloping countries not only Mauritania. This study has pursued qualitative and quantitative methods to analyze variables that directly affect economic growth development (*GDP* as dependent variable, and *Total natural resources rents, FDI, Mineral rents, Total reserves Agriculture-fishery* as independent variables). We have used secondary data obtained from the World Bank Indicator, Covering the Period between 1990-2018. For data analysis, we utilized Excel and SPSS software, in the form of time series, by using Descriptive Statistics, Multiple regression, and Ordinary Least Square (OLS) model and the Bivariate test. As for the Qualitative method, we have conducted primary data through some questionnaires and interviews. Our findings show great results that may contribute positively to solving the thesis statement of the problem. We have proved that Natural Resource is only a factor in the Development of Economic Growth, but it is not the only alimentation of the economy. Based on that, we affirm that people and the government should not rely extensively upon Natural Resources to save the economy. Rather, there should be a great support to the educational system, a working-class, a dynamic in the markets, support of the investments, support of the Manufacturing, and agricultural self-sufficiency. These factors may result in a better improvement and development of any country's economic growth, not only Mauritania.

Keywords: Mauritania, Resources Curse, Natural Resources, Economic Growth, GDP, Boomtown, FDI.

---

^a This study was produced from the master's thesis titled " The Role of Natural Resources in the Development of Economic Growth: Evidence from Mauritania" that is conducted by Mohamed Khatry under the supervision of Asst. Prof. Dr. Nicoleta ISAC.

AN ANALYSIS ON EFFECTIVENESS OF ECONOMIC EMPOWERMENT OF WOMEN FOR A SUSTAINABLE ECONOMY IN SOUTH AFRICA^a

Nomazulu Matomela, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, matomela.nomazulu@std.izu.edu.tr

Asst. Prof. Dr. Ruslan Nagayev

Istanbul Sabahattin Zaim University, ruslan.nagayev@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

There is a considerable number of published studies globally that confirm the significant relationship between women's empowerment and economic growth, however there are 'methodological concerns' which include inability to measure growth on unpaid reproductive economy and the utilisation of cross-country regression analysis which have a substantial impact in all countries but an adverse effect on individual countries due to unobserved variables. Researchers suggested that the concept be dealt with holistically and engage indicators that evaluate progress in programmes and policies that are meant to effectively transform gender imbalances. The United Nations and its member states developed 17 Sustainable Development Goals (SDG's) that highlights their endeavours in accomplishing gender equality, particularly, SDG 5 and 8 explicitly deals with globally empowering women and girls and ensuring effective sustainable economy that is equally beneficial for all. Women's empowerment is regarded as a multi-dimensional concept, and continual process with aim of bettering lives of women and girls. This research study aims to assess the impact of women economic empowerment on sustainable economic growth in South African context by reviewing the existing literature and employing time-series regression analysis on data sourced from the World Bank database. After analysing the factors that contribute to economic growth, the policy recommendations shall be provided for sustainable economic growth and eradication of poverty in South Africa.

Keywords: Economic Growth, Women Economic Empowerment, Gender Equality, South Africa

---

^aThis study is from master's thesis titled "An analysis on effectiveness of economic empowerment of women for a sustainable economy in South Africa." conducted by Nomazulu Matomela, supervised by Dr. Ruslan Nagayev.

ANALYSING STRATEGIC LEADERSHIP IN NON-PROFITABLE ORGANISATIONS IN SOUTH AFRICA^a

Millicent Lewisa, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, lewisa.millicent@std.izu.edu.tr

Assoc. Prof. Dr. Burhan Uluyol

Istanbul Sabahattin Zaim University, buerhan.saiti@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The non-profitable sector is becoming more competitive. The non-profit sectors with limited resources force it to become more strategic in its leadership and for non-profitable organisations to thrive, strategic leadership has become more of a necessity. This study aims to understand the executives' perspectives on strategic leadership in non-profit organisations. The research analyses the field of strategic leadership and how top-level leaders affect organisational performance. Existing literature on non-profit leadership shows that strategic leadership theory can be applied to non-profits. However, non-profit strategic leadership, on the other hand, can vary from for-profit strategic leadership. Data was collected and analysed using the qualitative analysis approach. Chief executive officers, boards of directors, and top management teams of organisations were interviewed. The research findings of the study, not-for-profit executives who use strategic leadership effectively are more likely to increase their organisation's performance significantly. In addition, the findings show that post-research findings and review recommendations for how the non-profitable organisation should stay active and offer long-term alternatives to its community and customers are addressed. The study offers strategies that NPO leaders can use to improve their organisation's performance as recommendations.

Keywords: South Africa, Strategic Leadership, Non-profitable Organisations, Strategic Management.

---

^aThis study was produced from the master's thesis titled analysing strategic leadership in non-profitable organisations in South Africa, conducted by Millicent Lewisa under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Burhan ULUYOL

FINANCIAL INCLUSION IN SOUTH AFRICA: EVIDENCE FROM BINARY LOGISTIC ANALYSIS

Raphalalani Lufuno Patience

Istanbul Sabahattin Zaim University, raphalalani.lufuno@std.izu.edu.tr

Assoc. Prof. Dr. Burhan Uluyol

Istanbul Sabahattin Zaim University, buerhan.saiti@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Access to financial services features in at least 7 of the 17 Sustainable Development Goals (SDGs) set by the United Nations for 2030. Financial inclusion has been a major concern worldwide. Progress in increasing financial inclusion in South Africa is regarded one of the most successful in Sub-Saharan countries. However, some individuals are still financially excluded, therefore, there is a necessity for demonstrating the association between socio-demographic/economic factors and financial inclusion. The objectives of the study is to determine the levels of financial inclusion in South Africa, to observe association between financial inclusion and socio-demographic and economic factors. To examine the scope and nature of microfinance in South Africa, specifically the trend of microfinance institutions in South Africa and active borrowers per selected microfinance institutions in South Africa. This study is a secondary analysis, which utilised Global finindex and Mix-market dataset. Descriptive statistics were presented by using tables and appropriate graphs. A binary logistic model both adjusted and unadjusted will be presented. The study findings confirms that through the regression models (adjusted/unadjusted) socio-demographic/economic factors are associated with financial inclusion in South Africa, More than 69% of the participants had a financial account at financial institutions, with those who are less educated, unemployed and low household income quintile less likely to have an account at any financial institution. The results also indicates a decreasing trend in the number active borrowers in microfinance institutions in South Africa. The results showed which individuals are more likely to be excluded hence paved a way for Microfinance institutions to target those excluded.

Keywords: Financial Inclusion, Socio-demographic Factors, Financial Institutions, Microfinance, South Africa,

THE CONCEPT OF WASTE BANK MANAGEMENT FOR THE ECONOMIC EMPOWERMENT IN THE PERSPECTIVE OF MAQASID AL-SHARI'AH

Miftahorrozi, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, miftahorrozi.m@std.izu.edu.tr

Rendra Musthofa, Graduate Student

Islamic University of Indonesia, rendramus29@gmail.com

ABSTRACT

The increasing of waste throughout Indonesia has pushed the local government to establish an institution named “Waste Bank” which is a new strategy used to decrease the rising of waste in Indonesian municipalities. The waste bank uses a bank-like system to manage waste where people can get money in the form of savings by depositing waste which can be sorted and recycled. People who deposit waste are customers and have savings books, which is a collection of paper that contains the weights and number of times of waste deposition to waste bank. On 26 July 2011, Malang waste bank (Bank Sampah Malang (BSM) was established for collecting, recycling, and reusing waste. This study aims to investigate the concept of waste bank management in empowering the economy from the perspective of Maqasid al-Shariah: a case study of the waste bank in Malang city. This research is qualitative research with a descriptive approach. The data used are primary and secondary. The data collection technique conducted by researcher in an interview to the director, waste bankers, and customers of the waste bank, meanwhile secondary data is from literature review such as journals from google scholar, science direct, national and international standard journals. The waste bank of Malang trains the community on how to manage waste and recycle it into a creative product to be reused and provides a banking system with saving services, as well as, giving loans without expecting anything in return. Waste bank of Malang in line with Maqasid al-Shari'ah which is the preservation of religion, soul, intellect, offspring, and wealth.

Keywords: Waste Bank Management, Economic Empowerment, Maqasid Al-Shari'ah, Malang City.

EXAMINING THE ROLES OF SMMEs IN CREATING EMPLOYMENT OPPORTUNITIES IN SOUTH AFRICA^a

Katlego Hlongoane, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, hlongoane.katlego@std.izu.edu.tr

Asst. Prof. Dr. Ruslan Nagayev

Istanbul Sabahattin Zaim University, ruslan.nagayev@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The creation of employment is on top of the development of many countries, moreover for policy makers and the society at large. The study was conducted with the main objective of examining the role that SMMEs play in providing the higher labour as they are seen to be the source of employment and the creators of jobs within South Africa. It is still a subject of debate as to why SMMEs are faced with so many challenges and majority of them do not prosper. A purposive testing was applied in the exploration of the motivation behind gathering information from the focused population SMMEs. Out of 100 questionnaires sent to participating institutions, total 60 responses were received for the main study the analysis of the data. The main finding of this study is providing valuable insight fostering on the development of SMMEs specifically economic recovery which will include high growth labour in absorbing sectors by creation of more employment also challenges such as training and access to finances will enable SMMEs to support providers on how to deal with these challenges soon, also the economic fallout of the lockdown which had an impact on SMMEs which resulted in most of them closing operation, the shredding jobs . Possible recommendations are for SMMEs to plan wisely to avoid challenges that may hamper with their development, productivity needs to be addressed on all levels to advance economies and sustainable economic growth, strong business support and facilities that will provide skills development of SMMEs in South Africa by that jobs will be created.

Keywords: Employment, Policy makers, Economic growth, Skills development, Sustainable economic growth, Training, SMMEs.

---

^aThis study was produced from master's thesis titled "Examining the roles of SMMEs in creating employment opportunities in South Africa" that is conducted by Katlego Hlongoane under the supervision of Asst. Prof. Dr. Ruslan Nagayev.

VEIL AND MUSLIM WOMAN IDENTITY

Jibril Swalleh Mawejje, Graduate (Masters) Student

Marmara University, jebmaweb@gmail.com

ABSTRACT

After the migration of Prophet Muhammad (PBUH) from Mecca to Medina in 622 (AH), he received many cases including rape, defilement, disrespect, and sexual abuse towards the women during that time. As such cases continued to rise, the verse 33:59 of the Holy Qur'an was revealed. This verse was instructing Muslim women of that time to veil. This paper is more interested in the part of the verse which says: "...that is (veiling) more suitable that they will be known and not be abused..." This paper seeks to articulate that the primary aim of veiling in the relevant verse was identification. This is interpreted from the wording "will be known" of the verse above. By critically analyzing both the classical and contemporary Qur'anic commentaries and other Islamic literature related to veiling, it can be found that the veiling of women was very much correlated with cultural, social, and religious dogmas. As opposed to the common belief, this paper maintains that the primary purpose of veiling in the above verse was neither to control men's desire towards women nor was it intended to instruct women to cover their nakedness. However, it was intended to applaud and underscore women's identity in the community of that time. The identified status of women as free human beings, as opposed to female slaves, would therefore call for respect and responsibility from men. This kind of responsibility meant that men would control their sexual desires towards women and therefore, not abuse them in any way.

Keywords: Identity, Muslim Woman, Veil

THE FORECASTING OF ISLAMIC STOCK INDEXES WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Enes Özdemir, Master Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, enesodemr94@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Burhan Uluyol

Istanbul Sabahattin Zaim University, buerhan.saiti@izu.edu.tr

---

ÖZET

The popularity of stock markets has been increasing for decades. Due to technological advances, they are being accessed by all people who would like to build wealth. For the Muslim community, there are some drawbacks, such as some shares are not suited to Islamic Laws on investment. So, stock markets provide indexes to overcome this issue. The Istanbul Stock Exchange has grouped these shares under the title of the Participation Index. For this quantitative study, different machine learning algorithms are used to predict the prices of this index. For statistical analysis, building models and visualization purpose, Python, Knime and Microsoft Excel platforms were utilized. Models were built by using the closing rates of the Participation Index of the Istanbul Stock Exchange between November 2015 and June 2020, and the last 30 days' rate was forecasted. Eventually, the best model was determined according to accuracy results. It is seen that, of the six different machine learning models, the LSTM model provides the most accurate result. Predicting shares that are lawful to invest in, according to Islam, with different models is quite rare, hence, this study aims to fill the gap.

Keywords: Stock exchange, machine learning, deep learning, time series, Islamic Finance.

---

*This study is produced from master thesis of Enes OZDEMIR that is named " The Forecasting of Islamic Stock Indexes with Artificial Intelligence" conducted under the supervision of Burhan ULUYOL.

ENGLISH LANGUAGE AND LITERATURE

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

A QUANTITATIVE ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER WELL-BEING AND STUDENT MOTIVATION^a

Salah El Hassnaoui, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, salahelh@protonmail.com

Prof. Dr. Abdül Kasım VARLI

İstanbul Sabahattin Zaim University, kasim.varli@izu.edu.tr

ABSTRACT

Teacher well-being has a significant impact on educational institutions and beneficiaries. To date, many studies had positively linked teacher well-being with student attainment and well-being. However, much less is known about the relationship between teacher well-being and student motivation. The novelty of this study is to investigate the relationship between teacher well-being and student motivation and the impact of the former on the latter. A total number of 301 participants consisting of 118 Moroccan teachers and 183 Moroccan students participated in this study. Participants from primary, middle, and secondary schools completed questionnaires assessing relevant constructs. Data collection from teachers and students responding to the questionnaires were analyzed quantitatively via IBM SPSS Software. Spearman's Correlation Analysis was conducted to reveal the relationship between teacher well-being and student motivation. Results revealed that there is a significant positive correlation between teacher well-being and student motivation with a p-value of 0.015; that is, there is a monotonic relationship between the two variables. Besides, the findings show a relatively moderate correlation coefficient of 0.454.

Keywords: Teacher Well-being, Student Motivation, Statistic Analysis, Morocco

---

^a This study was produced from the master's thesis titled "A Study of the Relationship Between Teacher Well-being and Student Motivation," which is conducted by Salah El Hassnaoui under the supervision of Prof. Dr. Abdül Kasım VARLI.

A STUDY OF THE INCLUSION OF FIVE SPEECH ACTS IN THE QATARI SCHOOL CURRICULUM IN COMPARISON WITH *NEW HEADWAY* TEXTBOOK SERIES^a

Yesser Shelleh, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, yuser.sh.94@gmail.com

When writing a textbook for English language teaching in foreign context, textbook writers usually pay huge attention to the inclusion of the different linguistic rules and structures in the new textbook and their gradual development through the different textbook levels. However, many scholars argue that the pragmatics of the new language is being obviously underrepresented in the English language textbooks. Speech acts, as an essential part of language pragmatics, are having their importance in language because of their recurrence in everyday simple interactions. Speech acts are culture bound. The production of the speech acts in the target language may differ from the way it is produced in the student mother tongue, and that might be a source of what can be called cross cultural pragmatic failure. People across cultures vary in the way they express politeness, social distance, directness and degree of intimacy. These, and many others, are important factors that define the way people form their speeches and put their communication rules with other members in society.

This thesis studies the inclusion of the speech acts of request, refusal, compliment and compliment response, advice, and invitations in English language school curriculum used in Qatar, and compares it with their inclusion in *New Headway* series. The study focuses on the way these speech acts are presented and developed through the different levels of the two series, whether their different structures and uses in relation to the different contexts of use are presented in the textbooks, and finally the metapragmatic description used in the presentation of the different speech acts.

Keywords: Pragmatics, Speech Acts, Textbook Evaluation, Material Evaluation.

---

^a This study was produced from the master's thesis titled " A Study of The Inclusion of Five Speech Acts in The Qatari School Curriculum in Comparison with *New Headway* Textbook Series" that is conducted by Yesser Shelleh under the supervision of Dr. Öğr. Üyesi Hidayet Sarandi.

AN INVESTIGATION INTO THE SPEAKING-BASED NEEDS OF ENGLISH PREPARATORY SCHOOL STUDENTS DURING REMOTE LEARNING^a

Muhammet Mustafa Ünlü, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, muhammet.unlu@izu.edu.tr

Assoc. Prof. Dr. Emrah Görgülü

İstanbul Sabahattin Zaim University, emrah.gorgulu@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Remote Learning has been a part of English Language Education for a long time. However, until the breakout of Covid-19 epidemic, it had not been practiced as extensively as it has been since the start of this outbreak. Due to the sudden surge in case numbers, English preparatory schools in universities around the world had to create a Remote Learning environment for their students. As this is a very recent occurrence, an in-depth needs analysis study has become crucial in order to determine English preparatory school students' needs towards Speaking skill in Remote Learning and come up with potential suggestions towards meeting these needs which renders Remote Learning more sustainable and efficient in developing English Speaking skill in the long term. Qualitative research method was used in the research. Embedded single case study design was preferred because the study covers only one unit of a higher education institution and aims to examine the needs of students at 5 different levels of this unit via analysis of participant views. Towards this end, 14 lecturers, 1 administrator and 42 students of the English Preparatory School were selected as participants. Easily accessible and criterion sampling techniques were used in the selection of the participants. Semi-structured interview forms were created for this study, in which approximately one-hour-long interviews were made with each participant. The data collection process was carried out in one week during the spring semester of the 2020-2021 academic year. Descriptive analysis technique was used in data analysis. With the descriptive analysis, the opinions of the participants were examined and relevant needs were determined by means of verbatim quotation technique, and as a result of detecting these needs, 4 categories belonging to the research theme emerged.

Keywords: English Language Education, Remote Learning, Needs Analysis, Speaking-Based Needs, English Preparatory School Students.

---

^aThis study was produced from the master thesis titled "An Investigation into the Speaking-based Needs of English Preparatory School Students During Remote Learning" conducted by Muhammet Mustafa Ünlü under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Emrah Görgülü.

AN INVESTIGATION INTO THE WILLINGNESS TO SPEAK IN ONLINE EDUCATION IN THE EFL CONTEXT^a

Rania Edelbi, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, edelbi.rania@std.izu.edu.tr

Doç. Dr. Emrah Görgülü

Istanbul Sabahattin Zaim University, emrah.gorgulu@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Experienced teachers agree that productive skills are more difficult to teach, assess and develop. That is because productive skills require much more than linguistic abilities. Students' character and personality traits play an important role in communication, may it be written or spoken. Students may have an adequate proficiency level and a good command of grammar structures and vocabulary, but they may still be silent in the class. Studies and literature show that students' willingness to communicate is a major factor in productive skills, especially speaking. If students lack willingness to communicate, they will not speak even if they have the knowledge and the tools to do so. This paper will focus on the factors which affect Turkish students' willingness to speak in EFL contexts, particularly in an English preparation school of a medical university based in Istanbul. Because of the new health concerns, almost all education has become online; and with the online education, many aspects of English language teaching have changed. Therefore, the other focus of this paper is to see whether the online education affects the willingness to speak of students. This paper will examine if the safe environment of virtual classes will increase students' willingness to communicate.

Keywords: Willingness to Speak, Online Education, Willingness to Communicate Factors

---

^aThis study was produced from the master's Thesis titled "An Investigation into Willingness to Speak in Online Education in EFL Context" which is conducted by Rania Edelbi under the supervision of Doç. Dr. Emrah Görgülü

EFFECTS OF ONLINE LANGUAGE ASSESSMENT ON PREP SCHOOL STUDENTS' ACADEMIC PERFORMANCE IN AN ONLINE LANGUAGE LEARNING ENVIRONMENT^a

Pelin Sinan Önel, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, onel.pelin@std.izu.edu.tr

Assoc. Prof. Dr. Emrah Görgülü

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, emrah.gorgulu@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Technology has also become a component part of language assessment to evaluate learners' learning. Language testing has evolved itself into an important area in the field of online assessment over thirty years. Therefore, in recent years, there has been an increased popularity of online activity in foreign language learning due to the emergence of computer-based education technologies and the widespread availability of internet access in schools and houses. Consequently, students who are studying English as a second language in a university's prep school need to adapt themselves to the online assessment system. As it is seen in the light of literature review and existing information, investigating the effects of online assessment on preparatory students and their perceptions carries an importance in order to find out the potential online language assessments' benefits and drawbacks. According to the literature review, there are no studies conducted within this objective and scope in Turkey. The main objective of this study is to identify the effects of online assessments on prep school students' academic performance and to what extent online language assessments meet the language learning needs in terms of language skills of the prep school students. In addition, this study aims to investigate how prep school students are affected by online language assessment and to reveal their perceptions regarding this type of assessment in an online language environment, and finally, to find out what benefits and challenges of online language testing prep school students experience during their preparatory school education. In order to collect data, an online questionnaire and semi-structured interviews are conducted. With the gathered data, the potential effects and perceptions of online assessments are determined. In light of the findings of this research, most students are content with online language assessment and it has positive effects on their learning process and academic success. On the other hand, it is also concluded that there are some drawbacks of online assessment. The present research study fills the gap in the literature by exploring effects of online language assessment in Turkish prep schools.

Keywords: Language Learning, Language Assessment, Online Assessment, Online Language Learning, Effects of Online Assessment, Prep School Students in Turkey

---

^aBu çalışma, Pelin Sinan Önel'in, Doç. Dr. Emrah Görgülü danışmanlığında yürütülen "Effects of Online Language Assessment on Prep School Students' Academic Performance in an Online Language Learning Environment" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

THE EFFECT OF A MALL APPLICATION AS A SUPPLEMENTARY MATERIAL ON VOCABULARY LEARNING^a

Şenol Söğüt, Graduate Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, sogut.senol@std.izu.edu.tr

Asst. Prof. Dr. Hidayet Sarandi

Istanbul Sabahattin Zaim University, hidayet.sarandi@gmail.com

---

ABSTRACT

One aspect of English language which has been subject to investigation in mobile-assisted language learning (MALL) is vocabulary. The bulk of literature about mobile learning (m-learning) shows that while there has been extensive research about mobile technologies, research investigating the effects of such technologies on language learning has been limited. This study aims (a) to investigate the effects of Duolingo, a free online language learning platform on vocabulary learning, the objective of which is to develop English vocabulary and grammar acquisition for beginner learners and (b) to explore the attitudes of learners towards MALL supplementation. The participants of this study were selected by purposive sampling method and consisted of thirty (N=30) EFL students enrolled at a Turkish public secondary school in 2020-2021 academic year. As research design, a two-group pretest-posttest design was selected from quantitative research models. The control group did not receive any treatment, whereas the experimental group received MALL supplementation. In this quasi-experimental study, data were gathered through pre- and post-test and post-treatment questionnaire. The treatment lasted for eight weeks. At the end of the treatment, pre- and post-test scores of the groups were compared and analysed to measure the effect of MALL supplementation on the students' vocabulary knowledge. The obtained test results demonstrated that the experimental group statistically outperformed the control group. Post-treatment questionnaires were administered to the treatment group to explore their attitudes and perceptions towards MALL supplementation. Findings showed that the participants developed positive attitude towards MALL supplementation with increased motivation, which in-turn facilitated the learning opportunities of the students.

Keywords: Mobile-Assisted Language Learning, Duolingo, Attitude, Vocabulary Learning

---

^aThis study, "The Effect Of A Mobile Application As A Supplementary Material On Vocabulary Learning", is produced from Şenol Söğüt's master's thesis that is supervised by Asst. Prof. Dr. Hidayet Sarandi.

A RESEARCH ON STUDENTS' PERCEPTIONS TOWARDS THE USE OF INTERACTIVE VIDEOS IN SECOND LANGUAGE ONLINE LISTENING PRACTICES^a

Emrecañ Duman, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, duman.emrecañ@std.izu.edu.tr

Asst. Prof. Dr. Emrah Görgülü

İstanbul Sabahattin Zaim University, emrah.gorgulu@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Video which is a combination of images and sound has been improving instructional practices in conventional classes since it engages learners with stimulating multiple sensory organs. During the pandemic, thousands of classes are conducted online all around the world and digital content constitutes the cornerstone of instructional designs. E-learning environments are supported through blended and online classes in which videos play a crucial role. Advances in instructional technology have encouraged educators and material designers to improve the quality of video components and thus, interactive videos have become popular in educational settings. Opposite to linear videos which have a one-way knowledge transmission style, interactive videos provide an opportunity for learners to exchange information and play an active role in their learning process. Especially in developing second language listening skills, authenticity which is the reflection of the natural form and appropriate use of cultural and contextual cues through the speakers of the language, and interactivity can be transferred through interactive videos to learners so that they can be exposed to authentic language. Considering the recent requirements and needs of learners in online classes, this study aimed to explore students' perceptions towards their learning experience with authentic interactive videos in second language upper intermediate level online listening classes. The data was collected from 118 college students in Turkish EFL context by employing a questionnaire and semi-structured interviews. The results showed that students found interactive videos helpful for their listening practices since improving listening skills with authentic content was appealing and the interactivity feature enabled students to do self-paced practices which was crucial in distance education. The outcomes of this study aimed to demonstrate exemplifying listening skills practices in an online classroom atmosphere for second language instructors and instructional designers.

Keywords: Interactive video, multimedia, authenticity, listening, distance education, perception, language learning

---

^aThis study was produced from the master's thesis titled "Students' Perceptions Towards The Use Of Interactive Videos in Second Language Online Listening Practices" that is conducted by Emrecañ Duman under the supervision of Asst. Prof. Dr. Emrah Görgülü.

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

THE EFFECTS OF ONLINE COLLABORATIVE WRITING ON LEARNERS' L2 PERFORMANCES AND STUDENTS' PERCEPTIONS OF ONLINE COLLABORATIVE WRITING^a

Ayşe Işık Yılmaz, Graduate Student

İstanbul Sabahattin Zaim University, a.isik@izu.edu.tr

Asst. Prof. Dr. Özlem Zabitgil Gülseren

İstanbul Sabahattin Zaim University, ozlem.gulseren@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

This study aims to reveal the effects of online collaborative writing tasks to learners' performances and students' perceptions towards online collaborative writing. This study was conducted with A1 and A2 level preparatory school students. First section of the study was done with A1 level students and the second section included A2 level students. 37 students from A1 level and 39 students from A2 level were chosen as samples of control and experimental groups. First pretest was given to both control and experimental groups. After seven weeks of collaborative writing activities, a posttest was applied to both groups. The results of the pretest and the posttest were assessed by two experienced instructors. SPSS.25. program was used to calculate the results. To analyze the quantitative data, Wilcoxon Signed Rank test and t-test was used. To obtain the qualitative data, the students in experimental groups were given a survey with open-ended question. In addition to the survey, interviews were done with 5 randomly selected students from both A1 and A2 levels. Their most frequent responses were coded to understand their positive and negative attitudes towards online collaborative writing. The findings of the quantitative data showed that students who participated in online collaborative writing activities performed better in writing. The findings of the qualitative data reveal that students have positive attitude towards online collaborative writing. The current study aims to contribute to distance education that has been an obligation recently in terms of collaborative writing.

Keywords: English Language Teaching, Collaborative Work, Distance Education, Writing, Online Collaborative Writing, Group Work

---

^aThis study was produced from the master thesis titled "The Effects of Online Collaborative Writing on Learners' L2 Writing Performances and Students' Perceptions of Online Collaborative Writing "conducted by Ayşe Işık Yılmaz under the supervision of Asst. Prof. Özlem Zabitgil Gülseren.

RE-INVENTION OF THE SELF AGAINST NATURE IN *PYGMALION*

Zeynep Şentürk, PhD Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, senturk.zeynep@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The play derives its name from an ancient Greek myth called Pygmalion in which Pygmalion is a well-known sculptor who moulds and creates the ideal woman for himself out of stone that comes to life at the end. Similarly, Shaw creates the character Henry Higgins, professor of phonetics, who comes across a cockney flower girl Eliza and decides to turn her into a duchess in six months by teaching her correct English speaking and good behaviour among upper-class people. The play exemplifies the positive connection between education and of self-improvement via education and struggle to demolish social class. This paper will focus on the roles of environment, language and experience in self-improve and dignity, and hence evoking the nature versus nurture debate in *Pygmalion* (1913). In doing so, it aims to demonstrate that literature can create the ways in which women could be empowered to re-invent themselves against “their nature” even in a society like the Victorian where it was believed that a child born into a class could not have any chance for upward mobility.

Keywords: Self, nature, re-invention, the Victorian society, gender.

DIVERGENT INTERPRETATIONS OF OMAR KHAYYAM'S QUATRAINS: THE PIVOTAL ROLE OF FITZGERALD^a

Nayeb Ghodrat Gojar, PhD Student

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, nayebqudrat@gmail.com

Asst. Prof. Dr. Metin Boşnak

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, metin.bosnak@izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Omar Khayyam, philosopher, mathematician, astronomer, and scientist, is one of the thinkers whose thoughts and insights crossed Persia's geographical boundaries and left numerous impressions on the ideas and cultures of various nations over the centuries. However, due to erroneous and superficial translations of Rubaiyyat/quatrains, some Westerners dramatically demolished his historical portrait. This Asian sage, revered in his hometown's culture and literature, unexpectedly emerged from nightclubs of the Western communities. Under the shade of transformed interpretations, socio-philosophical schools arose, and erotic paintings depicting the conceptions of his poems emblazoned the papers. Fitzgerald's free translation of selected quatrains is more accountable for quatrain-related phenomenological diversions. Whereas, in terms of the author's originality, intellectual, science, and philosophical context, the earlier translations seem to be more relevant. Although scholars were still debating the non-uniformity of the quatrains and the attributions to Khayyam, FitzGerald picked up a few poems from hundreds of quatrains based on his interests. Afterward, by utilizing techniques such as adding, subtracting, and incorporating few quatrains into one, he developed a compilation that, on the one hand, became a seasoning for Western readers and, on the other, threatened the spiritual, science, and cultural circles of Khayyam lovers in the East. When it comes to literary reading, each quatrain resembles a separate critical and philosophical school of thought that indicates different authors. It is neither intellectually nor structurally legitimate to attribute a multidimensional work to a single entity. Thus, applying simplistic interpretations by FitzGerald resulted in a series that reflected controversial schools, including materialism, hedonism, agnosticism, determinism, nihilism, and skepticism. Furthermore, quatrains characterize each of the lines of reasoning that found a place in the Khayyam sphere. To overcome this riddle, researchers must thoroughly understand the attributed quatrains in the context of Khayyam himself, including his treatises, environmental, historical, and intellectual characteristics.

Keywords: Omar Khayyam, Rubaiyyat, Quatrains, FitzGerald, Philosophical Schools a

---

^aBu çalışma, Nayeb Ghodrat Gojar'in Dr. Öğretim Üyesi Metin Boşnak danışmanlığında yürütülen "Omar Khayyam a Shattered Truth: His Influence on Western Literature and Culture" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

AN ANALYSIS OF LIFE-CONDITIONS IN SAMUEL BECKETT'S HAPPY DAYS AND THE COVID-19 PANDEMIC: SIMILARITIES AND DIFFERENCES

Firas Alkurdi, PhD Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, alkurdi.firas@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

The Second World War has caused long-term destruction in human life in the countries involved. As a result, life at that time has been badly affected by a myriad of economical, educational, social factors which have exceeded the physical disability to the psychological trauma. Likewise, COVID-19 pandemic time has created a situation of human disability in terms of diverse conditions of life. This paper studies the similarities and differences of human life conditions during the Second World War and the pandemic time of COVID-19. This paper relies on Beckett's Happy Day to reflect the living conditions caused by the Second World War. Parallely, references to international reports and articles about COVID-19 are made to depict the life conditions created since the spread of the virus. Hence, this study tries to answer the hypothetical question of how similar human life during COVID-19 pandemic time is to that depicted by Samuel Beckett represents in his play Happy Days. This paper is restricted to the psychological consequences of pandemics. However, as plague literature resurrects, relationships between pandemics and human life-conditions are invited to the table of academia. Other pandemics in different times in history, other types of consequences, and diverse literary works are highly recommended to be the subject matter of researchers worldwide.

Keywords: Identity Loss, Happy Days, Psychological Trauma, Disability

ROMEO AND JULIET: A CASE STUDY OF IDEOLOGIZATION THROUGH LOVE

Firas Alkurdi, PhD Student

Istanbul Sabahattin Zaim University, alkurdi.firas@std.izu.edu.tr

---

ABSTRACT

Literary criticism theories have widely discussed the meaning, function, and aim of literature. The question of ideology was always present in almost all theories, including film theories. However, Marxism was the most prevailed whenever the discussion is about the means and ends of literature. Whether literature is considered a reinforcing, a subverting of a dominant ideology, or aesthetic, cultural factor, it still atrophies connotations of mass ideologizing. This paper tries to discuss how different literary theories would refer - directly or indirectly - to the role of literature in shaping and reshaping the common sense of the individual and society. For this purpose, some prominent theories are interwoven in the first part of this paper. Slaughter's interpretation of Marxism is scrutinized to depict how common sense is generated through the Marxian 'base'. Furthermore, Nichol's propounded interpretation of the power of knowledge to formulate ideologies is persuaded in the domain of literature. In the second part, previously discussed theories are treated through an empirical analysis through encountering the concept of love in Shakespeare's *Romeo and Juliet*. This work of literature is intensely scrutinized to highlight the role of literature in the ideologization of society. Therefore, to address this paper's hypothesis about how the concept of love in the play is aesthetically used to ideologize readers.

Keywords: Ideology, Ideologization, Common Sense, Aesthetics, Dominating Knowledge

TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI

İLK GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

HASAN ALİ TOPTAŞ'IN “KAYIP HAYALLER KİTABI” ADLI ROMANINDA ÜSTKURMACA VE POSTMODERN UNSURLAR^a

Berna Civalıoğlu Sevindik, Doktora Öğrencisi

Yıldız Teknik Üniversitesi, bernacivalioglu@gmail.com

ÖZET

Hasan Ali Toptaş, bugüne kadar yayımladığı eserleriyle Türk edebiyatında postmodern romanın oldukça yetkin örneklerini sunmuştur. Postmodernizmle birlikte gerçekliğin yitimi, çoğulcu bakış açısı, üstkurmaca, metinler arasılık, büyümlü gerçekçilik, belirsizlik, parodi gibi kavramlar yazın dünyamıza girmiştir. Bu çalışmada Hasan Ali Toptaş'ın Kayıp Hayaller Kitabı adlı eseri ele alınmaktadır. Toptaş'ın üçüncü romanı olan Kayıp Hayaller Kitabı 1996 yılında Can Yayınları'ndan çıkmıştır. Kayıp Hayaller Kitabı; kurgulanışı, anlatıcı çeşitliliği ve üst kurmacanın imkânlarından yararlanması bakımından postmodern roman olarak nitelendirilebilir. Bu anlatıda Hasan adlı bir çocuk roman yazmaktadır. Kayıp Hayaller Kitabı, bir bakıma Hasan'ın defterine yazdıklarından ibaret bir üstkurmaca metnidir. Eserde gerçekle hayal iç içe geçer. Hasan'ın hayatının gerçek unsurlarıyla hayal dünyasından gelen öğeler çarpıcı bir şekilde bir arada sunulmuştur. Romanda birbirine eklemlenmiş iki hikâyeye vardır. İlki kasabada yaşayan küçük bir çocuk olan Hasan'ın hikâyesidir. Ekonomik sıkıntılar, anne ve babası arasındaki iletişimsizlik, sevgisizlik ve aile içi şiddet Hasan'ı kendi iç dünyasına çekilmeye yöneltmiştir. Hasan, kendisine Hamdi adında hayali bir arkadaş edinir. Hasan ile Hamdi bir gün kaçak bir şekilde sinema salonuna girerler. Onlar salona girdiğinde sinemada bir film gösterilmektedir. Bu filmde anlatılanlar, romandaki ikinci hikâyeyi teşkil eder. Romanda postmodernizmin bir özelliği olarak çoğulcu bakış açısı kullanılmıştır. Hasan, Hamdi'nin dedesi ve 3.tekil şahıs anlatıcı olmak üzere üç farklı bakış açısı vardır. Hayal ile hakikat karşıtlığı üzerine kurulu bu eserde iki düzlem arasındaki gerçek dünyaya ait ayırıcı unsur ise Hasan'ın annesi Elif'tir. Bu çalışmada amaç, postmodern roman tekniklerinin Kayıp Hayaller Kitabı'nda nasıl uygulandığını çözümlemeye çalışmaktadır. Bunu yapabilmek için öncelikle postmodernizm ve postmodern romanın ana unsurları bağlamında bir çerçeve çizilmeye çalışılmış ve daha sonra romandaki üstkurmaca, metinlerarasılık, çoğulcu bakış açısı, büyümlü gerçekçilik gibi unsurlar birbirleriyle ilişkilendirilecek incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kayıp Hayaller Kitabı, Hasan Ali Toptaş, Postmodernizm, Üstkurmaca, Türk Romanı.

^a Bu çalışma, Berna Civalıoğlu Sevindik'in Prof. Dr. Yakup Çelik danışmanlığında yürütülen “Hasan Ali Toptaş'ın Eserlerinin İncelenmesi: Yapı-Tema” isimli hazırlanmakta olan doktora tezinden üretilmiştir.

II.HAKEM DÖNEMİNDE YAPILAN İLMİ ÇALIŞMALARIN AVRUPA'YA ETKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Büşranur Üzal, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, busranur.uzal@std.izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma Endülüs ve Avrupa arasında kurulan medeniyet köprüsünün ilmi alanını incelemektedir. Burada amaç, Endülüs'te II. Hakem döneminde gerçekleşen eğitimler neticesinde ön plana çıkan çalışmalar ve bu çalışmaların Avrupa'yı etkilemesini araştırmaktır. Bu çalışma hazırlanırken Arapça ve Türkçe makaleler, tezler ve kitaplardan yararlanılmıştır. Çalışmada başvurulan yöntem nitel araştırma yöntemi içerisinde tarihi araştırma yöntemidir. Bu yöntemle yapılan araştırmaya göre, II. Hakem döneminde ilköğretim ücretsiz hale getirilmiştir. Kendisi sadece Kurtuba şehrinde 27 tane ilköğretim okulu kurdu muştur. Emir II. Hakem döneminde Müslümanların dışında Avrupalılar da Endülüs'te eğitim görmüşlerdir. Örneğin Bath'lı Adelard, Plato Tiburtinus, Chester'lı Robert gibi pek çok Avrupalı düşünür eğitimini Kurtuba Medresesinde tamamlamıştır. II. Hakem döneminde ilimler tasnif edilmiş dini ilimler, edebiyat ve dil bilimleri, astronomi, matematik ve coğrafya ilimleri ön plana çıkmıştır. Bu ilimlerde El-Leysi, Ebu Ali el-Kâli, El-Zahravi, El-Micriti ön planda olmuşlardır. Ayrıca bu dönemde sadece Kurtuba kentinde 70 adet kütüphane bulunmaktadır. II. Hakem döneminde eğitime ve kitaba gösterilen ilginin artması Endülüs Emevi devletini ilmi alanda komşu ülkelerinden üst bir seviyeye taşımıştır. Bunun sonucunda Endülüs'e eğitim almaya gelen yabancı öğrenciler ve Endülüs'te yetişmiş tıp, coğrafya, matematik, astronomi ve edebiyat gibi ilim dallarında önemli çalışmalar yapmış alimler sayesinde Avrupa Endülüs'ten olumlu olarak etkilenmiştir.

Anahtar Kelimeler: III. Abdurrahman, II. Hakem, Endülüs, İlim, Rönesans

19.YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDE ENDÜLÜS ALGISI

Büşranur Üzal, Yüksek Lisan Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi busranur.uzal@std.izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma II. Abdülhamid'in Yıldız Albümünden Jean Laurent ve Garzon'un çektiği fotoğraflarla birlikte Endülüs'ü konu alan eserlerden faydalanarak Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıldaki "Endülüs" algısını ele alır. Bu çalışmanın amacı, Osmanlı-Endülüs ilişkisinden yola çıkarak günümüz Türkiye-İspanya hakkında yapılan çalışmalara katkı sağlamaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yönteminden tarama yöntemiyle Yıldız albümü, seyahetnameler, Osmanlıca piyesler, çeviri kitapları ve araştırma inceleme çalışmaları taranmıştır. Osmanlı aydınlarının Endülüs hakkındaki çalışmalarının mebdeci 19. Yüzyıla kadar uzanmıştır. Bu çalışmalarda ön plana çıkan isimler Ziya Paşa, Sami Paşazade Sezai ve Abdülhak Hamit Tarhan'dır. II.Abdülhamid de Osmanlı aydınları gibi Endülüs'e ilgi duymuş ve Endülüs'ü tanımak amacıyla Garzon ve Jean Laurent'i Endülüs bölgesinin fotoğraflarını çekmek için görevlendirmiştir. Garzon ve Jean Laurent İspanya'da 5 şehrin fotoğraflarını çekmişlerdir. Bunlar Kurtuba, Gırnata, Sevilla, Toledo ve Malaga'dır. Her iki fotoğraf sanatçısı Kurtuba kentinde 11, Gırnata kentinde 67, Sevilla kentinde 22, Toledo kentinde 2 Malaga kentinde ise 1 fotoğraf çekmişlerdir. Bu albümde en fazla fotoğraf Gırnata ve Kurtuba şehirlerine aittir. Çünkü bu iki şehir çöküş öncesi ve çöküş sırasındaki İstanbul'u anımsatmaktadır. Özellikle Kurtuba Ulu Camii ve El-Hamra saray-şehri karış karış gezilmiş, odalarından süslemelerine kadar her şey en ince ayrıntısıyla çekilmiştir. Sevilla ise bu iki şehirden sonra gelen en önemli şehirlerden bir tanesidir. Bu şehrin albümde yer almasında Ziya Paşa'nın büyük bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Sevilla'nın ardından gelen Toledo ve Malaga şehirlerini ise sadece J.Laurent çekmiştir. Bu fotoğraflarda sadece saraylar camiler yer almaz. Sokaklar, kaleler, o dönemde yaşayan insanların pozları ve tarihi eserlerde bulunmaktadır. Bu fotoğraflar "Eğer II. Abdülhamid İspanya'ya seyahat etseydi nereleri görmek isterdi?" sorusunun cevabını verdiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Endülüs, İspanya, J.Laurent, Osmanlı, II. Abdülhamid Yıldız Albümleri

ERKEN DÖNEM OSMANLI DEVLET VE TOPLUM YAPISI İÇİNDEKİ GAZA ANLAYIŞININ POTLAÇ İLE İSLAM KOZMOLOJİSİ PERSPEKTİFİNDEN YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ^a

Ekrem Aslan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ekrem.aslan@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Abdullah Tok

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, abdullah.tok@izu.edu.tr

---

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, küçük bir beylik olan erken dönem Osmanlı Devlet ve Toplum organizasyonunun, nasıl oluyor da imparatorluğa dönüşebiliyor kuruluş sorunsalına “potlaç” kavramını dikkate alarak konuyla ilgili olarak daha önce yapılan çalışmalara katkı sunmaktır. Bunu yaparken, bir yandan da erken dönem Osmanlı Devlet ve Toplum yapısına etki eden İslam kozmoloji anlayışı dikkate alınacaktır. Erken dönem Osmanlı Devlet ve Toplum düzeninin kozmolojisinin ontolojik ve metafizik kökleri Farabi ve İbn Sina’da cisimleşmiş Meşşaiye felsefesi içindedir. Meşşailik sadece Aristo düşüncesini değil Platon düşüncesini de içinde barındıran eklektik bir düşüncedir ve temeli “sudür teorisine ” dayanır. Klasik İslam felsefesinde, Osmanlı Devlet ve Toplumundaki siyasal yapı ve ona temel teşkil edecek olan ahlakın metafizik hiyerarşisi, insan bedenindeki düzen ile sağlandığı varsayılan adaletin, düzen, işleyiş ve yönetim anlayışının kozmolojik yansıması olarak şekillenmiştir. Nitel olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, doküman incelemesine dayalı literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada, “tarih araştırmaları” yöntem biçimi seçilmiştir. Elde edilen bulgular sosyal bilimlerde kullanılan analiz ve sentez metodu ile değerlendirilecektir. Erken dönem Osmanlı Beylik yapısı özellikle, Bursa’nın fethine kadar ki dönemde potlaç kültürünün etkisiyle “verme-armağan etme” üzerinden zenginliğin dağıtılmasını sağlayarak devlet olma özelliğini taşıdığı ifade edilebilir. Bu bağlamda, gaza ruhunun, erken dönem Osmanlı devleti içinde bir ideali gerçekleştirme kaygısının taşındığı ileri sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Erken Dönem Osmanlı, İslam Kozmolojisi, Gaza Uygulaması, Potlaç

---

^aBu çalışma, Ekrem Aslan’ın Dr. Öğrt. Üyesi Abdullah Tok danışmanlığında yürütülen “Erken Dönem Osmanlı Devlet ve Toplum Yapısı İçindeki Gaza Anlayışının Potlaç ile İslam Kozmolojisi Perspektifinden Yeniden Değerlendirilmesi” çalışmasından üretilmiştir.

ÂŞIKPAŞAZÂDE VE NEŞRÎ TARİHLERİNDE OSMANLI MEŞRUIYETİ VE KURUMSALLAŞMA

Elif Baylan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, elif.baylan@std.izu.edu.tr

Doç. Dr. Beytullah Kaya

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, beytullah.kaya@izu.edu.tr

ÖZET

II. Bayezid devrinde Osmanlı tarihçiliğinde, sonraki devirlere kaynak teşkil edecek şekilde büyük bir atılım gerçekleşmiştir. Bu atılımın öncü şahsiyetlerinden olan Âşıkpaşazâde ve Neşrî, iki farklı bakış açısının temsilcisi olarak, Osmanlı tarihi üzerine eser meydana getirmişlerdir. Âşıkpaşazâde halk hissiyatında bir derviş ve gazi olarak, eseri *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı halk dilinde ve seviyesinde kaleme almıştır. Ulema ve bürokrat olan Neşrî ise, Âşıkpaşazâde'nin eserini kaynak olarak kullanmakla birlikte, yaşadığı devrin ilmi seviyesinde olan *Kitâb-ı Cihannümâ*'yı telif etmiştir. Hemen hemen aynı dönemin müellifleri olan bu tarihçiler, farklı sosyal çevrelere mensup olmanın bir neticesi olarak, iki farklı bakış açısı ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada, Âşıkpaşazâde ve Neşrî'nin, Osmanlı meşruiyeti bağlamında tarihi süreklilik, dervişler ve gazilik anlatıları ile devletin kurumsallaşması bağlamında devlet adamları, vergi ve kardeş katli anlatıları karşılaştırılarak, müelliflerin bakış açılarındaki farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu noktada dönem ayırımına gidilmeyerek her iki eser bir bütün olarak ele alınmış, müelliflerin yaşadıkları ve eserlerini yazdıkları dönemin sosyo-ekonomik ve siyasal dinamikleri ve müelliflerin gerek çevreleriyle gerek iktidarla kurdukları ilişkiler dikkate alınmıştır. Âşıkpaşazâde, dervişler ve gaza etrafında bir kuruluş hikâyesi anlatıp Osmanlı meşruiyetini de bu bağlamda inşa ederken; Neşrî, tarihi süreklilik ve gaza temelinde bir kuruluş hikâyesi anlatmakta ve Osmanlı meşruiyetini bu bağlamda inşa etmektedir. Yapılan inceleme sonucunda görülmüştür ki, müelliflerin Osmanlı'nın kuruluşu ve meşruiyetine olan yaklaşımları ile kurumsallaşan devlet yapısı karşısındaki tepkileri arasında da doğrudan bir ilişki vardır. Zira devlete atfedilen meşruiyetin mahiyeti, kurumsallaşmaya karşı verilecek tepkinin bir ön hazırlığı şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Âşıkpaşazâde, Neşrî, Meşruiyet, Kurumsallaşma

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞ SAFHASINDA GAZİ, ALP VE AHİLERİN ETKİLERİ VE DEVLETE KATKILARI

Emre Eryılmaz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yunusemreeryilmaz@gmail.com

ÖZET

Anadolu'nun ve Balkanların İslamlaşmasında önemli roller üstlenmiş ahilik, alplık ve gazilik kurum ve olguları, İslam'ın yüzyıllarca bu coğrafyalarda yayılmasını, hatta kalıcı olmasını sağladı. Ahilik teşkilatı, belirli ahlaki ilke ve kuralların toplumun geneline yayılması için, Türklerin kendi sanat ve ticaretlerinde yeni bir yaşama alışabilmeleri için, kalkınmanın sağlanması, bilimde, sanatta ve hatta askerlikte gelişim sağlanması için önemli bir yere sahiptir. Rumeli ve Anadolu'da fethedilen topraklara, daha önceden gelen ahilerin ve dervişlerin kurduğu yeni yerleşim yerleri ve bu yerleşim yerlerine göçmenlerin nakillerinin sağlanması, bu coğrafyaların Türkleşmesi ve İslamlaşmasında en önemli hizmeti görmüştür. Fethedilen topraklardan bazılarının ahilere zaviye inşa etmesi şartıyla vakfedilmesi, pek çok ahinin Batı Anadolu'ya ve Rumeli'ye gelip yerleşmesi sonucunu doğurmuştu. Bir nevi gönül elçileri olarak da nitelendirebileceğimiz bu ahiler, gittikleri muhitlerde önce insanların gönlünü fetheder, gazilerin de düzenleyeceği fetihlere öncülük ederdi. Zaviye çevresinde yaptıkları faaliyetler aracılığı ile Hristiyan toplulukları içinde İslam'ın yayılmasını ve bu toplulukların Türk Kültürü ile tanışmasını sağlayan Kolonizatör Türk Dervişleri, örnek yaşayışları ile de bu çevreleri etkilemişlerdir. Osmanlıların kuruluş yıllarında etkili olan ahilik, alplık ve gazilik kurum ve olgularının Osmanlı Devleti'nin büyümesindeki etkilerinin incelendiği bu araştırmada, ayrıca bu ahi, alp ve gazilerin Osmanlılar ile çıkar ilişkisi içerisinde olup olmadığı ve özellikle uç bölgelerinde Osman ve Orhan Beyler ile gazalara katılan ahi, derviş ve gazilerin heterodoks İslam anlayışını benimsemiş bireyler olup olmadığı sorgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Kuruluş, Gaza, Gazilik, Alplık, Ahilik, Heterodoks

İLK DÖNEM İSLAM TARİHİ KAYNAKLARI İLE MODERN DÖNEM KAYNAKLARINDA HİCRETİN MUKAYESESİ

Uğur Duru, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, duru.ugur@std.izu.edu.tr

ÖZET

Hicret, Hz. Muhammed (s.a.v)'in ve Mekkeli Müslümanların Medine'ye göç etmesini ifade etmektedir. Hicret mekânsal bir değişikliğin yanında İslâm dininin daveti, teşrî faaliyeti, siyaseti ve takvim belirlemede milat açısından bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Bu çalışma, erken dönem siyer kaynakları ile modern dönemde yazılmış siyer eserlerinde Hz. Peygamber'in Hicret olayının anlatımını mukayeseli olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden dökümanasyon incelemesi kullanılmıştır. İlk dönem kaynaklarından İbn İshak, İbn Hişam, İbn Sa'd, Taberi, modern dönem yazarlarından Muhammed Hamidullah ve Mustafa Âsım Köksal'ın eserleri örneklem olarak seçilmiştir. Bu eserler seçilirken ilk dönem kaynaklarının siyer eserleri bağlamında günümüze ulaşan en eski metinler olmasından dolayı Modern dönem kaynaklarının ise en çok bilinen en çok yayınlanan eserler olması dolayısıyla seçilmiştir. Eseri günümüze ulaşan ilk siyer müellifi İbn İshak siyer kitaplarına günümüzde bilinen şeklini vermiştir. Günümüze tamamı intikal etmeyen İbn İshak'ın eseri Muhammed Hamidullah tarafından yayınlanmıştır. Eserde Medine'ye hicret bölümüne rastlanılmamıştır. İbn Hişam'ın yazmış olduğu Siretü'n-Nebeviyye isimli eseri Hz. Peygamber'in hayatına dair tamamı günümüze intikal etmiş en eski kitaptır. İbn Hişam, Hicreti İbn İshak'tan aldığı rivayetlere eklemeler yaparak "Ali ile Ebû Bekir'in Geç Hicret Etmeleri" başlığıyla giriş yapmıştır. Eserde Hicret hadisesini görgü şahidi gibi anlatmış olan İbn Hişam Hz. Peygamber'in hicreti sırasında her ayrıntıya yer vermiştir. Taberi, Hicreti Akabe olaylarından itibaren anlatmaya başlamış konuyu özetle geçerken Kur'an-ı Kerimden ayetlere diğer eserlere nazaran daha çok yer vermiştir. Muhammed Hamidullah eserinde konuları siyer kitaplarının aksine sistematik olarak düzenlemiştir. Hamidullah, hicret hadisesini Akabe biatları başlığı altında ele almıştır. Çalışma sonucunda ilk dönem kaynakları hicret olayını yorum yapmadan aktarmış olup anlatımda ise görgü şahidi gibi bir dil kullanmışlardır. Modern dönem yazarlarından Mustafa Âsım Köksal eserinde bu olayı yorum yapmadan ancak tüm ilk dönem kaynaklarını bir araya toplayarak geniş biçimde anlatmıştır. Hamidullah eserinde Hicreti, ilk dönem kaynaklarında olduğu gibi bir dil kullanarak aktarmış ve konuyu özetle işlemiştir. Hamidullah Hicretin anlatımı sırasında olaylar arasına girmiş ve sonuç bölümleri oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hicret, İslam Tarihi, Kaynakların Mukayesesi

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

TOPKAPI SARAYI MECİDİYE KÖŞKÜ

Emine Kırcan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kirkan.emine@std.izu.edu.tr

ÖZET

İstanbul'da Sarayburnu'nda Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Sur-ı Sultanî ile çevrilmiş alan içinde onun döneminden başlayıp Osmanlı tarihi boyunca inşa edilen yapılarla büyük bir kompleks haline getirilen Topkapı Sarayı, en son köşkünü 19.yy.'da 31. Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid döneminde kazanmıştır. Bu hükümdara ithafen Mecidiye Köşkü de denilen bu yapı sarayın diğer binalarından farklı karakterdedir. Batı tarzındaki köşk Tanzimat Fermanı'nı ilan etmesiyle, Batılı yaşantıya olan ilgisiyle ve Avrupaî sanatsal zevkleriyle tanınan Sultan Abdülmecid'in dönemini yansıtır. Bu araştırmanın amacı hem Mecidiye köşkünü bütüncül bir yaklaşımla tarihî geçmişiyle ve kullanım amacıyla ortaya koymak hem de bu yapı üzerinden dönemin Batılı estetik zevklerinin yaşantıya ve sanata dair yansımalarını incelemektir. Bu çalışma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Konu ile ilgili belgeleri ve bilgileri elde etmek için doküman incelemesi ve literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca çalışmada mekân incelemesi ve gözlem yöntemi de kullanılmıştır. Yapılan incelemelerden Mecidiye Köşkü'nün Fatih Sultan Mehmet döneminden kalma bir tonoz üzerinde yer aldığı ve mimar Sarkis Balyan tarafından 19.yy. Fransız mimarîsi özelliklerinde inşa edildiği anlaşılmıştır. Köşkün işlevinde gerek Topkapı Sarayındaki Hırka-i Şerif ziyaretlerinde bekleme yeri olarak gerekse yabancı misafirleri ağırlamaya tahsis edilmiş mekân olarak kullanıldığı görülmüştür. Yapının iç dekorasyonunda da Fransız tarzı döşeme ve mobilyaların kullanıldığı, duvarlarına padişah portreleri yerleştirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Sonuç olarak Topkapı Sarayı kompleksi içinde yer alan Mecidiye Köşk'ünün gerek mimarî gerek sanatsal açıdan Batılı anlayışla imar edildiği, iç dekorasyonunda da yine bu anlayış doğrultusunda döşendiği ve tarihsel işlevinde Batılı yeniliklerin ve Osmanlı'ya ait geleneklerin yaşatıldığı görülmüştür. Köşk bütüncül bir anlayışla araştırılarak bu konuda bilim dünyasında görülen boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sultan Abdülmecid, Osmanlı, Köşk, Kasır, Ampir

EMEVİ HALİFELERİNİN EĞLENCE ANLAYIŞLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Enver Celil, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, envercelil57@gmail.com

ÖZET

Eğlence; günlük hayat içerisinde sürekli aynı işleri yaparak bunalan insanın üzerindeki kasvet bulutlarını dağıtan, sıradanlığı ortadan kaldıran sosyal ve psikolojik bir gerçekliktir. İslam Dini hayatın her alanına etki eden ekonomik, siyasal, sosyal ve eğlence gibi alanlarda düzenlemeler yapan bir dindir. Kuran-ı Kerim’de eğlence, kesin bir emir ile yasaklanmamakla birlikte dünya hayatının oyun ve eğlenceden ibaret olduğu vurgulanmıştır. Kuran-ı Kerim’in eğlenceye olumsuz yönü itibariyle bakması, kişinin eğlenceye dalıp işini ve ibadetlerini aksatması, haramı ve günahı teşvik etmesi sebebiyle Allah’a isyanı çağrıştırması, sağlığını tehdit etmesi ve boş işlerle meşgul olmasındandır. Hz. Peygamberin uygulamalarından eğlencenin, İslam Dini tarafından tamamen yasaklanmadığı anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber düğün törenlerinde eğlenen kimselere müdahale etmemiş aksine eğlenceyi teşvik etmiştir. Asr-ı Saadet’teki eğlence uygulamalarından bir tanesi de bayram günlerinde yapılan kutlamalardır. Hz. Peygamberin bayram gününde Habeşli bir gurubu def çalıp şarkılar eşliğinde kılıç kalkan oyunu oynarken Hz. Aişe ile izlediği rivayet edilmektedir. Asr-ı Saadet’te görülen oyunlar ve yarışlar; atıcılık, binicilik, yüzücülük, güreş, avcılık, koşu, ağırlık kaldırma olarak sıralanabilir. Bu çalışma Asr-ı Saadet’e kıyasla Emevi Hilafeti dönemi eğlence anlayışını incelemeyi amaçlamaktadır. Hilafet müessesesi Emeviler döneminde saltanata dönüşünce Emevi halifelerinin eğlence anlayışlarında Asr-ı Saadet’e göre büyük değişiklikler görülmektedir. İslam’ın özü ile bağdaşmayacak şekilde Bizans sarayları gibi saraylar yaptırılıp içerisi halifeleri öven şiirler yazan şairler, gülmeleri için meddahlar ve nüktedanlarla doldurulmuş, içkili ortamlar tertip edilip çalgılar çaldırılmıştır. Bazı Emevi halifeleri çok sayıda cariye edinmiş, köle ve cariyelerle sarhoş bir şekilde şarkılar söylemiş, müzik yarışmaları düzenleyip birincilere büyük ödüller vermiştir. Emevi halifeleri içerisinde eleştirilerin odağı haline gelen Yezid b. Muaviye’nin, av partileri düzenlemek, egzotik hayvan beslemek, açıktan içki içip cariyelerle dans etmek gibi zevkleri olduğu rivayetler arasındadır. Elde edilen verilerden Hz. Peygamberin vefatı üzerinden henüz bir asır geçmeden Emevi halifelerinin İslam Dini’yle bağdaşmayan eğlence yaklaşımlarını ortaya koydukları anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Asr-ı Saadet, Emevi Halifeleri, Emevilerde Eğlence

II.ABDÜLHAMİD DÖNEMİ SAĞLIK POLİTİKALARI

Esra Çelik, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, c.esra@sdt.izu.edu.tr

ÖZET

Kişilerin ve toplumların sağlığını korumak, sağlık sorunları yaşadıklarında tedavilerini gerçekleştirmek ve toplum sağlığını refah bir düzeye taşımak adına yapılan planlı çalışmaların tümüne ‘sağlık hizmetleri’ denir. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti’nde sağlık hizmetlerinin devletin kontrolüne alınmaya başlandığı bir dönem yaşanmıştır. Bu dönem III. Selim’in sağlık alanındaki yenileşme hareketleri ile başlamış, II. Mahmud dönemi Tanzimat öncesi ıslahatlarıyla ivme kazanmış, II. Abdülhamid döneminde ise zirveye ulaşmıştır. Bu çalışmada II. Abdülhamid döneminde, Osmanlı Devleti’nde sağlık alanında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Konu araştırılırken Osmanlı Devleti’nin sağlığa nasıl baktığı, sağlık hizmetlerini nasıl yürüttüğü, sağlık teşkilatlanmasını nasıl gerçekleştirdiği ve bundan ne anlaşıldığı sorularına cevap aranmıştır. Yapılan inceleme sonucunda II. Abdülhamid döneminde ‘Darülkelb’ adıyla kuduz tedavihanesi, enfeksiyonlarla mücadele amacıyla kurulan çiçek aşısı üretim merkezi ‘Telkihane’, ilk kadın doğum kliniği olan ‘Viladethane’, ‘Bakteriyolojihane-i Şahane’, ‘Bakteriyolojihane-i Baytari’; dönemin başlıca sağlık kurumlarından ‘Gülhane Askeri Tatbikat Okulu ve Hastanesi’, ‘Hamidiye Etfal Hastanesi’ gibi kurumların açıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalar ışığında, II. Abdülhamid döneminde toplumun sağlığının korunmasına yönelik iyileşmelerin olduğu, kadın sağlığının korunmaya çalışıldığı, enfeksiyon hastalıklarıyla mücadele edildiği, salgın hastalıkların tedavisine yönelik uygulamalar yapıldığı, veteriner faaliyetlerinin sağlıklı yürütülebilmesi için çalışmalar yapıldığı, hem askeri hem sivil alanda toplum sağlığının korunmaya çalışıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdülhamid, Sağlık, Hastane, Salgın, Aşı

MEHMED NAZIM'IN “AHD-İ ŞEHRIYÂRİ” ADLI RİSALESİNDE II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ'NDE EĞİTİM VE ÖĞRETİM

Fatma Yıldırım, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, fayildirim4@gmail.com

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin en kritik dönemlerinden birinde tahta çıkan Sultan II. Abdülhamid otuz üç sene hükümdarlık yapmıştır. Hükümdarlığı süresince çok boyutlu problemlere çözümler üretmek durumunda kalmıştır. Tanzimat'ın getirdiği yenilikler ülkede yeni bir toplum düzeni oluşturmayı gerekli kılmıştır. Bu dönüşüm ile Sultan, devleti ayakta tutabilmeyi ve eski tıslımlı saltanat yıllarında olduğu gibi yeniden güçlü hale getirmeye malik olmayı arzulamıştır. II. Abdülhamid'in bu formülasyonunun içeriğini modern yenilikler oluşturmuş ve bu sayede el yordamıyla oluşturduğu eğitim, askeri, sanayi alanlarındaki terakkiyatlar onu hassas bir denge üzerinde durmaya zorlamıştır. Bu planlı ilerlemelerde eğitimde kendi yerini almıştır. Toplumunu âbad etmenin en önemli yollarından biri olan eğitim, sultan için de değişen toplumun zihniyetindeki bulantıları frenlemenin önemli bir adımı olmuştur. Bu çalışmada, Abdülhamid döneminde başta bir vilayet mektupçusuysen sultana övgülerini kaleme aldığı bu eseri ile daha sonrasında vali olan Mehmed Nazım Bey'in “Ahd-i Şehriyârî” adlı risalesindeki görüşleri bağlamında II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) gerçekleştirilen eğitim ve öğretimdeki yenilikler ele alınmıştır. Çalışmanın amacı II. Abdülhamid Dönemi'nde maarif sistemindeki değişimleri Mehmed Nazım'ın perspektifinden modern eğitimin gerekliliği üzerine görüşlerini incelemektir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi ile tarama modeli benimsenmiş, doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Birincil kaynak olan “Ahd-i Şehriyârî” adlı risale Osmanlıca'dan günümüz Türkçesi'ne çevrilerek sadeleştirilmiş ve konu bağlamında müellifin görüşlerine yer verilmiştir. Adı “*Padişahın Devri*” olarak çevrilen bu eserin sonunda, eğitimdeki yeniliklerin gerekliliğini ve eğitimin toplumun her kesiminde yaygınlaştırılması gerektiği ve yapılan yenilikler ile 8-10 sene içinde taşrada dahi okuma-yazma, hesap yapma kabiliyetlerinin yükseldiği vurgusu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: II.Abdülhamid, Mehmed Nazım, Eğitim-Öğretim- Modernleşme, Mektep

OSMANLI SON DÖNEM AYDINLARINDAN EMİR ŞEKİB ARSLAN'DA AYRILIK YANLISI HAREKETLER VE İTTİHAD-I İSLAM MEFKÛRESİ

Fatih Bütün, Yüksek Lisans Öğrencisi
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, fbutun90@hotmail.com

ÖZET

Osmanlı Devleti son döneminde, sömürgeci devletler nezdinde itibarını yitirmiş olsa da, İslam'ı temsiliyet noktasında görüldüğü için hâlâ potansiyel bir tehlike olarak varlığını sürdürmekteydi. Bu durum sömürgeci devletleri, arap ve türk entelektüeller arasında bazı *hastalıklı* fikir ve siyasetleri yaymaya sevk etmişti. Bu fikir ve siyasetlerden en fazla öne çıkanı, İslam birliği ideali ve direniş hareketlerine karşı âdem-i merkeziyetçilik fikri olmuştur. Bu çalışmada, Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşamış, döneminin sancıklarına tanıklık etmiş, Osmanlı hilafeti siyaseti etrafından fiili gayretler ortaya koymuş, gözlem ve gezilerini makale, mektup ve kitaplarla kaleme dökmüş, düşünce, fikir ve siyaset adamı olan Emîr Şekib Arslan[1869-1946]'ın, Osmanlı karşıtı ayrılık hareketleri ve İttihad-ı İslam hakkındaki yaklaşımı ortaya koyulmuştur. Çalışmada, Emîr Şekib Arslan'ın otobiyografik eseri, gezi notları, döneme dair tanıklıkları ve hakkında yazılan dokümanlar incelenmiştir. Dürzi kökenli İttihatçı bir Arap aydın olan Emîr Şekib Arslan, Osmanlı Devleti parçalanmaya başladığını gördüğünde, en büyük tehlikenin Batı'dan geleceğini yüksek sesle dile getirmiş ve Batı'dan gelecek bu yıkıma karşı Osmanlı hilafeti etrafında bir araya gelmesini çağrısını benimsemiştir. Emîr Şekib'in diğer aydınlardan farklı olan yanı ise İslam dayanışması adına Osmanlı Devleti'nin mutlak mânâda desteklenmesi fikri olmuştur. Osmanlı hilafetinin güçlendirilmesi için Araplarla Türklerin dayanışması fikrini savunmuş; ayrılık yanlısı entelektüelleri hangi kavimden olursa olsun sert dille tenkid etmiştir. Adem-i merkeziyetçilik fikrini, arap vilayetlerini merkezden koparmak için ve ittihâd-ı İslâm siyasetini çökertmek için geliştirilmiş bir siyaset olarak değerlendirmiş ve Müslüman coğrafyayı isti'mara açık hale getireceğini çok önceden tespit etmiştir. Şekib Arslan'ın, döneminin bir çok enetelektüel ve siyaset adamıyla yakın teması olmuştur. Cemal Paşa ve Enver Paşa bunların başında gelmektedir. Libya, Beyrut, İstanbul ve Berlin gibi dönemde birçok vilayette bulunma, ve yaşama imkanı bulmuş ve birçok olaylara yakinen tanıklık etmiştir. Yapılan bu incelemede, Emîr Şekib Arslan'ın gözüyle, adem-i merkeziyetçiliğin yıkıcı etkisi, ittihâd-ı İslâm siyasetine olumsuz tesiri ortaya koyulmuştur. Arap gazetecileri, entelektüelleri ve siyaset adamlarının, kendi vilayetlerini, adem-i merkeziyetçilik fikriyatıyla 'bağımsızlık' adı altında nasıl da sömürülmeye açık duruma düşürdükleri Şekib Arslan'ın tanıklıklarıyla ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Emîr Şekib Arslan, Siyaset Adamı, İslam Dayanışması, Beyrut.

BATTALNAME, DANIŐMENDNAME VE SALTIKNAME'DE ANADOLU ÜZERİNE SÖYLEMLER VE GAYRİMÜSLİM ALGISI

Feyyaz Kandemir, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, feyyazkandemir@hotmail.com

ÖZET

Destanlar bir milletin inanç, duygu, düşünce, hayal ve hedefleri doğrultusunda gelişir ve şekillenirler. Ortak bir zihnin ve muhayyilenin ürünü olmaları yanında ortak bir yaşantının izlerini taşıdıklarından, ait oldukları milletin geçmişine dair pek çok önemli ipuçları sunarlar. Bu anlamda Türklerin Anadolu'yu yurt tutma macerasını konu edinen destanlarda bugün üzerinde yaşamış olduğumuz coğrafyanın resmedildiği görülür. Dede Korkut'ta yer alan destanların büyük kısmı Kuzey Doğu Anadolu'daki Oğuzların, Trabzon Tekfuru ile mücadelelerini konu edinir. Battalname, Malatya başta olmak üzere Doğu Anadolu'dan Batı Anadolu'ya ve Bizans'a kadar uzanan bir coğrafyada geçer. Danişmendname'nin coğrafyası Sivas, Tokat, Amasya ve civarıdır; yani İç Anadolu havalisidir. Saltıkname'nin coğrafyası Sinop'tan Balkanlara, Edirne'den Mekke ve Medine'ye kadar uzanan çok geniş bir alanı kuşatır. Umur Gazi Destanı ise Ege ve Akdeniz civarında Aydınöğulları Beyliğinin Umur Bey önderliğindeki gaza faaliyetlerini anlatır. Bu çalışmada, Battalname, Danişmendname ve Saltıkname'de Anadolu (Diyar-ı Rum) üzerine oluşturulan söylemler ve gayrimüslimlerin nasıl algılandığı incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı Battalname, Danişmendname ve Saltıkname'nin sahip olduğu zihni arka planı ortaya koymaktır. Yapılan inceleme neticesinde Müslümanlar tarafından Anadolu'ya dair kutsî söylemlerin oluşturulduğu ve söylemler oluşturulurken vigizm yoluyla tarihin yeniden kurgulandığı görülmüştür. Gayrimüslimler yalnızca yok edilmesi gereken bir düşman olarak değil, Müslümanlaştırılması gereken bir topluluk olarak destanlarda yer bulmuşlardır. Destanların zihniyet dünyasını şekillendiren temel unsurun Sünnilik ve Ehlibeyt sevgisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Battalname, Danişmendname, Saltıkname, Destan, Anadolu.

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

EMİN YÜMNÎ'NİN HAFIZ'I TAHMİS EDEN BİR GAZELİ ÜZERİNE TERCÜME VE ŞERH DENEMESİ

Khan Geldi Hamidy, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, khanhamidy1@gmail.com

ÖZET

Tahmis, bir şairin başka bir şaire hayranlığını ifade etmesinin ve kendisinin de en az ele aldığı şair kadar güçlü ve kaliteli bir şair olduğunu ispata etmeye çalışmasının bir yoludur. Tahmis, bir şiirin her beytine üçer mısra eklenerek oluşturulan muhammes nazım şeklidir. Bu çalışma Emin Yümnî ve onun *Kitabı Cezbe-i Aşk* adlı eserini icmalen tanıttikten sonra bir gazelini tercüme ve şerh etmeye çalışmayı amaçlamaktadır. Emin Yümnî'nin *kitabı Cezbe-i Aşk* adlı eseri Hafız-ı Şirazi'nin Divanı'na Farsça olarak yapılan tahmislerden oluşan bir eserdir. Emin Yümnî ve eserinin tanıtılması nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemiyle incelenmiş ve betimsel analiz yoluyla sunulmaya çalışılmıştır. *Kitabı Cezbe-i Aşk*'ın Türkiye kütüphanelerinde bulun dört nüshası incelenmiş ve bilgileri kullanılmıştır. Mezkûr kitapta 602 gazelden oluşan Divana tahmis yapılmasına ilave olarak Hafız'ın mesnevisine ve sâkî namesine dahi tahmis yapıldığı saptanmıştır. Mezkûr eserin beşinci sırasında yer alan gazel tercüme ve şerh etmeye çalışılırken önce gazelin latin alfabesiyle okunuş şekli verilmiş ve ardından kısaca tercüme edildikten sonra ihtiyaç duyulan kelime ve kavramlar açıklanmıştır. Daha sonra da gazelin vezni, kafiyesi, redifi ve içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Emin Yümnî'nin tahmis ederken vezin, kafiye ve redif konusunda Hafız'ın şiirine uymasının yanı sıra şiirin muhtevasında da Hafız'ı başarıyla takip ettiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hafız'ı Şirazi, Emin Yümnî, Tahmis, Kitabı cezbe-i aşk

XVII.YÜZYIL OSMANLI LAYİHALARINDA DEVLET GÖREVLİLERİNDE LİYAKAT MESELESİ: KOÇI BEY RİSALESİ VE KİTAB-I MÜSTETAB ÖRNEKLERİ

Medine Aydın, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, medineaydin02@gmail.com

ÖZET

Liyakat kavramı, her dönemde üzerinde durulan ve yönetimlerde, olmazsa olmaz kabul edilen ilkelerden biri olmuştur. Nitelik ve yetenek olarak aynı şartlara sahip bireylerin, bir statü için, eşit koşullarda değerlendirilme süreci olarak nitelendirilen liyakat ve “işini ehline verme” anlayışının önemi, neredeyse tüm klasik metinlerde yer almıştır. Osmanlı Devleti, kurulduğu zamandan beri devlet görevlilerinin tayini, yükselmesi veya görevinden alınmasında liyakatı esas almaya özen göstermiştir. Fakat bu esasın önemini kaybettiği dönemlerde kayırmacılık, rüşvet gibi kavramlar yaygınlaşmış, nitelikli insan gücünden faydalanılamamış ve tebaanın gereksinimleri karşılanamamıştır. Osmanlı devlet ve toplum yapısında meydana gelen bu bozuklukların fark edilmesi gecikmemiştir. Görülen problemlerin nedenleri tespit edilip çözüm önerileri içeren ıslahat raporları hazırlanmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, XVII. yüzyılda Osmanlı devlet idaresinde liyakat kavramının önem kaybetmesiyle ortaya çıkan sorunlar ve bunlara getirilen çözüm önerilerini incelemektir. Nitel araştırma deseninde tasarlanan bu çalışmada, amaçlı örneklem olarak XVII. yüzyılın en önemli ve kapsamlı layihaları olan Koçi Bey Risalesi ve Kitab-ı Müstetab eserleri incelenmiştir. Her iki eserin müellifleri, ehil olmayan kişilere görev verilmesinin sadece idari yapıyı değil askeri, ilmi, ekonomik ve sosyal yapıları olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Bozuklukların giderilebilmesi için öncelikle makam ve rütbelerin rüşvet yoluyla satılmasının engellenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Liyakatsizliğin, padişah dışındaki neredeyse tüm kamu mevkilerinde görüldüğü için zedelenen “daire-i adalet” anlayışının yeniden ve ivedilikle onarılması gerektiği vurgulanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman dönemi örnek alınarak, kanun-i kadime (eski nizam) ve şer’i hükümlere yeniden ve sıkı bir şekilde bağlı kalınması tavsiye edilmiştir. Bir nevi nasihatname türünde hazırlanmış ve dönemin hükümdarlarına sunulmuş olan bu layihalar, Osmanlı ıslahat tarihi içinde de önemli bir yere sahip olmuştur.

Anahtar Kelimeler : Koçi Bey, Kitab-ı Müstetab, Layiha, Liyakat, Islahat

TULUMBACI OCAĞI (1720-1826) KURULUŞ SÜRECİ, GELİŞİMİ VE TEŞKİLAT YAPISI

Mehmet Karakaş, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, karakas.mehmet@std.izu.edu.tr

ÖZET

Tulumbacı Ocağı; Osmanlı teşkilatları arasında çok az araştırma yapılmış bir konudur. Tulumbacı Ocağı, 1720 tarihinde Sultan III. Ahmed'in fermanı ile Yeniçeri Ocağının içinde kurulmuştur. Başına da Gerçek Davud isimli Fransız bir mühtedi getirilmiştir. 1715 tarihinde İstanbul'a yerleşen Gerçek Davud yangın söndürme alanına ilgi göstermiştir. 1718 tarihinde vuku bulan Tüfenkhane yangınına kendi kurduğu ekiple müdahale etmesiyle dikkati üstüne çekmiş, akabinde kurulan Tulumbacı Ocağının başına geçirilmiştir. Ocağın kuruluş amacı İstanbul genelinde çıkan yangınlara müdahale etmek olmuştur. Konum olarak Yeniçeri Ocağının altında teşkilatlanmış, er olarak da Yeniçeri neferleri tahsis edilmiştir. Bu çalışma; Tulumbacı Ocağının kuruluş sürecini irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu minvalde; Tulumbacı ocağının teşkilat yapısı ve ocağa nefer alımı, yangınların duyurulması ve yangınlara müdahale yöntemleri, son olarak da Ocağın neden ve nasıl kaldırıldığı gözden geçirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden araştırmacı tarihsel metot ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma da Tulumbacı Ocağı'nın kuruluş süreci ve teşkilat yapısı arşiv belgeleri ışığında ortaya konulmaya çalışılmıştır. Osmanlı arşiv kaynaklarından bulunan belgeler, ikincil kaynaklardan yararlanılarak tahlil edilmiş ve çalışma içerisinde yapılan yorumlamalarda faydalanılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda; bu dönemden önce yangınlara daha çok gelişigüzel müdahale edilmeye çalışılırken, Tulumbacı Ocağı kurulduktan sonra yangınlara müdahale de bu ocak görev almaya başlamış ve belli bir disiplin içerisinde olduğu görülmüştür. Ocağa nefer alımı, Tulumbacı ocağı Yeniçeri Ocağının altında kurulduğu için Acemi oğlanlar içerisinde ve esnaf gençlerinin hızlı, çevik ve gözü pek olanları alınmıştır. Yangınlara müdahaleler, birden fazla takım tarafından yapılmıştır. Tulumbacı Ocağı'nın yangınları söndürdükten sonra ödül adı altında aldıkları aynı veya nakdi ücretler zamanla bu işin ticarete dönüşmesine sebep olmuştur. Yağma niyetiyle tulumbacılar tarafından zengin konaklarının yakıldığı, bunun dışında devrin sadrazamını da görevden aldirmek içinde bu tür kundaklama olaylarının yaşandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Yeniçeri Ocağındaki bozulmaların bu ocağa da sirayet etmiş olması, Yeniçeri Ocağının kaldırılması esnasında Tulumbacı Ocağının da kaldırılmasına sebep olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tulumba, Tulumbacı Ocağı, Gerçek Davud, Yangın, İstanbul Yangınları, İtfaiye, İstanbul İtfaiyesi

KARACAAHMET MEZARLIĞI'NDAKİ KAPIKULU PİYADELERİNE AİT MEZAR TAŞLARININ TESPİT VE TAHLİLİ

Mehmet Kökrek, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kokrek.mehmet@sdt.izu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma İstanbul'un en eski ve en büyük gömü alanı olan Karacaahmet Mezarlığı'ndaki kapıkulu piyade birliklerine mensup askerlere ait mezar taşları örnekleme üzerinden, Osmanlı devri mezar taşlarından ne tür bilgiler elde edilebileceğini ve bunların tarih yazımına nasıl bir katkı sağlayacağı sorunlarına açıklık getirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan saha çalışmalarında Karacaahmet Mezarlığı'nda tespit edilen 16.381 mezar taşından 812 tanesinin kesin olarak kapıkulu piyade birliklerini oluşturan Yeniçeri, Cebeci, Topçu, Top Arabacı, Humbaracı, Lağımcı ve Saka ocaklarına bağlı neferlere ait olduğu anlaşılmıştır. Bunların en eskisi 16. yy.'ın ilk çeyreğine, en yenisi ise teşkilatın ilga edildiği 16 Haziran 1826 tarihinden üç gün sonrasına aittir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden döküman incelemesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler söylem ve içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Kitabelerdeki söylemlerin bağlılık bildirenler ve hayatları hakkında bilgi verenler bağlamında incelenmiştir. Ayrıca kitabeler içerik analizi yoluyla sayısallaştırılmış, veriler tablolar hâlinde sunularak anlaşılır hâle getirilmeye çalışılmıştır. Analizler sonucunda örnekleme oluşturan mezar taşları üzerindeki meslek-serpuş bağlılığının %11 olduğu anlaşılmış ve kitabelerin sadece %7 kadarında, taş sahibinin adı dışında bilgi verdiği görülmüştür. %7'lik dilime giren kitabelerde ölünün memleketi, ailesi, mensubu bulunduğu birlik ve/veya mesleği belirtilmiş olup sadece üç tanesinde ölüm sebebi, ikisinin ise ölüm yeri belirtilmiştir. Taş sahibinin hayatı hakkında bilgi veren bir kitabeye ise rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, günümüze değin iddia edilen aksine Osmanlı devri mezar taşı kitabelerinin ölü hakkında fazlaca bilgi aktarmadığı, verilen bilgilerin ise çoğu zaman diğer tarihî belgelerle tamamlanmaksızın kullanılamaz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Karacahmet, yeniçeri, mezar taşı, kapıkulu.

MENÂKIB-I SULTAN BAYEZİD HAN b. MUHAMMED HAN

Merve Yavuz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, yavuz.m@std.izu.edu.tr

ÖZET

Menkıbe, din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kimselerin yaşamları ve olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikâyelerdir. Bu anlatıların bir araya getirilmesinden müteşekkil eserlere de menâkıbnâme adı verilmektedir. Kültür tarihimiz açısından önem arz eden menâkıbnâmeler içtimai, iktisadi, kültürel hayat ve din tarihine ait malzemelerle yüklüdürler. Menâkıbnâmelerde bahsi geçen dönem ile ilgili, sosyal ve siyasi verileri bulmak mümkündür. Bu sebepten menâkıbnâmeler, kültür tarihi kaynağı olması açısından önemli tarihi kaynaklardır. Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren din tarikat önderlerine ve velilere önem veren ve saygı gösteren bir yaklaşım sergilemiştir. Devlet yöneticilerinin böyle bir yaklaşım sergilemeleri tasavvuf edebiyatı ürünlerine yönelik ilginin artmasına sebep olmuştur. Kuruluş Dönemi'nden itibaren pek çok menâkıbnâme ortaya çıkmış ve bu menâkıbnâmelerde dönemin siyasal, sosyal, ekonomik ve dini hayatına yönelik pek çok konuya değinilmiştir. Menâkıb-ı Emir Sultan, Menâkıb-ı İbrahim Gülşeni, Menâkıb-ı Hacı Bektaş Veli, Menâkıb-ı Şeyh Üftade, Menâkıb-ı Şeyh Vefa bu dönemde yazılmış ve dönem ile ilgili bilgi veren önemli menkıbelerdendir. Bunlar içinde en önemlilerden biri de II. Bayezid Han Dönemi'ndeki olayları anlatması dolayısıyla *Menâkıb-ı Sultan Bayezid Han b. Muhammed Han* adlı eserdir. Bu çalışma Fransa Milli Kütüphanesi'nde bulunan ve üzerinde bir inceleme yapılmayan 1732 yılında yazılmış, müellifi belli olmayan bir menâkıbnâmenin siyasal, sosyal ve kerametler bağlamında incelenmesini amaçlamaktadır. Eser, Fransızca'ya çevrilmiştir fakat Türk Edebiyatı alanında çalışma mevcut değildir. 64 varaktan oluşan eserde abartılı anlatım ve olağanüstü olaylar vardır. Kronolojik sıra ile anlatılan olayların detaylı tarihleri verilmiştir. Bu tarihler gerçekte birebir uymasa dahi yakınlık göstermektedir. Eserin dili anlaşılır yazım şekli ise matbudur. Yapılan incelemeden anlaşıldığına göre *Menâkıb-ı Sultan Bayezid Han b. Muhammed Han* adlı nüshada II. Bayezid Dönemi olayları kronolojik bir sıra ile anlatılmıştır. Tarihsel tutarlılık bakımından dönemin siyasal olaylarıyla paralellik arz etmiş ayrıca döneme ait sosyal, siyasal ve dini hayatla ilgili zengin verilere ulaşılmıştır. İçerdiği bilgiler açısından tarihi kaynak niteliğinde olan bu eser siyasal ve sosyal alanda döneme adeta döneme ışık tutar niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Menkıbe, Tasavvuf, II. Bayezid, Osmanlı Devleti

2. MEŞRUTİYET SONRASI OSMANLI'DA MİLLİ HİLAFET TARTIŞMALARI^a

İbrahim Bozbeşparmak, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Boz5parmakibrahim@gmail.com

ÖZET

1. Dünya Savaşı'ndan hemen önce, yükselen milliyetçilik akımı, yeni kurulan ulus devletler ve İslam âleminin içinde bulunduğu siyasi açıdan zor durum, geleneksel hilafet anlayışına, ulemanın başka bir pencereden bakmasına neden olmuştu. Yüzyıllardan beridir kabul gören, halifenin tüm Müslümanların yöneticisi olduğu anlayışına karşı; yalnızca belli sınırlar içerisindeki Müslüman tebaadan sorumlu halife söylemi dile getirilmeye başlanmıştı. Elmalılı Hamdi Yazır ve meşhur hukukçu Mehmed Seyyid Bey başta olmak üzere bazı Osmanlı ilim adamlarınca gündeme taşınan bu söylem; uzun vadede, hilafetin kaldırılmasına kadar uzanan sürecin önemli bir köşe taşı olacaktı. Geleneksel hilafet düşüncesini sürdüren ulema tarafından şiddetle karşı çıkılan bu yeni hilafet tasavvuru etrafında önemli fikri münakaşalar dönecekti. Millî hilafet söylemini dile getiren ulema, evrensel bir hilafetin hem dini açıdan zorunlu olmadığı hem de devrin şartları altında pratik açıdan uygulanmasının imkânsız olduğunu savunuyordu. Onlara göre halife, Osmanlı sınırları içinde, gücünü ve meşruiyetini Osmanlı halkından alan ve ona karşı sorumlu olan, yetkileri sadece yürütme ile sınırlı üst düzey bir memurdu. Buna karşın geleneksel hilafet tasavvurunu savunan ulemanın çıkış noktası ise eski devir ulemanın konuya yaklaşımıydı. Halife yalnızca Allah'a karşı sorumluydu, meşruiyetini sadece ondan alırdı, tüm Müslümanlar onun sorumluluğundaydı ve yasama, yürütme tüm yetkilere haiz olmalıydı. Bu tartışmalar devam ederken Osmanlı Devleti tarih sahnesinden çekildi ve yeni kurulan yönetim ilk olarak millî hilafet düşüncesini benimsedi. Hilafet, 3 Mart 1924'te tamamen yürürlükten kaldırılınca pratik yönünü kaybetti ve sadece teorik düzlemde kaldı. Onun üzerine yapılan tartışmalar da bu ekseninde devam etti. Millî hilafet kavramı ve bu kavram etrafında dönen tartışmaların anlaşılması; hem son dönem Osmanlı dini-siyasi ve fikri hayatın kavranması hem de hilafetin kaldırılışına giden sürecin net bir şekilde ortaya konması için önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Millî Hilafet, Evrensel Hilafet, Geleneksel Hilafet Düşüncesi, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır

---

^aBu çalışma, İbrahim BOZBEŞMAK'ın Prof. Dr. Ziya KAZICI'nın danışmanlığında yürütülen " Elmalılı Muhammed Hamdi YAZIR Ve Hilafet Düşüncesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

SEYYİD HÜSEYİN NASR'IN FELSEFE, BİLİM, SANAT VE TASAVVUFA BAKIŞI

Selma Cansız, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, cansiz.selma@std.izu.edu.tr

ÖZET

Modernizm; hayatımızı kıyas kabul etmeyecek derecede değiştirmiştir. Çocukluğumuzda özgürce koşuşturduğumuz sokaklar artık bizim değildir. Mekânımız daralmış, zamanımız kısalmıştır. Modernizmin dünyayı etkisine alan bu hegemonyasına rağmen hem batıda hem doğu dünyasında bu anlayışa karşı başkaldıran düşünürler ortaya çıkmıştır. Doğu dünyasında ortaya çıkan düşünürlerden biri de S. Hüseyin Nasr'dır. Gelenekçi okulun önemli düşünürlerinden biri olan Nasr, felsefe, bilim, sanat ve tasavvufla hem geleneksel hem de kutsal anlamları bağlamında ilgilenmiştir. Kariyeri boyunca din ve bilim arasındaki ilişkinin bütün temel unsurlarını çalışmalarında ele almıştır. Nasr, İslam bilimini temelinde tevhit inancı olan İslami dünya görüşü bağlamında tabii olayların sistematik olarak incelenmesi şeklinde tanımlamaktadır. İslam'ın dünya görüşü içerisinde felsefe, bilim, sanat ve tasavvufun anlamını tartışan Nasr, tıp, astronomi, matematik, cebir, kimya, fizik, coğrafya ve tabiat bilgisi gibi alanlarda İslam bilim geleneğinin başarılarını analiz etmiştir. Nasr'ın din ve bilimle ilgili çalışmalarının diğer boyutunu modern bilim eleştirisi oluşturmaktadır. Nasr, Batılı seküler bilimin ve bu bilim anlayışının batı dışı dünya üzerindeki etkilerine dair görüş beyan eden en açık sözlü eleştirmenlerden biridir. Yapılan incelemede içinde bulunduğumuz dönemi "geleneğe başkaldırı" olarak tanımlayan S. Hüseyin Nasr tam bu noktada İslam vahyinin ilkelerinin yeniden vurgulanması ve vahiyden kaynaklanan geleneğin dallarında yer alan öğretilerin yeni baştan ifade edilmesinin gerekliliği üzerinde ısrarla durur. Bu çalışma Nasr'ın "geleneğe" kavramına yüklediği anlam, geleneksel İslam algısına, geleneksel ekol ve S. Hüseyin Nasr'ın bazı görüşleri etrafında geleneksel ekol içindeki yerine, yine Nasr'ın gelenek perspektifinden felsefe, bilim, sanat ve gelenekten ayrı düşünmediği sufizm'e (irfan-ı nazari) olan bakış açısını ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu çalışma sonucunda, Nasr'ın felsefe, bilim, sanat ve tasavvuf kavramlarıyla insanlığın bazı yerel farklılıklarla birlikte tarih boyunca oluşturduğu ortak mirasa vurgu yaptığı, gelenek kavramını bu kavramlardan ayrı düşünmediği, insanlığın mutluluğu elde edebilmesinin yolunun ilahi değerleri esas alan kutsal bilimden geçtiğine dikkat çektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gelenek, Modernizm, Seyyid Hüseyin Nasr, Sufizm, Felsefe, Bilim, Sanat

XV. VE XVI. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİNDE ORTAKÇI KULLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Seniha Can, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, can.seniha@std.izu.edu.tr

ÖZET

Osmanlı Devletinde özellikli sosyal zümrelerin zirai üretim ile olan ilişkisi, ortakçı kullar adı verilen grupların Osmanlı sosyo ekonomik tarihi içerisindeki etkileri ile birlikte değerlendirilebilir. Ortakçı kullar, Osmanlı Devletinde savaş ve fetihlerden sonra ele geçirilen ve kendilerine tanınan imkanlar doğrultusunda istihdam edilip, reayadan ayrı bir hukuki statüye tabi tutulan savaş esirleridir. Bu çalışmada, ortakçı kulların Osmanlı Devleti merkezi yönetimi tarafından nasıl algılandığı, sosyo ekonomik yapı içerisinde kendilerine tanınan imkan ve istihdam koşulların neler olduğu incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma nitel bir araştırma olup Osmanlı kanunnamelerinin ortakçı kulları konu alan Has Kanunnameleri birincil kaynak olmak üzere, literatür taramasını kapsayan döküman incelemesi yöntemi ile hazırlanmıştır. Ortakçı kullar Osmanlı toplumunda yerleşik olarak yaşayıp, hukuki statü bakımından kölelik ile hür köylülük arasında bir yere konumlandırılmışlardır. XV. ve XVI. yüzyılda çoğunluğu Sırp, Macar ve Bulgar savaş esirlerinden oluşan ortakçı kullar, Trakya, İstanbul ve Batı Anadolu'daki çiftliklere yerleştirilip havass-ı hümayun arazilerinde istihdam edilmişlerdir. Fetihlerin ilerlemesiyle birlikte vakıf ve has arazilerinin işletilmesi gerektiğinde, İstanbul ve Bursa gibi şehirlerin etrafında, toprak üretiminin devamlılığı ve iskan çalışmaları için ortakçı kullardan yararlanılmıştır. Bu çalışma sonucunda, 16. yüzyıldan itibaren ortakçı kulların toplumda reaya ile bütünleşmesinin, Osmanlı devletinin Avrupa toplumlarında görülen sosyal sınıf ayrımının uygulamalarından biri olan kölelik uygulamasını batıdaki gibi pratize etmediğinin bir göstergesi olduğu görülmüştür. Kendilerine sağlanan istihdam koşulları ve imkanlar doğrultusunda, ortakçı kulların bilgi birikimlerinin ekonominin farklı dallarındaki alanlara yansıdığı elde edilen verilerden anlaşılmıştır. Osmanlı devletinin savaş esirleri olan ortakçı kullara olan bakış açısının devleti ebed müddet ekseninde daire-i adliye temelli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Savaş Esiri, Ortakçı Kullar, Zirai Üretim

OSMANLI KANUNİ ESASİ’SİNDE 1909 DEĞİŞİKLİKLERİNİN ANAYASA HUKUKU VE ANAYASACILIK TARİHİ AÇISINDAN İNCELENMESİ^a

Serhat Çağatay Aydemir, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, s.cagatay22@hotmail.com

Prof. Dr. Şükrü Karatepe

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, sukrukaratepe@gmail.com

ÖZET

Avrupa’da Aydınlanma Çağıyla birlikte siyasal iktidarın kaynağı sorgulanmış ve tartışılmış, sonucunda klasik iktidar anlayışında çok büyük değişiklikler meydana gelmiştir. İktidar anlayışının değişmesinin hukuki nüvesi olarak Anayasaları görmekteyiz. Anayasalar başlangıçta siyasal iktidarı sınırlamak gibi temel bir amacı üstlenmiş hukuki metinlerdir. İlk olarak 1787 yılında ABD ve 1791 yılında Fransız Anayasası ile başlayan anayasallaşma süreci bütün medeni âlemi etkisi altına almış netice olarak Osmanlı’da bu sürecin etkisinde kalmıştır. Tanzimat Dönemiyle sıkılaştıran ıslahat ve kanunlaştırma hareketleri 1876 yılında Osmanlı Kanuni Esasi’sinin ilanı ile başka bir boyuta evrilmiştir. Nitekim Anayasalı dönem çok uzun sürmemiş Anayasanın yürürlüğü durdurulmuştur. Anayasanın askıda bulunması Padişaha karşı siyasi muhalefeti de beraberinde getirmiştir. Siyasi muhalefetin amacı Anayasanın tekrar ihyasıydı. Reval Mülakatı’ndan sonra Avrupa’nın, Osmanlı aleyhine anlaşmasıyla birlikte, bir kısım Osmanlı subayının başkaldırması neticesinde Kanuni Esasi tekrar yürürlüğe konulmuştur. 31 Mart vakasıyla birlikte II. Abdülhamid tahttan indirilmiş yerine V. Mehmed Reşad tahta geçmiştir. II. Abdülhamid Osmanlı Devleti’nin son mutlak hükümdarıdır. Sonrasında gelecek hükümdarların yetkileri anayasanın sınırları içine alınacaktır. II. Abdülhamid’in tahttan indirilmesi sonucu Kanuni Esasi’de 1909 yılında 24 maddede önemli değişiklikler yapılmıştır. 21 Ağustos 1909’da 21 madde tadil edilmiş, 1 madde anayasadan çıkartılmış 3 madde ilave edilmiştir. Değişiklikler sonucunda padişahın yemin metni değişmiş: padişahın Kanuni Esasinin hükümlerine karşı riayet edeceği eklenmiş, meclisin süresiz tatil edilmesi önlenmiş, sansüre karşı yasak getirilmiş, basın hiçbir teftiş ve incelemeye tabi tutulamaz hükmü eklenmiştir. Haberleşmenin gizliliği, toplanma hakkı, dernek kurma hakkı gibi temel haklar anayasada yer almıştır. Padişahın mutlak veto yetkisi kaldırılmış, geciktirici ve zorlaştırıcı veto yetkisi haline dönüştürülmüştür. Hükümetin padişaha karşı sorumlu olması değiştirilmiş, hükümet meclise karşı sorumlu hale getirilmiştir. Padişahın sürgün yetkisi kaldırılmış, antlaşmaları onay yetkisi belli durumlarda meclisin onayına bağlı kılınmıştır. 1909 değişiklikleri birçok anayasal geleneğe temel teşkil etmiştir. Bu açıdan Cumhuriyetimizin yüzüncü yılı için yeni ve sivil bir anayasa yapılmaya çalışıldığı bugünlerde, ilk anayasalarımızın tahlili fevkalade önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: 1909 Değişiklikleri, Kanuni Esasi, II. Abdülhamid

^a Bu çalışma, Serhat Çağatay Aydemir’in Prof. Dr. Şükrü Karatepe’nin danışmanlığında Osmanlı Kanuni Esasi’sinde 1909 Değişikliklerinin Anayasa Hukuku Ve Anayasacılık Tarihi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KAHVENİN KÜLTÜRÜMÜZDEKİ YERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Serkan Keskin, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, keskin.serkan@std.izu.edu.tr

ÖZET

Kahvenin bizim kültürümüzdeki yeri çok derindir. Yakın zamana kadar, hele çay bu kadar yaygın değilken, Türk evlerinde baş ikram kahve idi. Yanında su ve lokum verilir; su önce boğazı temizler; kahvenin lezzetini tam manasıyla almaya yarardı. Şimdi de kahvenin vücudu kuruttuğu, suyun bunu telafi ettiği söyleniyor. Eskilerin bir bildiği varmış demek ki... Kız görmeye gidene kahve yapılır; hatta muzip kızlar, damat adayının kahvesine tuz katarak kendisinde gönlü olmadığı mesajını gönderir. Günümüzde bu gelenek tüm damat adaylarına uygulanıyor. Aslında düşündüğümüz zaman burada büyük bir yanlış yapılıyor. Daha evlenmeden acıyla başlanıyor yeni hayata. Geleneği keyfimize göre değiştirmişiz maalesef. Ne diyelim İnşallah bu hatadan dönülür. Şimdi pişmesi ve içmesi kolay olan çay, kahvenin yerini aldı, neredeyse kahve unutuldu. Halbuki eskiler **“Bir fincan kahvenin, kırk yıl hatırı var”** derlerdi. Meşhur Şair Nâbi kahveyle alakalı şöyle der: **“Sunulmadı bana kahve deme sen/Nasîbin var ise gelir Yemen’den”**. Kahve aç karnına içilmez. Kahvaltı sözü boşuna değildir. Hatta **“Kahveden evvel yiyecek bir şey bulamazsan, düğmeni kopar, ağzına at!”** derler. Avrupa’da kahve çörek, pasta ile yenir, kahvaltıya refakat eder. Tütünün zararını telafi ettiği bile söylenir. Vehbi der ki: **“Ehl-i irfan arasında bir ziyafet büsbütün/İki fincan kahve ile bir lüle keskin tütün”**. Boşnaklar arasında meşhurdur: **“Kahve parası varsa, çalışmanın manası yok. Kahve parası yoksa, yaşamının manası yok.”** Kahveye süt katmak, 17.asır sonlarında bir Fransız doktorun tavsiyesi üzerine popüler oldu. Kahvedeki kafein, 1820’lerde keşfedildi. Nitekim kafein, düşüncüyü ve reaksiyonu hızlandırır, dikkati toparlar, konsantrasyonu artırır, morali düzeltir. Su ile temas müddeti en uzun olduğundan, en çok kafein Türk kahvesinde vardır. Kahvesi bol ise okkalı denir. Eskiden kenara doğru genişleyen, kulpsuz fincanlarda içilirdi. Kallâvî ise, dışı burmalı uzun büyük fincandır. Umumiyetle hanımlara ikram edilen küçük fincandaki kahveye, bülbül tükürüğü denirdi. Sade kahvenin yanında şeker varsa, yandan çarklı adını alır. Kahvenin kavurması da mühimdir. Ne kadar kavrulursa, asidi o kadar azalır ki makbul değildir. Ağzının tadını bilenler, orta ve açık seviyede kavrulmuş kahveyi tercih eder. Kadim kültürümüzde kahve için kallâvî ve okkalı kelimesi çok kullanılır. Sütlü kahve ise pek tercih edilmez.

Anahtar Kelimeler: Kahve, Kahvaltı, Kafein, Kallâvî, Okkalı.

^aBu yazı, Serkan Keskin’in Türk İslam Tarihi ve Medeniyeti dersinde ödev olarak vermiş olduğu Kahvenin Tarihi Seyri adlı makaleden iktibas edilmiştir.

YAHUDİLİK, HİRİSTİYANLIK VE İSLAM'DA KUTSAL GÜNLER VE BAYRAMLAR

Tuğba Nur Eren, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, tugbasafieren@gmail.com

---

ÖZET

Dinler tarafından kutsal kabul edilen, bu nedenle de mensupları tarafından birtakım özel ayin ve törenlerle kutlanan günler dinî bayramlar olarak nitelendirilmektedir. Kutsal günler ve bayramlar, önemli bir din olayın veya dönemin yıl dönümü şeklinde kutlanılabildiği gibi ekinler veya sağlık gibi Yaratıcı tarafından bahşedilen nimetlere şükür etmek için de kutlanabilmektedir. Önemli bir dinî olayın yıl dönümü şeklinde kutlanan bayrama Hıristiyanlık'ta Hz. İsa'nın doğum günü olarak kutlanılan Noel Bayramı örnek verilebilir. Yahudilikte kutlanan Şavuot Bayramı tarım bayramıdır ve Yaratıcı'ya verdiği nimetler için şükür etmek için kutlanan bayramlara bir örnektir. Kutsal günlere bir örnek olarak ise İslam dininde Kur'an'ın indirildiği gece olarak idrak edilen Kadir Gecesi verilebilir. Yahudilerin toplamda üç tanesi ana bayram olmak üzere dokuz bayramları bulunmaktadır. Ayrıca Yahudi inancında temel kutsal gün Şabat'tır (Cumartesi günü). Hıristiyanların genel olarak kutladıkları yedi büyük bayramları ve mezheplerinin kendi aralarında farklılıklar göstererek kutladığı pek çok festival ve kutsal günleri bulunmaktadır. Hıristiyanların kutsal olarak kabul ettikleri gün ise Pazar günüdür. Son olarak Müslümanların iki ana büyük bayramları, kutsal gün olarak ise beş adet kandil gecesi ve Cuma günleri bulunmaktadır. Kutsal gün ve bayramlar, ait oldukları dinler ve bu dinlere mensup kişiler için büyük öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'da güncelliğini koruyan bayramları bir bütün olarak ele alıp bir çalışma altında toplamaktır. Bu bağlamda bu üç dinin kutsal gün ve bayramları derinlemesine incelenmiş, bir yazın olarak ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kutsal Günler, Bayramlar, Yahudilik, Hıristiyanlık, İslam

TEMEL İSLAMİ İLİMLER

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

NEML SÛRESİNİN MEÂNÎ İLMİ AÇISINDAN TAHLİLİ^a

Halife Akbaba, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, halife.akbaba@std.izu.edu.tr

ÖZET

Meânî ilmi, muktezâ-yı hâle göre fasih bir şekilde söz söyleme sanatını ele alan Belâğat ilminin alt dallarından biridir. Duruma ve yere göre söz söyleme sanatı olarak ifade edilen Meânî ilmi; kelâmın ortama uygunluk usullerini, cümle şekillerini, kullanışlarını ve nasıl konuşulması gerektiği ile ilgili kâideleri inceleyen bir ilim dalıdır. Çalışmamızda Meânî ilminin Neml sûresindeki tezâhürlerini ele aldık. Sûre her ne kadar Mekkî sûrelerden olması hasebiyle Kur'an'ın ana fikri ve inanç esaslarının temeli olan tevhid, nübüvvet ve ahiret konuları üzerinedir. Sûrede anlatılan cümleler hüküm ifade edip etmeme açısından ihbârî ve inşâî olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Sûredeki ihbârî cümleler fâide-i haber ve lazım-ı fâide-i haber dışında; tehdit, yüceltme, kınama, özür, uyarı, alay etme, tahkîr, talim ve vaat anlamlarında da kullanılmıştır. Sûrede cümle-i inşâînin iki kısmından biri olan talebi inşâ, emir, nehiy, istifhâm ve nida şeklinde zikredilmiştir. İhbârî ve inşâî cümlelerinin iki ana rüknü olan müsned ve müsnedün ileyhin, bazı edebî mülâhazalar gerekçesiyle; zikir ve hazfedilme, takdim ve tehir edilme, marife ve nekra gelme, bazen isim bazen de zamir olarak gelme gibi çeşitlerini sûrede görmek mümkündür. Sûrede cümlenin temel iki rüknü olan müsned ve müsnedün ileyhin daha iyi anlaşılmasını sağlayan fiilin müteallakları çokça yer almaktadır. Muradı ilahiyi mana açısından zenginleştiren diğer bir kavram kasırdır. Bunun yanında vasl ve fasl kavramları da kullanılmıştır. Kur'an'ın temel bir özelliği şeklinde tanımlayabileceğimiz; cümlede hazf olmaksızın veya hazf yapmak suretiyle az lafızla çok mana ifade etme durumunu oluşturan îcâz da sûrede îcâz-ı kısar ve îcâz-ı hazf şeklinde çokça kullanılmıştır. Kur'an, muhataplarının sosyolojik, psikolojik ve kültürel durumlarını dikkate aldığından tatvîl ve haşv yapmaksızın anlamı kapalı olan bir kelimeyi açıklama metodunu kullanmıştır. Meânî ilminde itnâb olarak tabir edilen bu ifade sûrede; izâh, atıf, takrîr, îğâl, tezyîl, ihtirâs, tetmîm ve i'tirâz şeklinde zikredilmiştir. Sûrede musâvât örneği tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Beleğât, Meânî, Neml Sûresi, Tahlil

^a Bu çalışma, Halife Akbaba'nın Dr. Öğretim Üyesi Osman Yılmaz danışmanlığında yürütülen "Neml Sûresinin Meânî İlmî Açısından Tahlili" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KUR'AN'DA TİYB KAVRAMI VE GIDALARIN BEDEN VE PSİKOLOJİYE ETKİLERİ^a

Muhammed Fatih Küçük, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Üniversitesi, fatihkucuk.m@gmail.com

ÖZET

Kur'an-ı Kerim'de tıyb kavramı farklı türevleri ile farklı bağlamlarda zikredilmiştir. İlgili ayetler ve bu ayetlerin tefsirlerine bakıldığında bu kavramın dini bakımdan helal olmanın yanında maddi ve manevi temizliği de içine aldığı görülmektedir. İnsanoğlu doğası gereği gıdaya muhtaçtır. Alınan gıdanın miktarı, türü, zamanı gibi birçok etken insanın maddi, manevi ve psikolojik durumunu etkilemektedir. Hayatımızın her alanına müdahale eden Kur'an, helal ve temiz gıda tüketmemiz ve rızkın helal ve temizinden infak etmemiz konusunda da bizleri uyarmaktadır. Bir Müslüman olarak maddi ve manevi anlamda kendimizi beslerken aldığımız gıdaların maddi temizliği yanında manevi temizliğine de dikkat etmek durumundayız. Zira bedenimizin sıhhatli olması kadar ruhumuzun da sıhhat ve afiyette olması aldığımız gıdanın helal ve temiz olmasına bağlıdır. Yediğimiz şeylerin maddi, manevi ve psikolojik durumumuza olan etkileri tıp ve psikoloji alanında yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın amacı da temiz gıdanın insan bedeni ve psikolojisine etkileri hususunda tıp ve psikoloji alanında ortaya konulmuş çalışmalar incelenerek yukarıda da bahsi geçen tıyb kavramını yeniden yorumlamaktır. Gıdaların insan üzerindeki etkileri ile alakalı çalışmalar incelenmiş, Kur'an'ın bizlere yememizi ve infak etmemizi emrettiği temiz rızık kavramı ve gıdanın insan üzerindeki etkileri bu bağlamda yeniden değerlendirilmiştir. Gıdalarda mevcut olan enerjinin o gıdanın alınma şekline ve kişinin psikolojik durumuna göre nasıl değiştiği, bu durumun günlük hayatımıza olan olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde durulmuştur. Bu incelemeler sonucunda vücudumuza alınan gıdaların üretimi, hazırlanması, tüketim şekli ve zamanı gibi birçok etkenin ruh ve beden sağlığımızı direkt olarak etkilediği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tıyb Kavramı, Temiz Gıda, İnsan Psikolojisi

---

^aBu çalışma, Muhammed Fatih Küçük "Kur'an'da Tıyb Kavramı" isimli tamamlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

EBÛ MANSÛR el-MÂTÛRÎDÎ'DE ŞÎA^a

Mehmet Emin Celep, Yüksek Lisans Mezunu

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, m.emin.celep@hotmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Muhammet Raşit Batur

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, mrasisit.batur@ikcu.edu.tr

ÖZET

İslam düşünce tarihi boyunca Şîa-Sünni etkileşimi, mezheplerin ilk oluşum zamanına kadar gittiği gibi, aralarındaki ihtilaflar zamanla polemige dönüşmüştür. Bu polemiklere İslam coğrafyasında ve Türk dünyasında Ehl-i Sünnet'in temel ekollerinden birinin kurucu sayılan Ebu Mansur Muhammed el-Matürîdî de katılmış ve Şîi fırkalara yönelik birtakım eleştirilerde bulunmuştur. O, Özbekistan'ın Semerkand şehrine bağlı Maturid köyünde doğduğu için Matürîdî künyesini almıştır. Bu coğrafyada farklı itikâdi ve siyasi fikirlere rastlanmıştır. Mâtürîdî bu fikirsel gelişmelere karşın kendine özgü yöntem ve yorumlarıyla çeşitli görüşleri ele alıp değerlendirmiştir. Bu noktada Mezhepler tarihi açısından İmâm Mâtürîdî'nin genelde mezheplere veya dinlere karşı özelde ise, Şîa fırkalarına karşı ileri sürdüğü argümanlar önem arz etmektedir. Bu bağlamda onun, Şîi fırkalara yönelik eleştirilerini ve görüşlerini inceleme ihtiyacı doğmuştur. Nitekim o, Şîi fırkalarını ayırmış olup, ileri sürdüğü fikirlerden hareketle Bâtıniyye ve Karâmîta isimlerini, İsmâiliyye; Revâfız ve Râfıza isimlendirmesini ise İmâmiyye/İsnâaşeriyye için kullanmıştır. Onun "İmâmet ashabının bazıları" şeklinde nitelediği grup da İsmâiliyye'dir. Bu çalışmada ilgili fırkaların görüşleri, tespiti ve Mâtürîdî'nin onlara bakış açısı incelenecektir. Araştırmanın amacı, Mâtürîdî'nin Şîi düşüncelere yaklaşımını belirlemek ve aralarındaki bağlantıyı saptamak, tarihsel bağlamda benzeşme ve farklılaşmaya sebep olan Mâtürîdî-Şîa etkileşimini gözler önüne sermektir. Bu çalışmada Mâtürîdî'nin eserlerindeki Şîi fırkaların düşüncelerini yine Mâtürîdî eksenli inceleyerek ilgili fikirleri tespit etmeye çalışılacaktır. Aynı zamanda tarihsel açıdan benzeşme ve farklılaşmaya sebep olan eleştiri ve düşüncelerin şekillenmesi incelenecektir. Ayrıca Mâtürîdî'nin tefsirini yapmış olduğu âyetlerle Şîi yorumlar kısaca mukayese edilecektir. Çalışmada temel kaynak olarak *Kitâbü't-Tevhîd* ve *Te'vilât'ül Kur'ân* kullanılırken, ikincil kaynak olarak ise Şîi literatürden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mâtürîdî, Şîa, İsmâiliyye, İmâmiyye, Eleştiri

^a Bu çalışma, Mehmet Emin Celep'in Dr. Öğretim Üyesi Muhammet Raşit Batur danışmanlığında yürütülen "İmâm Mâtürîdî'nin Şîa'ya Yaklaşımı" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KUR'ÂN KAVRAMLARI BAĞLAMINDA HAKK'IN DÂVETİ KUR'ÂN-I KERİM MEÂL VE TEFSİRİ^a

İsa Kayaklı, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kayakli19ster@gmail.com

ÖZET

Hz. Peygambere vahyin inmeye başlamasıyla, Kur'ân-ı Kerim'in muhatapları ile buluşması başlamaktadır. Kur'ân'a bütün yönleriyle vakıf olan Hz. Peygamber, ilk müfessirdir. Bu nedenle yapısı itibari ile açıklanmaya ihtiyaç duyulan Kur'ân'ı çevresindeki kitleye hem teorik hem de pratik olarak öğretimini gerçekleştirmiştir. Örneğin En'am suresi 82. ayette yer alan "zulüm" kavramını "şirk" olarak izah etmiş, Maide 38. ayette hırsızın elinin kesilmesi ile ilgili "yed" kavramını ise bileğe kadar şeklinde açıklamıştır. Verilen örneklerde olduğu gibi Kitapta yer alan nice meseleleri Hz. Peygamber vuzuha kavuşturmuştur. Bu minvalde kimi sahabe kıraat alanında, kimi sahabe hadis alanında, Hz. Ali ve İbn Mes'ud gibi sahabenin önde gelenleri de Kur'ân ilimlerini Allah'ın elçisinden almışlar ve başkalarına da aktarmışlardır. Böylece günümüze kadar kesintisiz bir şekilde gelen dini ilimlerin tamamı bu süreçleri aşarak bize ulaşmıştır. Kanaatimizce "Kur'an İlimlerini" ortaya çıkaran sebepleri üç başlık altında toplayabiliriz; a) Vahyin dili olan Kur'ân'ın dil yapısı. b) Vahye muhatap olan kitlenin kavrama yeteneklerinin farklı olması. c) Kur'ân'ın anlaşılması ve amel edilmesi için gönderilmiş olması. Kur'ân'ın bütününün anlaşılması için surelerin, surelerin anlaşılması için ayetlerin, ayetlerin anlaşılması için ise kelime ve kavramların bilinmesi gerekir. İşte bu sebepten dolayı genelde Kuranın tamamına yönelik tefsir çalışmaları yapıldığı gibi özeldir ise Mu'cemü'l-Müfessres, el-Vucüh ve'n-Nezâir, Garibü'l-Kur'ân, Mecâzü'l-Kur'ân, Meâni'l-Kur'ân gibi bir çok yönlü çalışmalar yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Türkiye de ise bu alana katkı sağlayan pek çok Makale, Yüksek Lisans ve Doktora tezleri bulunmaktadır. Sahabe döneminden başlayıp tedvin dönemini yaşayan ve son olarakta günümüzde ki son şeklini alan Kur'an ilimleri aşama aşama ilerleme katetmeye devam etmektedir. Hiç kuşkusuz bu süreç bundan sonra da devam edecektir. Bizde bu mütevazı çalışmamızda kavramların tarihsel sürecine ışık tutacak ve belirlenen kavramları Hakk'ın Daveti Kur'an'ı Kerim Meal ve Tefsiri isimli çalışmayı baz alarak ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân İlimleri, Kavram, Vahiy.

^a Bu çalışma, İsa Kayaklı'nın Prof. Dr. Abdulmutalip Arpa danışmanlığında yürütülen "Kavramlar Bağlamında Hakk'ın Daveti Kur'an'ı Kerim Meal ve Tefsiri" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

EBÛ AHMEDZÂDE VE TERCEME-İ FIKH-I EKBER

Şennur Akıncı, Yüksek Lisans Öğrencisi,

Kocaeli Üniversitesi, zeynepakinci1981@hotmail.com

ÖZET

Genel kabule göre el-Fıkhü'l-ekber, İmam-ı Âzam Ebû Hanîfe'nin İslam inanç esaslarını kısa ve öz bir şekilde ele aldığı bir akaid risalesidir. Ehl-i Sünnet itikadının oluşmasında büyük etkileri olan İmam-ı Âzam ve itikada dair görüşlerinin bu risalede en genel hatlarıyla toplandığı söylenebilir. Eserin Ebû Hanîfe'ye nispeti tartışma konusu olmuş, el-Fıkhü'l-ekber'in İmam-ı Âzam'a aidiyetini kabul edenler olduğu gibi, bunu reddedenler ve eserin İmam-ı Âzam'a ait olmadığını, fakat onun görüşlerini yansıttığını dile getirenler de olmuştur. Bununla birlikte el-Fıkhü'l-ekber, kaleme alındığı günden bugüne değin, gerek ele aldığı konular, gerekse İslam inanç esaslarını kısa ve öz bir şekilde açıklaması sebebiyle, İslam alimlerinin ve Müslümanların teveccühüne mazhar olmuştur. el-Fıkhü'l-ekber, Osmanlı dünyasında da büyük bir ilgiyle karşılanmış ve Osmanlı alimleri tarafından çok sayıda tercüme, şerh, ihtisar ve nazm türü çalışmaya konu edilmiştir. Kütüphane kataloglarında yer alan söz konusu eserlerin çokluğu, el-Fıkhü'l-ekberin Osmanlılar nazarında büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmaya konu olan Terceme-i Fıkh-ı Ekber isimli risale ise, Ebû Ahmedzâde tarafından kaleme alındığı düşünülen bir tercüme çalışması olup; farklı isim ve müelliflere nispetle kütüphane kataloglarında kayıtlı çok sayıda nüshası bulunmaktadır. Bu çalışmada risalenin nüshaları, yazılış amacı, muhtevası ve müellifi hakkında tespit edilebilen bilgilere yer verilerek, gerek el-Fıkhü'l-ekber'in, gerekse de söz konusu tercümenin Osmanlılar Dönemindeki İslam düşüncesine dair izleri ve etkileri aranmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akaid, Ebu Hanife, el-Fıkhü'l-ekber, Ebu Ahmedzade, Terceme-i Fıkh-ı Ekber

BEŞİKTAŞ MÜFTÜLÜĞÜNDE ÇALIŞAN DİN GÖREVLİLERİNİN HADİS/ SÜNNET KÜLTÜRÜ^a

Ayşe Algül, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, algul.ayse@std.izu.edu.tr

Prof. Dr. Özcan Hıdır

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ozcan.hidir@izu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Beşiktaş Müftülüğünde çalışan din görevlilerinin hadis/sünnet kültürünün düzeyini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada nitel yöntem tercih edilmiştir. Nitel yöntem içerisinde belirtilen tekniklerden olan görüşme tekniği seçilmiş ve yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak Beşiktaş Müftülüğünde çalışan 79 din görevlisinden araştırmaya katılmaya gönüllü olan 52 din görevlisine uygulanmıştır. Araştırmaya katılan 52 din görevlisinin hadis/sünnet kültürü düzeyini belirlemeye yönelik 7 bölümden oluşan görüşme soruları yüz yüze yapılan görüşmelerde sorulmuştur. Görüşme sorularına alınan cevaplar bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra veriler, içerik analizi ile çözümlenmiş ve ardından frekans ve yüzdeler hesaplamalar yapılmıştır. Yapılan analiz sonrasında oluşturulan alt temalar, alt temalara ait frekans ve yüzdeler bulgular bölümünde tablolar halinde verilmiştir. Açık uçlu sorulara yönelik alınan cevaplardan bazıları, ilgili tablo altında doğrudan aktarılmıştır. Araştırma sonucunda hadislerle ilgili tanımlamaya yönelik hazırlanan açık uçlu görüşme sorularında katılımcıların kavramları detaylı olarak tanımlayabildikleri belirlenmiştir. Katılımcıların temel hadis kaynaklarından belli kaynaklara yöneldikleri diğer kaynakları ihmal ettikleri tespit edilmiştir. Hadis usulüyle ilgili sorulara doğru cevap verenlerin oranının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayet, sahih hadis, mevzu hadis ve atasözü ifadelerini ayırt etmeye yönelik hazırlanan seçeneklerde ayet ve atasözlerini yüksek oranda ayırt edebildikleri; sahih hadis ve mevzu hadis olan seçenekleri belirlerken birbirine yakın oranlarda doğru seçeneği belirledikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla din görevlilerinin hadis bilme ve ayırt etme oranlarını yükseltmek için düzenli olarak eğitim seminerleri yapılması, daha fazla kaynak okumalarının teşvik edilerek bu konuda gereken kontrolün sağlanması gerekmektedir. Beşiktaş halkının genel özellikleriyle ilgili katılımcıların genelini bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Beşiktaş bölgesinde çalışan din görevlilerinin hadis/sünnet kültürünü oluşturmaya yönelik faaliyet yaptıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte din görevlilerinin hadis/sünnet faaliyetlerini planlarken klasik yöntemlerin dışına çıkarak daha çok gençlerin ilgisini çekebilecek şekilde programlar hazırlanması gerektiği ve bölgenin eğitim seviyesi yüksek olduğu için hazırlanan etkinliklerin bu gruba hitap edecek yeterlilikte olması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beşiktaş Müftülüğü, Din Görevlileri, Hadis, Sünnet.

^aBu çalışma Ayşe Algül'ün Prof. Dr. Özcan Hıdır danışmanlığında yürütülen "Beşiktaş Müftülüğünde Çalışan Din Görevlilerinin Hadis/ Sünnet Kültürü" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

SIYASÎ VE TOPLUMSAL HÂDİSELERİN ŞİÎ RİVÂYETLERE ETKİSİ^a

Hüseyin Yürekli, Doktora Öğrencisi

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, huseyinyurekli20@gmail.com

ÖZET

İnsan, medenî olarak dünyaya gelen bir varlık olması sebebiyle ihtiyaçlarını karşılamak ve kendini maddî ve manevî açıdan geliştirmek için toplu halde yaşamaya başlamıştır. İnsanın topluluk halinde yaşama gereksiniminden dolayı insanlığın başlangıcından günümüze kadar birçok medeniyet, devlet, mezhep ve fırka gibi çeşitli topluluklar kurulmuştur. İnsanlar, gruplar halinde yaşamaya geçtikten sonra içinde buldukları grupların sosyal, ekonomik ve siyasî koşullarından etkilenmiştir. Bu sebeple insanoğlunun meydana getirdiği oluşumların kurulma sürecinde birçok iktisâdî, dinî, siyasî, tarihî ve içtimâî unsurun tesirine rastlanmaktadır. Dolayısıyla bu oluşumların, siyasî-itikâdî görüşlerinde ve düşünce sistemlerinde söz konusu faktörlerin etkisi açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Ehl-i Sünnet'ten sonra İslâm dünyasının en büyük ikinci siyasî mezhebi olan Şîa'nın teşekkül sürecinde, Emevîler döneminde Ehl-i beyt'e yapılan baskılar, Fars medeniyetinde görülen birtakım inanç ve gelenekler, Müslümanlar tarafından fethedilen Sâsânî Devleti'nin ileri gelenlerinin intikam arzusu gibi birçok faktörün etkisinin görüldüğü öne sürülmüştür. Hatta bazı ilim adamları Şîa'nın Ehl-i beyte yapılan haksızlıklara karşı ortaya çıkan toplumsal bir tepki hareketi olduğunu iddia etmiştir. Bu mütevâzi tebliğde, Şîa'nın kurulma sürecinde etkili olan söz konusu faktörlerin Şîa hadis anlayışına ve Şîa hadis kaynaklarında geçen rivâyetlere etkisi incelenecektir. Araştırmada temel kaynak olarak ise İmâmiyye Şîası'nın dört temel hadis kitabı olan kütüb-i erbaa ve mezhepler tarihi eserleri kullanılacaktır. Buna ek olarak çalışmada mümkün olduğunca tarafsız değerlendirmeler yapılamaya gayret edilecek ve sosyal bilimlerde kullanılan literatür taraması, örneklendirme, tümdengelim gibi metotlar kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Şîa, Rivâyet, Hâdise, Şîî, Rivâyet

^a Bu çalışma, Hüseyin Yürekli'nin Prof. Dr. İbrahim Kutluay danışmanlığında hazırladığı Şîa ve Ehl-i Sünnet Hadis kaynaklarında Ehl-i Beyt'e Dair Rivayetlerin Mukayesesi adlı yüksek lisans tezinin ikinci bölümünden üretilmiştir.

HARİS EL- MUHÂSİBİ'NİN FEHMÜ'S-SÂLAT İSİMLİ RİSALESİNDEKİ NAMAZ ALGISI^a

Mesude Sözbir, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mesudesozbir@gmail.com

ÖZET

İslâm Dinini beş şartından biri olan namaz, sözlük anlamı ile dua etmek, boyun eğmek, yardım ve bağışlanma dilemektir. Terim anlamıyla namaz, tekbir ile başlayan selam ile sonuçlanan belirli hareket ve sözleri ihtiva eden bedeni bir ibadettir. Namaz ibadetinin dinin belirlediği şekil şartlarıyla beraber, kalbî, bâtinî şartlarını da izah eden mutasavvıflar, namazın esrarı ile ilgili birçok eserler yazmışlardır. Tasavvuf düşünce sistemine kaynak teşkil eden ilk dönem sufilerinden Haris el- Muhâsibi (ö.243/857) Fehmu's-Salât isimli risalesinde, mümin kulun namazı nasıl idrak edeceğini, kendisinden istenilen huşû ile namazını nasıl edileceğini izah etmiştir. Allah'a yaklaştıran, miracı hissettiren, namazın ancak, bütün rükünlerindeki kalb, zihin, beden birlikteliği ile mümkün olacağını ifade etmiştir. Muhâsibi, namaz algısını, namaza hazırlık, namaza yürüme, namazın bitişi şeklinde bölümler halinde bildirmiştir. Namazı idrak etmenin önemli olduğunu bildiren Müellif, namazı Allah'ın emrettiği şekilde kılmanın izahını, Allah Resûlu, Sahebe ve sufilerden örnek vererek yapmıştır. Ankebût Suresinde belirtilen özenle kılınmış namazın, dinin ve aklın tasvip etmediği her türlü ahlaksızlıktan ve kötülükten nasıl koruyacağı yorumunu yapmıştır. Beş vakit olarak vaktinde ikâme edilen namaz ibadenin, bireysel ve toplumsal ahlâkın oluşmasındaki etkisine dikkat çekmiştir. Müminun Suresinde Allah'ın buyurduğu üzere, müminlerin huşû içinde kıldıkları namazın ahiretteki kurtuluşlarına vesile olacağı ayetindeki huşû (namazda tam odaklanma) konusunu detaylı olarak ele almıştır. Namazın Allah'ın huzuruna çıkararak bütün rükünlerindeki huşû şartının, ancak her rüknün bilinçli eda edilmesiyle mümkün olacağını bildirmiştir. Amellerin en faziletlisi olan namaz kılmanın Allah'ın nimeti olduğu, bu nimetin bilinci ile, Allah'ın huzurunda, bütün düşüncelerden uzaklaşmış olarak namaza odaklanmanın gereğini anlatmıştır. Namaz ibadetini hayatının merkezine koyan müminin, namazda Allah'a nasıl yaklaşacağını ifade eden risale, günümüz Müslümanlarını doğrudan ilgilendirmektedir. Müminlerin hayatlarındaki her türlü tesirlerin ve günlük meşguliyetlerin namazlarındaki odaklanmayı zorladığı bilinmektedir. Bu durumda, ibadetinden haz almayan, görev savar şekilde namaz kılmanın kendisine istenilen faydayı vermediği bir kul örneği ortaya çıkmaktadır. Muhasibi, Müslümanın günümüzdeki bu problemine çözüm olarak, kıldığı namazı nasıl anlayacağını, namazdaki disiplini müminin hayatına nasıl yansıtacağına bu risalesiyle hitap etmektedir. Bu makale, Muhâsibi'nin Fehmü's-Salât adlı risalesinin, tanıtımı, namazın idrak edilmesi ve namaz ile ilgili tasavvufi literatürün oluşması açısından önemine dikkat çekilmek üzere yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhâsibi, ibadet, namaz, huşû

^a Bu çalışma, Mesude Sözbir'in Prof. Hasan Kâmil Yılmaz danışmanlığında yürütülen "Gazzâlî ve Öncesi Tasavvuf Geleneğinde Namaz Algısı" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İSLAM TARİHİNDE EZAN VE HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN MÜEZZİNLERİ

Gökhan Eser, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, gok_han34@hotmail.com

ÖZET

İslam dini gibi diğer bütün dinlerin de ibadetlerine davet etme amaçlı kendilerine has sembolleri ve metotları vardır. Hristiyanlıkta bu sembol çan olmuş, Yahudilikte ise boru olmuştur. Yüce dinimiz İslam'da ise bu sembol tevhit ve şehadet sözleri ile güzel sesli çağrıcıların daveti ile olmuştur. İslam'ın bu davet yöntemi, diğer dinlerin davetlerine göre çok daha farklıdır. Zira ibadete davet yöntemi olan Ezan, en güzel şekilde yaratılmış olan insanın sesidir. Hz. Muhammed (s.a.v) bu davet çağrısını güzel ve gür sesli insanlar tarafından yapılmasını istemiş ve kendi müezzinlerini de bu kriterlere göre seçmiştir. Ezan Müslümanların özgürlüğü ve huzurunun işaretidir. Bu çalışmada İslam'ın şiarı, Müslümanların kimliği, okunan beldenin eminliğini ifade eden ezanımızın İslam tarihinde nasıl ve ne zaman ortaya çıktığı, ezanın nasıl okunması gerektiği, bu görevi ifa eden müezzinlerin nasıl ve hangi metotlarla yapması gerektiğine değinilmiştir. Ayrıca İslam tarihinin temellerinin atıldığı Asr-ı Saadet döneminde yer alan bir mescitten ziyade İslam devletinin yönetildiği Mescid-i Nebevi'nin müezzinlerinin hayatları ve bu görevlere nasıl geldikleri araştırılmıştır. İnsanların renklerinden dolayı dışladıkları kişilere Hz. Muhammed (s.a.v)'in nasıl değer verip onları topluma kazandırdıklarını görmekteyiz ki bunun en büyük örneği Hz. Muhammed'in baş müezzini, İslam tarihinin ilk müezzini ve bütün müezzinleri piri olan Bila-i Habeşi'dir. Yine gözleri görmeyen engelli bir sahabe olan Abdullah ibni Ümmü Mektum'u müezzin olarak tayin etmesi İslam'ın ve Hz. Muhammed (s.a.v)'in engelleri ortadan kaldırıp onları da toplumda böyle büyük bir vazife ile kazandırdığını görmekteyiz. Bu çalışmada Ezan'ın İslam tarihinde ve Müslümanlar açısından önemi gözlemlenmiştir. Bilal-i Habeşi (r.a) tarafından sabah namazı vakti bir evin damında okunmaya başlanmış ve kıyamete kadar okunmaya devam edecek olan ezanın önemini ve değerini bilen her Müslüman onu susturmaya çalışanlar olsa da gerektiğinde her Müslüman Bilal olur ve ezanları okumaya devam eder.

Anahtar Kelime: Ezan, Müezzin, Davet, Çağrı.

POPÜLER DİNDARLIK KAVRAMI BAĞLAMINDA GENÇLER ARASINDA YAYGIN GÖRÜLEN HURAFELER

Ömer Faruk Eryiğit, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, eryigit.omer@std.izu.edu.tr

ÖZET

İslam dini, peygamberlik halkasının son temsilcisi olan Hz. Muhammed'e 23 yıllık süreç içerisinde gönderilmiştir. İslam dini ilk emriyle beraber insanların zihnine tevhit inancını yerleştirmeye çalışmıştır. Hz peygamberin hayatından sonra farklı kültür ve medeniyetlere mensup düşünceler İslam inancı ile etkileşim haline girmeye başlayınca, zamanla Müslümanlar arasında dinin özüyle ilgisi olmayan bazı hurafeler batıl inançlar ortaya çıkmıştır. Tarihsel süreç içerisinde bir takım hurafeler etkisini yitirirken zamanla inanca dönüşerek etkisini devam ettiren hurafeler mevcuttur. Günümüzde ise küreselleşen ve iletişimin insanlık tarihinin en hızlı boyutlarına ulaşmış olmasından dolayı her alanda olduğu gibi inanç alanında da etkileşim oranı oldukça fazladır. Çağımızda gençler arasında bid'at ve hurafeler, her geçen gün artarak dini, sosyal ve kültürel hayatımızı etkilemeye devam etmektedir. Kimi gençler geleceğini merak etme adına; iç dünyalarını etkileyen rüya, fal, büyü ve şans gibi konulara umut bağlamaktadır. Bazı gençler ise; Ay, yıldız, taş, boncuk gibi sembolik objelere kutsal anlamlar yüklemektedir. Hal böyle olunca türbe ziyareti, dilek tutma, şifa arama, şefaahat dileme türü sapmalar meydana gelmektedir. Akli ve fitri zemini olmayan bu tür anlayışlar, insanın yaratılışına ve inancına ters düşmektedir. Kişinin dünyada mutlu olabilmesi, ahirette de ebedî kurtuluşa erebilmesi öncelikle bid'at ve hurafelerden arınmış sağlam bir inanca sahip olmasına bağlıdır. O zaman, hangi telâkkiler hurafedir? Hurafeler toplum içerisinde ne oranda yaygındır? İnsanın maddi ve manevi anlamda istismarında hurafelerin rolü nedir? Hurafelerin yayılmasında ne gibi faktörler etkili olmaktadır? Soruları önem arz etmektedir. Bu sebeple özellikle gençler arasında yaygın olarak varlığı bilinen ve her geçen gün yayılmaya devam eden, sınırları giderek genişleyen hurafeler konusunda bir farkındalık oluşturulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hurafe, Bidat, Popüler Dindarlık,

KUR'AN VE SÜNNET IŞIĞINDA SOHBET VE SOHBETİN ETKİLERİ^a

Ömür Gürer, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, omergurer83@gmail.com

ÖZET

İslam, sosyal bir din olup insanların bir arada yaşamasını teşvik ederek, toplumdaki uzak bir hayat yaşama tarzını tasvip etmemiştir. Çünkü toplumdaki uzak bir hayat tarzı insanın yaratılışına aykırıdır. İnsan zayıf yaratılmış olup, yaşamını sürdürebilmesi için toplum içinde olmaya ihtiyacı vardır. Kişinin, diğer insanlarla olan bu birlikteliğine sohbet denmektedir. Sohbet ile karşılıklı etkileşim gerçekleşir. Beşikten mezara kadar devam eden bu etkileşime eğitimde taklit ederek öğrenme diğer bir ifadeyle rol model olarak öğrenme denmektedir. Dünyaya gelen bir çocuk ana dilini, ebeveynlerini ve en yakınındakilerini taklit ederek öğrendiği gibi, aynı şekilde dînini, ahlâkî değerlerini, menfî ve müsbet bütün alışkanlıklarını da önce onlara benzemeye çalışarak öğrenir. Bu da bize gösteriyor ki, temiz bir fitrat üzere hem hayra hem de şerre eşit mesafede yaratılan insanın iyi veya kötü olmasında, başta anne babası daha sonra yakın çevresi ve yaşadığı yer etkin rol oynamaktadır. Çünkü insan, etkileyen ve etkilenen bir varlık olup ailesinin, çevresinin ve beraber bulunduğu kişilerin duygu, düşünce ve fikirlerinden doğrudan etkilenmektedir. Kur'an-ı Kerim'de insanın dünyaya geldiği gibi selim fitratını koruyarak hayra yönelip iyilerden olması için, müsbet veya menfî kişilik özellikleriyle ön plana çıkmış kimselerden örnekler verilerek, mümine sâlih ve sâdıklarla beraber olması emredilirken, dalalet ehli ile beraber olmaması emredilmektedir. Aynı şekilde Rasûlullah (s.a.s.)'de; İyi arkadaşla kötü arkadaş misk taşıyan kimse ile körük üfüren kimse gibidir. Misk taşıyan ya sana onu ikram eder yahut sen ondan (miski) satın alırsın ya da ondan güzel bir koku duyarsın. Körük üfüren kimse ise ya elbiseni yakar ya da ondan kötü bir koku duyarsın, buyurmuş ve insanın beraber bulunduğu kişilerden etkileneceğine dikkat çekmiştir. Bu çalışmada, Kur'an ve Sünnet açısından sohbet konusu işlenip, sohbetin insanlar üzerindeki etkileri ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sohbet, Beraberlik, Eğitim, Rol Model Alma

^a Bu çalışma, Ömür Gürer'in Prof. Dr. Hasan Kamil Yılmaz danışmanlığında yürütülen "Sülemî Öncesi Tasavvuf Geleneğinde Sohbet Ve Sülemî'nin Âdâbü's-Suhbe İsimli Eseri" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GERÇEK SEVGİ VE SEVGİ SİMGESİ

Hz. MUHAMMED^a

Kâmile Fâzilî (Sılayı), Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kamilefazili@gmail.com

ÖZET

İnsanın fitrî ihtiyaçlarından biri olan sevgi, insan hayatının merkezinde yer almaktadır. Sevgi, kişinin başta Allah olmak üzere insanlar ve hayvanlar hatta diğer varlıklarla olan ilişkisinin şekillenmesine katkı sağlamaktadır. Sevgisiz, dünya düzeninin istenilen düzeyde sağlanması ve bundan kaynaklı acıların sona ermesi mümkün gözükmemektedir. Bundan ötürü önce çağımız insanının içine düştüğü boşluklara, insan ruhunun zayıflamaya yüz tutmasına, psikolojisinin bozulmasına, acıların gündün güne artmasına, hatta can alıcı bedeni hastalıkların da çoğalmasına yol açan hususlar üzerinde durulacaktır. İnsanın asıl fitrî ihtiyacı, tüm varlığın yaratılış kaynağı, dünya ve uhrevi mutluluğun sebebi olan gerçek sevginin mahiyetini Kuran ve Sünnet ışığında insan psikolojisine uygun bir şekilde ortaya koymak çalışmamızın ana hattını teşkil etmektedir. Akabinde ise merhamet sahibi Cenabı Hakk'ın rahmet elçisi Hz. Muhammed'in sevgi anlayışı, sevgi mahiyetini kendi yaşam tarzıyla nasıl yansıttığı, ümmeti için nasıl fedakârlık gösterdiği, tüm insanlara sevgi dolu nurlu kalbiyle nasıl örnek olduğu, hayvanlara hatta tüm canlılara nasıl şefkat gösterdiği gibi hususlara değinilecektir. Kısacası bu çalışmayla sevgi simgesi Hz. Muhammed'in insanlar ve hayvanların psikolojisine en uygun düşen, orantılı, saygılı, merhametli, eşsiz ve güzel ahlakı ve örnek hayatıyla kendilerine yabancılaştığını unutan günümüz insanların sevgi anlayışına bir ışık tutmak amaçlanmıştır. Çünkü insan Allah'ın lütfüyle yaratılır, sevgisiyle dünyaya gelir, çoğalır ve güçlenir. İnsan, sevgisiz gerçek hayatını kuramaz. Hatta sevgisiz ne dünya ne de ahiret mutluluğuna erişir. Üstelik insanın yaratılış amacı ve yaşamının anlamı, gerçek ve sonsuz bir sevgiye ulaşmaktır. Bundan dolayıdır ki, sevgini anlamak ve anlatmak suretiyle hayatımıza değer katmak ise insan hayatındaki en güzel başarıdır.

Anahtar Kelimeler: Fitrî ihtiyaç, Sevgi, İnsan, Hayvan, Psikoloji.

^aBu çalışma, Kâmile Fâzilî (Sılayı)'nin Dr. Öğretim Üyesi Murat Kaya danışmanlığında yürütülen "Gerçek Sevgi ve Sevgi Simgesi Hz. Muhammed (sas)" isimli yüksek lisans tez projesinden üretilmiştir.

İSLAM EKONOMİSİ VE ULUSLARARASI FİNANS (IEUF)

İKİNCİ GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

İSLÂM HUKUKUNDA MEŞAKKAT KAVRAMI VE HÜKÜMLERE ETKİSİ^a

Hüseyin Taşdemir, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hsyn.tasdemir18@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Hamdi Yıldırım

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hamdi.yildirim@izu.edu.tr

ÖZET

İslâm dini emrettiği sorumlulukların, mensupları tarafından yerine getirilmesini istemektedir. Bu yükümlülüklerle İslâm dini, mükellefi dareyn saadetine ulaştırmayı hedefler. Dinin temel iki kaynağı olan Kur'an ve Sünnette belirtildiği üzere bu sorumluluklar mükellefe meşakkat, sıkıntı ve zorluk vermeyi hedeflememektedir. Dinin temel özelliklerinden biri de mükelleften istenilen yükümlülüklerin kolaylaştırılmış, eda edilebilir hale getirilmiş olmasıdır. Mükelleflerin karşılaşacakları zorlukları kaldırmayı veya hafifletmeyi gaye edinen İslâm dini, bunun için bir takım hüküm ve kurallar belirlemiştir. Bu özelliği ile diğer dinlerden bariz şekilde ayrılan İslâm dini, her zaman mükellefin dini yaşamasına uygun zemin ve şartlar oluşturmayı hedeflemiştir. İslâm dininde mükellefe yüklenen sorumlulukların bütünüyle meşakkatten uzak olması beklenemeyeceği gibi tümüyle meşakkatle dolu olması da düşünülemez. Çalışmamızda bu noktaya dikkat edilmiş, mükellefin sorumluluk dairesi içerisinde tahammül edilebilir meşakkat ve tahammül edilemeyen meşakkat şeklindeki ayrıma temas ve dikkat çekilmiş, bu meşakkat çeşitlerinden hangisinin şâri' tarafından kaldırılmayı veya hafifletilmeyi murat edildiği belirtilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda meşakkatin kavramsal olarak ihtiva ettiği saha belirlenip, Kur'an ve Sünnette meşakkatin nasıl ve ne şekilde yer aldığı ortaya konulmuştur. Önceki ümmetlere ve Ümmet-i Muhammed'e yöneltilen hükümlerdeki meşakkatin durumu irdelenmiş, İslâm Hukukunda meşakkatin nasıl tespit edildiği, fukahânın yöntemleri ve görüşleri ile açıklanmıştır. İlâhî hitaplarda bulunan meşakkatin çeşitleri belirtilmiş, meşakkat sebebiyle hükümler üzerinde gerçekleşen ref'ul-harec/zorluğun-meşakkatin kaldırılması ve tahfif konusu çeşitleri ve örnekleri ile gösterilmiştir. Meşakkatin kaldırılması veya hafifletilmesini konu alan küllî kâideler izâh edilmiş, bu konuda dinin gâyesinin meşakkat vermemek olduğu naslar ışığındaki örnekler ile sunulmuştur. Çalışmamızın sonucunda; dinin gâyesi olan meşakkatin kaldırılma veya hafifletilmesi ilkelerinden yola çıkan fukahânın, bu minvalde vermiş olduğu fetvalar fikhî tasnif dikkate alınarak açıklanmıştır. Böylelikle meşakkatin mükellefe arz edilen teklifi, kaldırma/sorumluluğunu düşürme veya hafifletmede ne kadar etkili olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meşakkat, Harec, Teysir, Zarûret, Ruhsat, Makâsıd,

^a Bu çalışma, Hüseyin Taşdemir'in Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Hamdi Yıldırım danışmanlığında yürütülen "İslâm Hukukunda Meşakkat Kavramı ve Hükümlere Etkisi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KARZ-I HASEN KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ VE ÖRNEK KARZ-I HASEN UYGULAMALARI

Yasin Murat Fidan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ymuratfidan@gmail.com

ÖZET

Karz, sözlükte “kesip koparmak” anlamına gelirken, terim anlamı olarak “geri ödenmek üzere verilen mal veya birine ödünç vermek” anlamına gelmektedir. Fıkıh terimi olarak ise karz “misli (standart) olan bir şeyi geri almak üzere vermek” ve “bir kimseye geri ödenmek üzere verilen mal veya ödünç / borç verme sözleşmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Kuran-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler ile övülen, toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın en güzel örneklerinden biri de Karz-ı Hasen uygulamalarıdır. Bu kavram Kuran-ı Kerim’de altı yerde tekrarlanmaktadır ve birçok Hadis-i Şerif ile de övülmektedir. Öyle ki; Hz. Peygamber, böylesi bir borç vermenin sadakadan daha faziletli olduğunu beyan ederek, tavsiye etmiştir. Karz-ı Hasen uygulamalarının olumlu sonuçları oldukça fazladır. Borç alan sıkıntısını giderirken, borç veren yapmış olduğu bu güzel amel sayesinde sevap ve mükâfat kazanır. İktisadi açıdan bakıldığında, ekonomiyi canlandırırken, üretim potansiyelinin de artmasını sağlar. Temel prensibi, insanların ihtiyaçlarını herhangi bir dünyevi menfaat gözetmeksizin karşılamayı hedeflemek olan Karz-ı Hasen uygulamaları resmi ve gayri resmi oluşumlar ile varlığını devam ettirmektedir. Bireylerin sosyal çevreleriyle, dünyevi bir menfaat gözetmeksizin borç ilişkisine girmesi gayri resmi Karz-ı Hasen uygulamalarını oluştururken, İslami mikro finans kurumları, sendikalar, çeşitli meslek kuruluşları, dernekler, katılım bankacılığı prensiplerine göre çalışan bankalar ile devlet tarafından organize edilen kurumlar resmi Karz-ı Hasen uygulamalarının paydaşlarıdır. Sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması oldukça önemlidir. Sürdürülebilirliğin en önemli faktörü; gönüllü bağışçıların sayısının kaybedilmeden, artırılmasıdır. Yapılan çalışma; genel olarak bir tespit ve tahlil çalışması olması nedeni ile literatür taraması yapılarak, öncelikle konuyla ilgili ayet ve hadisler tespit edilmeye gayret edilmiş ve çalışmanın geri kalanında akademik eserlerden, tezlerden, sözlüklerden ve karz-ı hasen faaliyeti gösteren kurumların internet sitelerinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karz-ı Hasen, Dayanışma, Yardımlaşma, İslami Finans, İslami Mikro Finans

TÜRKİYE'DE KATILIM BANKACILIĞI VE KATILIM BANKACILIĞI'NIN TARIM SEKTÖRÜNE YÖNELİK HİZMETLERİ

Murat Yılmaz, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, bnkcmrt@hotmail.com

ÖZET

Ülkemizdeki finans yapısı içerisinde bankacılık sektörüne göre daha kısa bir geçmişe sahip olan Katılım Bankaları, ülkemizde son on yıl içinde hızla büyümeye geçmiştir. Devletin katılım bankaları açması bu duruma etki etmiştir. Katılım Bankaları, sermayenin küreselleşmesinin de etkisiyle, sermaye noksanlığı yaşayan kalkınmakta olan ülkelere yeni kaynaklar sunmaktadır. Katılım bankalarının ekonomide her geçen gün payı artmaktadır. Birçok sektöre desteği ve hizmeti olan katılım bankaları son dönemde ülkemizin ekonomisinde önemli yere sahip olan tarım sektörüne yönelik ürünleri ile karşılıklı faydayı artırmayı hedeflemektedir. Üretim faktörleri kullanılarak; bitkisel veya hayvansal üretim yapan ya da bu üretimlere ilave olarak işleme, depolama, muhafaza ve pazarlamaya yönelik faaliyetlerde bulunan gerçek veya tüzel kişilere ait ekonomik bütünlük arz eden üretim birimi Tarımsal İşletmedir. Tarımsal İşletmelerden üretime yönelik faaliyet sürdürenlere, Tarım Bankacılığı kapsamında hizmet verilmektedir. Ölçek olarak; tarımsal faaliyetlerini ticari amaçla yapan çiftçiler hedef kitlesini oluşturmaktadır. Çiftçilerin; bitkisel üretim, hayvan alım satım, traktör, makine ekipman, kredi kartı ve diğer ihtiyaçları için hasat zamanında ödemeli finansman sunulmaktadır. Bu çalışmada; Türkiye'de katılım bankacılığı sisteminin ortaya çıkışı, katılım bankacılığı sistemi ile birlikte tarım sektörüne sunulan hizmetin Türkiye'deki işleyiş yapısı araştırılmış ve incelenmiştir. Katılım bankalarının tarım sektöründe yeni oluşu verilerin yeterince sağlanmaması, kaynak sayısının kısıtlı olması ve henüz alanda çok sayıda bilimsel çalışma yapılması bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Çalışmada hazır veri setleri analiz için tercih edilmiştir. Türkiye'de katılım bankaları, toplumsal ihtiyacın gereksinimi sonucunda ortaya çıkan kuruluşlardır. Faize karşı duruş ve diğer sebeplerden dolayı ekonominin dışında kalmış nakit, kıymetli maden vb. tasarruf araçlarının doğrudan reel ekonomiye kazandırılması hususunda birikim sahipleri ile girişimcileri buluşturmaktadır. Tarım sektörüne yönelik ürünler ile de ülkemizin üretim ayağının önemli bir kısmına fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler : Katılım Bankaları, Tarım, Tarımın Finansmanı

KATILIM BANKACILIĞINDA FİNANSAL KİRALAMA^a

Mehmet Safa Açıklın, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, acikalin.mehmet@std.izu.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Ensari Yücel

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, ensari.yucel@izu.edu.tr

ÖZET

Faiz sisteminden rahatsız olan muhafazakâr olarak tabir edilen bir grup kesimin elinde âtil bulunan tasarruflar ekonomiye kazandırılmadığı müddetçe üretim tüketimi karşılayamayacak noktaya gelecek yaşamın devamlılığı için gerekli olan ihtiyaç mallarının alınması için daha fazla bedel ödenecek bunun sonucunda enflasyon oluşacak son olarak refah seviyesi düşecektir. Buna benzer olumsuz sonuçların önüne geçilebilmesi ve ekonominin faiz üzerine kurulmadığının gösterilmesi amacıyla mevduat bankalarına alternatif olarak faizsiz bankacılık yöntemleri oluşturulmaya çalışılmış ve katılım bankacılığı temelleri atılmıştır. Katılım Bankacılığında üretime dayalı faizsiz model temel alınmış bu yönüyle diğer mevduat bankalarından ayrılmıştır. Birden fazla fon toplama ve kullandırma yöntemlerine sahip katılım bankacılığının en dikkat çeken fon kullandırma yöntemlerinden birisi finansal kiralama(leasing) yöntemidir. Ancak yeteri kadar sağladığı avantajları bilinmediğinden çok tercih edilmemektedir. Bu kapsamda yapılan araştırmanın amacı finansal kiralamanın ne olduğu ile alakalı detaylı araştırma yapmak ve daha sonra konu ile alakalı yapılacak araştırmalar için literatüre katkı sağlamaktır. Finansal kiralamanın önemini vurgulayabilmek adına çalışmamızda öncelikle tüm katılım bankacılığı ürünlerinden bahsedilmiş nihai olarak leasingin önemi vurgulanarak neden pazar payının artırılması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. Faiz ve enflasyonun hızlı değişim gösterdiği ekonomilerde işlerini yatırım yaparak devam ettirmek zorunda kalan işletmeler sahip oldukları nakitleri bir makine veya teçhizata yatırmak yerine kiralamakta, nakitlerini ise daha elzem ihtiyaçları için kullanabilmektedirler. Finansal kiralama, ihtiyaç olan yatırımların finanse edilmesinde, ekonomik büyümede, üretimin olumlu yönde etkilenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Yapılan genel literatür araştırması ile finansal kiralama yöntemi ile öz kaynakların düşmesinin önüne geçildiği, ortada bir kredi olmadığı için firma bilançosunun pasifinde yer almadığı, bu yüzden firmanın borç/öz kaynak miktarı etkilenmediği, bütçeleme ve nakit sağlanması uygulamalarını kolaylaştırdığı sonuçlarına varılmıştır. Bu yönüyle leasing uygulaması özellikle kobi niteliğindeki kuruluşlar için kaldıraç görevi üstlenmiştir. İslami İktisat Sisteminde finansal kiralamanın yerinin oldukça önemli olduğu, kiracının kiralayana faiz değil kirayı ödediği, kiralamış olduğu ürünü direk üretime dahil etmesi ile ekonomide kaldıraç görevi üstlendiği gibi sonuçlara varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama, Leasing, Banka, Katılım, Finans, Kobi

^aBu çalışma, Mehmet Safa Açıklın'ın Dr. Öğretim Üyesi Ensari Yücel danışmanlığında yürütülen "Katılım Bankacılığında Finansal Kiralama" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK YATIRIM FONLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Muhammed Hadin Öner, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hadinoner@gmail.com

ÖZET

Bireysel Emeklilik Sistemi, sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı ve alternatifi olarak emeklilik sonrasında bireylerin ekonomik refahlarının daha da iyi olmasını sağlayan bir sistemdir. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Türkiye'deki yasal mevzuatı 2001 tarihinde 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile oluşturulmuş; 2003 tarihinde de bireysel emeklilik yatırım fonlarının faaliyete başlamasıyla birlikte ilk kez katılımcı kaydedilmeye başlanmıştır. Bireysel emeklilik yatırım fonları yönetmelikte; "Şirketler tarafından emeklilik sözleşmesi çerçevesinde alınan ve katılımcılar adına bireysel emeklilik hesaplarında izlenen katkıların, riskin dağıtılması ve inançlı mülkiyet esaslarına göre işletilmesi amacıyla oluşturulan malvarlığıdır" şeklinde tanımlanmaktadır. Faiz hassasiyeti bulunan kesimin ise faizli bir şekilde değerlendirilen bu fonlara alternatif bir sistem arayışı ilk defa 2008 tarihinde bireysel emeklilik sistemi içinde en az %30 oranında devlet tahvili ve hazine bonusu bulunma şartının kaldırılmasıyla dikkate alınmış ve faizsiz bireysel emeklilik fonları kurulmuştur. Sistemde yapılan bu değişiklik sayesinde faize duyarlı kesim sisteme dahil olmaya başlamış, katılım emeklilik şirketleri kurulmuş ve faizsiz fon çeşitliliği artmıştır. Katılım Fonu ana grubunda oluşturulan bireysel emeklilik yatırım fonları; kira sertifikaları, katılma hesapları, ortaklık payları, altın ve diğer kıymetli madenler ile Sermaye Piyasası Kurulu tarafından uygun görülen diğer faizsiz para ve sermaye piyasası araçlarından oluşmaktadır. 2009 yılında sadece bir çeşit faizsiz bireysel emeklilik yatırım fonu bulunurken bugün faizsiz bireysel emeklilik yatırım fonları 7 çeşitten oluşmaktadır. Çalışmada ilk kurulduğu yıldan bugüne kadar geçen süreçte faizsiz bireysel emeklilik yatırım fonlarının getirileri ele alınmıştır. Çalışma sonucunda faizsiz bireysel emeklilik yatırım fonlarının gelişimi yıllar itibariyle incelenmiş olup sisteme girecek kişilerin fon tercihleri hususunda önemli bilgiler içermektedir.

Anahtar Kelimeler: İslami Finans, Faizsiz Finans, Faizsiz Bireysel Emeklilik Fonları

PORTFÖY YÖNETİM ŞİRKETLERİ'NİN KATILIM FONLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Muhammed Hadin Öner, Doktora Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, hadinoner@gmail.com

ÖZET

Sermaye piyasalarında faaliyet gösteren portföy yönetim şirketleri, faaliyet konularına uygun fonların kurulması ve yönetilmesi görevlerini ifa eden tüzel kuruluşlardır. Portföy yönetiminin temel amacı bireysel ve kurumsal yatırımcıların istekleri doğrultusunda uygun risk-getiri portföyü oluşturarak minimum risk ile maksimum getiri sağlamaktır. Portföy yönetim şirketleri katılım fonlarını, faizsiz finans ilkelerine göre kurarak ve yöneterek faiz hassasiyeti bulunan yatırımcıların hizmetlerine sunmaktadır. Katılım fonları; kira sertifikaları, katılma hesapları, ortaklık payları, altın ve diğer kıymetli madenler ile Sermaye Piyasası Kurulu'na uygun görülen diğer faize dayalı olmayan para ve sermaye piyasası araçlarından oluşmaktadır. Faizsizlik ilkeleri gereği yatırım yapmak isteyen yatırımcılar ağırlıklı olarak katılım fonlarını tercih etmektedirler. Özellikle son yıllarda yaşanan küresel krizler, kur şokları ve Covid-19 pandemisi ile birlikte yatırımların önemi çok daha fazla artmış ve önem kazanmıştır. Bu bağlamda portföy yönetim şirketlerinin fon getirileri önem kazanmaktadır. Yatırımcılar getiri performansı yüksek olan portföy yönetim şirketlerinin fonlarını tercih etme beklentisi içerisinde olmaktadır. Çalışmada Türkiye'de 50'ye yakın faizsiz katılım fonunun yıllar itibarıyla getirileri ele alınmıştır. Çalışma bireysel ve kurumsal yatırımcılara katılım fonlarının yıllık getirileri hakkında bilgi vermekte ve yatırım tercihleri ile ilgili alternatifler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslami Finans, Faizsiz Finans, Faizsiz Katılım Fonları

TÜRKİYE’DE KATILIM BANKASI ÇALIŞANLARININ LİSANSÜSTÜ EĞİTİME YÖNELMELERİ ÜZERİNE ÇALIŞMA^a

Erkut Kalkavan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, erkutkalkavan53@gmail.com

ÖZET

İslami Finans; murabaha, teverruk, kira sertifikası, kar payı gibi ürünlerle insanların dünya ekonomisine ve dünya şartlarında ticaretlerini ve çeşitli ekonomik finansman ihtiyaçlarını katılım bankacılığı prensiplerine uygun olarak, kar zarar ortaklığı esas alınarak oluşturulmuş bir finans sistemidir. İslami Finans ekonomisi, kökenlerini İslamiyet’in doğuşuna kadar dayanmaktadır. Günümüze gelindiğinde İslami Finans kendisini Katılım Bankacılığı prensipleriyle sürdürmektedir. Katılım bankacılığı, 1976 yılında ilk defa gerçekleşen Dünya İslam Kongresi ile dünyanın tanıyacağı “İslami Finans” kavramının eğitim alanındaki çalışmalarının başlangıcı olan İslam İktisadı kongresine dayanmaktadır. Bu kongre veya konferans ile beraber İslami Finans eğitimin temeli atılmış ve günümüze uzanan süreci başlamıştır. Bu çalışmaların dünyada gelişimi ile beraber ülkemize uzanma süreci 1990 yıllara kadar dayanmaktadır. Bu çalışmada, İslami Finans üzerine Türkiye’de akademik çalışma yapan üniversiteler, üniversitelerdeki lisansüstü eğitim programları, eğitim programlarının içerikleri ve eğitim yılı detayları ele alınmaktadır. İslami Finans eğitimi, lisansüstü eğitim düzeyinde dünyada öncü veya ilkleri başlatan eğitim yuvalarını, eğitim yuvalarının program içeriklerini ve ders sayılarını incelenerek yoğunlukları ile ilgi alanlarını farklı bir perspektifte değerlendirilmiştir. Bu bilgileri üniversitelerin verdiği veriler ve bilgi ışığı doğrultusunda incelenmiştir. Bu çalışmamızda ise son olarak anket yönteminden yararlanılarak İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı bölümlerinde Yüksek Lisans ve doktora eğitimine kayıt yapmış bireyler, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankası çalışanları ve konvansiyonel banka çalışanlarından destek alınmıştır. Anket katılımcılarına sorulan sorular arasında lisansüstü eğitime neden kayıt yaptıkları, lisansüstü eğitimi tercih etme nedenleri, beklentileri ve bu doğrultudaki bazı değerlendirmelerin sonuçları sunulmuştur. Bu kapsamda 2017-2020 yılları arasında Yüksek Lisans ve Doktora programlarına kayıtlı 100 kişiye online olarak yönlendirilen 21 sorudan oluşan bir anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistiki analiz programında değerlendirilmiş ve değerlendirmeler program yardımıyla sonra kişisel olarak analiz edilmiştir. Tespit edilen sonuç ise katılım bankası çalışanlarının buldukları kurumda çalışma sürelerinin uzun olması ve gelişen sektörle birlikte kurumlarında daha iyi pozisyonlara gelmeleri için eğitim statülerinin yükselmesinin kendilerine bir pozitif ayırım yaptığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslami Finans, Katılım Bankacılığı, Yüksek Lisans, Lisansüstü, Eğitim, Kariyer

^a Bu çalışma, Erkut Kalkavan’ın Doç.Dr. Yusuf Dinç danışmanlığında yürütülen “Türkiye’de Katılım Bankası Çalışanlarının Lisansüstü Eğitimine Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ

İKİNCİ GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

ABDURRAHMAN TAHA'NIN DÜŞÜNÇESİNDE DİN VE AHLAK İLİŞKİSİ

Büşra Kudbay, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, busra.ceyrann@gmail.com

ÖZET

Felsefi düşüncesinin zeminini ahlak oluşturan Abdurrahman Taha, İslam düşüncesinin ihyasına yönelik bir çaba içindedir. Çalışmamız da Taha'nın Modern Batı felsefesinde din ve ahlak ilişkisine dair üç yaklaşımı incelemesi üzerinedir. Söz konusu ilişkide birinci yaklaşım ahlakın kaynağının din olduğunu iddia eder. Aziz Augustinus ve Aziz Thomas Aquinas'ta bu Tanrı'ya iman ve Tanrı'nın iradesi şeklinde temellenir. Böylece ahlakın amacını ancak din gerçekleştirebilir. Hıristiyan ahlakçılar iman, ümit ve sevgi şeklinde üç erdemi savunmuş, bunlarda aşırılığı bir rezilet olarak görmemiştir. İnsanı ahlaki fiillere sevk eden ise Tanrı'nın mükemmel iradesidir. Kant'ın insanın iyi irade ilkesi üzerine bina ettiği ahlak teorisine dayanan ikinci yaklaşım, dini ahlaka tabi kılar. Temele mutlak iyi konulmuştur. Ödevin yerine getirilmesi ödevin kendisi içindir. Kant bu anlamda Tanrı'nın iradesi ve Tanrı'ya iman gibi başka bir sebebe ihtiyaç duymaz. Bu noktada Taha tarafından, dinden alınmış unsurlarla seküler ahlak teorisi kurması yönünde eleştirilir. Dini ahlaktaki tanıdık kategorilerin yerini bilinmedik ahlaki kategoriler almıştır. Söz gelimi aklı, imanın, insan iradesini, ilahi iradenin, yasaya saygıyı, Tanrı sevgisinin, gayeler ülkesini, cennetin yerine koymuştur. Taha'nın üzerinde durduğu üçüncü yaklaşım ise modern felsefedeki, ahlakın dinden bağımsız olduğu görüşüdür. Temelde Hume'a ait "varlıktan yükümlülük çıkmaz" formülasyonuna dayanır. Hume'a göre ahlaki olmayan önermelerden ahlaki sonuçlar çıkmaz. Dini hükümler ahlaki hükümleri tesis etmeye elverişli değildir. Taha, Hume'u dini yargıları gaybi şeylerle sınırlamakla eleştirir. Anlayış dini daha çok bir teoriye benzetmekte, oysa ona göre din bir müesseseye benzemektedir. Hume'un ahlaki duygu dediği şeyin dinden mülhem olduğu yönünde bir eleştirisi daha vardır. Bu, dindeki fitrata karşılık gelir ve Hume bir kilise adamı olan Joseph Butler'den etkilenmiştir. Taha, Batı modernitesi eleştirisinin yanı sıra dinin ahlaka bağlı olduğu yada bağımsızlığı görüşleri arasında bocalayan kelamcı ve filozofları da eleştirir. Fıkhi cephede de ahlakın üstünlüğünü savunur. Ona göre söz konusu yaklaşımlardan kurtulup hakikate ulaşmak gerekir. Din ve ahlak tek bir şeydir. Ahlaksız din olmaz, dinsiz ahlak olmaz.

Anahtar Kelimeler: Abdurrahman Taha , Din, Ahlak, Batı Modernitesi, Tanrı'nın İradesi, Tanrı'ya İman

HARİS EL-MUHASİBİ’NİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE BAKIŞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^a

Feyza Nur Toplu, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, toplu.feyza@std.izu.edu.tr

ÖZET

İnsan ilk var olduğu andan itibaren çevresindeki olayları anlamlandırmaya ve tanımaya çalışan bir varlıktır. “Ben kimim”, “karşımdaki bir şey söyledi ama ne demek istedi”, “o nasıl böyle düşünüyor”, “neden ben böyle davrandım” gibi sorular çok eskiden beri sorulmaktadır. İnsanın davranışlarını ve zihinsel süreçlerini anlama ve temellendirme çabası her dönemde var olmakla birlikte üzerinde uzlaşılan bir tanımın olduğunu söylemek mümkün değildir. Psikolojinin bir bilim olarak ortaya çıkması bu düşünceden kaynaklanmıştır. İnsan davranışının nedenleri ve zihninin işleyiş biçimi, uzun yıllardan beri psikolojinin konusu olmuş ve bu konuda çeşitli ekoller ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmalar insanı anlamının yolunun onu tek boyutlu değil, biyo-psiko-sosyal ve manevi açıdan bütüncül bir biçimde ele almaktan geçtiğini göstermektedir. Erken dönem tasavvuf düşüncesinden başlayan dönemle birlikte nefis, akıl ve kalp konusunda ortaya koyduğu analizler ile tasavvuf ilminin de insanın tabiatı ve psikolojisinden bahsettiği görülmektedir. Klasik dönem tasavvuf düşüncesinin şekillendiği bir dönemde ilk sülhlerden, hadis, kelim ve tefsir âlimi Haris El-Muhasibi tarafından bir insan düşüncesi ortaya çıkmıştır. Hicri üçüncü asırda yaşamış Muhasibi’nin insan tanımının nefis, beden ve akıl/kalp olarak çerçevesi görülmektedir. Muhasibi’ye göre insan, sadece ilahi hitaba muhatap kılınmış mükellef bir varlık değildir. Aynı zamanda, bir başlangıcı ve sonu olan, bununla birlikte nihai bir gayeye sahip, akleden, irade sahibi, endişeleri olan, korku duyan ve ahlaka kabiliyeti olan bir varlıktır. Literatür taraması ve mevcut bilgiler ışığında görülmektedir ki; insan psikolojisini anlama ve temellendirme çabaları hep var olmuştur ve var olmaya devam edecektir. Haris El-Muhasibi’nin insan psikolojisine bakışı üzerine kapsamlı olarak ele alınan bir çalışma tespit edilememiştir. Bu sebeple; bu çalışma ile Haris El-Muhasibi’nin insan psikolojisine dair yaklaşımını ve tespitlerini sunmak amaçlanmıştır. Verilerin elde edilmesinde literatür taraması yönteminden faydalanılmıştır. Haris El-Muhasibi’nin bakış açısıyla biyo-psiko-sosyal ve manevi yönleri ile insanın nasıl bir varlık olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Haris El-Muhasibi, İnsan, Psikoloji, Din Psikolojisi

^a Bu çalışma, Feyza Nur Toplu’nun Doç. Dr. Turgay Şirin danışmanlığında yürütülen “Haris El-Muhasibi’de İnsan Psikolojisi” isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

MUSTAFA ŞEKİP TUNÇ'DA ŞUURUN DİNAMİKLERİ

Büşra Şakar, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, sakar.busra@std.izu.edu.tr

ÖZET

Felsefe ve psikolojinin Türkiye’de kurumsallaşmasına, birçok telif ve çeviri eseriyle katkıda bulunan Ord. Prof. Dr. Mustafa Şekip Tunç (1886-1958); felsefeci, ruhiyatçı, bilim adamı ve aynı zamanda sanatkâr kimliğiyle tanınmaktadır. Kurtuluş Savaşı ve sonrasında, Tunç, Bergson felsefesinin Türkiye’de tanınmasını sağlamış ve Bergsonculuğun önde gelen temsilcilerinden birisi olmuştur. Mustafa Şekip Tunç, Bergson’un zaman anlayışından hareket etmekte ve filozofun daha ilk eserinin başlangıcında şuur hallerinin miktarlar ve nicelikler olmayıp, şiddetler ve nitelikler olduğunu ve bunların da ölçülemeyen, ancak hissedilip idrak edilebileceklerini gösterdiğini belirtmektedir. Tunç’un, bilinç durumlarını saf niceliksel olanın karşıtı olarak kullanılan saf niteliksel durumlar olduğu şeklindeki ifadesi, mekân-süre karşıtlığına dayanır. Bu bilinç durumları, mekânsız/niceliksiz saf süre içinde her an yeni niteliklere sahip olarak ilerler. Bu nedenle, bilinç durumlarının ilerleyişinde tekrardan söz edilemez. Nitekim her insanın bilinç durumlarına ait sürenin yaratıcı yapısı ve kişisel hafıza verileri, kişinin bilincine özgü nitelikler meydana getirmektedir. Mustafa Şekip Tunç’un felsefesinde şuurun tanımı, kaynağı ve önemi bağlamında değerlendirmeye alınacak, daha sonra O’nun şuur anlayışının izlerini çağdaş zihin felsefesi tartışmalarında arayacaktır. İncelememizde temel olarak Mustafa Şekip Tunç,’un *Bir Din Felsefesine Doğru* eseri merkeze alınıp, bilinç konusunda yazılan eserleri baz alarak, literatür taraması yöntemiyle amaca ulaşılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak bu çalışma Bergsonculuğun önde gelen temsilcilerinden biri olan Mustafa Şekip Tunç’un şuurun dinamikleri anlayışını ve çağdaş zihin felsefesindeki yer ve önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Mustafa Şekip Tunç’un şuurun dinamikleri konusundaki görüşleri, çağdaş zihin felsefesindeki merkezi yeri itibariyle qualia problemi başta olmak üzere, çağdaş zihin felsefesinin temel sorunlarına ilişkin gerek mevcut teorilerin anlaşılması ve kritik edilmesi için gerekse yeni teori ve yaklaşımların ihtiyaç duyduğu alan ya da düzeyde yararlı olabilecek bir felsefedir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Şekip Tunç, Şuur, Şuurun verileri, Felsefe, Çağdaş Zihin Felsefesi, Bergson

DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÇİZGİ FİMLER: MAVİ DÜNYA ÇİZGİ FİLM ÖRNEĞİ

Muhammed Kara, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kara.muhammed@std.izu.edu.tr

ÖZET

Günümüzde en etkili iletişim araçlarının başında gelen televizyonlar çocukları yetişkinlere göre daha fazla etkilemektedir. Animasyon veya çizgi karakterlerin kullanıldığı görseller çocukların dikkatini çekmek için sıklıkla filmlere veya reklamlara konu alınmıştır. Çizgi karakterlerin içerisinde barındıran filmler çocuklar tarafından daha fazla izlenmektedir. Çizgi filmlerin çocuklar üzerinde etkilerine bakıldığında rol model alacakları davranışların içerip içermediği, çocukların kültür ve medeniyetine uygun olup olmadığına ve çizgi filmlerin içerisinde verilmek istenen mesajlar bulunup bulunmadığına bakılması gerekmektedir. Bu araştırmada Türkiye’de TRT çocuk kanalında yayınlanan ve çocukların yanında ebeveynlerinin de dikkatlerini çeken Mavi dünya çizgi filminin değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırma sonunda Mavi dünya çizgi filminin değerleri geliştirici sözel ve görsel iletiler (Sorumluluk, yardımlaşma, paylaşma vb.) barındırdığı, içerisinde farklı kültürlerden unsurların barındırmadığı, şiddet içeren unsurların (Fiziki, sözel ve psikolojik) bulunmadığı, içerisinde cinsel unsurların olmadığı, kahramanların karakter özellikleri bakımından değerleri fazlaca yansıttığı, çizgi filmin içerisinde zararlı alt metinlerin ve bilinçaltı mesajların bulunmadığı, kahramanların aile içi ilişkilerinin iyi olduğu, çizgi filmde sosyal gelişime yönelik olumlu davranışların ve bilinçlendirici iletilerin bulunduğu, ayrıca çocukların Türkçe gelişimini engelleyecek unsurların olmadığı; buna karşılık çocukların davranışta örnek model alabileceği karakterlere sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırma sonunda elde edile bilgilerden de yola çıkarak çocukların zihin dünyasını etkileyenlerin başında gelen çizgi filmler ile değerler eğitiminin Türkiye’de daha fazla önemsenip yerli yapımların sayılarının artırılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mavi Dünya Çizgi Filmi, Değerler Eğitimi, Model Alma, Kültür, Medeniyet

DİN EĞİTİMİNDE DİJİTAL MECRALAR

Süveybe Rabia Zengin, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, zengin.suveybe@std.izu.edu.tr

ÖZET

Günümüz toplumlarının en belirgin özelliklerinden biri sürekli değişen bir toplum olma özelliğine sahip olmasıdır. Bu meyanda teknoloji, öncelikle iletişim yönünde kendini göstermekte olup toplum hayatında başat bir rol üstlenmektedir. Geleneksel medya araçları adı altında dergi, gazete, televizyon ve radyo karşımıza çıkarken; dijitalleşme ile birlikte geleneksel medyaya dair birçok değişimler meydana gelmiştir. Dijitalleşme, yazılı kitle iletişim araçları olan dergi ve gazetelerdeki bilgiye ulaşmadaki yer; televizyon, radyo ve sinema gibi kitle iletişim araçlarındaki zaman sınırlılıklarını ortadan kaldırmış ve insanların arzu ettiklerinde istediği bilgiye erişimini sağlamıştır. Dijitalleşmenin etkileri bunlarla sınırlı kalmayıp, toplumun sosyo kültürel- psikolojik, dinî, iktisadî ve siyasî alanlarında da görülmektedir. Dijital ortamların imkânlarından dinin, dinî grupların ve dinî eğitimin yararlandığı kaçınılmaz bir gerçektir. Dinler, geçmişten günümüze kadar dinî ritüellerini iletebilmek, daha fazla kitlelere ulaşma maksadıyla değişimlere uyum sağlamıştır. Dinlerin kendilerini geliştirmesiyle birlikte din eğitimi; sözlü iletişimden yazılı iletişime geçiş yaparak devam etmiş; radyo, televizyon gibi işitsel ve görsel kitle iletişim araçlarıyla sistemli bir şekilde ilerlemiş; dijitalleşmenin etkisiyle internette, mobil cihazlara yüklenen mobil uygulamalarla sınırlı olan bilgi erişimleri sınırsız hale gelmiştir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri de bu sistemde kendi yerini oluşturmuş; din eğitimi için kullanılan materyaller arasında dijital mecralar da yerini almıştır. Bu bağlamda çalışmamızın amacı, yapılan literatür incelemeleri ekseninde İslam dinine ait din eğitimi için kullanılan dijital mecraları inceleyip, bu bilgiler dahilinde değerlendirmede bulunmaktır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analiziyle hazırlanmıştır. Elde edilen veriler ve bilgiler doğrultusunda; dinin sanal dünyada aktif rol almasıyla birlikte dijital mecralarda dini bilgilere erişimin kolaylaştığı, din eğitimi için kullanılan resmî portallar, çizgi film, e- dergi gibi mecraların doğru ve yerinde kullanıldığı takdirde çocuklar, gençler ve yetişkinler için faydalı olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşen Din, Din Eğitimi, Dijital Mecralar

TERBİYE-İ NİSVAN ESERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME^a

Amine Dilan Çağlayan, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, caglayanndilann@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Gülsüm Pehlivan Ağırakça

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, gulsumagirakca@gmail.com

ÖZET

Kızların eğitimi, tarih boyunca tartışılan meselelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Konunun, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde de gündeme gelmeye başladığı söylenebilir. 19. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nde sıbyan mektepleri dışında kızların eğitim görebileceği başka bir kurum bulunmamakta, varlıklı aileler özel hocalar ile kızlarının tahsiline imkân sağlamaktadır. 1859 yılında “ilim talebinin kız ve erkeğe farz ve borç olduğu” düşüncesinden hareketle sıbyan mekteplerinden sonra kız çocuklarının gidebileceği bir eğitim kurumu olarak ilk defa kızlara mahsus bir mektep (Cevri Kalfa İnas Rüşdiyesi) açılmıştır. Sonraki yıllarda sayıları artan inas rüşdiyelerinin programları kız çocuklarına yönelik hazırlanmış olup “İdare-i Beytiye, Ameliyat-ı Hiyatiye ve El Hünelerleri” gibi bazı dersler ile erkek rüşdiyelerinden farklılık göstermektedir. İnas mekteplerine mahsus bir başka dersin de “Ahlak” olduğunu söylemek mümkündür. İlk açıldıkları yıllarda erkek rüşdiyelerinin programlarında yer alan ahlak dersinin sonraki yıllarda okutulmadığı, buna mukabil aynı dersin inas rüşdiyelerinin programlarında ihmal edilmediği görülmektedir. İnas mekteplerinin programındaki bu derslerde, kızlar için yazılmış olan ahlak eserlerinin okutulmuş olması ve bu kitapların içeriğinde farklı konuların yer alması ise oldukça dikkat çekmektedir. Kızlara mahsus ahlak kitaplarından biri Rağıb Bey tarafından kaleme alınan 1898 yılında İstanbul Mahmud Bey Matbaasından neşredilmiş olan *Terbiye-i Nisvan*'dır. Validelere hitaben yazılmış olan eserde, çocuk terbiyesi, özellikle kızların terbiyesi hususunda önemli noktalara değinilmekte, validelerin görevleri anlatılmaktadır. Ailenin reisi olarak pederden bahsedilmekte, büyük validenin çocuk ve torunları üzerindeki rolleri anlatılmaktadır. Çocuk eğitimi genelinde kız çocuklarının eğitimi hakkında bilgi verilen eserde, kızların medeniyetin gelişmesinde erkeklerden daha fazla etkili olduğu, bu sebeple kız çocuklarının okumasının, ilim ve fen ile meşgul olmasının çok önemli olduğu üzerinde durulmakta, malumatlı bir kız çocuğunun daha iyi bir valide olacağı ifade edilmektedir. Netice itibarıyla *Terbiye-i Nisvan*'ın, 19.y.y sonunda Osmanlı aydınının, kız çocukların eğitimi konusundaki bakış açılarını, onları sosyal hayatta nasıl konumlandıklarını ve ahlaki olarak kızlardan neler beklediklerini fark edebilmek adına önemli bir kaynak olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Kızların Eğitimi, İnas Rüşdiyesi, Ahlak Kitapları.

^a Bu çalışma, Amine Dilan Çağlayan'ın Dr. Öğretim Üyesi Gülsüm Pehlivan Ağırakça danışmanlığında yürütmekte olduğu “Osmanlı'da Kızlara Mahsus Ahlak Kitapları (1839-1923)” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÇOCUKLARIN DİN EĞİTİMİNDE BİR FIRSAT EĞİTİMİ OLARAK KANDİLLER VE BAYRAMLAR

Damla Çalkap, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, calkapdamla@gmail.com

ÖZET

İslam kültürünün köklü geleneklerinden olan kandil ve bayramları din eğitiminde bir fırsat olarak görmek mümkündür. Çünkü dinin duygu boyutunu çocuklara verirken tarihimizden yararlanamamak günümüz din eğitimi problemlerinden biri haline gelmiştir. Din, sosyal hayatın içine yayılarak verildiğinde çocukta örtük öğrenme gerçekleşir ve din eğitiminde pek çok meselenin çözüm noktası bu kısımda toplanabilir. Çocuklarda dini gelişiminin önemsenmesinin pek çok nedeni vardır. Bunlardan biri dinin, insana dışarıdan dayatılan yabancı bir nesne olmayıp, çocuğun kendi doğasında var olan evrensel bir özellik olduğu görüşüdür. Bu bağlamda çocukta doğuştan var olan din duygusunu faal hale getirmek ebeveynlerin ve din eğitimcilerinin ilk amacı olmalıdır. Gerek kandiller gerekse bayramlar kültürümüzde ve İslam tarihimizde çok büyük öneme sahiptir. Yetişkinler bu günleri coşku, heyecan ve ibadetlerle karşılarken şüphesiz bu coşkuya ve heyecana çocukları da katmalıdırlar. İşte bu tebliğ bu amaçtan hareketle, kandil ve bayramların kültürümüzdeki önemine değinmeyi ve çocukların din eğitiminde kandil ve bayram günlerini fırsata çevirmenin yollarını açıklamayı amaçlamaktadır. Şüphe yoktur ki, İslam kültür ve geleneğinin içinde bayram ve kandillerin önemi ve bu günlerin din eğitimine etkisi muhakkaktır. Ebeveynlerin de bayram ve kandil günleri hakkında bilinçlenmeleri çocuklara verilen din eğitiminin etkisini arttıracak ve bu sayede dinin duygu boyutunun çocuklara en sağlıklı şekilde verilmesini kolaylaştıracaktır. Çünkü erken çocukluk döneminde din hakkında oluşan olumlu düşünce ve duygular ergenlik dönemi ile başlayan ve yetişkinlik zamanlarında devam eden, fidanın ağaç olup yeşermesi misali bir olgunluğa ulaşır. Kültürel manada bayram ve kandil günlerinde yaşanan insanlar arasındaki yardımlaşma, tebrikleşme, selamlaşma, muhabbet ve dostluk havasına çocuklar dahil edilmelidir. Çocukların bu günlere etkin katılımları ile bu günlerin yaşanmasına şahit olmaları, yaşanan bu sosyal hareketlilik içinde kültürün bir parçası olarak kendilerine yer bulmalarına fırsat vermektedir. Sonuç olarak söylenmelidir ki; geçmiş tarihten gerektiği ölçüde yararlanamamak günümüz din eğitimi problemlerinden biri haline gelmiştir. Bu problemi giderebilmek amacıyla kandil ve bayram günlerini samimi duygular içerisinde ebeveynler istekle kutlamalı ve çocukların bu günlerde aktif hale gelmesi için çaba sarf etmelidirler. Erken çocukluk döneminde bu özel günlerde aktif olarak rol alan çocuklar, dinin duygu boyutunu almış olduklarından ergenlik dönemi için sağlam bir dini eğitim yatırımı yapmış olacaklardır. Bilinmektedir ki; din eğitiminin örtük öğrenme ile gerçekleşen kısmı daha kalıcı ve etkilidir. Din eğitimi bir süreç eğitimi olduğundan bayramlar ve kandiller fırsat bilinmeli, bu günlerin önemi çocuklara -yaşına göre somut veya soyut örneklerden yararlanılarak- anlatılmalıdır.

Anahtar Kavramlar: Kandil, Bayram, Din Eğitimi, Çocuk, Ebeveyn

ARABIC AND ISLAMIC STUDIES

İLK GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

مصطلح البركة في القرآن الكريم

دراسة موضوعية¹

باكوس لاكسونو، طالب ماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم_ bagus.bagus@std.izu.edu.tr

الأستاذ الدكتور مصطفى التميمي

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم_ mustafa.temimi@izu.edu.tr

الملخص البحثي

إنّ من آيات قدرة الله تعالى في تدبير الرزق، ما نشهده من كثرة الأرزاق على أناس وقتلتها على آخرين. وإنّ الحصول على الأرزاق لا يعتمد على المهارة في كسبها فحسب، وإنما يعتمد على عوامل كثيرة كلها خاضعة لتدبير الله تعالى، وكان الإنسان في بداية أمره لا يملك شيئاً ثم أنعم الله تعالى عليه بالبركات. وإذا كان المال مالا مباركاً زاد خيراً ونفعاً، بل أصبحت قيمته أكبر من عدده. لوبركة قد تجيء من حيث لا نحتسب ولا نشعر مادياً ولا تخضع للمقاييس المادية، وقد تظهر في صورة حسن السمعة والمكانة والكرامة. ومن هنا، فالرجل الذي يحصل على بركة الله يكون رجلاً ذا قيمة زائدة عند الناس وعند الله تعالى.

ولكنّ البركة لا يعطيها الله تعالى لكل إنسان، وإنما يعطيها للذين آمنوا واتقوا. فقد وعد الله تعالى الذين آمنوا واتقوا بالبركة كما في قوله تعالى: ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾. فإنهم إذا أطاعوا ما جاء به رسل الله واتبعوا وصاياهم وابتعدوا عن نواهي الله تعالى.

وقد جعل الله تعالى البركة نعمة عظيمة يحصل المرء من خلالها على منافع دينية ودنيوية ممتدة امتداداً يتجاوز حدود المكان والزمان ووعي الإنسان، ومن هنا كان تحصيل البركة هدفاً مقصوداً لذاته حتى

¹ هذه الورقة تعتمد على رسالة ماجستير تم كتابتها تحت الإشراف الأكاديمي للدكتور مصطفى التميمي

يكون للعمل أثره، وتبقى منفعتة في الأجيال المتعاقبة. واعتمادًا على هذه الحقائق، فإنه من الواجب أن نعيد النظر في فهم أمر البركة ومعرفة مفهومها وحقيقتها القرآنية. لكون البحث دراسة المكتبية فقد استخدم الباحث الوثائق المكتوبة لجمع المعلومات من الكتب التي وجدها الباحث. وتجمع الدراسة بين منهج الاستقرائي والتحليلي، فقد حرص الباحث على تتبع مصطلح البركة في آيات القرآن الكريم ومن النتائج أن البركة هي زيادة الخير وكل أعمال التي فيها المنافع، وإذا اعتمد المرء إلى القرآن فعليه البركة في الدنيا والآخرة، وإذا آمن وبتق الله ورسوله، فتح الله عليه أبواب السماوات بالغيث وبرائة الأرض بنبت الثمرات.

الكلمات المفتاحية: البركة، السعادة، الأمن الاجتماعي.

اسهام مراكز القرآن الكريم

في تعليم اللغة العربية للأطفال السوريين اللاجئين في تركيا

دراسة ميدانية (أكاديمية حفاظ الوحيين في بورصة - مؤسسة دعاة إلى الخير في اسطنبول) أمودجا

محمود الحسن النقال - طالب ماجستير - ٥٢٣٢٢٠٠١٥ -

جامعة صباح الدين زعيم - معهد العلوم الاجتماعية - كلية العلوم الإسلامية

altakal.mahmoud@std.izu.edu.tr

الملخص البحثي

لا يستطيع الباحث الذي يكتب عن تسرب اللغة العربية عند الأطفال السوريين اللاجئين في تركيا، لأهميتها الكبيرة كونها لغة القرآن الكريم ولما لها من ارتباط مع ماض عريق وحضارة كبيرة امتدت لقرون، أن يغفل عن دور مراكز تعليم القرآن الكريم في حفظ اللغة العربية، فمن أهم المشاكل التي عانى منها السوريون هي فقدان أبنائهم للغة العربية بحكم دمج الطلاب السوريين بالمدارس التركية، فكان هناك تحرك على مستوى الأفراد ومراكز تعليم القرآن الكريم لمواجهة هذه المشكلة والتي تعتبر من أهم ما قد يفقده الطفل اللاجئ، فمراكز تعليم القرآن الكريم لها الدور الأكبر في حفظ اللغة العربية للأطفال اللاجئين إلا أن هذه المراكز تمر بتحديات عصبية، لأن هذا الموضوع يتطلب جهود كبيرة جداً على مستوى الدولة، ولن تقوم المؤسسات بسد هذا الثغر الكبير، لكن ما لا يدرك كله لا يترك جله. فمعرفة دور مراكز تعليم القرآن الكريم في حفظ اللغة العربية من الضياع وتسيط الضوء على الجهود التي تبذلها هذه المراكز للحفاظ على اللغة العربية ومعرفة المشاكل التي تواجهها والعمل على إيجاد الحلول المناسبة ووضع خطط لمعالجة مشكلة تسرب اللغة العربية من أبنائنا اللاجئين أثر كبير وهام جداً. الكلمات مفتاحية: اللغة العربية - مراكز القرآن - الأطفال اللاجئين.

جهود القاضي الآقكرماني في خدمة اللغة العربية
(رسالة في حل البسمة والحمدلة والتصلية) نموذجاً^a

Mahmud Şihhilel , Yüksek Lisans Öğrencisi
Kırıkkale Üniversitesi, mahmudhilal571@gmail.com

ملخص البحث

تلعب المخطوطات دوراً بالغ الأهمية في التعبير عن تاريخ أي أمة، والحفاظ على سجل حياتها العلمية والأدبية، فهي الوعاء الحضاري الذي يكتنز فكر وإبداع ومزايا الأمم السالفة، وقد اضطلعت المكتبات التركية بدور رئيس في الحفاظ على كم هائل من المخطوطات لتصبح مورداً لا غنى عنه على مر السنين، وكان لمساهمات علماء الدولة العثمانية نصيب كبير في التراث المخطوط للحضارة الإسلامية بشكل عام واللغة العربية بشكل خاص، فكان لهم أثر واضح في العديد من العلوم والمعارف. وهذه الورقة البحثية هي محاولة لتسليط الضوء على جهد أحد علماء الدولة العثمانية القاضي الآقكرماني المتوفى (1174 / 1760) في خدمة اللغة العربية من خلال مؤلفاته بشكل عام ورسالته حل أفاظ البسمة والحمدلة والتصلية بشكل خاص، تعريفاً بشخصيته، وآثاره المخطوطة والمطبوعة، وأسلوبه، ومنهجه، ومصادره، وتوصيف موجز لنسخ الرسالة، وأماكن تواجدها، ومكانتها العلمية، ويشير البحث أيضاً إلى مشاكل فهرسة المخطوطات في بعض المكتبات وتوصيات للباحثين في التراث العربي والإسلامي على الماضي قديماً في إنجاز أبحاث حول تراث علمائنا المغمورين والوقوف على آثارهم ونتائج أفكارهم. أملين من وراء هذه المساهمة إحياء تراث هذا العالم الجليل، وإخراجه إلى النور قصد الإفادة منه، والاستقاء من معينه.

كلمات مفتاحية: البسمة، الحمدلة، التصلية، اللغة العربية، الآقكرماني.

^a Bu çalışma, Mahmud Şihhilel'in Dr. Öğretim Üyesi Recep ÇİNKİLİÇ danışmanlığında yürütülen "MUHAMMED B. MUSTAFA AKKİRMÂNİ'NİN (Ö.T: 1174/1760) RİSALETU Fİ HALLİT-TESMİYE VE'T-TAHMİD VE'T-TASLİYE ADLI ESERİNİN TAHKİKİ" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

التحديات والمشكلات الصوتية في تعليم اللغة العربية للناطقين بغيرها (الطلاب الأتراك أنموذجاً)^a

نزير الشيخ، طالب ماجستير

جامعة كيريكلة - n1959alchikh@hotmail.com

الأستاذ الدكتور / مسعود جوهر

جامعة كيريكلة - mcevher@kku.edu.tr

الملخص البحثي

إن الهدف من هذه الدراسة هو التعرف على التحديات والمشكلات الصوتية التي تواجه الدارس الناطق بغير اللغة العربية (الطلاب الأتراك أنموذجاً) كما يتم التعرف على التحديات التي تواجه مدرس هذه اللغة، وذلك من خلال الوقوف على أهم مشكلات النظام الصوتي واستبصار أوجه تقاطع الخطأ في النظام الصوتي مع المستويات اللغوية الأخرى (الصرفية والدلالية والإملائية والنحوية والمعجمية) وذلك من خلال النظرية الصوتية والمنهجية العلمية في دراسة مستوى الفونيم ومستوى المونيم كما تسير هذه الدراسة في دراسة الصوائت والصوامت التي يجد فيها الطالب التركي صعوبة وتسير هذه الدراسة في تحليل هذا المستوى اللغوي (المستوى الصوتي) ومشكلاته ثم اقتراح بعض الحلول والآليات المناسبة له، من خلال طرح بعض الأسئلة والإجابة عليها وسيتم حصر هذه المشكلات في صعوبة نطق الأصوات مثل الأصوات الحلقية: (الهمزة، والعين، والهاء، والقاف، والحاء والخاء) والأصوات المطبقة مثل: (الصاد، والضاد، والطاء، والظاء) كما سيتم التطرق إلى بعض الدراسات السابقة ضمن الإطار النظري للدراسة من خلال منهج علمي حديث مع بيان النتائج والتوصيات بالإضافة إلى بعض الملاحظات الشخصية وأهم المصادر والمراجع في هذا البحث.

الكلمات المفتاحية: تعليم اللغة العربية – المشكلات الصوتية – النظرية الصوتية.

^a Bu çalışma, Nazır alchikh'in Dr. Öğretim Üyesi Mesut cevher danışmanlığında yürütölen "Anadili olmayan konuşmacılara Arapça öğretiminde sesle ilgili zorluklar ve sorunları" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

الخبرُ وأغراضه البلاغية في آياتِ الوجدانيةِ في سورةِ الأنعامِ

Omar Hasan Yousif YOUSIF، حاصل على درجة الماجستير

hmr731599@gmail.com - İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

تم انتاج هذا البحث من رسالة الماجستير الخاصة بي، والمعونة بالصور البيانية المتعلقة بآيات إثبات وجود الله تعالى ووحدانيته في سورة الانعام

الملخص البحثي

البلاغة من أجلّ العلوم الأدبية قدرًا ومكانةً؛ لأنها علمٌ فن التعبير بالكلمة، وهي والتي تكشف عن الذوق البشري وتربيته، وتوسع مداركه فتجعله على درجة من الفهم والمعرفة، فالقرآن الكريم علمُ البلاغة عند العرب، ولهذا فإنّ البلاغة من مقدماتِ دراسةِ كتاب الله تعالى وتفسيره، وإدراك ما فيه من بيان.

قضيةُ الخبرِ وأغراضه البلاغية في آيات الوجدانية في سورة الأنعام هو عنوانُ البحثِ، والهدف من هذا البحث الكشف عن الخبرِ وأغراضه البلاغية في سورة الأنعام من حيث تركيبِ الجمل، والألفاظ، والمفردات، وما في هذه الآيات من أساليبٍ بلاغيةٍ، وما تحويه من دلالاتٍ، وهذا ما حاول الباحثُ تلمسه في هذا البحث من خلال إخراج الآيات المتعلقة بالوجدانية في سورة الأنعام، وإظهار الأغراض البلاغية التي خرجت عن المعنى الأصلي للخبر في هذه الآيات، واشتمل البحث على مقدمةٍ ومبحثين، وخاتمةٍ ونتائج، المبحث الأول التعريف بأسلوبِ الخبر، وأضرب الخبر، والغرض من إلقاء الخبر، والمبحث الثاني فيه أربعة مطالب، المطلب الأول الأغراض البلاغية للخبر المفرد، والمطلب الثاني الأغراض البلاغية للخبر الجملة الاسمية، والمطلب الثالث الأغراض البلاغية للخبر الجملة الفعلية، والمطلب الرابع الأغراض البلاغية للخبر شبه الجملة.

ويُتوقع أن يخرج البحث بخروج الخبر عن معناه الأصلي إلى أغراض بلاغية أخرى تُفهم من السياق وقرائن الأحوال مثل: (الوصف والتقرير، إظهار الضعف، النفي، الأمر، النهي، الدعاء، الوعد، الوعيد، التحسر، المدح، التوبيخ، التقرير، التعجب، التمني، الإنكار،...).

الكلمات المفتاحية: الخبر - سورة الأنعام - البلاغة القرآنية - علم الدلالة - التفسير التحليلي

القواعد التحويلية في اللغة العربية عند خليل عمارة دراسة لغوية مقارنة وتطبيقية على
كتاب "أوضح المسالك إلى ألفية ابن مالك" لابن هشام الأنصاري

يحيى مصطفى، طالب ماجستير
جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم –
yahya.moustafa.1985@gmail.com

الأستاذ الدكتور عادل أبو شعر
جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم_ international@izu.edu.tr

الملخص البحثي

تتناول هذه الأطروحة بالبحث عن أصول "نظرية النحو التحويلي" ويقصد بها تلك المعارف اللغوية والأسس التي وضعها اللغوي الأمريكي تشومسكي ((chomsky)) عبر كتابه البنى النحوية syntactic structures وأصبحت هذه النظرية محل اهتمام الكثيرين من اللغويين سواء في الشرق أو الغرب؛ لأنها تتوافق مع طبيعة اللغة الإنسانية، وهذه المعارف اللغوية التي أشار إليها تشومسكي لها أصل في تراثنا النحوي، فكانت فكرة التحويل والتوليد موجودة، ولكن بغير هذا المسمى الجديد، فالحذف، والإضافة، والتقدير كل هذه القواعد تزخر بها الكتب التراثية.

وهذا البحث يعالج أصول هذه النظرية وذلك من خلال مقارنة هذه النظرية الإنكليزية بقواعد التحويل في اللغة العربية مثل الحذف، الزيادة، والإبدال والإعلال إلخ . . . وبيان أوجه الشبه والاختلاف بين نظرية تشومسكي، والعلامة خليل عمارة، وعرض نماذج من التراث العربي من كتاب "أوضح المسالك إلى ألفية ابن مالك" لابن هشام الأنصاري كنموذج، وذلك من خلال دراسة شواهد ونماذج تطبيقية من كتاب "أوضح المسالك إلى ألفية ابن مالك" لابن هشام الأنصاري - رحمه الله تعالى - وسرد شواهد من كلام العرب؛ ومقارنتها بالأصول التي ابتكرها تشومسكي؛ لإثبات وجود أسس وأصول لنظرية تشومسكي في التراث العربي. ومشكلة البحث الانجراف مع تيار الحداثة المطلقة، والانبهار المطلق

بجديدها البراق، وعضي الطرف عن محاسن ودقائق اللغة العربية، وانطوائها على كثير من الأصول التي تُعتبر تأسيسًا، وقاعدة انطلاق للنظريات الجديدة.

الكلمات المفتاحية: النحو التحويلي، المعارف اللغوية، أصول التحويل والتوليد.

İLK GÜN 2. PANEL ÖZETLERİ

تفسير القرآن العظيم على ترتيب نزول السور دراسة تسعى لتسليط الضوء على فائدة هذا النهج

أحمد بلهوان، طالب ماجستير،

رقم الطالب 523219130 جامعة صباح الدين زعيم، معهد العلوم الإسلامية - كلية الدراسات الإسلامية

ahmadbalhawan@gmail.com - balhawan.ahmad@std.izu.edu.tr

ملخص البحث

لا يمكن للباحثين إغفال أهمية تنوع التفاسير وأساليبها؛ وأثر ذلك في الوصول إلى الشباب الصاعد، فعلم التفسير من أجل العلوم باعتبار موضوعه القرآن الكريم، وهذا يفتح الأبواب على مصراعيها للغوص في هذا البحر العظيم والنهل من خزائنه التي لا نهاية لها. ولعل أكثر ما يشغل الدعاة الآن الوصول لأقصر طريق إلى قلوب الناس. ومن المسائل المهمة التي تعترضهم هي تفسير القرآن على ترتيب نزول القرآن وليس على الترتيب المعروف في المصحف؛ وأن هذا النوع من التفسير له الأثر في العمل الدعوي ولكن هل يمكن اعتماده؟ وهل أجازته العلماء؟ وهل يمكن اعتماده بهدف جذب الشباب إلى حظيرة الإسلام؟ أم أن هذا اعتداء على المسلّمات؟ وإذا كان السلف الصالح برمته ما فكروا بتفسير القرآن الكريم حسب ترتيب نزوله فلماذا انتهج المعاصرون هذا المنهج؟ هل هناك دوافع كافية لانتهاج هذا الطريق في التفسير؟ تسعى هذه الدراسة إلى الإنصاف في مسألة التفسير على ترتيب القرآن الكريم والنظر من زوايا متعددة للمسألة. رغم أن التوجه من قبل كثير من الباحثين رفض هذا النهج رفضاً تاماً. تستعمل الدراسة المنهج الاستقرائي من خلال تتبع المعلومات الواسعة حول الموضوع. وتأتي أهمية الدراسة في توضيح مشكلة تغيير منهج السلف في التفسير من الترتيب المعروف للمصحف الشريف إلى ترتيب النزول. والتعرف على دوافع وأهداف المفسرين في ذلك.

الكلمات المفتاحية: التفسير والمفسرون - التفسير على ترتيب النزول - التفسير الحديث

لعجمة وأثرها في علاقة المسلم الأعجمي بالقرآن

التركي نموذجاً

حفصه محمود, طالب ماجستير

جامعة صباح الدين زعيم

اشراف د. بن سعيد بن عودة

جامعة صباح الدين زعيم

الملخص

حدثني من أثق بصدقه من محارمي يقول: صلى بجاني يوماً صلاة الفجر جار لي كندي من أصول تركية يتقن الإنجليزية هي لغة الحوار بيننا يقول: فتأثرت بالآيات! حتى دمعت عيناى تأثراً! وما أن انتهت الصلاة حتى التفت إليّ الكندي قائلاً وكأنها غيرة!: أريد أن تعلمني العربية؛ لأعيش الذي تعيشه من النعيم السماوي هذا.

يقول الله تعالى: (الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ * إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) سورة يوسف (1,2).. فالقران الكريم أعظم كتاب للرفعة والهدى والسعادة والنور.. والعربية هي السبيل الأمثل "للتعقل" المباشر الحي لهذا النعيم كما ترشد إليه الآية الكرمة! ومن هذا المنطلق؛ كانت العداوة الشرسة بكل أنواع الغزو العسكري والفكري والثقافي لزعة الثواب الإسلامية! والتي تشكل العربية إحدى مقوماتها الأساسية! وما كل ذلك إلا لعزل الأمة عن مصدر عزها وقوتها وخيريتها.. فهاهي تركيا تتخلى عن الحرف العربي! وتكتب لغتها بالحروف اللاتينية منذ 92 عاماً! وبرغم هذا فإن وزير خارجية فرنسا السابق دومينيك دوفلبان قال بالامس القريب:

(إن انضمام تركيا الى الاتحاد الأوروبي يهدد هوية أوروبا وحدودها) 1

آخر هذه الصرعات الناقمة في تركيا ما نظمته بلدية إسطنبول يوم الاثنين ٢١ ديسمبر حفل (إيباروس) حيث تخلل الحفل تلاوة القرآن الكريم باللغة التركية.

وكان التصريح من الرئاسة التركية: (لا يمكننا أن نظل صامتين تجاه هذا الازدراء، نحن نعلم جيداً ما هي الحسابات التي يتم إجراؤها من عدم الاحترام هذا نحن نقول بوضوح لمن فاتهم ماضيهم المظلم والقمعي والمستبد، مهما جهدتم فتركيا لن تعود إلى أيامها السوداء).

وعليه ففي البحث محاولة لقراءة قياس نبض عاطفة الشارع التركي ووعيه تجاهه العربية وقيمتها كوعاء لدينه وتاريخه وذكره بين الأمم، وذكر بعض الأسباب والعقبات التي تواجه

التركي في طريق تعلمه لعربية القرآن

الكلمات المفتاحية: القرآن الكريم.. الأعجمي.. التركي.. اللغة العربية .. ، الحروف اللاتينية , تركيا

مقاصد ابن عاشور في تفسيره، سورة النور أنموذجا

المشرف: د. سعيد بن عودة

الطالب: عز الدين العبد

طالب ماجستير جامعة صباح الدين الزعيم (izzeddinalabid@gmail.com)

ملخص البحث:

يعتبر السياق القرآني أصلا من أصول التفسير لا غنى للمفسر عنه؛ لما له من الأثر في فهم مراد الله تعالى، وبيان معاني الآيات، ويعدّ أيضا من أعظم القرائن في الترجيح، وحل المشكلات والمتشابه كما قرر ذلك الشاطبي في الموافقات، والزرکشي في البرهان. وقد عدّه ابن عاشور ضمن رؤيته المنهجية المقاصدية في التفسير، مقررًا إياه أصلاً من أصول ترجيحاته التفسيرية. وباعتبار إسهام ابن عاشور العلمي خصوصا في تأصيل المقاصد، وتنزيلها على النصوص، وإعمالها في فهم هذه النصوص، وأن تفسيره من أهم التفاسير التجديدية المعاصرة، خصوصا فيما يتعلق بعنايته بعلم المقاصد والتفسير المقاصدي الذي يعنى بإبراز الأسرار والحكم، والمعاني والغايات والأحكام التي اشتملت عليها الآيات، يسعى هذا البحث على استكشاف المقاصد الشرعية والمقاصد في القرآن، الكريم وأهميتهما والعلاقة بينهما، وبيان فضل سورة النور والتعريف بها، ومناسبة السورة لما قبلها وما بعدها، وأهم محاور سورة النور والآداب والأحكام الموجودة في هذه السورة، ومدى توظيف ابن عاشور للمقاصد القرآنية في تفسيره سورة النور، ومنهجه في بيان المقاصد في التفسير. كما يعالج البحث مجموعة من النماذج التطبيقية لتأصيل المقاصد القرآنية عند ابن عاشور، والتي تميز تفسيره فيها بميزات كثيرة، قام كثير من الباحثين بدراسة بعضها، غير أنه مازال البحث فيها جاريا. ومما يوصى به الباحث مزيدا من الدراسات المقاصدية، خصوصا حول تفسير ابن عاشور، وتوجيه عناية المراكز المتخصصة بالبحث والدراسات لإنتاج أبحاث متخصصة بعلم المقاصد.

الكلمات المفتاحية: الطاهر ابن عاشور. مقاصد القرآن. مقاصد الشريعة. التحرير والتنوير.

سورة النور

آياتُ الطَّاعَةِ فِي بَيَانِ حُجِّيَّةِ السَّنَةِ فِي الْقُرْآنِ

جلال درويش، طالب ماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم - darwish.jalal@std.izu.edu.tr

الملخص البحثي

السنة المحمديّة هي مصدر التشريع الثاني في الإسلام وليس هذا الإطلاق من عبث بل إن حتمية احتياج بعض الآيات القرآنية إلى بيان وتوضيح ظاهرة لأي طالب علم مبتدئ ولكل منصفٍ. ويبدو ذلك جلياً في أوامر الله ﷻ في القرآن الكريم بالطاعة والتسليم والانقياد لأوامر النبي ﷺ عن طريق التأسّي بسيرته لكونه قدوة لكل البشر عموماً والمسلمين منهم خصوصاً. وكذلك بتحذير الله ﷻ من ترك طريق الرسول محمد ﷺ بالوعيد الشديد والعذاب الأليم في الآخرة. هذا إن لم يعيش في الدنيا حياة شاقة مليئة بالوحشة القلبية الفارغة المحتارة. فشرع العلماء بتوضيح مكانة السنة في مؤلفاتهم وكتبهم وسطّروا لنا العديد من الأدلة على كيفية رعايتهم لتلك السنة في أداؤها إلينا وبيّنوا مكانتها المهمة في ديننا. ومن تلك الطرق التي أثبتوا فيها حجّية السنة في القرآن هو بيان معاني القدوة والتأسّي التي وصف بها القرآن نبينا محمداً ﷺ وأمرنا بطاعته والاحتكام إلى ما يقضيه بيننا. لأنه ببيان أن الرسول ﷺ أسوة وقدوة في القرآن تظهر استحالة الاستغناء عن السنة في الاحتجاج بالقرآن وحده والتشريع به بمفرده كما ادعت بعض الفرق والمثلل اكتفاؤهم بكلام الله ﷻ. مع أنه ما أكثر الأوامر التي دعت إلى طاعة الرسول في القرآن، وما أمسّ الحاجة إلى بيان العديد من الآيات في القرآن وتوضيحها سواءً أكان ذلك بالتخصيص أو الإطلاق أو البيان والتوضيح. فهل ورد في القرآن أمراً بالاحتكام إلى أوامر النبي ﷺ؟ هل هناك أية دليل في القرآن لبيان أن النبي محمد ﷺ قدوة لنا وأسوة؟

فإن كان كذلك، فإنه لا بد من العمل بتلك الآيات فوراً وسُتُبِتْ قَطْعاً حجّية السنة في التشريع إلزاماً. وهذا ما ستحاول هذه الدراسة الإجابة عنه - إن شاء الله -.

الكلمات المفتاحية: حجّية السنة؛ السنة في القرآن؛ التأسّي؛ القدوة؛ الاقتداء؛ طاعة الرسول؛ آيات الطاعة؛ آيات الاقتداء.

اللعب واللهو في القرآن الكريم

دراسة موضوعية²

نزلان حافظ، طالب ماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم _ hafidz.nazlan@std.izu.edu.tr

الأستاذ الدكتور مصطفى التميمي

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم _ mustafa.temimi@izu.edu.tr

الملخص البحثي

الحياة الدنيا هي دار اختبار وابتلاء للإنسان، وهي ليست بدار مقر ولا مستقر مهما طال عمره فيها. هكذا أكدت كل الرسالات والكتب السماوية لتحذّر الناس من أن يغتروا بمتعتها ولذاتها فينسوا الغاية العظمى التي خلقوا من أجلها وهي عبادة الله عز وجل. لذلك أنزل الله القرآن تبياناً لكل شيء، وهدى وشفاءً ورحمة للمؤمنين. وأمر الله ﷻ الناس بتدبر آياته. وهناك آيات كثيرة في كتاب الله تعالى يمرّ عليها الناس دون أن يدركوا الإعجاز الذي أودعه الله في كلماتها وعباراتها. وتفسير القرآن لا يتدوّقه إلا من أحب القرآن الكريم وأصبح هذا الكتاب العظيم كل شيء في حياته. وفي كل آية من آيات القرآن الكريم هناك معجزة رائعة، لا يمكن لبشر أن يأتي بمثلها. وعندما يتدبر الإنسان كلمات الله عز وجل يجد فيها أنّ الدنيا دار فناء لا دار بقاء، وقد وصف القرآن الكريم الدنيا بصفات عديدة منها أنها لهو ولعب. وعند النظر في الآيات التي ورد فيها هذان الوصفان يجد الإنسان تصوراً واضحاً لطبيعة الحياة الدنيا كما يصورها القرآن الكريم. وقد ورد في وصف الحياة الدنيا بهذا الوصف آيات كثيرة منها قوله تعالى: ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَهَوٌّ وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ﴾.

² هذه الورقة تعتمد على رسالة ماجستير تم كتابتها تحت الإشراف الأكاديمي للدكتور مصطفى التميمي

ومن خلال نظرنا في الآيات التي ذكرت اللعب واللهو نجد أنّ الله تعالى قد قدّم اللّعب على اللّهو في بعضها في حين قدّم اللهو على اللعب في بعضها الآخر ولا شك أنّ هذا لحكمة بلاغية. لكون البحث دراسة مكتبية، فقد استخدم الباحث الوثائق المكتوبة لجمع المعلومات من الكتب التي وجدها الباحث.

ومن النتائج فجاء هذا الموضوع إسهامًا في إبراز معاني اللعب واللهو في القرآن الكريم، وسبب وصف الحياة الدنيا بمهذين الوصفين. وإلقاء الضوء على حقيقة كون الدنيا لعبٌ ولهوٌ ولا سيما في هذا الزمان الذي اختلت فيه الموازين، وكثرت فيه الفتن والضلالات والانحرافات عند كثير من الناس وقلّ فيه التمييز بين الحلال والحرام.

الكلمات المفتاحية: إعجاز القرآن، لعبٌ، هُو.

القرآنيون في تونس وموقفهم من السنة: محمد الطالبي نموذجاً*

خولة بن سويسي، طالبة ماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم، khaoulabsr@gmail.com

الأستاذ المشرف د. جمال نصار

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم، gamal.nassar@izu.edu.tr

الملخص

تتناول هذه الدراسة موقف قرآنيي تونس من الحديث والسنة، التيارالذي يمثله مؤسس الجمعية الدولية للمسلمين القرآنيين بتونس محمد الطالبي، الذي يعتبر أن القرآن هو مصدر الإسلام الوحيد، وأن لا حاجة للإيمان بغيره ليكتمل إيمان المسلم.

ولبيان موقف الطالبي من السنة، اعتمد الباحث المنهج الاستقرائي ، وذلك بتتبع مواقفه من خلال جملة من مؤلفاته وهي: دليل المسلم القرآني، ليطمئن قلبي، عيال الله وقضية الحقيقة. كما اعتمد الباحث المنهج التحليلي لبيان تفاصيل الموقف الرفض والمنكر للحديث.

وقد أدت هذه الدراسة إلى نتائج مفادها أن موقف قرآنيي تونس من السنة، الذي يتلخص في موقف محمد الطالبي منها، يتمثل في القول بإنكارالحديث جملة، واعتباره مختلفاً موضوعاً بسنده ومنتنه من قبل الفقهاء والمحدثين لإعلاء شأن خليفة، أو لفرض آراء فقهية معينة. كما أنه يطعن في مناهج المحدثين وفي رواية الحديث من الصحابة.

وفيما يخص السيرة، فإن للطالبي آراء، تتمثل في القول بعدم وجود معجزات للنبي صلى الله عليه وسلم بما في ذلك إنكار قصة المعراج، ونفي صفة الأمية عن الرسول صلى الله عليه وسلم، واعتباره عالماً باللغات متقناً لبعض الأعجمية منها.

ومن أهم ما أسفرت عنه هذه الدراسة من نتائج، أن الطالب بصفته قرآنيا منكرا للسنة، ليس إلا امتدادا للمستشرقين، اقتفى أثرهم، وتبنى آرائهم حول السنة، وأعاد إحياء شبهاتهم من أمثال إجناس جولديهر Ignaz Goldziher، وجوزيف شاخت Joseph Schacht .

الكلمات المفتاحية : محمد الطالبي، تونس، القرآنيون، منكروالسنة، الاستشراق.

* هذه الدراسة مقتبسة من أطروحة الماجستير بعنوان "منكرو السنة في تونس : دراسة في الجذور والأثر في المجال العام" التي أجرتها خولة بن سويسي تحت إشراف الأستاذ الدكتور جمال نصار.

علامات الضبط ودلالاتها على القراءات القرآنية في المصاحف المخطوطة (مصحف باريس رقم 338 نموذجًا)

عبد القادر قري، طالب ماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم kurabi2011@gmail.com

المشرف: أ.د. عادل إبراهيم أبو شعر

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم adel.abushaar@izu.edu.tr

المخلص البحثي

تناولت في هذا البحث علامات الضبط «نقطة الإعراب أو النقطة الأحمر» على طريقة أبي الأسود الدؤلي التي ضبطت بها نهايات الكلمة للدلالة على الحركات الإعرابية، أو التي ضبطت بها بنية الصرفية ودلالة كل ذلك على القراءات القرآنية في المخطوطة القرآنية المحفوظة في مكتبة باريس الوطنية تحت رقم 338 التي تعود للقرن الثالث الهجري، وكُنِيَت بخط كوفي مجرد من «نقطة الإعجام». كما تناولت في هذا البحث أوجه القراءات فيما لا يحتمله الرسم ودلالاتها في القطعة القرآنية.

وبحثت في مدى قرب هذه الاختيارات والروايات التي كانت منتشرة في زمن كتابة المخطوطة من القراءات السبع أو العشر المتواترة ويُعدها عنها أو تطابقها تطابقًا تامًا مع رواية منها. وفي سبيل ذلك حصرت جميع الأوجه الخلافية في القراءات القرآنية سواء المتواتر منها أم الشاذ ضمن جداول، وقد كان مرجعي بشكل كامل في تحديد القراءات هو كتاب: (الميسر في القراءات العشر المتواترة من طريق طيبة النشر والقراءات الأربع الشاذة وتوجيهها)، وهناك بعض أوجه القراءات رجعت فيها إلى كتاب: (معجم القراءات القرآنية)، وكتاب (المحتسب في تبين وجوه شواذ القراءات والإيضاح عنها).

ومن أبرز النتائج التي توصلت إليها:

- ورد موضعان من أوجه القراءات التي لا يحتملها الرسم، وقد وافقت القطعة القرآنية في الوجه الأول ما عليه جميع المصاحف باستثناء المصحف الشامي. وفي الموضع الثاني جاءت موافقة لما عليه مصاحف أهل الكوفة.

- علامات الضبط المستخدمة دلّت على بعض اختيارات القراءات التي كانت منتشرة في زمن نسخ المخطوطة، وهي لا تتطابق تطابقاً تاماً مع قراءة أي قارئ من المشهورين الذين قيّد ابن مجاهد ومن جاء بعده اختياراتهم في القرن الرابع الهجري، وإن كان بعضها لا يتوافق مع هذه الاختيارات بشكل كامل إلا أنها تحتل مكانها بين القراءات الصحيحة.

ملاحظة: هذا البحث مأخوذ من رسالتي للماجستير المسماة: (ظواهر الرسم وعلامات الضبط في مصحف المكتبة الوطنية الفرنسية رقم 338 «دراسة وصفية تحليلية»).

الكلمات المفتاحية: القرآن، القراءات القرآنية، المخطوطات القرآنية، مخطوطة باريس 338.

İLK GÜN 3. PANEL ÖZETLERİ

نقاط الاتفاق والاختلاف بين الزيدية والاثني عشرية وعلاقة جماعة الحوثيين بهما

دراسة تحليلية مقارنة

رقية عبدالعزيز الزبيري، طالب ماجستير

جامعة صباح الدين زعيم roqaya.zubairi@gmail.com

الدكتور / جمال نصار

جامعة صباح الدين زعيم gamal.nassar@izu.edu.tr

الملخص البحثي

منذ فجر الإسلام وعصر النبوة والمسلمون أمة واحدة، توحدتهم رابطة العقيدة الإسلامية والأخوة في الدين، حُلِّصَ ولأوهم الله ولرسوله وإخوانهم المؤمنين، بل واعتزوا بانتمائهم لهذا الدين، وتوحدوا لإعلاء كلمته، ولم تكن لهم راية ولا مسمى غير مسمى و راية الإسلام والإيمان، إلى أن بدأت بذور الفتنة في الأمة على يد من تظاهروا بمحبة آل البيت وغالوا بل وتطرفوا في ذلك ودعوا الناس إلى التشيع فيهم ونسبوا إليهم من الأقوال و الأفعال ما هم منه براء، وعلى امتداد السنين تنوعت وتشكلت تلك الأفكار والجماعات تحت مسميات ورايات مختلفة كان من أبرزها المذهب الاثني عشري. وما تشهده الأمة اليوم من مظاهر التمزق والفرقة والاختلاف وتصعد بنيان كيانها، ما هو إلا امتداد لتأثير تلك الأفكار والمعتقدات التي بنيت على صفات الكِبَر و الأنا والنزعة المتفردة للحكم والتسلط على رقاب العباد تحت مسميات متنوعة مثل (الإمامة، الوصية، البطنين، الحق الإلهي في الحكم).

و اليمن كجزء لا يتجزأ من كيان هذه الأمة، لم تكن بعيدة عن التأثر بهذه السياسة منذ أواخر القرن الثالث الهجري مع بداية نشأة المذهب الهادي فيها؛ والذي فارق ما كان عليه الإمام زيد وأتباعه من منهج وسطي معتدل، مبني على أسس صافية من كتاب الله وسنة رسوله ﷺ. واستمر تأثير هذا النهج المتطرف ما يقارب الألف عام، وما أن كادت اليمن وأهلها يتنفسون الصعداء إثر ثورة ١٩٦٢م حتى دَبَّت الروح في هذا الكيان من جديد سنة ١٩٩٠م، فظهرت حركة أطلقت على نفسها (الحوثية)، فافترق الناس ما بين

مُبَشِّرٌ بها يعتقد أنها إمتداد للحركة الزيدية السمحة وآخر مُحَدِّرٍ منها. هذه التجاذبات بين الطرفين أفضت إلى زعزعة التسامح المذهبي، والتعايش والسلم الاجتماعي في البيئة اليمنية، كما كان لها تداعياتها السياسية والفكرية والاقتصادية والاجتماعية. يسعى هذا البحث بصورة علمية منهجية مجردة إلى الإجابة على:

ما نقاط الاتفاق والاختلاف العقدي والفكري بين الاثني عشرية والزيدية؟

ما علاقة هذه الحركة الناشئة (الحوثية) بهما؟

ما مراحل تطور هذه الحركة؟

ما تأثير هذه الحركة على الواقع السياسي اليمني؟

الكلمات المفتاحية: الاثناعشرية، الزيدية، الحوثية، نقاط الاتفاق و الاختلاف.

تحولات الهوية الدينية للشباب التركي
قراءة في السياسات الدينية لحزب العدالة والتنمية

هاجر محمد ، طالبة ماجستير - ٢٣-٠٠٢٢٠٠٢٣

جامعة صباح الدين زعيم

معهد العلوم الاجتماعية- كلية العلوم الإسلامية

Mohamed.hagar@std.izu.edu.tr

ملخص البحث

لا يمكن للباحثين إغفال طبيعة التحولات الثقافية والاجتماعية والدينية التي يشهدها المجتمع التركي من خلال دينامياته التي تدفعه باستمرار إلى البحث والعودة إلى جذوره التاريخية واستعادة هويته الأصلية ومكانته بين الشعوب والأمم، وهي الهوية التي بدأ المجتمع التركي باستعادتها خصوصا مع صعود حزب العدالة والتنمية إلى السلطة عام ٢٠٠٢م. وللعلم فقد ورثت تركيا في عهد حزب العدالة والتنمية ما يقرب من القرن من القوانين والتشريعات التي تناهض الهوية الإسلامية. لكن في ظل النجاحات والإنجازات الكبيرة التي حققها الحزب الحاكم على كل المستويات والأصعدة، بدأ تصاعد موجة الشعور بالهوية التركية تدريجيا. هذا ويحتل الدين بتجلياته الصوفية المحلية وعمقه التاريخي والحضاري مساحة بارزة من وجدان المواطن التركي وتفكيره، والذي تذهب كثير من كتاباته وأدبياته للقول بأن كل تركي مسلم بالضرورة، وأن لفظ تركي لا يعني إلا "مسلم" لا غير. لكن المختلف في الحالة التركية فيما يتعلق بجدلية الديني والسياسي والإسلامي والعلماني، هو تعلق الفكرة الإسلامية أساسا بالدولة وآليات عملها في المجتمع المدني، بمعنى أن الفكرة الإسلامية في المعادلة التركية مرتبطة أساسا بالدولة ككيان مقدس نابع من تدين المجتمع الذي يعتبر وجود الدولة جزءا من تدينه الذي يفرض عليه الإيمان بوجود الدولة الوطنية المتصالحة مع تدين المجتمع والحريضة على رعاية مصالح الأفراد وتدينهم. تسعى هذه الدراسة الميدانية الى استجلاء آثار سياسات حزب العدالة والتنمية التي

تسعى بجنكة لإستعادة هوية تركيا الاسلامية مع رغم كل الصدمات والاعتراضات العلمانية والليبرالية. فمن خلال المنظومة القانونية والتشريعية القائمة، يكاد ينصب الحديث عن الاجراءات والتغيرات الدينية في تركيا ومجتمعها بدل الإنجازات الاقتصادية و المواقف السياسية. تستعمل الدراسة المنهج الكيفي النوعي عن طريق اجراء بعض المقابلات مع الشباب والفتيات الذين نشأوا في عهد الحزب الحاكم لمعرفة مدى تأثيرهم بالسياسات الدينية التي يتبعها حزب العدالة والتنمية في البلاد. وتأتي أهمية البحث في إطار اكتشاف حقيقة العلاقة بين الديني والسياسي من حيث الواقع الفعلي، ومحاولة استيعاب موقف الشباب التركي من الدين كأحد المتغيرات في الحياة السياسية.

الكلمات المفتاحية: الهوية الدينية. العلمانية التركية. حزب العدالة والتنمية

البناء القيمي لدى الشباب المغتربين في ضوء بعض المتغيرات الأسرية والديموغرافية

إسطنبول إنموذجاً

ظلال عبدالكريم فرحات

جامعة إسطنبول صباح الدين الزعيم/جامعة عدن zelal.farhat@gmail.com

الأستاذ المشارك الدكتور سعيد علي فهيد

جامعة عدن باليمن – dr.saeedfuhaid@gmail.com

الملخص البحثي

بسبب ما يتعرض له الإنسان من تغيرات نفسية وبيولوجية واجتماعية تبعاً للظروف التي يعيش بها، من خلال ما يتلقاه من المؤسسات الاجتماعية بدءاً بالأسرة بشكل خاص والمجتمع بشكل مجمل، ومدى تأثيرها في بناء شخصيته وتشكيل المنظومة القيمية لديه داخلياً (كمعتقدات ثابتة) وخارجياً (كمظهر عام وسلوكيات) بالأخص إذا اضطر للعيش في بيئات مختلفة ومتعددة بشكل مفاجئ كنتيجة لتقائية عن التغريب الذي يعيشه غالب أبناء البلدان العربية الآن، فنلاحظ أنه قد تحدث له تغيرات متلاحقة وآنية في تكوين أفكاره وقيمه. لذا هدفت هذه الدراسة للكشف عن البناء القيمي لدى (٥١٣) عينة من الطلبة والطالبات العرب المغتربين في إسطنبول عام ٢٠٢٠-٢٠٢١، في ضوء بعض المتغيرات الديموغرافية والأسرية التي شملت (الجنس - العمر - الجنسية - عدد الأخوة - مع من يعيش الفرد - مدة إقامته في تركيا - اللغة الأم) ومدى تأثيرها في بناء وتشكيل المنظومة القيمية لدى الأفراد المغتربين في إسطنبول. وقد تم استخدام مقياس المصفوفة القيمية الذي اعتمد

على تصنيف springer التصنيف الأكثر شمولية في تصنيف القيم، والمبني والمقنن من قبل د. ناصر الدين أبو حماد. استخدمت في هذه الدراسة المنهج الوصفي والتحليلي، كما تم تحليل البيانات عن طريق برنامج SPSS 25. فتم استخدام الاختبارات التالية في تحليل النتائج (T-Test، Anova تحليل التباين الأحادي ودراستها عند مستوى أهمية $p < 0.05$). وقد أظهرت نتائج البحث وجود فروق ذات دلالة إحصائية وفقاً لمتغير الجنس في القيم الجمالية والسياسية، في حين لم تظهر فروق دالة إحصائية وفقاً لبقية المتغيرات (العمر، والجنسية، عدد الأخوة، الحالة الأسرية). بينما أظهرت النتائج أيضاً وجود فروق ذات دلالة إحصائية وفقاً لمتغير عدد سنوات الإقامة في إسطنبول في القيم الاجتماعية. ووجود فروق ذات دلالة إحصائية وفقاً لمتغير اللغة الأم في القيم السياسية. كما جاء ترتيب القيم حسب أهميتها بالنسبة للطلبة المغتربين على النحو التالي: القيم الدينية – القيم السياسية – القيم الاقتصادية – القيم المعرفية – القيم الاجتماعية – القيم الجمالية).

الكلمات المفتاحية: البناء القيمي، المغتربين، الشباب، متغيرات أسرية، متغيرات ديموغرافية.

تم إعداد هذا البحث كمتطلب لاستكمال مرحلة الماجستير، وتم تحكيمة من قبل الأستاذ المشارك د. سعيد علي فهيد، أستاذ علم النفس (قياس نفسي وإحصاء) بكلية الآداب جامعة عدن باليمن.

التجديد التربوي الإسلامي عند سيد محمد نقيب العتاس³

أحمد صديق، طالب الماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم، الإيميل: ahmad.ahmad@std.izu.edu.tr

الأستاذ الدكتور بن عودة بن سعيد

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم، الإيميل: benaouda.bensaid@izu.edu.tr

الملخص البحثي

إن تقدم الدول الغربية وتحلف الدول الإسلامية في مجال التعليم قد دفع العلماء والمفكرين المسلمين إلى القيام بحركات تجديدية وإصلاحية في مجال التربية الإسلامية. يتم تنفيذ التجديدات والإصلاحات بطرق مختلفة، ومنها باتباع نموذج التعليم الغربي وتقليده ليتم تطبيقه في النظام التعليم الإسلامي. وقد حدث هذه الجهود في العديد من المؤسسات التربوية الإسلامية في بعض الدول مثل وقع في تركيا، ومصر، والهند، وإندونيسيا. ثم تلقى هذه الجهود التجديدية معارضة وانتقادات شديدة من مفكر مسلم معاصر من ماليزيا، وهو سيد محمد نقيب العتاس. ويرى العتاس أن فكرة ومفهوم التعليم الغربي كانا مختلفين تمامًا عن الإسلام. ويرجع ذلك إلى ارتباك الفلسفات التربوية والمفاهيم المعرفية الموجودة في الغرب. ثم اقترح العتاس مفهوماً تربوياً يسمى التأديب. يحاول هذا البحث إلى بيان مفهوم التجديد التربوي الإسلامي الذي اقترحه العتاس، وذلك من خلال الإجابة على السؤال الرئيسي التالي: كيف يتم مفهوم التجديد التربوي الإسلامي عند سيد محمد نقيب العتاس وتطبيقه على مفهوم التربية، والأهداف التربوية، ومحتوى المناهج الدراسية، والمؤسسات التربوية الإسلامية؟

يتبع هذا البحث المنهج الكيفي ومن نوع البحوث المكتبية، واستخدم هذا البحث التحليل الوصفي والاستقرائي. المصادر في هذا البحث نوعان: هما المصادر الأولية وهي الكتب للأستاذ سيد محمد نقيب العتاس، والمصادر الثانوية وهي الكتب والموسوعات والوثائق ذات علاقة بالبحث.

³ هذه الورقة تعتمد على رسالة ماجستير تم كتابتها تحت الإشراف الأكاديمي للأستاذ الدكتور بن عودة بن سعيد بعنوان "التجديد التربوي الإسلامي عند سيد محمد نقيب العتاس ونور خالص مجيد".

تظهر من نتائج البحث إظهار كيف أن العطاس قد نجح في تنفيذ التجديد التربوي الإسلامي، وتطبيقها في مفهوم التربية الإسلامية والأهداف التربوية ومحتوى المناهج الدراسية التي تم تنفيذها في المعهد العالي العالمي للفكر والحضارة الإسلامية في ماليزيا.

الكلمات المفتاحية: التجديد التربوي، التأديب، سيد محمد نقيب العطاس.

الوالدية الإسلامية في الأسر الأوزبكية أمودجا:

دراسة ميدانية

نرجيزة خان تيشابايوفا، طالبة ماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم

teshaboyeva.n@std.izu.edu.tr

الدكتور بن سعيد بن عودة

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم

izuislamic@gmail.com

الملخص البحثي

يسعى البحث إلى دراسة الوالدية الإسلامية عند الأسر الأوزبكية المعاصرة من خلال إلقاء الضوء على مفهوم الوالدية الإسلامية المعاصرة لدى الآباء والأمهات الأوزبكيين، والتعريف بالأساليب والطرق التي يتبعونها لأجل تشكيل الجوّ الإسلامي في الأسرة، وبيان أهم التحديات والعقبات التي يواجهونها أثناء التربية والتعليم الديني. وأُتبع في البحث المنهج الكيفي النوعي الذي يعتمد على المقابلة والملاحظة، حيث تمّ إجراء المقابلات مع (12) امرأة أوزبكية تتراوح أعمارهن ما بين (30 - 40 سنة)، اللواتي يقمن في عاصمة أوزبكستان طشقند. وتبين من خلال هذه الدراسة أن الوالدية الإسلامية لدى الأسر الأوزبكية المعاصرة تعني تربية الأولاد وفق المبادئ والأخلاق الإسلامية، والحرص على تقديم القدوة الحسنة لهم، والاندماج في المجتمع مع التنسيق بين العلوم الدينية والدينيوية. وأن من أساليب الأسر الأوزبكية وتجاربهم التربوية في تعليم القيم الإسلامية لأولادهم، وتدريبهم على أداءها تدريجيّاً؛ تقوية إيمانهم بالله سبحانه وهم أطفال، ثم تشجيعهم بالهدايا والجوائز، وقراءة الكتب. وأن من أهمّ التحديات والصعوبات التي يواجهونها أثناء التربية والتعليم الديني؛ عدم سماح الحكومة الأوزبكية بالتعليم الديني لغير البالغين 18 عامًا، ثم مسألة منع الحجاب في المدارس، ثم وجود الخلاف بين أفراد المجتمع في طرق التفكير وتحديد الأهداف. وتوصلت الدراسة من خلال المقابلات إلى أن

الأسر الأوزبكية المتدينة حريصة كل الحرص على تربية أولادها، وقُدّمت التوصيات الآتية: العمل على توعية المقدمين على الزواج لرفع ثقافتهم الوالدية الإسلامية، الاهتمام بتأليف الكتب حول طرق وأساليب تربية الأطفال تربية إسلامية، والإكثار من إجراء الأبحاث والدراسات حول الوالدية الإسلامية في أوزبكستان، إدخال مادة التربية الإسلامية في مقررات المدارس، وإعداد المدرسين المؤهلين لها.

الكلمات المفتاحية: الوالدية الإسلامية - الأسر الأوزبكية - التعليم الديني.

نقيب العطاس وشخصيته العلمية وموقفه من انتشار الإسلام بأرخبيل الملايو (ماليزيا)

سابقاً) عن طريق الطرق الصوفية

نور العفيفة بنت أمير

Nurul Afifah BINTI AMER (523218128) amer.nurul@std.izu.edu.tr

الملخص

تقع دولة ماليزيا في جنوب شرق آسيا وقد كان يطلق عليها سابقاً "أرخبيل الملايو" والتي كانت تتكون من دولة ماليزيا، وإندونيسيا، وبروناي، والفلبين، وتيمور الشرقية، وسنغافورة، وبابوا غينيا الجديدة . وقبل مجيء الإسلام إليها، كان معظم السكان الأصليين في هذا الأرخبيل يعتنقون بالهندوسية والبوذية حيث تم غرس ثقافتهم وممارستها في الزفاف، والتتويج في القصر، ولكنهم لم يعتنقوا بالدين ككل روحياً وعملياً في عقيدتهم. و كان ظهور الإسلام في هذا المكان دائماً مرتبطاً بالقادمين من الهند. ولكن اعترض على ذلك العطاس الذي ادعى أن الإسلام قد أتى إلى أرخبيل الملايو على ثلاث مراحل و أكد أنه ليس من الهند. فركزت هذه الدراسة على ما ناقشه العطاس في كتابه "الإسلام والعلمانية" أي في المرحلة الثانية بين القرن الرابع عشر والقرن السابع عشر حيث انتقل التركيز من تفسير تعاليم الشريعة إلى التصوف وبعض العناصر العقلية كعلم الكلام وقد كان للتصوف والكتابات الصوفية، كما صنفها صوفي الملايو نور الدين الرانيري وحمزة الفنصوري، أثر كبير في اهتداء الروح والعقل مما أسهم بشكل كبير في انتشار الإسلام بأرخبيل الملايو.

الكلمات المفتاحية: نقيب العطاس، أرخبيل الملايو، التصوف، الطرق الصوفية، انتشار الإسلام

*هذه الورقة البحثية مؤلفة من رسالة ماجستير تحمل عنوان: نقيب العطاس وشخصيته العلمية وموقفه من انتشار الإسلام بأرخبيل الملايو (ماليزيا سابقاً) عن طريق الطرق الصوفية في جامعة صباح الدين زعيم تحت إشراف دكتورة مكرمة ياكشي

İKİNCİ GÜN 1. PANEL ÖZETLERİ

أثر المعاهد الشرعية الداخلية

- بعض من المعاهد الداخلية السورية في تركيا أمودجاً -

بحث استبياني

الحسن أحمد حسون، طالب ماجستير

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم – hassun.ahasan@std.izu.edu.tr

الأستاذ الدكتور/ بن سعيد بن العودة

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم – benaidoua.bensaid@izu.edu.tr

الملخص البحثي

إن للمدارس الشرعية منذ بداية الإسلام، الأثر العظيم في تنشئة الجيل الذي تأتي على يديه تغيير أحوال أمة الإسلام، ومن راجع سير عظماء أمة الإسلام، سيجد أن الله قد وفقهم لمدرسة أسستهم وهيئتهم ليحملوا هم نصرة الدين وإعلاء كلمته، وما صلاح الدين وعبد الله بن ياسين و يوسف بن تاشفين ومحمد الفاتح عنا ببعيد، وغيرهم كثير وإن الأستاذ الأكبر محمد صلى الله عليه وسلم قد أسس دار الأرقم ليكون مدرسة التغيير الأولى، وإنه بعد قيام الثورة السورية المباركة، هيا الله لهذه الثورة من أسسوا معاهد شرعية في تركيا، كي ترفد المسلمين في سوريا بالمصلحين وطلاب العلم والدعاة، وتسد فجوة إغلاق المدارس والمراكز الشرعية بسبب الحرب، وأني أحببت في هذا البحث الميداني أن أنقل لكم هذه التجربة بإيجابياتها وسلبياتها نقلاً عن الطلاب المتميزين فيها. تمت هذه الدراسة في تركيا في مدينة إسطنبول خلال الشهر ٥ من سنة ١٤٤٢ هـ، الموافق الشهر الأول من سنة ٢٠٢١ م، والعالم في وباء كورونا يسعى خلف اللقاح، لكن المعاهد التي درستها والطلاب الذين قابلتهم كانوا متوزعين في أنحاء تركيا وفي الداخل السوري.

تكمن أهمية البحث بإعطاء الدروس والعبر لمن يأتي بعدنا حتى لا تتكرر نفس الأخطاء، وتسجيل هذه التجارب في التاريخ وتبسيط الضوء على هذا مراكز في زمن قل فيه العلماء والمصلحين.

الكلمات المفتاحية: معاهد، داخلية، تركيا، تعليم، مدارس.

التربية الإيمانية للنفس وأهميتها في مواجهة محن وصددمات الحياة

حنان محمود أبو سمهدانة - طالبة ماجستير

جامعة صباح الدين زعيم - (samsoomi2008@gmail.com)

الملخص البحثي

في رحلة الحياة تتقلب أحوال العباد، بين سعادة وكدر، وفرح وحزن، ومحنة ومنحة، ورخاء وضيق، وعطاء وفقد ... هي سنة الحياة التي فطرها الباري عليها، يقول تعالى: "التركب طبقاتاً عن طبق"، و يقول تعالى: "ونبلوكم بالشر والخير فتنة"، ويقول أيضاً: "لقد خلقنا الإنسان في كبد".

وأحوال العباد مع سنن الله متباينة بتباين تراكيبهم النفسية والثقافية والمعرفية والإيمانية، ومما لا شك فيه أن المعول في الثبات والمرجح لكفة الصمود في خضم الأهوال والمحن والصددمات إنما يكون بالتربية الإيمانية للنفس، فهذه النفس البشرية، بما أودع الله فيها من أسرار هي كالجبال الرواسي بل أرسى، أو كالريشة في مهبّ الريح. إنها التربية الإيمانية للنفس، هي التي ترجح الكفة، وتحول البوصلة. هذه التربية هي أعتى أسلحة المؤمن فتكاً في مقابل محن الحياة، فبها تجد الثبات والإيمان واليقين والصبر والرّضى والتّسليم الذي يُحول المحنة منحةً بما يسكبه برداً وسلاماً على النفس بهذه المعاني، وهذه المعاني لا بدّ لها من بذر وزرع و حرثٍ وتعاهدٍ في النفس البشرية حتى تُثمر حصاداً يانعاً يعجب زارعه وقت محنته ويرتقي به أعلى الدرجات في الدّين والدّنيا.

من هنا جاء هذا البحث، هادفاً لبيان أهمية التربية الدينية للنفس في مواجهة محن الحياة وصدماها، محاولاً تسليط الضوء على أهمّ وسائلها وأدواتها، ومحاولة تطبيقها سلوكاً تأثيرياً يعود بالثّمار اليانعة على صاحبها ومتعهدها على المدى القريب والبعيد في الدين والدنيا والآخرة.

الكلمات المفتاحية : التربية الإيمانية، المحن، الصددمات، النفس.

دور القيم الدينية في تحقيق التكافل الاجتماعي

إعداد

الطالب: أحمد أحمد / Ahmad AHMAD

جامعة صباح الدين زعيم

a.khaled.a@hotmail.com

الملخص البحثي

يشهد واقع المجتمعات المعاصرة غياب التكافل الذي دعا إليه ديننا الحنيف، وزرعه في نفوس الرعيل الأول من أبنائه، ولعل السبب يعود إلى غياب كثيرٍ من القيم التي حثَّ الشرع على التمسك بها. وقد اهتمت الشريعة الإسلامية بالجانب الاجتماعي اهتماماً كبيراً، يتضح ذلك من خلال تتبعنا لنصوص القرآن الكريم والسنة النبوية، والتي تحمل في طياتها وتعليماتها وتوجيهاتها صلاح المجتمع، وعوامل نهضته واستقراره وتماسكه.

إنَّ التكافل الاجتماعي عملٌ إيجابيٌّ في محيط المجتمع، لا يتحقق إلا حينما يسبقه شعورٌ دافعٌ في عالم الضمير، وسلوكٌ واقعٌ في حياة الجماعة، وحينما يُحافظ المجتمع على القيم التي الدينونة ويسود في أرجائه الشعور بالمحبة والإخاء والإيثار، فإنه يتحقق بين أفراد التكافل، ليصبح مجتمعاً حصيناً متماسكاً، لا تؤثر فيه معاول الهدم، ولا تُزعزعه نكبات الأيام.

تعمل هذه الورقة على تجلية مفهوم القيم الدينية، وبيان المعاني الواسعة التي تحملها، وكيف تُسهم هذه القيم في تحقيق أبعي وأرقى صور التكافل الاجتماعي، وذلك من خلال: تتبع واستقراء النصوص الشرعية؛ التي حصت على التمسك بتلك القيم ودعت إليها، والإجابة على سؤال (ما هي أهم القيم التي بتمثلها بين أفراد المجتمع يتحقق التكافل)؟

وإنَّ من النتائج المتوقعة أن نصل إليها في هذه الورقة: أنَّ التكافل الذي تُحققه القيم الدينية لا يقف عند تحقيق نوعٍ واحدٍ من أنواع التكافل -مثل المالي- فحسب، بل هو أوسع وأشمل.

الكلمات المفتاحية: القيم، التكافل، المجتمع.

تحديات الأرمال السوريات بعد الحرب

مروة صالحه: طالبة ماجستير

جامعة صباح الدين زعيم: salha.marwa@std.izu.edu.tr

الأستاذ الدكتور: بن سعيد بن عودة

جامعة صباح الدين زعيم izuislamic@gmail.com

الملخص البحثي

تفقد كل يوم عشرات النساء السوريات أزواجهن نتيجة الحرب الدائرة في البلاد منهم من قضى نحبه أثناء القصف أو في مواجهة مع قوات النظام ومنهم من اختفى بعد حملة اعتقالات كان النظام يقوم بها.

لتبدأ هذه النساء واحدة من أصعب التجارب التي تمر بها المرأة في حياتها.

ونظراً لأهمية الموضوع التحديات الاجتماعية والاقتصادية التي تواجهها الأرمال السوريات اللواتي ترملن في الحرب التي دارت في سوريا

تأتي هذه الدراسة لبيان حالهن والتحديات التي تواجههن بعد فقد المعيل والسند وقد ركزت في هذه الدراسة على الجانبين الاجتماعي والاقتصادي.

وكنت قد ذكرت في بداية البحث بعض الإحصائيات لعدد الأرمال في سوريا في ظل الحرب.

وبالاستناد إلى هذه الإحصائيات تعتبر نسبة الأرمال كبيرة فعلاً وتشكل جزءاً لا يستهان به في المجتمع وبالتالي فإن الاهتمام بهذه القضية وتأثيراتها الاجتماعية من الأهمية بمكان.

ولفهم جوانب الدراسة قمت بإجراء مقابلات مع عدد من الأرمال السوريات التي كانت عينة البحث وطرحت عليهم بعض الأسئلة حول الجانبين الاقتصادي والاجتماعي.

وخلصت هذه الدراسة إلى:

العمل على الأرامل وذلك بمساعدتهم في إكمال دراسة الراغبات في ذلك منهنّ.
والقيام بالندوات التثقيفية لمن حتى تخرجن من الإطار الضيق التي وضعها فيه المجتمع (أرملة).
تأمين فرص عمل مناسبة لمن يردن العمل منهنّ وسن القوانين التي تحفظ للأرامل كرامتهن وتضمن
حقهنّ.

الكلمات المفتاحية: أرامل سوريات، حرب، منظمات خيرية، تحديات

الآثار المترتبة على إدمان وتعاطي المخدرات لدى الشباب في شمال فلسطين المحتلة: دراسة ميدانية

عبدة نصره، دراسات عليا

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم، obaidana@hotmail.com

باشراف الدكتور بن سعيد بن عودة

جامعة إسطنبول صباح الدين زعيم، bbensaid@gmail.com

ملخص الدراسة

تهدف هذه الدراسة إلى التعرف على تأثير المخدرات والإدمان على الشباب في منطقة الجليل الأسفل في شمال فلسطين المحتلة، وإظهار مدى سوءها في مجتمعنا العربي في الداخل الفلسطيني، وإظهار مدى علاقتها وارتباطها بالإجرام. فسؤال البحث الرئيسي ما هو تأثير المخدرات والإدمان على الشباب في شمال الداخل الفلسطيني؟ ويتفرع عنها عدة أسئلة فرعية لتوضيح الجوانب التي تؤثر عليها هذه الظاهرة. وقد بدأ الباحث هذه الدراسة بالتعريف بالمخدرات وأبرز أنواعها وأقسامها، حيث أنها تنقسم إلى ثلاث مجموعات رئيسية، ثم بيّن الكاتب الإدمان ومفهومه وأنواعه، ثم تطرّق إلى الحكم الشرعيّ مبيناً إيّاه بالأدلة الشرعيّة المعتمدة، وقد قام الباحث باستخدام المنهج الوصفي التحليلي، حيث قام الباحث بإجراء مقابلات مع عينة تتكون من خمسة عشر شخص مرّوا بتجربة الإدمان والتعاطي. وتوصل الباحث إلى أن أسباب وعوامل تعاطي وإدمان المخدرات غير محصورة بعامل واحد بل هي متنوعة ومتعددة، فمنهم من أدمن بسبب دخوله إلى السجن ومنهم من تعاطى بسبب الأصدقاء وغيرها. وكذلك توصل الباحث إلى أن جميع الذين مروا بتجربة التعاطي والإدمان أثرت عليهم بشكل سلبي جداً في مختلف النواحي الطبية والنفسية والاجتماعية والأسرية، وغالبية المتعاطين عانوا وذاقوا الألم في جميع هذه الجوانب، وقسم منهم عانى في معظمها فقط. وأيضاً توصلت الدراسة إلى أن هناك علاقة ارتباط وثيقة ولا تنفك بين سلوك الإجرام وبين التعاطي والإدمان. وختم الباحث هذه الدراسة ببعض التوصيات.

كلمات مفتاحية: الإدمان. المخدرات. الجليل الأسفل. الداخل الفلسطيني. مثلث يوم الأرض.

الاندماج الدراسي عند الطلاب السوريين في ثانويات إمام خطيب

دراسة ميدانية⁴

رزان صقال، طالبة في مرحلة الماجستير

جامعة اسطنبول صباح الدين الزعيم، roz.sakkal@gmail.com

الدكتور: بن سعيد بن عودة

جامعة اسطنبول صباح الدين الزعيم، izuislamic@gmail.com

ملخص البحث

ترتّب على لجوء السوريين إلى تركيا العديد من التّحديات والصّعوبات، لعلّ من أهمّها تأمين التعليم لأطفال اللاجئين السوريين وتحقيق اندماجهم في المدارس التركية والمجتمع التركي معاً. ويهدف هذا البحث إلى دراسة تجربة اندماج الطّلاب السوريين في ثانويات إمام خطيب، ورصد التحديات التي واجهتهم، والكشف عن العوامل التي ساهمت في تحقيق اندماجهم، مع الإشارة إلى أثر ذلك على مستواهم الدراسيّ وتأقلمهم الاجتماعيّ، وتقديم التوصيات والمقترحات. وقد اتّبع البحث المنهج الكيفيّ النوعيّ الذي يعتمد الملاحظة والمقابلة، حيث تمّ إجراء المقابلات مع (12) طالبا وطالبة ممّن تتراوح أعمارهم بين (15-18) عاماً، ويدرسون في ثانويات إمام خطيب في منطقة باشاك شهير في اسطنبول. وتبين من خلال الدراسة أن العامل النفسيّ والذاتيّ عند الطالب (أي: اختياره ونمط شخصيّته) هو من أهم العوامل المؤثرة في تحقيق اندماجه الدراسي، يضاف إليه دور المحيط الاجتماعي (المتمثل في الإدارة والمعلمين والطلاب الأتراك) وكذلك النشاطات المدرسية الموجهة لدعم الاندماج، والبرامج والمشاريع التي

الدراسة تم إعدادها من قبل الطالبة رزان صقال ضمن المطلوب في مقرر مناهج البحث، وبإشراف الدكتور: بن سعيد بن عودة. 4

تطبّقها الدولة التركية في هذا الاتجاه. وتؤكد الدراسة على أن العنصرية هي في مقدمة الصعوبات التي واجهت الطلاب السوريين في فترة اندماجهم، إلى جانب اختلاف المرجعية والمشاكل الأخلاقية عند الطلاب الأتراك، وكذلك اختلاف اللغة والمنهاج التركي. ولأن الاندماج عملية تشاركية تتم بين أطفال اللاجئين السوريين والوسط الاجتماعي المضيف والمتمثل في البيئة المدرسية التركية فقد أوصى البحث بتفعيل النشاطات الداعمة للاندماج الدراسي، والقيام بمحاضرات وفعاليات موجهة إلى الأتراك أيضا تُنمّي لديهم قيم الانفتاح وتقبل الآخر، مع التأكيد على أهمية اهتمام التربية التركية بتقديم الدعم النفسي والتوجيه الاجتماعي للطلاب السوريين، وتفعيل برامج ونشاطات تسهم في حفظ هويتهم واللغة والثقافة الخاصة بهم.

الكلمات المفتاحية: الاندماج، الاندماج الدراسي، الطلاب السوريون، إمام خطيب.

TC

جامعة صباح الدين الزعيم الكلية العلوم الاجتماعية

قسم العلوم الإسلامي

(الدراسات العليا)

عناية الإسلام بحقوق الأطفال وتضييعها في تركستان الشرقية

(دراسة فقهية)

إعداد

الطالبة: فاطمة إسلام

رقم الطالب: 523219108

المشرف: د. منجد أحمد

إسطنبول

2020-2021

حقوق الأطفال في الإسلام وتضييعها في تركستان الشرقية

ملخص الرسالة:

اختار الله لنا الإسلام ديناً، وأكمله وأتمه، وأمرنا أن نتبع رسوله صلى الله عليه وسلم ونطبق ما أمره ونبتعد عما نهى عنه في جوانب حياتنا كلها، قال الله تعالى: ﴿اليوم أكملت لكم دينكم وأتممت عليكم نعمتي ورضيت لكم الإسلام ديناً﴾ ، لأنه يظهر كمال الإسلام على أنه أن يهتم بكل الإنسان الكبير أو الصغير وفي مراحل الحياة كلها، يحفظه من الضرر، ويحقق مصلحته.

الإسلام دين عدل مساواة، أعطى لكل ذي حق حقه، ولا يميز بين البالغ أو الصغير، بل يعتني بهم عناية بالغة، ويأمر كل الأشخاص من أهلهم أو الغرباء ألا يتجاوز عليهم ولا يظلمهم شيئاً من حقوقهم المادية أو المعنوية، لأن الطفولة بناء وتكوين أساس شخصية الطفل التي سيحملها في مستقبله ويتعامل من خلالها .

الأسرة الصالحة نواة المجتمع الصالح والطاهر، تتكون الأسرة الصالحة من الأولاد السليمين إيماناً ونفسياً وجسيمياً، فبهذا شرع الإسلام أحكاماً كثيرة تتعلق بالعناية بحقوق الأطفال، مثال حق الجنين، والمولود والرضيع وحق التعليم... وهكذا، وقال الله تعالى عن هذا في قوله: ﴿والوالدات يرضعن أولادهن حولين كاملين﴾ ، وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "مَنْ وُلِدَ لَهُ وَلَدٌ فَلْيُخْسِنِ اسْمَهُ وَأَدِّبْهُ، فَإِذَا بَلَغَ فَلْيُرْجِهْ فَإِنْ بَلَغَ وَمَ تَرُوجُهُ فَأَصَابَ إِثْمًا، فَإِثْمًا إِثْمٌ عَلَى أَبِيهِ" ، وقال رسول الله ﷺ: "لو أن أحدكم إذا أتى أهله قال: بسم الله اللهم جنبنا الشيطان وجنب الشيطان ما رزقتنا، فقضى بينهما ولد لم يضره" .

فترى من أحكام الشريعة الإسلامية اهتماماً كبيراً بحقوق الأطفال، ولكننا نرى اليوم وفي القرن الواحد والعشرين أطفال مسلمي الأيغور في تركستان الشرقية يُسلبون الكثير من حقوقهم الإنسانية ظلماً من حكومة الصين في يومنا، فتعتقل حكومة الصين والديهم وأقربائهم في معسكرات الاعتقال أو السجن بسبب اعتقادهم بدون جناية، ويعدون الأطفال عن آبائهم، وعائلاتهم، ثم تأخذ بعضهم إلى دار الأيتام أو معتقلات الأطفال بدعوى رعاية الحكومة لهم، ويجري عليهم سياسة إهراء الديانة والقومية، ويحرموهم من حريتهم، أطفال الأيغور دون غيرهم من أطفال العالم رغم سنهم الصغير وبرائتهم، لا يستطيعون أن يعيشوا حياة الطفولة في هذه الأيام...!

أسأل الله تعالى أن يسهل لي هذه الدراسة، ويعينني على إنجازها بأحسن صورة، ولا يجرمني من أجرها، وهو حسبي ونعم الوكيل.

2.الكلمات المفتاحية: عناية، حقوق، التعليم، تكوين الشخصية، الأطفال، تركستان الشرقية، إهراء الديانة، إبادة العرقية.

والله الموفق

بسم الله الرحمن الرحيم

فتاوى جائحة كورونا في ضوء القواعد الفقهية

دراسة تحليلية تأصيلية في باب الطهارة نموذجاً.

طالب الماجستير Majnun Ganiyev

جامعة صباح الدين زعيم - ganiyev.majnun@std.izu.edu.tr

البحث من أطروحة (فتاوى جائحة كورونا في ضوء القواعد الأصولية والفقهية)

Dr.Magomedbasir.Gasanov -

magomedbasir.gasanov@izu.edu.tr

الملخص البحثي

شهد الاجتهاد الفقهي الإسلامي في الآونة الأخيرة نشاطاً واسعاً، في إحدى أخطر النوازل التي يشهدها العالم في العصر الحديث وهي نازلة وباء كورونا (COVID-19). فقد أخذ موضوع الوباء حظاً كبيراً من عناية المؤسسات المختلفة، وبالأخص مؤسسات الفتوى الإسلامية التي وقع على كاهلها إيجاد الحلول المناسبة لإجراءات الاحتراز عن الوباء وفق المنهج الإسلامي.

ولا غرو في ذلك، إذ وُجد الفقه الإسلامي ليكون - على الدوام - مرشداً للمسلم في حياته، وهذا ما استدعى منه أن يتطور عبر أربعة عشر قرناً مع تطور الحياة.

ونظراً لمسؤولية الفقهاء في مثل هذه الظروف الطارئة؛ أبدت مؤسسات الإفتاء اهتماماً كبيراً بالقضايا المتعلقة بجائحة كورونا، فعكف الفقهاء على دراسة مسائلها، والإفتاء فيها، من خلال تخرّيج الفروع الحادثة على الأصول الثابتة للفقه الإسلامي، وتفعيل الكثير من القواعد التي تؤثر على تغيّر الفتوى في المستجدات، من أبرزها قواعد دفع الضرر ورفع الحرج والمشقة.

كون أنّ الشريعة الإسلامية تستوعب جميع الحوادث المستجدة، إما من خلال النصوص الثابتة في القرآن والسنة، وإما بالقواعد المستنبطة منهما؛ لحل مشكلات العصر - ومن ضمنها جائحة كورونا - جاء هذا البحث ليرسخ هذا المعنى مراراً وتكراراً مدعمةً بالنماذج العملية من الفتاوى في جائحة كورونا، وبيان كيفية تطبيق القواعد الفقهية فيها.

- والبحث عبارة عن دراسة للقواعد التي استند إليها أهل العلم في إصدار فتاويهم، ويتضمّن:
- دراسة القواعد الفقهية التي تخرّجت عليها الفتاوى للمؤسسات الإفتائية في جائحة كورونا وبالأخص الفتاوى في باب الطهارة.
  - وكيفية تفعيل تلك القواعد وفق ضوابط شرعية.

الكلمات المفتاحية: جائحة كورونا - الفتاوى في كورونا - القواعد الفقهية - فقه النوازل

ضرورة التقليد وإمكانية التلفيق في الفقه الإسلامي

Mustafa Çaldıran, Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafacaldiran34@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Magomedbasir Gasanov

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, magomedbasir.gasanov@izu.edu.tr

الملخص

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسوله محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين.

والمسلم إما مجتهد أو مقلد، وذلك بسبب أن كل مسلم لا يستطيع أن يخرج الحكم الشرعي من النصوص الشرعية بشكل صحيح في فروع الفقه المسماة ما لا يعلم من الدين بالضرورة. وبذلك السبب يجب عليه تقليد المجتهد. وهو في اللغة: قال في لسان العرب: قلد فلان فلانا عملاً تقليداً، وقلده الأمر: ألزمه إياه. وفي الشريعة الإسلامية: التقليد قبول القول بغير دليل. ويستدل العلماء على وجوب التقليد بعدة أدلة منها قوله تعالى: {فاسألوا أهل الذكر إن كنتم لا تعلمون.} [الأنبياء: 7] وقوله تعالى {فلولا نفر من كل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا في الدين ولينذروا قومهم إذا رجعوا إليهم لعلهم يحذرون} [التوبة: 122]. وأن تكليف كل مسلم بالاجتهاد في الدين يؤدي إلى تعديل حياة اليومية والحرف والصنائع وكل ما يحتاجه الإنسان في حياته. وأنا أضيف وأقول لو فرضنا عليهم التكليف واستيفاء شروط الاجتهاد والارتقاء إلى درجة الاجتهاد يستدعي زمناً طويلاً، وكيف يعمل في هذه الفترة! إضافة إلى ذلك لا يقدر على ذلك كل أحد لأن الناس ليسوا سواء في العقل. والقول بوجوب التكليف بالاجتهاد على كل مسلم ينتج تخلف المسلمين من كل العالم من غير المسلمين في كل شيء بسبب شغل أوقاتهم بالاجتهاد. وبعد وجوب التقليد هل يجب تقليد واحد من المذاهب الأربعة الحنفية والمالكية والشافعية والحنابلة أم يجوز تقليد غيرهم؟ واختلف العلماء فيه فمنهم من جوز تقليد غير المذاهب الأربعة ومنهم من منع ذلك، وهم الأغلب. واستدل المانعون تقليد غير المذاهب الأربعة بأن غيرهم من الأقوال والمذاهب لم يدون كاملاً، ولم يصل إلينا، وانقرضوا عبر العصور. وبعد هذا هل يجب على المقلد الالتزام بمذهب معين

لا يخرج عن أقواله قط إلى مذهب آخر في عمل ما؟ وهذا سماه العلماء بالتلفيق. وهل يجوز للشافعي تقليد الحنفية مثلا في عمل ما إذا احتاج إليه أو أضطر إليه.
الكلمات المفتاحية التقليد، التلفيق، المقلد، السؤال في الدين.

ارتفاع حالات الطلاق عند المهاجرين السوريين في ألمانيا

دراسة ميدانية

عبد الرحمن قريظم - طالب ماجستير   المشرف: الدكتور بن سعيد بن عودة

جامعة صباح الدين زعيم - mohiberasool5@gmail.com

الملخص البحثي

تهدف هذه الدراسة إلى البحث عن مشكلة إرتفاع نسب الطلاق وتحليلها وأسباب تزايد نسبتها عند المهاجرين السوريين في ألمانيا. و للوصول إلى هذا الهدف ، عمد الباحث إلى مراجعة الحالات التي مرت عليه ، كونه إماما ومفتيا في إحدى المدن الألمانية ، مستخدماً أسلوب الملاحظة وإجراء المقابلة مع المطلقين والمطلقات . وتبين من خلال تحليل هذه الدراسة أن انعدام أو ضعف الوازع الديني هو سبب رئيسي في زعزعة أو انهدام هذه البيوت ، والتي قد تُخلف من ورائها مصائب كثيرة تتعلق بالأطفال إن وُجد ، أو بالأسر أو بالمجتمع بشكل عام . وكشفت الدراسة أن كثير من اللاجئات السوريات وقعن ضحية العنف أو البخل أو التسلط أو غيرها من المشاكل في إطار الزواج، وبعد أن قدمن إلى ألمانيا عرفن طبيعة حقوقهن في مجتمعهن الجديد، فتطلقن من أزواجهن لبدء حياة مستقلة ملؤها الحرية بعد الحصول على دعم المنظمات النسوية الألمانية ، وتأمين جميع مستلزمات الحياة من مسكن وملبس ومأكل وراتب شهري ، كل ذلك شجعها على طلب الطلاق. وكذلك تعرض بعض الأزواج من الطرف الآخر من خلال المشاهدة، للخيانة من قبل أزواجهن كان أيضا سببا في وقوع حالات الطلاق، كما كشفت الدراسة أيضا أن إصرار كثير من الأسر على الحفاظ على العادات والتقاليد في موضوع الزواج وطريقة اختيار الشريك، والعلاقة بين الزوجين ، وتدخل الأهل تؤثر سلباً أو إيجاباً في طبيعة سير العلاقة بينهما وبين المجتمع، وانتهت الدراسة إلى أنه لا بد من تدخل وتضافر جهود المجتمع بأفراده ومؤسساته وهيئاته الاجتماعية والدينية والقانونية بموضوعية لمعالجة هذه المشكلة

ووضع حد لها؛ وكذلك القيام بدراسة من قبل مختصين لهذه الظاهرة لكي يتسنى وضع العلاج اللازم لها.

كلمات مفتاحية: ارتفاع حالات الطلاق - الطلاق في ألمانيا - السوريون في ألمانيا - المطلقات والمطلقين

تغيُّر قيمة العملة في وفاء الديون والقروض

إسراء عبيد، طالبة ماجستير - ٥٢٣٢٢٠٠١٠

جامعة صباح الدين زعيم

معهد العلوم الاجتماعية - كلية العلوم الإسلامية

israa.israa@std.izu.edu.tr

الملخص البحثي

سؤال يشغل بال الكثير من أصحاب الديون، وخاصة في البلدان التي شهدت عملتها انخفاضاً حاداً أو انهياراً، وبين القول بأداء المثل أو أداء القيمة هناك ضرر محقق سوف يلحق بأحد الطرفين، والشريعة جاءت لدفع الضرر، فلا ضرر ولا ضرار، ومع ذلك المقصد الشرعي لا بد من تشريع واضح، ورأي فقهي محدد تكون فيه المصلحة لكلا الطرفين، يُرفع فيه الضرر عن كليهما، خاصة وأنا بتنا نشهد تماثلاً في الفتاوى، وترفاً في إصدار الأحكام من هنا وهناك، وخاصة ما يسمى بفتاوى الفضائيات والإنترنت.

وهنا لا بد من تأصيل شرعي للمسألة، وتوضيح للأدلة التي يمكن استنباط الحكم منها، لبيان الرأي الفقهي الواضح للناس، يكون فيه شفاء لصدور قوم مؤمنين، آلمتهم الحروب والكوارث، وضربت الجوائح اقتصادهم، وأثرت سلباً في قيمة عملتهم، فجعلتهم في حيرة من أمرهم، ولا سيما في البلاد التي ضربتها الحروب، وأوجعتها الكوارث، وعركتها عرك الأديم، كسورية واليمن والعراق.

وبما أن الشريعة جاءت لحفظ الحقوق، وإزالة اللبس والإبهام، وإعطاء كل ذي حقه؛ حتى لا يكون هناك نزاع، أو يصل الأمر إلى خلافات، تعكر صفو الحياة، وتؤدي إلى تفكك في روابط الحياة الاجتماعية، فهناك سؤال يفرض نفسه:

هل تؤدي الديون والذمم في مثل تلك الحالات بالمثل أم بالقيمة، وما هو الدليل أو القاعدة الشرعية في ذلك؟

الكلمات المفتاحية: الذهب، النقود، الفضة، الديون، القروض

دور التجارة الإلكترونية في تمكين المرأة اقتصادياً

"المرأة العربية في تركيا أنموذجاً"

راما نهاد جديد، طالبة ماجستير-521220022

جامعة صباح الدين الزعيم

معهد الدراسات العليا-قسم اقتصاد إسلامي

jded.rama@std.izu.edu.tr

الملخص البحثي

شهد العالم في الآونة الأخيرة ثورة رقمية كبيرة، قلبت موازين الحياة الاقتصادية والاجتماعية ، فأصبح العالم حرفياً قرية صغيرة ، يستطيع الفرد فيه بيع وشراء ما يريد بضغطة زر فقط، دون الحاجة إلى استخدام الطرق التقليدية وهدر الكثير من الوقت والجهد ، وبات التحديق في شاشات الهواتف الذكية والتسوق من المواقع الإلكترونية من أبرز سمات أفراد العصر الحالي

وعلى هذا أضحت التجارة الإلكترونية محط أنظار كثير من رواد الأعمال ، وخاصة النساء، لما تتميز به التجارة الإلكترونية من تمكين العاملين بما اقتصادياً دون أن يبرحوا منازلهم أو يتقيدوا بساعات عمل معينة إضافةً إلى العديد من المزايا المنسجمة مع طبيعة المرأة ومسؤولياتها الاجتماعية

وإذا تأملنا في تاريخنا الإسلامي نجد أن المرأة المسلمة شاركت في التجارة منذ زمن بعيد سواء أكان عملها بالتجارة بشكل مباشر أو عن طريق وسطاء ولنا في السيدة خديجة رضي الله عنها خير أسوة و قدوة، إلا أن مشاركة المرأة تعتبر ضئيلة إلى حدٍ ما إما بسبب ارتباطاتها الإنسانية التي لا يمكن التملص منها كونها مسؤولة عن الحمل والولادة والرعاية أو بسبب صعوبة السفر لمزاولة العمل التجاري أو بسبب معوقات شرعية أو اجتماعية مختلفة، لذا أصبحت التجارة الإلكترونية منفذ رائع لعمل المرأة، وسترة نجاة لها من بؤرة العوز وخاصةً أن أزمات العصر الحالي من حروب وكوارث وأوبئة ، حتمت على المرأة العمل لكي تُساعد زوجها في تحمل نفقات الأسرة، أو اضطررها في كثير من الأحيان لتكون هي المعيلة الوحيدة لنفسها و لعائلتها وأبنائها

ونظراً لأهمية هذا الموضوع فإن البحث يحاول الإجابة على السؤال الرئيسي التالي :

"ما هو دور التجارة الإلكترونية في تمكين المرأة اقتصادياً"، وذلك من خلال دراسة وتحليل وضع المرأة العربية في تركيا
كأنموذج

الكلمات المفتاحية: التجارة الإلكترونية، التمكين الاقتصادي، المرأة، تركيا

دور الدواوين في الرقابة المالية⁵

بهجت محمد المصطفى – طالب دكتوراة

جامعة إسطنبول – bahjt.mouhamdalmoustafa@ogr.iu.edu.tr

Prof. Dr. ÖMER KARAOĞLU

جامعة إسطنبول – omerkaraoglu@istanbul.edu.tr

الملخص

تمثل الرقابة المالية دوراً مهماً في النظام المالي وذلك لضبط أمور الدخل والخرج والحفاظ على النظام المالي من الفساد، لذلك وُجدت الرقابة المالية من العصور الإسلامية الأولى وما زالت مستمرة حتى عصرنا الحالي ولكن بصور مختلفة، ومن خلال هذا البحث سنستعرض المعنى العام للرقابة المالية بشكل موجز وواضح، ومن ثم عرض الدواوين المسؤولة عن الرقابة المالية في مختلف العصور الإسلامية وآلية عملها وهيكلتها، وذلك ابتداءً بديوان بيت المال والفرق الرئيسي بينه وبين بيت المال العام، وكذلك الشؤون الرقابية التي كان يتابعها الديوان والمجالس المسؤول عنها؛ وتم ذكر ديوان الأئمة وأعماله في الرقابة على الأموال العامة والإشراف على النفقات، وكذلك ديوان السلطنة والأعمال التي كان يشرف عليها ديوان السلطنة حسب ما ذكرها الإمام الماوردي بشكل عام وأعمال الديوان على الصعيد الاقتصادي بشكل خاص؛ وكان آخر هذه الدواوين ذكراً هو ديوان المحاسبات في الدولة العثمانية الذي كان له أثر كبير في الدولة من الناحية الاقتصادية والسيطرة على الفساد المالي الذي كان سائداً في الدولة آنذاك وذلك بموجب الأعمال التي كان يقوم بها من تفحص قيود الدفاتر المالية وأعماله الواسعة في كل من دائرة المالية ودائرة المحاكمات.

لذلك جاء هذا البحث ليوضح المعنى العام للرقابة المالية في عهود مختلفة والتي منها العهد العباسي وكذلك العهد العثماني، وكذا التفصيل في وظيفة هذه الدواوين وتميزها عن غيرها من الدواوين المالية.

⁵ Bu çalışma, Bahjt MOUHAMD ALMOUSTAFAN'ın Prof. Dr. ÖMER KARAOĞLU danışmanlığında yürütülen "İslam Tarihinde Divan Teşkilatı ve İktisâdî-Mâlî Düzen İçerisindeki Yeri" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

والنتائج المتوقعة من البحث: ابراز الدور المهم للرقابة المالية من العصور الإسلامية الأولى وحتى العصر الحالي، وكذلك ضرورة الأخذ ببعض التدابير الرقابية التي كانت شائعة في نظام الديوان في العصور السابقة.

الكلمات المفتاحية: الديوان، الرقابة المالية، العهد العباسي، العهد العثماني.